PRODROMUS IUSTINIANUS AD RESTITUENDAM E FUNDAMENTIS TUM...

Antoine François Payen, ...

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO EBORENSE
31
4 A
15

PRODROMUS IUSTINIANUS

AD

RESTITUENDAM E FUNDAMENTIS

TUM CANONICAM TUM CIUILEM

IURISPRUDENTIAM NECESSARIUS.

SEU

ELITATIO IUSTINIANÆIS PRÆSCRIBENDA PRIUSQUAM INSTITUTIONUM LIMEN SUBEANT.

Continens tres partes, quas sequens pagina indicat.

Opus è variis tùm Vaticana, tùm Regiæ Bibliot. Codicib. collectum, & in Academiâ Bartolistarum repetitâ prælectione limatum: Neque Tyronibus solùm, sed & Doctoribus Causas in foro agentibus, & Clericis ad dignitates Ecclesiasticas aspirantibus necessariũ: Ad habendam in promptu sedem materiæ, conferendas cum textu textuum allegationes, & placandas ordine temporum Antinomias.

Authore Prænobili Viro D. ANTONIO FRANCISCO PAYENO Bartolistarum Acad. Moderatore ac Profess. Publico, & in Supremo Parisiensi Senatu Aduocato.

Hodie primùm prodit in lucem.

PARISIIS,

Apud EMANUELEM LANGLOIS, viâ Iacobæâ, sub signo Reginæ Cleri.

M. DC. LXV.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

PRODROMI
IVSTINIANI
ECTHESIS PARTIVM.

I^a. Methodum Legendi compendia textuum & Allegationum edocet, Adjecto duplici Notarum Legalium Diagrammate.

II^a. Tractatum de Rubricis Vtriusque Iuris, Annotatis in Margine diuersis diuersarum editionum Lectionibus CC. *Germanici*, Auenici, *Haloandr.* Florentin. *& Gothofred.* cum Auctuario veræ Notitiæ *Nouellarum* hactenus inauditæ, & Rubricarum Decreti *Gratiani* à nemine editarum, omnia Iuris Canonici principia velut è speculo repræsentantium.

III^a. Historicam vtriusque Iuris Chronologiã, Adhibitâ distinctione temporum Iuris Naturalis, Gentium, & Ciuilis; Iurisprudentiæ tum Canonicæ tum Ciuilis Primæuę, Antiquæ, Mediæ, Nouæ & Nouissimæ: cum Notitiâ *Basilicῶν*, & Restituti ab Irnerio Iustinianæi Codicis sub Lothario II. Roman. Imp. nunquam editam.

EMINENTmo PRINCIPI
CARDINALI CHISIO,
S. D. N. ALEXANDRI VII.

Ex Fratre Nepoti, & ad Christianissimum Galliarum Regem, & Regnum, &c. à Latere Legato.

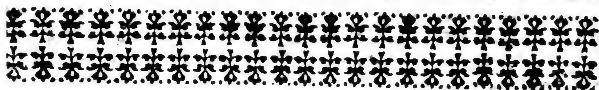
Antonius Franciscus PAYENVS. D.D.D.

Er exiguus est, fateor, hic Libellus, si ex mole æstimes, (CARDINALIS EMINENTISSIME *) Sed si ex labore quem contuli, quatuor Lustris Iura Professus, si ex fructu quem, feracissimæ instar arboris, exhibet Iustinianæis, quam maximum iudicabis: Hunc enim si quis oculis relegerit, ac mente reuoluerit: generoso quasi semine iacto, vberrimos pleniori manu fructus decerpet. Vtque gemmæ licet exiguæ sunt pretiosæ, sic Liber hic exiguitate, sui pretium auget. Ferè fit, vt sicut maior in tenui labor est, sic maior eluceat industria, nec minor sit gloria; Audacter enim & sine emphasi profero* Αυτοδίδακτον *iã euasisse eũ, qui quotidianâ huius Opel-*

æ relectione memoriam exercuerit. Vnicâ solùm latione paruulum hoc opus esse profiteor, (CARDINALIS EMINENTISSIME, *si cum Eminentiâ tuæ dignitatis, & mole meritorum, quâ Galliam imples, conferatur; Cui nihil derogo, si ad mentem reuocem, te quoque aliàs inter Iustinianæos nomen extulisse, Solemnes è Iustinianæis elementis depromptas conclusiones* PATRVO *ter Opt. terque Max. nuncupasse, in Senensi Collegio super illis publicè disceptasse, Vt mirum non sit; si animus, tot studiis & laboribus expolitus, aspectũ gratiis omnibus adornarit, quibus hodie omnium Affectus rapis admiratione virtutum; Debueras* LVTETIAM *aspectu recreasse, qui longe majores exhibuit animi tui dotes. quàm fama expresserat. Venisti,* LVDOVICVM *Vidisti, & Cæsare maiorem aspectu Vicisti; Dum Regis ac Regiæ totius animum, Regiis virtutibus, deuinxisti. Fœlix Victoria, Fœlix nexus? quô Iustitia & Pax Osculatæ sunt. Epinicion canerem, nĩ Liminaris Epistolæ terminus inhiberet. Cuius vice, Libellum Offero: Quem si Alexandri magni exemplo (qui Aquæ conchulam gratè accepit ab eo, cui deerat aliud quod daret) eô, quo tibi profertur, animo exceperis,* (CARDINALIS EMINENTISSIME) *nempe quam maximo; Maximum quoque opus hoc, tibi sacratum obseruabis.*

* *
*

AVTHORIS

De Prodromo Opere Censura.

AD ANTECESSORES.

Vamuis fori regulæ non admittant, vt quis seipsum accuset *l. 1.* §. *si quis vltro 27. ff. de Quæstionib.* vel pro seipso testificetur *l. omnibus* 10. *Cod. de Testib.* aut in causâ propriâ iudicet *l. 1. Cod. Ne quis in sua causa iudic.* Res tamen literaria non respuit, vt quis à se potiùs, quàm ab alio emendetur, *Nou. 22. in princ. vers. non erubescimus Auth. de Nupt.* Nec reiicit in publico Professore propriam censuram aut commendationem teste *Angel. Aret. in Proœm. Instit. Imperial.* Vnde hæc nostra sit de nostro Opere sententiâ.

Vbi primùm Liber hic è prælo exiens, nostris se oculis sistit, contento semine maior, quàm mole, *vt in Epist. 1ª Limin. pag. 3.* cœpi illũ quasi fœtũ ingenij osculo excipere, tũ aperire in medio, mox in principio & fine reuoluere; At forte nescio quâ, incidi semper, in eas paginas, quæ nihil aliud, quam Rubricas è corpore Iuris, tùm

Cæſaræi tùm Pontificij, fideliter exſcriptas, exhibebant; Itaut nihil, vel parùm è penu noſtrâ profectum videretur: Ad hæc mihi quaſi ſuccenſens, in hęc verba tacitus prorumpebam. Ergone hic eſt tandiu deſideratus liber, quē profeſſione vicennali vir emeritus extollebat? At ſubſide, (mihi ipſi replicabam) Non ſic de libris ἐν παρόδῳ ac perfunctoriè iudicant emeriti profeſſores. Inciuile eſt, niſi totâ lege perſpectâ, vnâ aliquâ particulâ eius propoſitâ iudicare, ait IC. *in l. inciuile 24. ff. de Legib.*

Ideò qui ſolùm inſpecto libri cortice geſtiet tumultuarium proferre Iudicium, ſi me virgâ cenſoriâ feriat, parcendū *arg. l. 1.* verſic. *ex lenitate. C. Si quis Imp. maledix.* cū ipſemet ſecutus illū animi primū impetum, è primâ inſpectione proditum, vix à cenſurâ propriâ abſtinere potuerim.

Sed ſi æquiùs, antequam tumultuariè iudicet, ſedulò inueſtiget Operis formam ac diſpoſitionē, quæ dat eſſe rei *l. Iulianus 8. §. 3.* verſ. *nam mutata forma ff. ad exhib.* Si ad quinque inſigniorum editionū Ger. *Auen.* Flor. *Hal.* Goth. marginalia ſcholia, quæ plures Iuris nodos ac ænigmata ſoluunt, rudemque iuuentutem difficultatibus deterritam reuocant, Si ad

generalem Rubricarum expositionem, Si ad Protheorias singularum, Si ad Catastasim tractatus illarum, Si demùm ad Historiam Iuris vtriusque Chronologicam 3ª operis parte expeditam respiciant, Mecũ palinodiã canẽt, vltrò professi maximã huius libri partem è penu nostro profectã fuisse, & ab exscriptionis vitio liberã prodiisse. Ad quod vt Autopsiâ, me quasi manuducente faciliùs inducantur. Hortor etiã atque etiã, vt 1°. liminarẽ Epistolã *ad Candidatos, pag. 11.* Procemiũ operis *pag. 1.* & præ cæteris Catastasim tractatus Rubricarum *pag. 311. ad 318.* perlegant, vbi dignitas ac necessitas scientiæ Rubricarum demonstrantur.

2. Prodromi Iam Partẽ, quæ est *de Notis legalibus*, reassumant *à pag. 5.* non prætermissâ additione *inter Elenchi capita in calce huius tomi pag. 2.*

3. Ad 2am partem quæ est *de Rubricis* se conferant, & Imprimis Ecthesim generalem Iuris Ciuilis Rubricarum *pag. 20. ad 27.* Nouam ac ineditam *Nouellarũ* Notitiam *pag. 28. ad 35.* Ecthesim generalem Rubricarũ Iuris Canonici *pag. 38. ad 47.*

4. Anacephalæosim Rubricarum vtriusque Iuris *versibus* expressam percurrant *à pag. 47. ad 65*, Præsertim *ff.rum*. quæ ad 50.

versus *à pag.* 50. & Authenticorum, ad 32 versus, *pag.* 55. reuocantur.

5. Protheorias ad Seriem Rubricarum vniuersi Iuris *pag.* 65. Pandectarum *pag.* 70. Codicis *pag.* 94. Authenticorum *pag.* 129. *&* 130. Appendicis Nouellarum *pag.* 147. cum Diagrammate Parisphoretico *nouellarum*, adiectis in calce obseruationibus 5. *à pag.* 157. *ad* 168. vbi dissonantia editionum 4. *Ger. Flor. Hal. Goth.* in vnam consonantiã ad oculũ demonstratur. Rursùs ad Seriẽ Vol. Feudor. *pag.* 169. Appendicem illorum, *pag.* 173. Seriem Codic. Gregoriani, Hermogeniani, Theodosiani, & Basilici, *à pag.* 179. *ad* 199. omnino necessariam pro *Cujacij* Antonij Augustini, *Gothofredi.* Fabroti *aliorumque recentiorum Authorum* intelligentiâ.

6. Protheorias ad Seriem Institutionum Canonicarum *pag.* 199. Decreti Gratiani *pag.* 204. Tùm ad Seriem ipsam Rubricarũ totius Decreti *Gratiani* nunquã antehâc editam, & à me primùm eâ arte concinnatam, vt & summarij simul & Rubricæ vice fungerẽtur, *à pag.* 206. ad 223. Itẽ Protheorias ad Seriem Rubric. Decretal. Gregorij *pag.* 224. Sexti Bonifaciani *pag.* 234. Septimi Clementini *pag.* 235. Octaui Extrauag. *pag.* 238. Censuram illegitimarum

ırtium Iuris Canonici *pag.240.* Demùm d Alphabeticum Rubricarum vtriusque ıris syllabum *pag. 241. & 250.*

7. Tandem ad 3^{am} partem, quæ est de Historiâ Iuris Chronologicâ, descendant *pag. 319. ad* 384. vbi Nouâ ac ineditâ nethodo per distinctas Epochas deducitur Ius Naturale, Gentium & Ciuile; Iurisprudentia primęua, antiquâ; media, noua, & nouissima; Tùm ad Notitiā Basilicōr c restituti à Lothario 2. Iustinianęi Codicis. Demùm Notitiam Canonici Iuris, riusquepartium moribus Galliæ accommodatam ad trutinam reuocent, adhibitâ cautelâ *de qua infrà pag.16.*

His perlectis: Videant, qui aduersus operam nostram gratis insurgent, nùm n ferendo iudicio pręcipites se ostenderint, qui omnia hęc supra recensita inficiari nequeant (si bona fide certent) è Gazophylacio nostro, nec emendicato deprompta fuisse; Quæ, vel ipsi priùs sciebant, vel ignorabant, Si primùm; ab illis edoceri me velle in gloriæ parte reponā, qui sciuerint ea omnia, ad quæ vix tota Vaticana, Regia, ac Segueriana Bibliothecæ manuducere me potuerunt, Si secundum; Vel illa scitu necessaria agnoscunt, vel negant, Si prius; habebunt quod Au-

thori gratulentur, & nauatam à me vtiliter operam commendent; Si posterius: hoc ipso se malè sanos exhibent, qui deprauato quasi gustu, reprobant ea, quæ omnes hactenus Insignes Professores, nedùm probarunt, sed prædicarunt: *vt arguit Catastasis tractatus.* Vidend. *pag.* 311. *&* 313.

Iam penes vos (ANTECESSORES CLARISSIMI) legitimum sit de hoc Opere Iudicium, qui hæc omnia, vt apprimè nostis, ita districtè ab Alumnis, quos acriori Thyrso Themis percussit; illa exigitis: Non dubito, quin huius Libri commoditate ducti, legitimā scientiam imposterũ non adulterinam, Candidatis inspiretis, §. *Discipuli* vers. *adulterinam Const.* Omnẽ *Procemio Pandect.* & successiuè communẽ in restituenda è fundamentis Iurisprudentia (Prodromo Duce) operam collocetis. VALETE & bene de nobis audite.

AVTHOR
Ad Iurisprudentiæ Candidatos.

SICVT *Scientiæ cuiuslibet Principia esse debent certa & inuariabilia, ita methodus illa exponendi certa pariter, & constans esse debuit, quòd vt quisque faciliùs obtineret, delegerunt sibi Philosophi* Aristotelem, *D. Thomam* Theologi, *Medici* Galenum, *in quos veluti Duces collimarent, ne si plures respicerent, à viâ veritatis, quæ vnica est, deficerent, vel in tenebras, quas parit Authorum varietas, inciderent.*

Iurisperitorum Schola agnouit Principem Academicum BARTOLVM, *quem Lampadem Iuris nuncupauit* Angelus, *Interpretum Tutelarem* Iason, *D. Thomam Iurisconsultorum* Lancellotus, *Cynosuram Scholarium* Caccialupus, *& Ducem studiorum* Iulius Pacius, *hoc inter* Elogia *ICtorum hemistichio:* ——— Errat.

Qui sibi vult alium præposuisse Ducem.

A Bartolo igitur Academico Principe traxere nomen Bartolistæ, *quippe qui ad* Bartoli *incûdem, & doctrinam studia componentes, Ius totum ad sua principia reuocent, & quotidianis repetitionibus, menstruis*

exercitationibus, annuisque sub Præsidio nostro Disputationibus Publicis, veram nec simulatam Philosophiam profiteantur, ex Vlpiano *in l. 1. vers. veram non simulatam ff. de Just. & Jur.*

Inter varias autem huius Academiæ Bartolicæ institutas leges, hæc Primaria est, vt Antelucana ad Imperiales Institutiones Manuductio præcedat, quasi Prodromus Iustinianus, seu Notitia Notarum Legalium, Scientia Rubricarum, Historia Juris, Chronologia Legislatorũ, Ecloga Axiomatum, & Synopsis Institutionum, sine quibus ἀδυνατὸν est posse Candidatum, subire limen Justinianaæ Iurisprudentiæ, quippe quæ præuiam, & quasi Prodromam omnino supponat illorum notitiam, de quibus passim in ipsarum Institut. *decursu fit mentio, antequam ad ipsam materiæ sedem suis titulis indicatam peruenerint,* vt infrà Procem. Prodrom. pag. 1.

Simile Statutum suis exhibet Candidatis, Facultas hæc Parisien. *ab* Henrico IV. *editum Ann. Chr.* 1598. *cuius verba refero.*
» *Prolyta à Lectione & auditione Institutio-*
» *nũ, & Canonici & Ciuilis juris studium*
» *exordiatur, ac sedulam operã in eo collo-*
» *cet, vt vtriusq; Iuris* titulos *memoriter te-*
» *neat, dictata Doctorũ fideliter excipiat, &c.*

Ideò non ingratam rem Vobis ac reip.

Reipublicæ facturum me putaui, si Prodromum hunc Iustinianum Publici iuris fecerim, qui ex præfixâ Operis epigraphe ita se præbet vtilem, vt se seipsô commendet, & si liceat Vlpiani verbis vti. in l. 1. ff. de rest. in integr. Vtilitas, *inquit*, huius tituli non eget commendatione, ipse enim se ostendit.

Ne verò quis ab ediscendis hisce Prolegomenis, laboris dedignatione terreatur: Audiat prolatum Ecclesiastis *capit* 1. *versic.* 18. *æternæ veritatis oraculum.* Dedi cor meum, *inquit*, vt scirem prudentiam atque doctrinam, & agnoui quod in multâ sapientiâ, multa sit indignatio, & qui addit scientiã, addit & laborem. *Non ingratum tamen hunc fore laborem subodoro, si ad gloriam ad quam studiosos Iustinianus vocat in* §. summa itaque ope *Proœm.* Institut. *respexerint. Quippe qui è Scholis ad forum promoti Aduocati fiant, & ex subselliis Aduocatorum culmina Magistratuum subeant teste* Sidonio Apollinar. lib. 1. epist. xj. *Aduocatorum,* inquit, *vbi finiunt Actiones, tunc incipiunt dignitates.*

Imo audaciùs pronuncio gratissimum fore laborem ad hęc susceptum, si quamdiu Iustinianæ militiæ, cui nomen dedêre, tyrocinium implent, diuersis animum studiis non distraxerint, nec aliorum quàm legalium

librorum lectioni incubuerint, quod vnicum Iuuenes perdit initio feruentes, in medio tepescentes, in fine frigentes, teste glossâ in Procem. Sexti Decretal. verb. commorantes, *& elegantius expressit versibus quatuor Faber Procem. Institut.*

Si quis forte velit Iurisconsultus haberi,
Continuet studium, velit à quocumque doceri.
Inuigilet, nec cum frangat tortura laboris.
Fortior insurgat, cunctisque recentior horis.

Iam ad Zoilos verba conuerto, qui si hanc mole opellam dixerint; Ego labore ac vtilitate maximum opus deprædico. Si vrgeant alios plures de Rubricis egisse, in versus redegisse; Chronologiam, Axiomata, & Florilegia *edidisse, quasi arguant à me, non aliud quam crambem recoctam exhiberi: Audiant velim quod licet plures hanc Rubricarum partem tractandam susceperint, aut Chronologiam inchoarint;* Nemo *tamen vel perfecit, aut suis numeris impleuit. Neque tamen diffiteor me, quidquid* Forsterus, Riualius, Spiegelius, Caccialupus, Marquard. Frecherus, Leunclauius, Anton. Augustin. Goueanus, Ant. Contius, Mornacius, Chassanæus, Cujacius, Coruinus, Broæus, Osius, Merillius, Pacius, Perezius, Gilenius, Cambolassius, Dionysius & Iacobus Gotho.

fredi, *aliique tam ad Rubricarum quam Chronologiarum & Axiomatum notitiam contulêre, legiſſe, relegiſſe, perlegiſſe: Equidem in publica commoda peccaſſem, nî quæ alij fecerant expendiſſem. tum vt ſupplerem omiſſa, vel ſuperuacua reſecarem, tum vt totum in diſtinctiorem formam redactum, hodie ſine næuis, velut in ſpeculi glacie nitidiſſimâ, numeris omnibus abſolutum repræſentarem; & nouam quaſi ſpeciem exhiberem, quam non materia, ſed forma conſtituit, vt Iuſtinianus ait in §.* cum ex aliena 25. Inſtitut. de Rerum diuiſ. & *clariùs* in l. 1. §. ſed neque 6. C. de Vet. „ Iur. enucl. *Qui ſubtiliter*, ait, *factum* „ *emendat, laudabilior eſt eò, qui primus* „ *inuenit; Cuius dictum improbare quaſi* „ *ſacrilegium eſt* l. ſacrilegii 5. C. de diuerſ. reſcript. & l. diſputare 3. C. de Crimine ſacrilegii, *Quâ de re latiùs ſuprà pag.* 6.

Quod ſi in aliquos adhuc errores impegeris (Amice Philonome) *fortè circa annos Compilationum ſeu juris Authorum. Scias me illos non è cerebro confinxiſſe, ſed à* Freimonio, *Frehero*, Contio, *Genebrardo*, Aliiſque *probatis Auctoribus eruiſſe, inter quos nemo eſt, quin in materiâ Chronologicâ poſſit plurium annorum errore notari*, teſte Ant. Cõtio in Chron. Canonib. *ob diuerſas*

in Epochâ V.C. vel Christi Nati constituendâ ab A.C- sententias, vt *infrà* pag. 324. 327.

*Ego enim qui scio me hâc in parte rem cum Iustinianæis habere : Censui debuisse potiùs vulgatam Epocham anteponere veriori, Facem in hoc mihi præferente Pe-*tro Gassendo, *Viro non minùs in Physicis, quàm Astronomicis & Chronologicis, singularis eruditionis, & ingenuitatis. Siquidem ad effectum de quo agitur, præparandi scilicet animos Iuuenum ad* Lectionem, *tractationemque voluminum Iuris, error vnius aut alterius anni finem non lædit, vel à Scopo Prodromi nostri, ne lato quidem vngue recedit.*

Et nihilominùs sufficit in aliquo excelluisse nam in omnibus, vires humanas transcendit, quas ita limitauit Deus in singulis, vt semper inter homines locum inuestigandi relinqueret, iuxta illud Ecclesiastis, c. 3. v. 11. & mundum tradidit Deus disputationi eorum, *vt exponit Doctissimus Lorinus Auenionensis* ibid. *Vel ex D. Paulo*, vt se homines esse cognoscerent, *ita Edmund* Merill. *Dissert. ad lib. 3. ex Cuiac. cap.* 10.

Fruimini igitur absolutissimâ hâc elucubratione (Adolescentes Lectissimi) *quos honor acuit, quos laudabilis ambitio excitat, vt è Gregario ad Triarium ordinem conscendatis.* VALETE.

TYPOGRAPHVS

Ad Lectorem.

SI Præcepta Iustiniani quinquennale studium exigentis in Procemiali Pandectarum Constitutione *omnem* seruarentur, vel triennale saltem *Authore Cuiacio* prescriberetur. (Hvmanissime Lector.) Prodrom⁹ hic Liber solius vtilitatis titulum præseferret; Sed quia, quæ Parentes vrit ambitio, filios sic ad forum præcipitat, vt vix studio *semestri* contenti, solùm è limine Iurisprudentiam salutent, tumultuariè ad forenses quæstiones conuolent, erroribus errores accumulent, peruersoque Iuris ordine Iura conturbent *ex Quintil. lib. 4. Inst. cap. 1.* præposterâ *inquit* festinatione *incredibile est, quantum moræ studiis adolescentum adiicitur &c.* Ideò necessarium absolute Prodromum hunc Iustinianum experietur is, qui præcipiti moribus hodiernis inductâ methodo, summa Iuris Principia semestri curriculo referre contenderit.

Quò vero etiam ex Authoris dignitate Operis dignitatem æstimes. Is à Proauo Viro Militari Petro Payeno, (vt Abauum & attauum viros quoque militares prætercam) qui in bello aduersus hæreticos pedestri manipulo imperans, *teste Perusio Historiographo*, ob strenuè gesta à

Duce Serbellono Pōtificij exercitus Prefecto donat⁹ torque aureo *pulchrā petiit per vulnera mortē*; Ab Auo eruditissimo Ioanne PAYENO in Academia Tolosanâ Iuris vtriusque Licentiato, & Auisani Iuridico perpetuo; A Parente demùm disertissimo Andrea PAYENO Iurium Professore & in Curia Auenica Aduocato Primario progenitus, ita doctrinâ generis nobilitati coniunctam, quasi cum lacte suxisse videtur, vt anno ætatis 19. in Collegium Doctorum Participantium, (quos Aggregatos vocant) adscriptus, anno 26. in Protoiudicem, tùm in publicum Lectorem electus fuerit; Tandem in Curiam Romanam Senatusconsulto translatus, publicè de Iure, velut alter Nerua responderit. Pre cæteris super Kempensi controuersiâ, Genouefuanos inter & Benedictinos, à *Gabriele Naudæo* Parisiensi, Mazarineæ Bibliothecæ Præfecto ac de Literaria Republica benemerito consultus, tam congruum responsum edidit, vt illud *Naudæus*, Testimonium aduersus Gersenistas Triplex nuncupârit, Typisque Cramosianis commissum anno 1652. inscripserit in hæc verba *Nobilissimo Doctissimoque viro* Antonio Frãcisco PAYENO *causarum in Curiâ Romanâ Patrono celeberrimo &c.* In cuius Liminari Epistolâ, sic eius ingenij ad omnes scientias nati felicitatem expressit, vt alio præcone non egeat, de quo etiam inter *Naudæi* opera meminit *Ludouicus Iacob. Cabilonensis in Syllabo typis Claudij Cramoisi* 1659. sub §. 3. *nu.* 21. *fol.* 120.

Auenione verò tùm in foro, tùm in pulpito, vltra vicennium Iura professus, singularis eruditionis specimen prodidit, quam epistolio pluries commendauit vir commendatissimus *Petrus Gassendus* Ecclesiæ Diniensi Præpositus, in Philosophicis nulli secundus, in Astronomicis Tycho

Nouus ac Professor Regius, prout ex literis inter eius opera typis Huguetanis edita 1652. inscriptis in hæc verba *Clarissimo Doctissimoque Viro* Antonio Francisco Payeno *I. C. &c. Tom* 6. *fol.* 100. 110. *&* 123.

Neque solùm de Iurisprudentiâ bene meruit, sed etiam in omni Matheseos genere sic Illustrem se præstitit; vt illum Athanasius *Kircherus* in Arte Magnetica typis edita Romæ *lib.* 2. *P.* 5. hoc nuncuparit elogio, *Vir vt in aliis, ita in hac scientiâ Magneticâ singularis*. pag. 319. 328. & 344. Quem etiam *Io. Bapt. Ricciolus* in sua Geographia reformata Bononiæ edita anno 1661. *libr.* 7. *cap.* 18. *nu.* 3. *fol.* 301. hoc donauit elogio. *D. Antonius* Franciscus Payen *Matheseos scientissimus &c.* Hinc plures eiusdem circa Magnetis variationem, Eclypses, & Mercurium, Astronomicas obseruationes extollunt *Kircherus*, Gassendus *& Ricciolus*, omnes Matheseon Professores hinc vsque ad sidera noti. Hic quidem in Almagesto nouo *Part.* 1. *tom.* 1. *libr.* 5. *cap.* 19. *fol.* 382. vbi obseruatam ab eo eclypsim anni 1642. memorat *& iterum in Synopsi obseruationum fol.* 383. In sua verò Geographia reformata anni 1661. *fol.* 301. *nu.* 3. *&* 8. *fol.* 305. *nu.* 26. *fol.* 389. *nu.* 5. *& fol.* 369. *nu.* 57. vbi aliam ab eodem obseruatam Eclypsim anni 1654. refert; *Gassendus* vero literis dat. Aquis sextiis 4. Kal. Nou. 1640. ei suam magneticæ variationis obseruationem communicat. *tom.* 6. *eius Operum fol.* 100. Varias quoque Mercurij & Veneris obseruationes expendendas committit literis Dat. Parisiis 8. Kal. Nou. 1641. *tom.* 6. *fol.* 118.

Si ergo à Viris laudatis laudari, *ex Tullio* summa laus sit, non est quod dubites (CANDIDE LECTOR) de huius Operis dignitate ex Authoris laude, quam laudatissimi viri publicè concinnarunt,

quales fuisse *Gabrielem Naudæum*, Petrum Gassendum, *Athanasium Kircherum* & Io. Bapt. *Ricciolum* nemo negabit, nisi qui Ἀναλφάβητος existimari maluerit.

Iam in Album Aduocatorum Parisiensium relatus, quid Iurisprudentia cæteris scientiis iuncta valeat, exẽplo Bartoli in Geometricis peritissimi *teste tractat. Tyberiadis*, exhibet in Academiis, in Foro, in Musæo, vbique trahens omnes, quos in familiaritatem admittit, in admirationem suæ virtutis.

Huc igitur conuolate (*tam Noui Iustinianai, quam Prolytæ*) & Vtrâque tùm Operis, tùm Authoris dignitate excitati *Prodromum hunc Iustinianum*, liberâ non minùs quam liberali Mineruâ comparate.

AD PRODROMVM
NOVI IVSTINIANI.

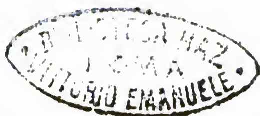
Acclamationes de Parnasso auditæ.

Iª. D. Spirit. FLECHIER. Academ. Reg.

Vos quibus est commissa fides, & cura cliẽtũ
Discere Iustitiam, Ciuesq; agitare superbos
Præsidio legum, & sanctos defendere mores:
Vos quoque Patriciæ Proceres de sanguine gẽtis,
Qui dubias lites, incorruptoque soletis
Iudicio grauium momenta expendere rerum,
Excipite hunc hilares, multâ cum laude, libellũ.

Interpres sacræ Themidos, Iurisque, PAYENVS,
Arbiter antiqui, quo non præstantior alter,
Iura recensere, & priscum discernere morem,
Pandit inaccessas Astreæ Virginis aras,
Digestasque Notas, & promptos ordine Textus
Explicat, & pulcrò laudis perculsus amore
Sanctarum prudens aperit compendia legum.

Ille etiam Iuris Seriem, diuersaque ponit Ius naturale.
Tempora; Saturni gentem, sine legibus æquam
Sponte suâ memorat, nullo discrimine rerum,

Tum neque lictoris metuit, nec Iudicis iras,
Seque vnam timuit tacitæ mens conscia culpæ.
Scilicet ipsa sui custos Natura nocentes
Arguit, & sparsit secreti semina Iuris
Mentibus & sanctos docuit sine Iudice mores.

Ius Gentiũ.

At postquã proprios partiri limite cãpos
Mos fuit, & lectis habitare penatibus Vrbes
Sub Ioue consuluit placido clementia sæclo,
Neue in bella ruant homines se Iura per omnes
Fuderunt latè populos; & moribus æquis
Seruarunt variæ communia fœdera Gentes.

Ius ciuile.

Degeneres tandem vilis contagia lucri
Corrupêre animos, & diro fœta veneno
Inuidia, & miseros agitans discordia Ciues;
Hinc vis & fraudes, & Iudicis inde superbi
Triste supercilium, longóque examine lites,
Pallentesque rei scelerum, clamosaque rauci
Bella fori, & toties collecta Volumina legum.

Egregiâ, sacras leges, & dogmata Iuris
*(*IVSTINIANE*) tui, nunc digerit arte* PAYENVS.
Audiuêre illum CAVARES, *& Maxima* ROMA
Audiit orantem causas, ac Iura tuentem,
Romuleoque foro dignum, veterique Senatu,
Seu libuit genio facili Decreta piorum
Pontificum, & Priscos viuendi exprimere ritus;
Seu formare animos, doctæque exponere genti
Custodes æqui Tabulas, Ciuilia Iura.

At tu, quæ Themidos studiũ, quæ protegis artes,
Quæ Leges seruas, dasque ipsa LVTETIA *Leges,*
Applaude Authori, tantoque applaude Libello.

2ª. D. Sebast. DAVBVZ. Profess. Reg.

COmmendent Alij numerosa Volumina Legum,
Nil est materies; Forma dat esse rei.
Dum (PAYENE) *Nouum* promittis *Iustinianum*,
Das PRODROMVM, sub quo Dogmata cuncta latent.
E Prodromo, prænosse licet, velut vngue, Leonem
Cuius Is est PRODROMVS sustinet ille vices.

Alia Eiusdem.

Iuris-Alumne? tui, Liber hic est meta laboris
Paruus mole suâ: maius at artis opus.
Signa notat textus, titulos ac tempora rerum
Indicat, hæc cursus sint Elementa tui.
I Liber? I nostros Anteambulo dirige gressus?
Et facilem, recto tramite, sterne viam.
Parisiæ decus Astreæ, cultorque PAYENVS
Signat iter dictis; Hæc lege, tutus eris.

3ª D. Hieron. SAVRON. Profess. & in Sen. Adu.

SI Labyrintæos ambis vitare recessus,
Filum Ariadnæum (LECTOR) habere decet.
Hoc tibi Dædaliâ contexuit arte PAYENVS,
Quâ legum nodos soluere Iure potes.
Scilicet, hic PRODROMVS titulos, & Dogmata legum
Continet, immensis sparsa voluminibus.
Ergo texe nouas Authori, texe Corollas,
Qui tibi Iuridicum tam breue pandit iter.

Alia Eiuſdem.

Hermes in Biuiis, digito velui Indice, mõſtrat
Rectam, quam poſſit quiſque ten.re viam.
At tibi, qui Iuris varios peruadere flexus
Niteris, Hermetis, PRODROMVS, *inſtar erit.*
Hermeti ſimilis, Digito nam monſtrat Alũnis,
Indice Legis iter: Nec minor eloquio.

4ª. D. Ioan. MAVRI Hiſtoriogr. Reg.

AD Themidis qui ſacra venis, properaſque litare
Siſte gradum? PRODROMVS Iuſtinianus adeſt.
Is templum reſerat, quod ſtruxit ritè PAYENVS
Arte nouâ, donec grandius edat Opus.
Illius ex Adytis diuina Oracula promit
Ipſa Themis, Legum ſcilicet ore loquens.
Hæc vt quiſque legat; ſcriptis, ac ore PAYENVS
Explicat, Interpres, Flamen, Honorque Deæ.

Alia Eiuſdem.

Quiſquis ſcire cupit, doceat quid Prodromus *iſte*
Iuſtinianaus, nuntia quaue ferat:
Audiat ex illo Themidis ſacra iuſſa, notetque
Quis mox edendus Iuſtinianus *erit.*
Scilicet ille tenet contracta Oracula legum,
Si tuus Hoſpes erit, jam propè Doctor eris.

5a. *D. Ant.* CHASSANÆI *in Supr. Pariſienſ. Senat. Aduoc.*

IN Stadio Iuris, multi ſunt viribus auſi,
Ad metam rectà tendere poſſe, ſuis.
Aſt Alij propriis diffiſi viribus, optant;
Vt PRODROMVS ſit eis, Duxque Comeſque viæ.
Hos inter quæris, quæ ſit fortuna? Priori
Nomen erit Docti: Doctor at Alter erit.

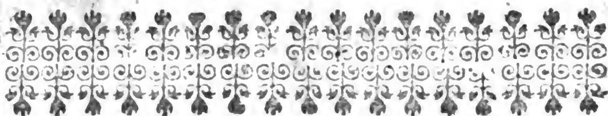
6a. D. Alph. SVARESII San-ſulp. Alum. & in Sorbon. Audit.

TV qui Iuridici deſcendis in Atria templi;
Aut qui conſcendis pulpita Iura docens.
Quod Ius ipſe colis, Nùm te ignoraſſe pudebit?
PRODROMVS *illud habet, ſi legis, Omne dabit.*

Alia Eiuſdem.

PRODROMVS *ecce Noui defert oracula Iuris,*
Monſtrat, quidue recens Iuris Alumnus agat.
Nempe terat manibus docti Cõmenta PAYENI
Res mira? ex illis Αὐτοδίδακτος *erit.*

7[a]. D. Mich. CARNÆI in Facult. Canon. Parisiens. Audit.

OPERIS IDAEA.

IVpiter appenso librans examine fata,
Ut videt errores, quos ignorantia Iuris
Parturit, Ambitiône Patrum, qui pœnè semestri
Instructos, ad celsa vehunt fastigia, natos;
Præcipitantque sacrâ præcingere tempora lauro;
Intonat: & geminans sonitus, æquare minatur
Docta Lycæa solo, Librosque exurere flammis.

At miserata Themis dictis compescuit iram
His affata Iouem; Tua (Coniunx?) tela repone
In Pharetrâ: Ecce Nouũ *meditor demittere terris*
IVSTINIANVM, *qui sacra Limina claudet Alumnis,*
Quos longæua tenet cæci ignorantia Iuris,
Restituetque nouis primæuos legibus annos.
Nec mora: transmittit Prodromũ, *qui læta Lycæis*
Nuntiet, & mæstos dictis soletur Alumnos.

Soluite corde metus (inquit) Iã Prodromus *instat*
Iustinianæus, qui terris pristina reddat
Iura, notetque modum discendi Dogmata legum,
Ecce venit: Vestris concedite sedibus, Ipse

Fert mea iussa, quibus nunc doctos Iuris Alũnos
Esse velim, tùm quid Legalis Laurea poscat,
Dixerat: Et veniens Prodromus *sic fatur Alumnos:*

O Iuuenes, Diuæ Themidi qui Sacra litatis?
A Ioue sancitas studiorum nuncio leges:
Imprimis Methodum, quâ quis Cõpendia textus
Perlegat, expono; Tùm discat mente RVBRICAS
Insinuo: Demùm Legalem Epocham, *Historiæque*
Tẽpora certa noto: Admitto nec in Atria quẽquã,
Quin priùs his fuerit, quasi trino umbone, retectus
Si quis, me ducente manum, hàc transiuerit, illum
Iustitiæ celsas deducam promptus in ædes.

Tũ Themis ipsa Iouem supplex sermonibus orat,
Suscitet vt Mystam, qui legum Ænigmata soluat
Et facili methodo, quæ tradis Prodromus, *ore*
Explicet, ac doceat, quæ discant Iuris Alumni.
Annuit his Rex atque Parens hominũq; Deûmq;
Mercuriumque iubet, rectà vt concedat in Vrbem.
Hoc assumat onus, Prodromique oracula pandat.
His pârens iussis, celeres Cyllenius alas
Induit, è cælis Francas delapsus in oras
PARISIOS *tendit, diuisa vbi Sequana terras*
Alluit; Hîc famâ celebrem totâ Urbe PAYENVM
Aduocat, & iussu Ionis olli talia fatur,

Interpres Diuæ, Flamen, Iurisque Perite?
Non te Diua Themis donauit acumine mentis,
Ut tua, quâ splendes, Virtus Priuata lateret.
Iupiter, vt calamo dextram aptes, imperat: & quæ

Prodromus *ipse tulit noua Dogmata, Iuris Alũnis*
Exhibeas, lucique NOVVM *des* IVSTINIANVM;
Qui legum nodos Iurisque elementa resoluat.
Prodromus *ipse liber, qui mox te Interprete lucē*
Obtinuit, monstrat te longè plurima posse,
Perfice cœpta Iouis iussu,, tibi Diua fauebit,
Æternum latura decus, famam inseret Astris.
Hęc ubi dicta dedit, superas reuolauit in arces.

Interea Prodromi *cunctas it Fama per Vrbes,*
Edocet ac methodum, redeant quâ pristina sæcla
Aurea, & è cęlis terras Astræa reuisat,
Quâque foro atque scholis tradantur semina legū,
Queis Themidos, cultor primæui Dogmata Iuris
Hauriat, & dignos lauro sibi quærat honores.

Scilicet: Ista tuis adscribent sæcula curis,
Docte PAYENE? *Ferent Charites hoc Carmine laudis*
Nomen in Astra tuum, Iurisque-peritus Apollo.

8ª AVTHORIS
Ad Studium Rubricarum
PARÆNESIS
Inserta est *Infra P. 2. §. 9. pag. 317. & 318.*

9ª. A LA FRANCE

SVR L'AVAN COVREVR DV DROICT,

Contenant la Science des Notes & Rubriques, & l'Histoire du Droict Romain.

SONNET.

Mets fin à tes soûpirs (FRANCE?) reprends ta joye :
Le Ciel a secondé tes vœux, & ton espoir;
Themis est de retour, & desia tu peux voir
Ce docte AVAN-COVREVR *des loix, qu'elle t'ennoye.*

Comme vn Astre brillant à tes yeux il déploye
Les Maximes du Droit, & l'Art de les sçauoir:
De là tu dois juger, iusqu'ou va son pouuoir,
Et publier par tout la grace qu'il t'octroye.

De cét AVAN-COVREVR *i'entends la docte voix,*
Qui confond l'ignorãce, en expliquant les loix,
Et des temps inconnus nous découure l'Histoire.

PAYEN *doit par ses soins prẽdre vn rãg glorieux,*
Au milieu des Heros, au Temple de Memoire,
Et Themis établir son Empire en tous lieux.

DV PELLETIER

10ª. AV LECTEVR.

SVR L'AVAN-COVREVR DV NOVVEAV IVSTINIEN.

SIXAIN.

Le seuere chagrin, que les Dieux auoient mis,
Sur le front sillonné de l'Auguste Themis,
La rendoit aux mortels, d'vn accez difficile;
Mais PAYEN *le plus docte entre ses fauoris,*
Si tu peux l'écouter & te rendre docile,
T'y fera remarquer les graces & les ris.

De son Iustinien l'Illustre AVANCOVREVR
Commence à dissiper les ombres de l'erreur,
Qui sembloiẽt retenir Themis, dãs les tenebres:
Et par vn bon succez digne de sa valeur,
Nous verrons desormais, nos écoles celebres
Admirer auec joye, & le Liure, & l'Autheur.

Ses Principes nouueaux, & ses doctes écrits
Qui s'attirent les cœurs, & charmẽt les esprits
Par le poids des raisons, & la beauté du stile,
Inspirent vn beau feu, dont tu seras épris;
Lors qu'y voyant briller le charmãt & l'vtile,
Tu diras, que PAYEN *est vn homme sans prix.*

DVCANION.

XIa. Iuriſconſultorum ORACVLA ad Nomophilos.

1. *Bartol. Tract. Tyberiad.*

IN te eſt bene agere, tui verò arbitrij non eſt quid de te quiſque loquatur. *ex D. Thom.*

2. *Gratian. Decr. P. 1.*

Bonæ mentis eſt agnoſcere culpam, etiam vbi culpa non eſt. *Can. fin.* verſ. *etiam culpa diſt. 5.* & priùs animam, quàm linguam erudire. *Conſt.* Omnem *ad Antec.* §. 9. verſ. *priùs animas.*

3. *Pompon. lib. 7. Epiſtolar.*

Sola viuendi ratio optima eſt, Cupiditas ſciendi; *l. apud Iulianum 20.* verſ. *viuendi rationem*, & verſ. *Etſi pedem.* ff. *de F. d. libert.*

4. *Idem lib. ſing. Enchirid.*

Scientia filia eſt diſputationis: Hinc qui nihil dubitat, nihil ſcit *l. 2. §. 5. neceſſariam eſſe diſputationem.* ff. *de Orig. Iur.*

5. *Celſ. lib. 15. Digeſt.*

At qui ineptè dubitat, minùs ſcit, quia plùs quàm ridiculum ſe facit, & turpitudi-

nem prodit. *l. Domitius labeo 27.* verſ. *aut valdè ſtulta eſt*, & verſ. *plùs enim quàm ridiculum.* ff. *Qu. teſtam. fac. poſſ. l. 2. §. 43.* verſ. *iterum.* & verſ. *turpe.* ff. *de Orig. Iur.*

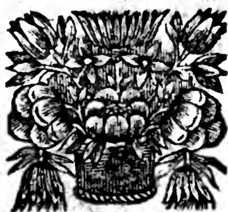
6. *Cai. lib. 1. ad leg. 12. Tab.*

Vitatur inepta dubitatio ſcientiâ principiorum. *l. 1. in princ.* verſ. *neceſſariò priùs ab initiis.* & verſ *potiſſima pars principium.* ff. *de Orig. Iur.* Exemplo Seruij in *l. 2. §. 43.* verſ. *eâ velut contumeliâ tactus. ff. Eod.*

7. *Iuſtinian. ad Anteceſſor.*

Scientia Principiorum Iuriſperitum ab Imperito diſtinguit. *Conſt. Omnem. §. 7.* verſ. *quoſdam Imperitos.* & verſ. *adulterinam.* Prooem. *Pandect.* & *l. 2. §. 40.* verſ. *ſed plus eloquentiæ.* & §. 43. verſ. *cauſas oranti.* ff. *de Orig. Iur.* Vide *Infr. P. 2. pag.* 313.

12ª SVMMA Priuilegij Regij, & Alia Pontificij. Inſert. *Infra in Calce Operis poſt Elenchum.*

PRODROMVS IVSTINIANVS SEV PROLEGOMENA

AD SCIENTIAM CIVILEM & Canonicam Manuductio, Iustinianæis, antequam Institutionum Limen ſubeant, præſcribenda.

PROŒMIVM.

IVRIS Candidatus, antequam ad altiora Legalis ſacrarij penetralia deducatur, omnino ſex prænoſcere debet. Primò notas ſeu vocum compendia, quibus & ſcribere & legere, Iuriſconſultorum inſtar, ediſcat; Aliàs enim ſtudij Iuris difficultate deterritus, vel deſertor efficietur, vel magno cum labore, ſæpe cum diffidentiâ, quæ plerumque Iuuenes auertit, ſeriùs ad id perducetur. §. *his igitur. Inſt. de Iuſt. & Iur.*

Secūdò. Debet apprimè quātum poterit memoriâ tenere Rubricas Iuris, ex quibus pēdet tota Iuris ſcientia; Vel ſaltem legum ſcientia, illa prima eſt, vt iiſdem expreſſit verbis *Anton. Mornac.* (Vir ſummæ eruditionis ac in Senatu. Pariſien. Aduocatus Primarius) *Obſeruat. ad l. 1. §. noſtram, Cod. de Vet. Iur. enucl.* ſiue enim incumbat onus legendi libros le-

gales, qui (vt in quotidiano vſu eſt) per compendia referunt cumulatas Authorum ac Legum allegationes, erubeſcimus enim ſine lege loqui ait Imp. *in l. illam C. de Collat.* & in *§. conſideremus. Auth. de triente & Semiſſe*, ſiue etiam textum allegatum conferre oporteat authographo, vel in fonte, ſeu corpore Iuris reperire, expendendi cauſá, id ſine Rubricarum ordine memoriæ mandato nullatenus, vel non niſi cum magno labore, & ſæpe dedecore expediri poteſt ex imperitiâ tractandorum voluminum Iuris: niſi velles ad Indicem confugere, quem *Portam Aſinorum* vocat Ioan. Gilenius *in Præfat. ad Local. Iur. memor.*

Vno verbo experietur Iuris Studioſus, quiſquis operam in hoc dederit, ſi titulos memoriâ teneat, vix occurrere quæſtionem poſſe de quâ ſubinde non valeat apud ſe deſignare ſedem materiæ certiſſimam, vt obſeruat *Mornacius ad d. l. 1. §. noſtram.* & *Conrad. Lagius in Methodic. Iur. tradit. lib. 1. cap. 2.* verſ. *& præter hanc notitiam*, Vnde non minorem gloriam quam vtilitatem ſit relaturus. Quod commendat Chriſtoph. Hegendorphin. *de Compendiaria diſcendi Iur. ratione Progymnaſmate* 5. quem refert Iacob Spiegel. *in Epitom. cap.* 11. ibi *& ſunt tituli ipſi Iuris Ciuilis Loci communes, fol. mihi* 654.

Hinc ingenioſe titulos Iuris, *Μονογράμματα* pulcherrimarum ſcripturarum, & fœcundiſſimum Iuris vocabularium appellauit Conradus Lag. *in Methodic. Iuris tradit. lib. 1. cap.* 2. verſic. *quaſi quædam* & verſ. *nullus eſt Dictionarius*, & Ioann. Gilenius *in Memoria locali* "*Iuris, Epiſt. liminari fol.* 4. ait. non vana gloria "eſt in Iuribus noſtris Rubricas earumque ſe-

"dem bene nosse; Audacter affirmare non "erubesco eum, qui illarum gnarus est tan-"tùm profecisse, vt si non in secundis, in "tertiis tamen inter Iurium cultores opti-"mâ ratione consistere videatur; Audactiùs vero Iacob. Gothofredus *in Manuali Iuris* "*Præfat. ad seriem Digest. fol.* 4. ibi. Ausim "dicere potissimam studij partem perire, ni hoc "agas, ni hoc scias, ne alioqui Indices & sæpe "frustrà perrepere necesse sit; & iterum incul-co illud Mornacii *in d. l.* 1. §. *nostram Cod de* "*vet. iur. enucl.* E rubricis *inqait* pendet tota "Iuris scientia, Vel saltem Legum scientia illa "Prima est.

Tertiò Debet Historicã Iuris Oeconomiam seu Notitiam compositionis librorum Iuris Chronologicam habere, per quam faciliùs valeat Iuris Volumen mente non minus quam manibus euoluere, eiusque legitimas editiones à spuriis secernere, authoritatem legalem à doctrinali distinguere, Antinomias conciliare & vniuersi Iuris pelago sese, feliciori aurâ, committere.

Quartò Chronologia Legislatorũ ac Interpretum impromptu habenda est, quâ Iuris Tyro distinguendo tempora, quibus diuersæ Constitutiones emanarunt, possit Iuris antinomias elidere & à mæandris ac Authorum contrarietatibus se liberè expedire; Necnon illorum elogia, quantùm fieri potest, habenda sunt, quibus allegationum authoritas plus ponderis acquirat.

QuintòDebetAxiomata Iuris, quæ præcipuè in æquitate naturali consistunt, rudi saltem Mineruâ animo tenere, quibus veluti simplicioribus principiis roboratus, faciliùs ad ab-

ſtractiora perducatur, & Philoſophiæ legalis diſputationibus exercitus, ad veriorem interpretationem textuum quaſi manuducatur, ſine quibus nequit aliquis Iuriſperitus videri, licet enim extet in Pandectis titulus *de verbor. ſignificat.* ac titulus *de regul. Iur.* quia tamen non omnes termini, nec omnia Iuris axiomamata neceſſaria ſub illis continentur; Ideo quaſi Eclogam quamdam tam Axiomatũ Iuris quam terminorum præcipuorum, (Iuſtinianæorum gratiâ) Alphabetico ordine digeſtorum *infra Parte* 5. ſubiiciam, quibus detur omnibus diſputandi campus, & exinde pateat facilis ad Iuriſprudentiã via, quam Pomponius filiam diſputationis apellauit *in l,2.§. his legibus* verſ. *hæc diſputatio, ff. de Orig. Iuris.*

Sextò Demũ Synopſis præambula librorum IV. Inſtitutionum neceſſaria eſt, quâ ſummi apices terminorum Legalium & actionum, quarum mẽtio fit in primo vel ſecundo Inſtitutionum libris, antequam ad materiæ ſedem peruentum ſit, innoteſcant, vt ſupra præmonet *ad Iuriſprudentiæ candidatos Liminaris Epiſtola.* Ideo Iuremeritò totus hic Prodromus Iuſtinianus partibus ſex conficitur abſolutè neceſſariis ei, qui verè Iuſtiniani filius adoptiuus haberi voluerit, hoc eſt, qui non vulgares inter & gregarios, quos Doctorellos vocant, & Budæus *puræ parmæ albæque tyrones*, ſed inter Doctores primæ notæ ſeu Triarios ambierit recenſeri.

PRODROMI IVSTINIANI:

PARS I.

Methodus Legendi Compendia Textuum & Allegationum.

§us Ius.

DE NOTIS LEGALIBVS

Seu Verborum Compendiis, ad Lectionem Librorum Legalium necessariis.

NON pudeat Nouum Iustinianæum, in ipso Iurisprudentiæ Propylæo, nouam legendi, ac scribendi Methodum, Iurisperitis propriam excipere. Etenim ei cura primùm incumbit, vt legales Notas, seu literarum compendia, quæ in ipsá legalis textus lectione occurrunt, calleat expeditissimè, nè aliàs hæsitatio vel minima sic eius famæ detrahat, vt hoc solo cæterorum ignorantiam arguat, quasi ex Primi huius elementi omis-

libro 4. Astronomic.

Hic & erit Sriptor foelix, cui Litera verbum est,
Quiq; Notis linguam superet, cursumque loquetis,
Excipiens longas, noua per Compendia, voces.

Imò longè antiquior fuit mos hic scribendi, quippe quem Alij ad Pythagoram, ad Ciceronem alij, quidam ad D. Cyprianum referant. Sed quidquid sit de Notis hieroglificis, de quibus latè *Athan Kircher. in Acu Pamphilianâ*, & in *Oedippo-Ægyptiaco*. Quod ad Notas Literales & legales attinet, Referenda est illarum inuentio ad Ciceronis tempora, eiusque Libertum nomine *Tyronem*, circa Ann. V. C. 700. seu ante Chr. ann. compl. 52. *teste Eusebio in Chronic.* Origo Notarum Legalium:

Quæ verò fuerint illæ Siglæ, seu Notæ Legales, quasi Literæ aut Literales Notæ hieroglificæ exhibet duplex Index tempore Caroli Magni circa ann. Chr. 800. editus. 1us. quidem à Mangone IC. 2us. à Valerio Probo, vterque Impressus in editione Cujacianâ Codic. Theodos. *inter Frag. Vet. Iur. Auth.* Alium de Notis Iuris tractatum edidere *Siculus Flaccus* & Innocentius *relati à Io Siccard. in Præf. ad Cod. Theodos.* Quid Notæ Hieroglificæ

Vnde meritò fuerunt Siglæ Iustiniani temporibus prohibitæ ad tollendam omnem super textualibus literis (quæ tunc omnes MSS. erant) fraudis suspicionem, vel contentionem. Quæ cessat hodie in descriptis sub Diagrammate sequ. cum non sint captiones, vt erant in *d. l.* 1 §. 13. vers. *non per signorum captiones, & compendiosa ænigmata* Cod. *de Vet. Iur. enucl.* Mornac. *ibid in* §. *iubemus.* Cujac. *lib.* 12. *obs.* 40. *vbi quî differat Sigla à* Notâ, *figuris ad oculum monstrat.*

E	
X. vel Ext.	Extra.
Extrauag.	Extraua-gantes.
Eod.	Eodem.
F	
Fab.	Faber.
Fachin.	Fachinæꝰ.
Felin.	Felinus.
Fol.	Folio.
G	
Gloſſ.	Gloſſa.
Germon.	Germoniꝰ.
Gouean.	Goueanus.
Gratian.	Gratianus.
H	
Hal.	Haloander.
h. t.	hoc titulo.
I	
Iaſ.	Iaſon
Ibid.	Ibidem.
Imp.	Imperator.
Imp.	Imperiales.
In fin.	In fine.
Inf. vel ī.	Infra.
In. 6.	In ſexto.
Inſtit.	Inſtitutio-nibus.
Iuſtin.	Iuſtinianus.
Io. de Anan.	Ioannes de Anania.
L	
L.	Lege.
Lib.	Libro.
Loc. cit.	Loco ci-tato.
M	
Mancin.	Mancinus.
MS.	Manu-ſcri-ptum.
M.SS.	Manu-ſcri-pta.
Maran.	Maranus.
Marant.	Maranta.
Merend.	Merenda.
Mornac.	Mornacius.
Myſing.	Myſingerꝰ.
N	
Nou.	Nouella.
O	
Oinot.	Oinotomus.
P	
Iul. Pac.	Iulius Pa-cibus.
Pag.	Pagina.
P.	Pandectis.
§.	Paragrapho.
Panorm.	Panormitanꝰ.
Pereſ.	Pereſius.
Pichard.	Pichardus.
Q	
Q. vel qu.	Quæſtione.
R	
Reſ.	Reſolutione.
S	
S.	Supra.
SC.	Senatus Con-ſultum.
T	
Tit.	Titulo.
V	
Vacon.	Vaconius.

Verb.	Verbo.	Vuecemb.	Vuesembecius.
Verf.	Verficulo.	Vfib.feud.	Vfibus feudorum.
V.C.	Vrbe Condita.		

§us IIIus

Diagramma Secundum Infigniorum Dictionum in Legum Textu per Compendia fcriptarum.

A	
A.	Auguftus.
A.A.	Augufti.
A. & C.	Auguftus & Cæfar.
A. A. & C. C.	Augufti & Cæfares.
Accept.	Accepta.
C	
C.	Cæfar.
C.	Clariffimus.
CC.	Cæfares.
CC.	Clariffimi.
CC. vel CC.Conf.	Clariffimis Confulib⁹.
Cæf.	Cæfar.
Cæff.	Cæfaribus.
Cal.	Calendas.
Ciuitat.	Ciuitatis
Cl. Cæf.	Clariffimus Cæfar.
Com.	Comes.
Com. R. P. vel Rer. Priu.	ComesRerumPriuatarum.
Com. S. L. vel facr. larg.	Comes facrarum lar-

	-gitionum.
Con. vel. Cos.	Consule.
Cons.	Consularis.
Coss. vel Conss.	Consulibus.
Const. vel CP. vel Constp.	Constantinopoli.
Correct.	Correctori.
D	
D.	Data vel dicta.
Dat.	Data.
D. S.	Data Subscripta.
D. PP.	Data proposita.
D. N.	Domino nostro.
Dix.	Dixerunt.
E	
Emis.	Emissa.
F	
Fl.	Flauius.
G	
G.	Gesta.
Gen. P. P.	Genadio Præfecto Prętorio.
I	
Id.	Idus vel Idibus.
Imp.	Imperator.
Impp.	Imperatores.
In for. Tra.	In foro Trajani.
K	
IV. Kal.	Quartò Kalendas
K. N.	Karissimo nobis.
L	
Lg.	Lege.
L. Iul.	Legem Iuliam.
Lect.	Lecta scilic, apud acta
M	
Mag.	Magistro

Magist.mil.	Magistro militum
Mag.off.	Magistro officiorum
N	
N.	Nobilissimo
N.Cæs.	Nobilissimo Cæsare
N.N. Cæss.	Nobilissimis Cæsaribus
Non.	Nonas vel Nonis
N.P.vel Nob.P.	Nobili vel Nobilissimo Puero
O	
Off.	Officiorum
P	
P.vel Pr.	Præsidi
Præs.prouin.	Præsidi prouinciæ
P.P.	Proposita vel Patri patriæ, vel Præfecto Prætorio
PF.	Præfecto
PP.G.	Proposita Gesta
P.V.	Præfecto Vrbi vel Vigilum
P.V.R.	Præfecto Vrbis Romæ
P vel PF. Aug.	Præfecto Augustali
P P.Emiss.	Proposita Emissa
P.P. Gal.	Præfecto Prætorio Galliarum
Pet.	Petita
Pleb.	Plebis
Præf. ann.	Præfecto annonæ
Præt.	Prætoribus
Pr vel Prid.	Pridie
Prop. vel Propos.	Proposita
Procons.	Proconsul.
Proconss.	Proconsules
Publ.iudic.	Publicis iudiciis

Q

Quæst.	Quæstori
R	
R. P.	Rerum priuatarum
R. P. Orient.	Rerum priuatarum Orientis
S	
S.	Salutem, vel scripta, vel subscripta vel supposita.
S. D.	Salutem dicit, vel dicunt vel scripta data
Subscr.	Subscripta
S. L.	Sacrarum largitionum
Sacr. lit. vel S. L.	Sacrarum literarum
S. P.	Subscripta Petita
S. P.	Supposita
S. PP.	Subscripta Proposita
Supp. vel suppos, vel supposit.	Supposita
S. Petit.	Subscripta Petita
T	
Tit.	Titulus
Trib. Pleb.	Tribunus Plebis
V	
V.	Viro
V. C.	Viro Clarissimo
VV, CC.	Viris Clarissimis
Vic. vel Vicar.	Vicario

§. IV.

Analysis Allegationum Legalium è Corpore Iuris vtriusq; depromptarũ.

SECTIO I.

Allegationes è Corpore Iuris Ciuilis.

IVs ciuile pręcedit in ordine doctrinæ Ius Canonicum, licet in ordine dignitatis ab illo præcedatur, Ius enim Canonicũ sine præuiâ Iuris Ciuilis cognitione, nec doceri, nec edisci valet, vt infra, *Part.* 2. *in Proœm.* & §. 2. *sect.* 1. & *Part.* 3. §. 7. *sect.* 1. præmonitum est. Ideo in decursu totius huiusce Iustiniani Prodromi præmittitur de Iure Ciuili tractatio, quippe quæ solâ tyronum gratiâ instituatur. §. *igitur Proœm. Instit.* & §. *his igitur Instit. de Iust. & Iur.*

Ex Imperial. Institutionib.

§. *Sed & quod principi Instit. de Iur. Natur. Gent. & Ciuil.*

§. *Vel singuli.* 6. *apud Imper. de Pupillar.*

§. *Actionum* 28. *apud Iustin. de Actionib.*

Prima verba sunt verba Initialia §[i] dispositi sub Institutionum allegato titulo, Cætera

patent

patent ex præmisso Diagrammate 1. *sub* §.2. Resoluitur 1^{ur} exemplum in hanc orationem. *Paragrapho sed & quod principi. Institutionibus: De Iure naturali, gentium & ciuili.* & sic de aliis.

2. Ex Pandectis.

l. septimo 12. ff. De stat. hominum.
l. gallus 29. De liber. & Posth.
De solutionib. Paulus. 99. al. debitorem.

In 1. & 2. exemplo Prima verba sunt Initialia legis dispositæ sub tit. Pandectarum, ordine numeri adiecti.

At in 3. exemplo prima verba sunt initialia tituli Pandectarum, sub quo Lex allegata incipiens dictione *Paulus*, & in alio Codice incipiens dictione *debitorem* disponitur; Hoc vltimo modo vtuntur glossæ, & Antiqui Interpretes; Moderni duobus prioribus.

Resoluitur 1^{ū} exemplum in hæc verba, *lege septimo. duodecimâ Digestis de statu hominum.* Vltimum vero exemplum in hanc formam extenditur. *Digestis* (quod ellypticè ponitur ad differentiam Codicis, cuius nota nunquam subauditur, nisi exprimatur) *de solutionibus lege paulus 99. aliàs debitorem.*

3. Ex Codice.

l. post aditam 5. C. de Impuber. &c.
Auth. ingressi Cod. sacr. Eccles.
L. 1. C. de Matuma. lib. 10.

Prima verba sunt initialia allegatæ legis è titulo Codicis *de Impuberum aliisque substitutionibus* deprompta, in ordine 5^{a} & Resoluitur in hæc verba. *l. post aditam quintâ. Codice de Impuberum &c.*

In 2. Exemplo Prima vox *Ingressi* designat verbum Initiale Constitutionis è Volumine Authenticorum depromptæ, & insertæ sub hoc titulo Codicis *de Sacrosanctis Eclesiis* ad declarationem legis immediatè præcedentis. Resoluitur vero in hæc extensa verba. *Authentica Ingressi. Codice de Sacrosanctis Ecclesiis.*

3ᵘ Exemplum denotat textum allegatum esse depromptum è libro 10. Codicis sub titulo de *Maiuma*. Et Resoluitur in hæc verba extensa, *lege prima Codice de Maiuma.*

4. Ex Volumine Authenticorum.

§. disponat. Auth. de nupt.

Nou. 22. cap. 2.

Cap.1.Nou.159. seu *§. nos igitur Auth. de restit. fideicom.*

Primi exempli verba sunt Initialia §ⁱ inserti in Authenticis sub tit.1. *De Nuptiis. Collatione* 4. in Editione Germanica, quæ Vulgata vocatur. Resoluitur vero in hæc extensa verba. *Paragrapho disponat Authentica de Nuptiis.*

2ᵘ Exemplum designat allegatum textum depromptum esse ex *Nouellis* numerorum serie ordinatis in Editione Haloandrinâ, vel Contianâ, vel Scringerianâ vel Gothofredicâ in quibus numeri omnium Nouellarum non correspondent ad titulos nouem Collationibus ordinatos sub Editione Germanica, quæ sola Authentica est & Legalem authoritatem obtinet *vt infra dicetur. P.2.§ 1 sect.4.*

Nam titulus *Nouellæ* 22. qui in Germanicâ editione est *de Nuptiis*, in Haloandrina est

de Iis qui nuptias iterant. Et Authentica seu Nouella *de restit. fideic.* quæ in C. Germ. est *sub coll.9.tit.8.* In hal. & in aliis est *sub coll. 9. tit. 42.* & numeratur in ordine *Nouell.* 159. sub tit. *vt restitutiones fideicom. &c.*

In 3. exemplo textus allegatur depromptus etiã ex Editione Hal. vel Cont. aut Gothofredica, quæ nec inter se concordant, nec vlla cum Germanicâ, Nã in Haloandrinâ & Gothofredicâ huius nouellæ titulus est: *Vt restitutiones fideicommißi vsque ad vnum gradum consistant,* At in Florentinã, Contiana, Germanica, & Auenicâ titulus est *De Restitutione fideicommißi, & nomine familiæ quod vsque ad 4. gradum &c.* Rursus hæc Nouella. 159. in Editionibus Hal. Scring. & Goth. impressa est *sub Collat: 9. tit.* 41. At in Flor. Cont. Germ. & Auenicâ inseritur *sub Collatione 9. tit.* 8. Ratio huius diuersitatis est, quia Haloander, Scringerus & Gothofredus regularũt ordinem Nouellarum ab ordine numerorum & annorũm, quibus editæ & ordinatæ primùm fuerant, nõn autem ab ordinatione Irnerii (seu Bergũtionis aut veriùs Lotharij 2i) in nouem Collationes diuisâ de quo latiùs infr. *Part.* 2. §.1. *sect.* 4. & §.4. *sect.* 4. & 5.

5. Ex Volumine Feudorum.

Cap. Imperialem De prohibit. feud. alien. per Frider.

cap.1.§ omnes peregrini, Tit. de statut. & consuetud. contr. libert Eclesiæ. in Constit. friderie.

Prima allegatio denotat textum è Volumine feudorum depromptum, esse *sub titulo* 5.

libri 2. & 2da designat §a depromptum ex Constitutionibus Friderici. 1. quæ terminant librum 2. feudorum estque in Serie nostrâ Rubricarum titulus. 59. lib. 2.

6. Ex Volumine Extrauagantium Iuris Cæsarei.

Extrauag. ad reprimendum Tit. quom. in læs. mai. crim. proc.
Constit. quoniam qui sint rebell.
Const. in nomine §. Priuilegia in Extrauag.

Analysis huius allegationis patet ex collatâ resolutione præcedẽtis, deprompta enim est ex libro Extrauagantium Iuris Cæsarei Constitutionum, quæ sunt vltima pars Codicis Iustinianæi post Volumen Feudorũ inserta.

SECTIO II.

Allegationes ex Corpore Iuris Canonici.

1. Ex Decreto Gratiani.

c. erit autem tex. 2. dist. 4.
ca. iuramenti 12. 22. qu. 5.
ca. quicumque 8. dist. 1. de pœnitentia.
c. liquido 54. dist. 2. de consecrat.

Vel

dist. 4. erit autem lex.
22. q. 5. iuramenti.
de pœnitentia dist. 5. quicumque.
de consecrat. dist. 2. liquido.

Prima verba quatuor priorum exemplorum ſunt verba Initialia textus deprompti ex Decreto Gratiani ſub numero diſtinctionis, excepto 2. exemplo quod ex notâ literæ. Q. indicat textum depromptum eſſe ex 22. cauſæ ſeu controuerſiæ quæſtione. 5. Et Reſoluitur 1. & 2^u exemplum in hanc formam, *Canone iuramẽti vigeſima ſecunda*(intellige *cauſa* quæ ſemper hic ellypticè ſubauditur) *quæſtione* 5.

Quatuor poſteriora exempla quibus vtuntur antiquæ gloſſæ, & Interpretes à prioribus differunt ſolùm, quòd verba Initialia textus poſtponantur numero diſtinctionis vel quæſtionis, vbi preponuntur in prioribus. Et ſic de aliis.

2. Ex Decretalibus Gregorianis.

c. de Iure 16. ext. de Iure patr.
c. de quarta 4. ext. de Præſcript.
cap. relatum. el 2. ext. de teſtam.
cap. omnipotens 4. de Accuſation.

Prima verba ſunt Initialia capitum ſeu capitulorum; Numeri vero adiecti deſignant ordinem quotitatiuum illorum, ſub quo reperiuntur in ſubjecto titulo collectionis Gregorianæ;

Reſoluuntur verò hæc quatuor exempla in hæc extenſa verba.

Capite 16. extra de Iurepatronatus.
Capitulo de quarta extra de Præſcriptionibus.
Capite relatum el ſecundo extra de teſtamentis.

Quâ voce *el ſecundo* indicatur ſub titulo de *teſtamentis* ineſſe duo capitula initiata ab eodem verbo *relatum*, quo allegandi more vſi

ſunt gloſſatores ac Interpretes antiqui.

Et capite omnipotens. 4. de Accuſationibus. (intellige ellypticè in libris quinque Decretaliũ Gregorii 9. ad differentiam Decretaliu m ſexti, cujus nota nunquam ſubauditur niſi exprimantur hæc verba *in ſexto.*

3. Ex ſexto Bonifaciano.

c. vbi periculum 3. de elect. in 6.

Hæc allegatio non differt à priori, niſi ex adjectâ vltimâ clauſulâ *in 6.* quæ reſoluitur in hæc verba *in ſexto*, denotantia textum eſſe quærendum in volumine, quod vocatur Sextus Bonifacianæ compilationis. Non in volumine Gregoriano libror. 5. Decretalium.

4. Ex Clementinis.

Clementin. ſæpe 2. de verb. ſignif.

Præcedens expoſitio huic præſtat intelligentiam indicans hunc textum quærendum fore ſub Volumine, quod Clementina compilatio appellatur.

5. Ex Extrauagantibus Ioannis 22.

Extrauag. execrabilis de Præbendis apud Io. 22.
Conſt. execrabilis. 3. in Extrauang. Io. 22.

Reſoluitur hæc 2. allegatio in hanc formam Extrauaganti conſtitutione quæ incipit, *execrabilis*, & eſt numero tertia inter conſtitutiones extrauagantes Ioannis 22. Allegatio tituli eſt neceſſaria, quando non allegatur numerus conſtitutionis, vt in 1° exemplo.

6. Ex Extrauagantibus. Communibus.

Extrauag. ambitiosam De reb. eccles. non alien. in Extrauag. Commun.

Differt hæc allegatio à præcedenti, quod hæc perquirenda sit in libro Extrauagantiũ communium, seu diuersorum Pontificum, illa verò in libro Extrauag. Io. 22. & extenditur in hanc formam *Extrauaganti ambitiosam de Rebus Ecclesiæ non alienandis in Extrauagantibus communibus.*

Cæterum quoad initialem literam. *c.* cuilib. allegationi canonicæ præpositam; Præcauendum est illam semper resoluendam esse in voculam *canone*, quoties nullus titulus allegationi annectitur, vt in exemplis à Decreto Gratiani depromptis supra *pag.* 16.

In voculam vero *capite* resoluenda semper est, quoties titulus adjectus legitur, vt in exemplis Decretalium Gregorij IX. & Bonifacij VIII. supra. *pag.* 17. *&* 18.

PRODROMI IVSTINIANI.

PARS II.

TRACTATVS.

De Iuris vtriusque Rubricis.

PROŒMIVM.

VNIVERSVM Corpus Iuris, quod in vsu hodierno est, primariò diuiditur in Ius Canonicum, seu Pontificium, & Ciuile seu Cæsareum; Hoc dignitate cedit Canonicò, sed in ordine temporis & in ratione docendi, illud præcedit vt supra *Part.* 1. §. 4. *Sect.* 1. dictum est. Subdiuiditur in septem volumina, Volumen in libros, Libri in Rubricas seu titulos, Tituli in leges, Leges in §os, §i in versiculos.

Primum volumen dicitur Digestum Vetus. 2. Infortiatum, 3. Nouum, 4. Codex, 5. Authenticæ, 6. Vsus Feudorum, 7. Institutiones, quæ tamen in ordine docendi cæteras Iuris ciuilis partes præcedunt ex Iustiniani *Constitutione omnem Proœm. Pandect.*

Corpus Iuris Canonici in quinque volumina diuiditur, Volumen in distinctiones vel causas vel libros; Distinctiones in canones; Libri in titulos; Tituli in capitula; capitula in §os.

Primum Volumen dicitur Decretum Gratiani, 2. Decretales, 3. Sextus Bonifacij, 4. Cle-

mētinæ,& 5.Extrauagātes. Sed qui aliud è nouis Pōtificiis Cōſtitutionibus à Petro Mathæi I. C. Lugdunenſi collectum addunt, Publicò imponunt, Priuatam enim non Legalem authoritatem vendicat; Itaut Iuuenum animos conturbet potiùs quàm iuuet, *prout infra* §.5. *ſect.* 5.

Rubricæ igitur dicuntur tituli à rubro dictæ: quod minio ſcribi ſolitæ ſint, ad differentiam legum, quæ ſub quoque titulo diſponuntur nigro caractere ſcriptæ; Vnde vulgata Iuris Axiomata prodiêre, *Nigrum* quandoque recipere declarationem à *Rubro*, & *Rubrum* aliquando latius eſſe *Nigro*.

Titulus verò denominatur à vocabulo Titan, quod Titanis inſtar, materiam ſibi ſubjectam illuſtret, ſi fides Tobiæ Magyro *in ſuo Polymnemone* verbo *titulus*.

In his Rubricis ediſcendis paulatim agendum eſt, ne ſi quis præcipitanter omnes ſimul vnico velut impetu inglutire præſumpſerit, labore perterritus aut diffidentiâ, quæ ſæpe iuuenes auertit, ſeriùs ad id perducatur. §. *his igitur. Inſtitut. de Iuſt. & Iur.* Ideo ſufficiet candidato repetita ac ſæpiùs iterata lectio, quâ memoriæ illas imprimat, & ex Apelle,

Nulla dies abeat, quin linea ducta ſuperſit.

Faciliùs verò Rubricas has mente referet, ſi ſummatim in genere, quid in ſubſtantiâ contineant, obſeruet; & poſtea Verſus vel Seriem illarū memoriæ mandet ſeruato Irnerianæ ſeu Imperialis aut Germanicæ editionis ordine, quę Vulgata appellatur, & ſola pro legali & authentica commendatur, quamuis differentiam aliarum quatuor editionum ad diuerſa ſed certa ac inſignia MSS. exempla-

ria factarum annotauerim in margine, pro doctrinali non legali intelligentiâ exemplo recentiorum Interpretum de quibus latiùs infrâ. §. 1. *Sect.* 4. *&* 5. *&* §. 4. *in Princip.*

§us Ius

De Rubricis Iuris Ciuilis In genere.

SECTIO I.

De Rubricis Imperialium Institutionum in genere.

BINA fuit Iustiniani authoritate, Institutionum, sicut & Codicis Iustinianæi editio. Ideo Institutiones sub diuerso respectu sunt Codice posteriores & priores, quod summè à Nouis Iustinianæis prænotandum est, eò quod textus Institutionum allêget Constitutiones Codicis Iæ Editionis, quæ in Codice hodierno repetitæ prælectionis non inueniuntur.

Itaque secundum computationem Antonij Contii quâ Gothofredus vtitur, prima Codicis Editio continens solas Constitutiones Cęsarum prodiit anno Christi 529. Idib. April. Imperij 3.

Succeßiuè anno 533. mense Nouembris, prima Institutionum, & mense Decembris prima Pandectarum editio, lucem obtinuit.

Deinde anno 534. Imperij 8. mense Nouembris secunda Iustinianæi Codicis editio,

abrogatâ priori, prodiit in lucem, tribus solùm partibus tunc composita scilicet Pandectis, Constitutionibus Cæsarum, & Institutionibus, quæ ideo repetitæ prelectionis appellata est. *l. 1. C. de Emendat. Cod. Iustiniani & secund. eius edit.* Cui adiecti sunt temporibus & authoritate Lotharij 2. circa annos 1130. & 1160. libri Nouellarum, Feudorum, & Extrauagantium de quibus infra *Par. 2. §. 4. Sect. 4. & 5.* & *P. 3 §. 6. nu. 25. 37. ac seqq.*

In his Institutionum Imperialium libris quatuor secundæ editionis seu repetitæ prælectionis, quâ solum vtimur, summa Iuris Ciuilis principia continentur, quibus faciliùs ea quæ latiùs in Pandectis docentur, ex I. Ctorum Responsis deducta intelligantur, vt Imp. ait in §. *his igitur de Iustitia & Iure* & §. *fin. de Public. Iudic.* Vnde Institutiones, quasi instructiones appellatæ sunt, & Iuris elementa seu totius eruditionis fundamenta in *l. 2 §. sed & cum prospeximus.* vers. *quibus Iuuenes. C. de vet. Iur. enucl.* Cum in illis summæ solùm Iuris regulæ, & totius legalis scientiæ principia contineãtur, testibus Cujac. & Antonio Fabro.

In 1. libro agitur *de Iustitia & Iure* & personis in quibus Ius exercetur & continentur tituli 26.

In 2. libro de Rebus, seu variis modis acquirendi rerum dominia titulo vniuersali vel singulari & continentur tituli 25.

In 3. libro de quibusdam aliis modis qui supererant acquirendi dominia rerum titulo vniuersali, vsque ad titulum 14. *de Obligationibus*, à titulo autem 14. de Obligationibus vsque ad titulum 1. libr. 4. intendens Iin-

perator Actiones exponere quibus res nostras, vel nobis debitas petimus, præmittit de Obligationibus ciuilibus ex contractu, quo oritur obligatio, quæ mater dicitur actionum. *l. licet 42. §. obligatio ff. de procuratoribus.* & continentur tituli 30.

Demum lib. 4us à tit. 1. ad titulum 6. agit de Obligationibus Ciuilibus, quæ ex maleficio oriuntur, sed à tit. 6. ad titulum 17. de Actionibus Ciuilibus, quæ ex contractu vel quasi; Tit. demũ 18. de Actionibus Criminal.

SECTIO II.

De Rubricis Pandectarum. In genere.

PAndectæ dictæ sunt à Παὶ & δέχομαι id est omnia contineo, quod omnia Veterum Iurisconsultorum responsa, velut in vnum digesta, contineant; Vnde latinè Digesta nominantur; Maluit autem Ant. Aug. *tractatu de Nominib. propr.* Pandectem à nomine πανδέκτης & πανδέκτου appellari: sed apud nos communis Interpretum vsus præualuit, vt voce Pandectarum, non Pandectis vtamur; ne imbecilla adhuc Iuuenum ingenia nouis vocabulis turbaremus.

Signatur verò Pandectarum allegatio in libris græcâ literâ π vel latinâ P. vel duplici *ff.* sicut Paragraphus duplici *ſſ.* ab vsu veterum glossatorum teste Alciato, de quo infra.

Tripertitam diuisionem sortitæ sunt, 1ª. à Iustiniano in partes VII. de quibus in *Constit. Proœmiali Pãdect. Incip. omnẽ ad Antecess. scripta.*

2ª. à Triboniano aliiſque ſſ^{orũ} compoſitoribus, in libros 50.

3ª. à Primis Gloſſatoribus, in tria Volumina, ad Interpretum & ſtudentium commoditatẽ: cum priùs in duo ſolùm eſſent diſtincta, vt latiùs *infra* §. 4. *ſect*. 2. exponitur.

1ᵘ. Vocatur Digeſtum Vetus, 2 Inforciatum & 3ᵘ Nouum; Primum volumen Veteris nomen accepit ex ordine ſcripturæ, nõ à prioritate tẽporis. Cum eodem tempore tam Vetus quam Nouum (tanquam pars Iuſtinianæi Codicis repetitæ prælectionis) in lucem prodierint *vt dixi*, Nondum enim elegantia linguæ latinæ, prioribus Gothorum deuaſtationibus extincta, priſtino ſuo nitori fuerat reſtituta.

Exinde Iidem primi Gloſſatores latinitatis barbariem & vſum ſui temporis ſecuti, nomẽ Infortiati 2° volumini impoſuere, quòd partim ex 1° partim ex 2° volumine prioris Pandectarum corporis conflatum fuiſſet, teſte Franc. Broæo Bituricen. Anteceſſ. *in Prolegom. Inſtit*. Vel ſi malis, quòd materiam vltimarum voluntatum cæteris difficiliorem cõtineret: tempora enim Antiquiorum Gloſſatorum materiam difficilem, teſte Bartolo, *fortem*, appellabant, de quibus Veteris Infortiati & Noui nominibus latiùs egit *Lælius Mancinus. Patau. Antec. Diſquiſ. Genial. Centur. cap*.

Hoc igitur Pandectarũ Corpus, cum ſcriptũ eſſet vno tenore ſine diſtinctione capitum ſeu legum, vt patet ex Autographis MSS. Iidem Primi Gloſſatores maioris perſpicacitatis gratiâ, titulos ſeu Rubricas libri cuiuſlibet, legum capitibus ſubdiuiſerunt; quæ *Balſamon*

Græcus Interpres,& post illum *Ant. Augustinus* χεφαλῆα, necnon Paragraphis, quæ themata appellauit, licet congruentiùs thematis vox casibus legum applicetur teste Pomponio *in l.2.§.... ff de Orig. Iur.* Paragraphus enim ex *Isidoro Origin. lib. 1. cap. 20.* est nota separans res à rebus in contextu occurrentibus, Thema autem est figuratio casus positi Thesi propositæ congruens.

In Digesto Veteri agitur de Principiis Iuris, Officiis Iudicum, Iudiciis, & Contractibus; In Infortiato autem de Vltimis voluntatibus. In Nouo demùm de operis noui nunciatione, possessione, interdictis, & Iudiciis publicis seu criminalibus.

Vetus continet libros 24. cuius titulus 1us. est *de Iustitia & Iure.* Infortiatum libros 14. incipiens à libri 24. titulo vltimo *Soluto matrimonio &c.* Nouum vero habet libros 12. incipiens à libri 39. titulo 1. *de Operis noui nunciatione.*

SECTIO III.
De Rubricis Codicis.
In genere.

DIffert Iustinianæus Codex ab hoc Iustiniani Codice, qui κατ᾽ἐξοχὴν seu per eminentiam, simplici Codicis appellatione continetur; sicut libertus differt à libertino secūdùm diuersam nempe relationem de quâ *titulo 5. de libertin. Instit. Imperial. libri 1.*

Iustinianæus equidem Codex contradistinctè à Theodosiano tam rescripta Cæsarū quæ Codicem simpliciter nominamus, quam Insti-

tutiones & Pandectas complectitur, ad differentiam Theodosiani à Theodosio Iuniore editi, solas Cæsarum Constitutiones ab Adriano ad Theodosium continentis.

Codex vero Iustiniani contradistinctè à Pandectis continet solas Cęsarum Constitutiones ab Adriano ad Iustinianum in libros 12. diuisas ad differentiam Pandectarum quę sola Veterum Prudentum responsa 50. libris digesta, complectuntur, & ordinem edicti perpetui à Saluio Iuliano compositi temporibus Adriani sequuntur, de quibus in *præcedenti sectione*. Contradistinctè verò à Codice Iustinianæo continet solas vt supra Cæsarum Constitutiones libris 12. distinctas, ad differentiam Iustinianæi, qui præter Codicis Libros 12. continet Pandectas Institutiones & Nouellas *vt dixi*.

Hic igitur nō Iustinianęus, sed Iustiniani Codex habet libros 12. exēplo legum 12. tabularū quæ olim Ius omne continebāt. Quorū Liber.

Ius. Rubricis 58. agit de Sacris, legibus & Magistratuum officiis, & 1us. titulus (in Edit. Meriana seu Imperiali, & Germanica, quæ Vulgata nuncupatur & sola legalis ac Authentica est vt latiùs infra exponitur) est *de Iustitia & Iure*.

IIus. Rubricis 59. agit de Edendo, Pactis, Restitutionibus in integrum, & aliis Præparatoriis Iudiciorū & 1us. titulus est *de Edendo*.

IIIus. Rubricis 44. agit de Iudiciis, Inofficioso, seruitutibus, & Rei vendicatione & 1. titulus est *de Iudiciis*.

IVus. Rubricis 44. agit de Contractibus, Actionibus, Testibus, & aliis Probationibus, & 1. titulus est *de Rebus creditis*.

V^us^. Rubricis 75. agit de Nuptiis & tutelis & 1. titulus est *de Sponsalibus.*

VI^us^. Rubricis 62. agit, de Testamētis, Seruis & Libertis, & 1. titulus est *de seruis fugitiuis.*

VII^us^. Rubricis 75. agit de Manumissionibus, Præscriptionibus, Sententiis, & Appellationibus, & 1. titulus est *de Vindicta libertate &c.*

VIII^us^. Rubricis 59. agit de Pignoribus, Patria potestate, Adoptionibus, Stipulationibus & Solutionibus, & 1. titulus est *de Interdic.*

IX^us^. Rubricis 51. agit de Accusationibus & criminibus, & 1. titulus est *de Iis qui accusare non possunt.*

X^us^. Rubricis 76. agit de Iure publico prout spectat ad Principem, hoc est de Iure fisci, municipibus & muneribus, & 1. titulus est *de Iure fisci.*

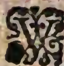
XI^us^. Rubricis agit de Iure publico prout Ius ciuitatum respicit, nempe de collegiatis, Agricolis & Censibus, & 1. titulus est *de Nauiculariis &c.*

XII^us^. Rubricis 64. agit de Iure publico prout Iura Magistratum respicit, nempe de Dignitatibus, Re militari & Officialibus magistratuum, & 1. titulus est *de Dignitatibus.*

SECTIO IV.

De Rubricis Authenticorum In genere.

Vbi Vera Notitia Nouellarum è tenebris in lucem eruitur.

Olumen hoc in Irneriano, aut Imperiali Autographo, seu Germanica & Vulga-

ta Editione, inſcribitur Liber Nouellarum Authenticorum, Eo quod contineat Nouellas Conſtitutiones, quæ pro Authenticis habentur & authoritatem legalẽ hodiè ſibi vendicant, ad differentiam aliarum Nouellarum in aliis Codicibus inſertarum, quæ Authenticæ non ſunt, & ſolùm authoritatem doctrinalem non legalem obtinent.

Cum enim pro diuerſitate quinque temporum, liber Nouellarum Conſtitutionum quinquies ſub diuersâ formâ editus ſeu de vno ſermone in alium tranſlatus fuerit, partim priuatâ, partim publicâ authoritate, vltimus ſolum Authenticus habitus eſt, quô hodie vtimur in 9. Collationes, quaſi libros diuiſus, Collationes in capita ſeu titulos, tituli in §§os. circa annum 1140. ab Irnerio vel Bulgaro, aut Berguntione Piſano ſeu alio quocumque Gloſſographo, paulo ante Gratiani tempora; Et ab illâ diuiſione liber ille Nouellarum Authenticus, ab aliis ſimpliciter Authenticon, ab aliis liber Authenticorum, tandem vulgatâ Inſcriptione Liber Nouellarum Authenticorum dictus eſt, teſte Alciato *libro 2. Parergon cap. 46.* & *Ant. Contio in Præfat. ad libr. Nouell. edit. Pariſien.* 1559.

Dicuntur Nouellæ quaſi de nouo editæ, & poſt Iuſtinianæi Codicis repetitæ prælectionis editionem ſuperuẽtæ; Cauerat enim Iuſtinianus ipſe, vt conſtitutiones quæ poſt abſolutum ſuum Codicem ſuperuenirent etiam ad declarationem præcedentium in ſuo Codice inſertarum, Nouellæ appellarentur, & in librum ſeparatum redigerentur, ne variato Iuſtinianæi Codicis ordine, Iuris ordo turbaretur vt dicitur *in Conſt. 3. Proœm. Cod.* § *his* 4.

Dictæ verò sunt Collationes, eò quod emanauerint pro declaratione vel abrogatione legum in Codice Iustinianæo insertarum, quasi ad alias collatæ viderentur.

Quò factum est vt Irnerius Bononien. vel Vgolinus, aut alius quivis Iustinianæi Codicis Glossographus in Editione eiusdem Germanicâ, seu Imperiali inseruerit, authoritate Lotharij 2[i]. sub cuiusque tituli legibus, leges quasdã è corpore Authenticorũ depromptas, signatas hâc voce *Authentica* literis maiusculis immediatè post leges Codicis abrogatas, vel innouatas, vt patet in *Authenticâ ingressi C. de Sacrosanctis Ecclesiis* positâ post *legem generaliter Cod. Eod.* & alibi passim.

Et demum Idem Irnerius, obtinuit à Lothario 2. vt ex hoc restituto Codice Ius diceretur pro vt latiùs infra *Part 3. §. 6. nu. 21. & 22.*

Iam pro pleniori intelligentiâ prædictorum iuuat remetiri gradum, ac reassumere primam aliasque successiuè Nouellarum editiones, superiùs ἐν παρόδῳ, idest obiter allegatas.

Primò quidem paulo post mortem Iustiniani, quæ fuit circa annum 566. ætatis 82. Imperij 39. Nouellæ Iustiniani, seu aliquæ Iustini Tiberii vel aliorum Impp. cum passim vagarentur & exinde vacillaret illarum fides, fuerunt à Primo Nouellarum Compilatore Anonimo in vnum corpus separatum & formam Authenticam redactæ, græco sermone sub quo emanauerant, conscriptæ; (quippe qui sermo ob Italiæ bella tunc magis in vsu esset) & solâ numerorum consequentiâ secundùm seriem annorum quâ editæ fuerant, ordinatæ; vt constat ex variis Nouellis, quæ

priores allegant numeri distinctione signatas. Hic igitur Nouellarum liber sic compilatus, & respectiuè collatus ad Nouellas extra illam compilationem vagantes, inscribi potuit Authentici seu Authenticorum nomine, quippequi ab eo tempore plenam authoritatem obtinuerit teste Iacobo Gothofredo Dionisij filio.

2. Hic nouellarum liber Nouellas græco sermone solis numeris arithmeticis distinctas continens, fuit ab antiquo Glossatore eruditissimo linguæ græcæ (quod παράδοξον est teste Cuiacio) κατὰ πόδας idest de verbo ad verbum è græco sermone in latinum traductus, qui ideo Authenticus dici potuit, cum eo tempore sola translatio κατὰ πόδας permissa esset Iustiniani Constitutione *in l.2. C. de vet. Iur. Enucl.* ad differentiam libri Nouellarum à Iuliano collecti, seu verius in compendiosiorem formam non κατὰ πόδας redacti *de quo infra.*

3. Paulo post hanc dicti libri Nouellarum latinam κατὰ πόδας versionem, prodiit in lucem Epitome Nouellarum in breuiorem & elegantiorem formam à Iuliano Antecessore Constantinopolitano, authoritate priuatâ redactarum, sub simili numerorum serie, quâ erat prior liber latinæ κατὰ πόδας versionis, quæ Epitome cum non esset Authentica tamquam à priuatâ personâ, nec κατὰ πόδας traducta, vt à priori κατὰ πόδας traducto distingueretur, transtulit in illum nomen Authenticorum; hæc vero retinuit nomen Libri Nouellarum Iuliani.

4. Perierant bellorum & Gothorum iniuriâ, cum exemplaribus Codicis Iustinianæi,

tam 1us liber græcus Nouellarum, quam 2us latinæ κτ' πόδας versionis, necnon latina Iuliani Epitome: Dum circa annum 1130. Irnerius Lotharij 2. authoritate Iustinianæum Codicem restituens, Volumen Nouellarum, non ex libro Iuliani, sed ex libro Latinæ κτ' πόδας versionis tanquam Authentico deprompsit.

Cuius exemplar Irnerianum cum variis lacunis laboraret, Imò multis Nouellis constitutionibus deficeret, quæ vel deperditæ fuerant, vel in desuetudinem abierant, quòd locales vel abrogatæ temporis progressu fuissent, teste Ant. Cont. *in præfat. ad libr. nouell. edit. Parisiensis* 1559. Fuerunt primùm ab Irnerio, vel alio, Imperito tamen linguæ græcæ Glossographo temporibus Bulgari, lacunæ illæ repletæ circa annum 1130. retentis semper iisdem sed inordinatis numeris Nouellarum prioris latinæ versionis.

Sed cùm hic Nouellarum Liber ab Irnerio restitutus ob deficientem numerũ tam extantium Nouellarum, quam deperditarum vel abrogatarum valde mancus & inordinatus compareret.

5° Fuit non multò post à Berguntione seu alio Interprete circa an. 1140. paulo ante Gratiani tẽpora in nouẽ collationes diuisus suppressis numeris, ac spreto ordine Nouellarum prioris Latinæ versionis, & ex eo Volumen hoc Nouellarum, sub hac forma editum, Authenticon appellatum, est vt supra præmonui.

Adeo vt, cum vltima hæc Nouellarum compilatio in Collationes 9. diuisa, authoritate publicâ tum Imperatorum, tum Vniuersitatum, prærogatiuâ sibi vendicarit; Cæteræ

Nouellæ Leonis aliorumque Imperatorum, imò ipsæ Iustiniani Nouellæ in hac Irnerij editione Germanicâ seu Vulgatâ collationibus 9. distinctâ non insertæ, legalem authoritatem non habeant *vt dixi*, sed solum doctrinalem, ad Interpretationem dubiarum constitutionum, non derogationem, prout de veteribus Iurisconsultorum libris cauit Iustinianus *Constitutione 2. Proœmiali Codicis, in l. 2. §. hunc igitur* vers. *sed solam C. de Iustin. Codic. Confir.* & in specie Nouellarum Leonis obseruarunt *Forsterus hist. Iur. Ciuil. lib. 3. c. 1. fol. 158. Baldus in Proœm. feudor. n. 4. Hostien. in cap. 1. col. 4. circa finem extra. de summa trinitate Io. Franc. Castillo dec. 59. n. 7.* & nouissimè *Ioannes Cambolaßius libr. 4. Arrestor. senat. Tholosan. cap. 29. & libr. 5. cap. 16. fol.* 467. vbi testantur illas Leonis aliorũq; nouellas, quæ Iustiniani nouellis derogant, nullas vires obtinere, nec hodie seruari, Ideoque ex illis eæ solùm instar interpretis, obtinuere vim in Galliâ, quæ his de rebus sunt, de quibus antè nihil est constitutum, vt notat ipse *Cujacius libr. 27. obseru.* 31.

Hinc inutili labore desudarunt Haloander, Cujacius, Contius, Scringerus, Gothofredus aliique in perquirendis Nouellarum numeris seu restituendis Nouellis quæ desunt in vulgatâ 9. Collationum editione. Tùm quia illæ, vti non insertæ in Irnerianâ editione vulgatâ, Authenticæ non sunt *vt dixi*, Tum & quia illæ ab ipsis, vt aiunt, restitutæ, sunt ferè omnes locales vel vsu abrogatæ; & demum gratìs contendunt illarum numerum ad 168. pertigisse, quandoquidem Mathæus Monachus *in Præfat. collect. Constitut. Ecclesiastic.*

Graecar. scripsit Iustinianum 170. Nouellas edidisse, quarum ultima teste Iuliano in Epitome incipiebat *Quam iam videor conscripsisse* & inter illas sub Numero 168. editas; certum est plures non Iustiniani, sed Iustini & Tiberii extitisse, teste Gotofredo.

Quare sibi praecauere debet Nouus Iustinianaeus, nè existimet traductionem Nouellarum ab Haloandro quamuis puriorem & elegantiorẽ, esse authenticã, sed solùm illam uti doctrinalem consideret, prout & alias Nouellas tum Leonis, tum Iustini, tum ipsius Iustiniani, aliorumque in Gothofredico, Contiano, Scringeriano, aliisque Codicibus, vt aiunt, restitutas, licèt ex Codice Basilico depromptas, vel authoritate Cujacii munitas. Cum (*vt sapius dixi*) habeant solùm authoritatem doctrinalem non legalem; Quia non est in potestate Librariorũ, nec Cujacij aliorumue Interpretũ, Authenticam Nouellarum in 9. Collationes diuisionem, & ordinationem, authoritate Imperiali ac Vnanimi omnium Vniuersitatum vsu stabilitam peruertere, ac Nouellam è corpore Iuris ab Authore diuisionis nouem Collationum reiectam restituere, seu illarum ordinem interuertere. *vt latius infra in fine. Sect.* 2ª. & in §. 4. *in princ. ac sect.* 4. & 5.

Ne quid tamen deesset ad operis integritatem, selegi insigniores & certas quinque editiones, quas inuicem contuli, & ad seriem Rubricarum in margine notaui diversas illarum lectiones, ne haesitaret Nouus Alumnus, si sub diuersâ verborum formâ titulus, aut textus in corpore Iuris expendendus offerretur; & simul euitetur error Russardi qui affectatâ diuersitate lectionũ ex incertis MSS.

solâ scholarium diligentiâ conquisitis, editiones omnes incertas reddiderat, præfixo etiam suo Codici falsò Duareni nomine, vt præmonuit Ant. Contius *in Præfat. ad Pandect. editionis Lugdunen. anni 1618. ad meliorū Iudicij Lectores scriptâ* de quo etiam *infra Sect. 5. & §. 4. in princ.*

SECTIO V.

De Rubricis Feudorum in genere.

COllationem X^a *ex Baldo* faciūt libri duo Feudorum, sic inscripti, quod nihil aliud contineāt, quam consuetudines seu Vsus Feudorum, quibus in Feudalibus causis Ligures seu Longobardi vtebantur circa annum Christi 775. Rauennæ dominium ab anno 751. potiti, Quas postea Obertus de Orto, & Gerardus de Nigro ambo consules Mediolanēses Imperante Friderico 1. circa annum 1160. in hoc Volumen redegere, & postea circa annum 1312. Vgolinus seu antiquus alius glossator libro Nouellarum Authenticorum attexuit, & Collationem decimam nominauit, indeque publico Vniersitatū omnium ac Principum assensu paulatim Legalem authoritatem acquisiuit.

Feudum Iure ciuili beneficium, dicitur quasi fide datum, quòd à Vassalo seu feudatario, latinè fideli detur à Principe sub juramento fidelitatis, quod vulgò *homagium* & à Cujacio *hominium* nuncupatur, vnde Feudatarius edicto heribanno vulgo *Riereban* tenetur in militiam ire, vel vicarium mittere

vt enarrat *Cujac. tractat. de Feudis lib. 1. in Princip.*

Diuiditur hoc Volumen in duos libros, libri in titulos, tituli in §os.

Primus liber continet titulos 28. & 2us titulos 58. cum constitutione vnicâ Federici 2i *de statutis & consuetud. contra libertat. Eccles. &c.* quæ vicem tituli 59. libri 2i subire potest, cum in ea finiat totum Volumen Legale Feudorum in Editione Germanica, quæ sola Legalis est *vt dixi supra Sect.* 4.

Et quamuis hoc volumen si eius Authorem consideremus, Legalem authoritatem non habeat, vtpote qui legis condendæ facultate careret, Ex consuetudine tamen generali quæ vim legis habet, assecutus est eandem authoritatem, quam cætera Iuris ciuilis volumina, ex eo quod insertum sit ab Vgolino Glossatore antiquo Corpori Iuris post nonã Authenticorum collationem & à Baldo. xa Collatio nuncupetur · *vt notant Hostien. & Forster. loc. citat.* & latius de Authoritate libri Feudorum tradit *Ioan. Andreas in cap. 12. ext. de Feud.*

Cæterum aliæ Constitutiones vel tituli, quos editio Contiana vel Gothofredica tanquam restitutos à Cuiacio subiecit, interuersâ etiam Serie Constitutionum Friderici 2i, adiectæ sunt immediatè post titulum 58. libri 2i. Feudorum; Legalem authoritatem non habent, cum non sit in potestate Cuiacij, Gothofredi vel alterius quam habentis Imperium immutare ordinem Corporis Iuris, illi addere vel detrahere vt de Nouellis Leonis aliisque dictum est supra §.1. *sect.* 4. & infra dicetur *in Serie Rubricarum sub* §.4. *in princ. ac in sect.* 4. & 5.

SECTIO VI.

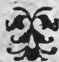
De Rubricis Extrauagantium Iuris Cæsarei Constitutionum In genere.

COllationem XI^am. Bartolus *in Proœmio Glossæ hîc* vocauit has Constitutiones Imperiales ad materiam feudorum aliqualiter pertinentes ab Henrico 7°. editas circa annum 1312. quas Vgolinus Glossator antiquus seu alius, circa id temporis, post libros Feudorum inseruit, testibus Gothofredo & Cuiacio.

Dictæ sunt ab aliquibus Extrauagantes Iuris Cæsarei Constitutiones, ad differentiam Extrauagantium Iuris Canonici, quòd illarum instar vagentur extra Corpus Authenticorum, seu Nouellarum in vnum corpus antea redactarum.

Illas vim legis habere non est dubium tanquam emanantes ab habentibus authoritatem Legis condendæ & Corpori Iuris annexas.

Continet hoc Volumen solùm tres constitutiones, quarum I^a est *de Crimine læsæ maiestatis* ab Henrico 7. edita 1312. II^a *de Rebellibus* ab Eodem, & III^a. est *de Pace Constantiæ*, inter Fridericum 1^u Ænobarbum & Henricum 6^u eius filiū initâ anno 1183. Duas priores *Bartolus*, & 3^a. *Baldus* glossis exornarunt.

§. II.

De Rubricis Iuris Canonici In genere.

SECTIO I.

De Rubricis Institutionum Iuris Pontificij.

SIcut Institutiones Iuris Canonici à Lancelloto editæ, non sunt authenticæ, ita nec earumdem Rubricæ. Quia tamen doctrinalem authoritatem sibi vendicāt, & ad intelligentiam Noui Iustinianæi necessariæ sunt, vt latiùs tradidi *infra* §. 5. ac optandum esset, vt Apostolicò diplomate legalem obtinerent. Ideo illas hìc præponi congruum æstimaui; quæ ad imitationem Imperialium Institutionum compositæ (vt latiùs infra *Part.* 3. §. 7. *sect.* 1.) quatuor libris diuiduntur.

In 1o. agitur de Personis. Rubricis 30.
In 2o. libro de Rebus. Rubricis 28.
In 3o. lib. De Iudiciis Ciuilibus. Rubric. 18.
In 4o. lib. De Iudiciis Criminalib. Rubr. 15.

SECTIO II.

De Rubricis Decreti Gratiani In genere.

AB hac Sacrorum Canonum collectione *Decretum* nuncupatâ, nuncupati sunt Canonistæ, Decretorum Doctores, quippe qui solerent Decreto Gratiani studere.

Decretum verò dictum est per Antonomasiam (seu per excellentiam) Volumen hoc, vti continens decreta Conciliorum, SS. Patrum & Summorum Pontificum ad decisionem negotiorum Eclesiasticorum, operâ Gratiani circa annum 1151. quæ Gratiani Collectio cæteris præualuit in Vniuersitatum studiis publicis circa annum 1193. Ante enim hanc Gratiani compilationem, præcesserat compilatio Isidori, item alia Yuonis Carnotensis, Fulgentij Chartaginien. & Burchardi Vuormaciensis vt notat *Ioan. Turrecremata super Decreto in Proœm. num.* 25. & latiùs de hac collectione eiusque Authore Gratiano *infr. Part.* 3. § 7. *sect.* 3.

Diuisum est Corpus Decreti in tres partes 1ª. continet 101 distinctiones. In Primis 20. distinctionibus agitur de Iuris origine & Constitutionibus Ecclesiasticis; In reliquis de Promotionibus ad ordines & dignitates & de officiis Clericorum vt latiùs infra *sub* §. 3. *sect.* 7. & in serie rubricarum *sub* §. 5. *sect.* 2.

II. Pars cõtinet 36. causas, seu cõtrouersias Ecclesiasticas, quarũ quælibet in varias quæstiones diuiditur; Obseruando quod quæstio 3ª. causæ 33. ob prolixitatem in 7. distinctiones de Pænitentiâ tractantes subdiuiditur.

1a. Agit *de Simonia* quæstionibus quinque; 2a. *de Appellationibus* quæstionibus octo, 3. *de Restitutione spoliatorum* quæstionibus nouem, & sic de aliis; quarum materia latè exponitur *infra* tam Versibus *sub* §. 3. *sect.* 7. quam Enarratione, in Serie Rubricarum *sub* §. 5. *sect.* 2.

III. Pars est *de Consecratione* in 5. distinctiones diuisâ: Cuius materia de se patet ex

Inscriptione, quæ est *de Consecratione*, & in consequentiam agitur de Sacramentis, Festiuitatibus, Diuinis Officiis, ac Spiritu sancto, quas materias latiùs habes expressas Versibus *sub* §. 3. *sect.* 7. & in serie Rubricarum *sub* §. 5. *sect.* 2.

Cæterùm licet textus Decreti à Grat[...] collecti authoritatem habeat legalem saltem ex generali consuetudine, quæ Volumen illud approbauit, dum publicé prælegitur in Vniuersitatibus totius orbis & Approbatio Gregorij 13. subsecuta est *de quâ infra*. Rubricæ tamen ab ipso Gratiano vel Paleâ eius discipulo seu additionatore insertæ (de quo Palea Io. andr. in addit. ad Specul. tit. de disputat. & alleg. in fin. & Ias. in rubric. de Action.) aliam non habuere authoritatem quam doctrinalem, vt notat *Azo. in Rubr. Cod. ne fideiussores dotium dentur*, Ideo fuit à multis reprobata hæc methodus Gratiani, qui confusè vel permixtim propositis discordantibus canonibus vel apparenter pugnantibus in fine conciliare nititur, vt obseruat *Franciscus Florentius Antec. Aurelianen. in Proœm. ad lib. 1. Decretal.* Præter quòd multi fuere canones à Gratiano collecti ex incertis & suppositiis scriptis, quod occasionem dedit Ant. Augustino Illerdensi seu Tarraconensi Episcopo, edendi duos libros de Emendatione Gratiani.

Sed Postquam cum editione Lugdunensi annorũ 1613. & 1614. ad exemplar Romanum, prodiit in lucem Publica d. Voluminis expurgati approbatio litteris Aplicis Gregorij XIII. Summi Pontificis sub dat. annor. 1580. 1. Iulij. & 1582. 2. Iunij, dubitari ampliùs non potest hodie de eius legali authoritate

non solùm quoad Dicta SS. Patrum & Conciliorum, sed & quoad ab ipso Gratiano ibidem inserta ac per Delegatos Aplicos emendata, vt ibidem subiicitur, provt de aliis libris Decretalium dicetur infra *sect.* 3. 4. & 5.

Vnde maiori Iustinianæorum vtilitati consulens Materias Distinctionum & Quæstionum eâ arte redegi in titulos, vt Summarij simul & Rubricæ vice fungerentur, provt infra *sub* §. 5. *sect.* 2.

SECTIO III.

De Rubricis Decretalium Gregorianæ Compilationis In genere.

DEcretalis Epistola nihil aliud est quam rescriptum Summi Pontificis ad consultationem parti, vel Episcopi facta de aliquo negotio Ecclesiastico. Vnde dicta est decretalium collectio, ea quam Diuus Reimondus à Pennaforti Barcinonen. Decretorum Doctor authoritate Gregorij IX. compilauit circa annum 1246. quæ ideo legalem authoritatem habere non dubitatur.

Diuiditur in quinque libros, libri in titulos, tituli in capita; capita in §§os. Circa quæ prænotandum est initia ferè singulorum capitum sensum completum non habentium, esse initialia verba epistolarum registri Gregoriani, vel 1æ. Collectionis decretalium à Bernardo Papiensi factæ, vnde suam Reymundus mutuauit; quæ ideo reliquit in gratiam studiosorum, qui iam super 1a. compilatione

Bernardi, audiuerant, quam compilationem quia idem Gratianus vocauerat Breuiarium Extrauagantium Constitutionum Apostolicarum, quasi vagantium extra compilationem Gratiani. Exinde modus allegandi Decretales effluxit per capitula sub expressione tituli, præuiâ dictione *extra* hoc est extra corpus Decreti, de quo supra: *Part.* I. §. 4. *sect.* 2.

In 1°. libro agitur de Fide, Constitutionibus, Rescriptis, Electionibus, Ordinationibus Prælatorum & Officiis, Pactis, & Transactionibus quod 43 titulis absoluitur, quorum 1us. est *De Summa Trinitate.*

In 2°. libro agitur de Iudiciis, Probationibus, Exceptionibus, Sententia, Appellationibus, Clericis peregrinantibus & Confirmatione vtili; & habet hic liber titulos 30. quorum 1us. est *de Iudiciis.*

In 3°. libro agitur de Clericis & Iuribus Ecclesiasticis, de Celebratione Missarum & Baptismo, & habet hic Liber titulos 50. quorum 1us. est *De Vita & honestate Clericorum.*

In 4°. libro agitur de Sponsalibus & matrimoniis, & continentur tituli 21. quorum 1us. est *de Sponsalibus.*

In 5°. demum libro agitur de Accusationibus & Criminibus Ecclesiasticis, ac de verborum significatione & Regulis Iuris, & habet titulos 41. quorum 1us. est de *Accusationibus.* Prout in Serie rubricarum *sub* §. 5. *Sect.* 3.

SECTIO IV.

De Rubricis Sexti Libri Decretalium Bonifacianæ Collectionis In genere.

Ne perfectum Gregorianæ compilationis opus turbaretur ,ex ſuperuentis Conſtitutionibus tam Bonifacij Octaui, quam aliorum Pontificum poſt Gregorium nonum editis,Collectionem hanc Bonifacius VIII^us^, inſcripſit ſextum librum decretalium, quaſi additum ad libros quinque Gregorianæ compilationis,& euulgauit anno 1248.

Hic liber Sextus, ad inſtar Gregorianæ Compilationis diuiſus eſt in libros quinque & continet Decretales ad eoſdem titulos Decretalium Gregorij noni redactas. I^us^ liber continet 22 titulos. II^us^ liber titulos 15. III^us^ liber titulos 24. IV^us^ liber titulos 3. V^us^ liber titulos 13: prout in Serie Rubricarum *ſub §.5.ſect.4.& Part.3. §.7.ſect.5.*

SECTIO V.

De Rubricis VII. Libri Decretalium, seu Clementinæ Compilationis In genere.

VErius hic Liber appellatur *Septimus* ex ordine temporis, quàm Priuatus ille Liber à Petro Matædi priuato Iure editus de quò infra *sub* §. 5. *sect.* 5. Vt sibi præcaueat ab æquiuoco Philonomus.

Clementinas igitur è nomine Authoris harum Constitutionū quæ in hoc libro 7°. Decretalium continentur (nempe Clementis V. qui Auenione sedit an. 1309.) inscripsit Ioannes 22 successor illius, sub eadem diuisione in libros quinque & eodem ordine distinctas, adinstar Gregorianæ compilationis, quas euulgauit anno 1317.

Primus Liber continet titulos 11. Secundus 22. Tertius 17. Quartus 1. & Quintus 11. prout in Serie Rubricarum *sub* §. 5. *sect.* 5. & *Part.* 3. §. 7. *sect.* 5.

SECTIO VI.

De Rubricis VIII. Libri Decretalium seu Extrauagantium Iuris Pontificij Constitutionum In genere.

EXtrauagantes dictæ sunt Constitutiones, quæ post Clementinam collectionem superuenere, & in vnum volumen redactæ fuere.

Hic Extrauagantium Liber in duas partes diuiditur. 1ª continet 20. extrauagantes constitutiones Ioannis 22. titulis 14. solâ numerorum continuatione distinctis, ordinatas; vt infra *sub* §.5. *sect*.6. & *Part*.3. §.7. *sect*. 5.

2ª. verò pars continet 75 Extrauagantes communes seu à variis summis Pontificibus editas tam à Ioann. 22. Bonifacio 8. Benedicto X. quam ab aliis sub simili serie titulorum decretaliũ ordinatas vt infra §.5. *sect*.6.

Cæterùm ex quò hæ Constitutiones Extrauagantes in publicum & authenticum Iuris Canonici Corpus hodie redactæ sunt, solo extrauagantium nomine retento, reipsâ tales esse desierunt, & solæ Constitutiones Pontificiæ sub plumbo expeditæ, quæ in Bullario, vt vocant, vel alibi, circunferuntur, extrauagantium nomen sibi possunt vendicare, Reiecta illarum priuatâ compilatione proprio marte confictâ à Petro Mathæi Lugdunensi de quâ *infra* §.5 *sect*. 5. necnon aliâ Augustini

Barbosæ collectione alphabeticè ordinata, vt anim aduersum est *infra* P. 3. §. 7. *sect.* 7. *nu.* 9. Quæ autem sit illarum authoritas in Gallia dicetur infra *Part.* 3. §. 7. *sect.* 6. & 7.

Sed quibus annis, & authoritate cuius Imperatoris, vel Pontificis editæ vel euulgatæ fuerint Institutiones, Pandectæ, Codex, Liber Authenticorum, Liber Feudorum, Extrauagantes Ciuiles, Decretum Gratiani, Decretales Gregorianæ; Sextus Bonifacianus, Septimus Clementinus, & Extrauagantes Canonicæ, exactiùs aperiet tibi Historica Iuris vtriusque Oeconomia, seu Notitia Chronologica Iuris Ciuilis & Canonici, quæ partem III. Prodromi nostri Iustiniani conficit; ad quam, Philonomum altiora Iurisprudentiæ penetralia subire cogitantem, euoco.

§us IIIus

Anacephalæosis Rubricarum Iuris vtriusque Versibus *expressarum.*

PRÆMONITIO.

ADeo visa est ab Interpretibus necessaria Philonomis Rubricarum Scientia, vt quò faciliùs illas mandarent memoriæ, in Versus redegerint, quos hic subiicio, Editioni quidem Codicis Auenici præfixos, sed à me in luculentiorem ac breuiorem consonantiam reformatos, quippe qui 26. hexametris exhibeant 99 titulos Institutionum, pro quibus Vulgata editio 28 hexametros habebat, & Pandectarum 433 titulos, 50 solùm hexametris, pro quibus Vulgata Editio 167 versus præferebat. Pariter libros 12. Codicis versibus decem exprimit, pro quibus Vulgata Editio versus 12. exponebat. Imo pro Rubricis Authenticorum versus deficiebant, qui hic ad operis integritatem adjecti singulis vocabulis, singulas ordinatâ collationum seriē Authenticas, repræsentant.

Cum hac tamen præmonitione, quod pro illorum Versuum intelligentiâ debet Philonomus verba conferre, cum titulis editionis Germanicæ seu vulgatæ à superposito numero indicatis & infra *sub* §. 4. *Sect.* 1. descriptis. Quò faciliùs illos animo retineat, & promptos habeat ad vsum indicandi Locum Legalem oblatæ materiæ, quâ in re sæpè Leguleī hærent non sine notâ pudoris.

SECTIO I.

Versus Institutionum Imperialium.

IMperiales Institutiones habent Libros IV. & Rubricas seu titulos 99 (vltra Proœmialem Constitutionem Incipien. *Imperatoriam Majestatem*) hexametris 26. expressos, vt sequitur.

Institut. Libri I. Rubricæ 26.

1. 2. 3.
1 *Iustitiæ, Ius Naturæ, Personaque subsunt,*
4. 5. 6.
2 *Ingenui, Libertini, minimè Manumissi,*
7. 8. 9.
3 *Fusia lex, Iuris alieni, Patria virtus.*
10. 11. 12. 13. 14.
4 *Nubet, Adoptabit, Soluet, Tutela, dabitque*
15. 16. 17. 18.
5 *Agnatos; Capitis, Patronos, atque Parentes.*
19. 20. 21.
6 *Est fidus Tutor, est Attilianus & Author,*
22. 23. 24. 25. 26.
7 *Finit, Curat, Satdans, Excusatque, Remotus.*

Instit. Libri II. Rubricæ 25.

1. 2. 3. 4. 5.
8 *Res, Corpus sit, Seruiet, Vsusfructus, & Vsus.*
6. 7. 8.
9 *Est Vsucapiens, est Donans, est Alienans*
9. 10. 11. 12.
10 *Quæro, Testari, Miles, Permittere non vult,*

Exheres

13. 14. 15. 16.
11 *Exhæres, aut Hæres, Vulgarisque, Pupillus*
17. 18. 19. 20.
1 *Infirmat, vel Inofficit, Hæres Qualia, Legat.*
21. 22. 23. 24. 25.
13 *Hinc Adimit, Falcat, Committit, Singula, Codex.*

Institut. Libri 3. Rubricæ 30.

1. 2. 3. 4.
14 *Intestatus, & Agnatis, &, Tertil. & Offic.*
5. 6. 7. 8.
15 *Cognatis, Gradibus, Seruus, Libertus inhærent*
9. 10. 11.
16 *Signo Libertos, Possessio & Arrogo quærens,*
12. 13.
17 *Post Addicta bona, hæc Successio dupla recessit.*
14. 15. 16. 17. 18.
18 *Obligo, Re, Verbisq; Duos, stipulatio serui,*
19. 20. 21.
19 *Diuidit, est & Inutilis, atque fidejubet omni.*
22. 23. 24 25. 26.
20 *Littera, Consensus. Emit, & Locat, & Sociabit.*
27. 28. 29. 30.
21 *Et post Mandatũ, quasi Contraho, Quærito, Tollo.*

Instit. Libri 4. Rubricæ 18.

1. 2. 3. 4.
22 *Delictum, Rapit, Aquilius, Injuria Subsit,*
5. 6. 7. 8. 9.
23 *Et quasi delinquẽs, Ago, vel Gero, Noxia, Pauper.*
10. 11. 12. 13. 14.
24 *Per quos, Satdabo, Perpet; & Excipiens Replicabo*
15. 16. 17.
25 *Interdicta dabo, cum Pœnis, Officiisque.*
18.
26 *Publica Iudicia accipies in fine locata.*

SECTIO II.

Versus Rubricarum Digesti Veteris.

PAndectæ seu Digestū continet libros 50. & Rubricas seu Titulos 433 quinquaginta haxametris expressos, Inculcatâ semper præmonitione de quâ *supra* §. 3. *in princ.* versic. *Cum hac tamen*, Digestum Vetus habet libros 24. Rubricas 155. & Incipit à libri 1. Titulo 1. *de Iustitia & Iure*; Finitur verò in libri 24. Titulo 2. *de Diuortiis*; Rejecto Titulo 3. qui est *Soluto Matrimonio* in librum sequentem, à quo Incipit Volumen Infortiati.

Exprimitur autem hoc Digesti Veteris Volumen in Vulgatâ seu Germanicâ Irnerij Editione Versibus 65. quos majoris facilitatis causâ in Versus 22. Breuiori ac tersiori stylo reduxi, gratiâ Iustinianæorum, vt sequitur.

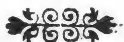
Pars 1. Pandectar. Lib.	Tit.	ff. vet Lib.	
			1. 3. 5. 8. 9.
1.	22.	1	Prima *docet Ius, quid Lex, Status, Resq;* *Senator.*
			1. 4. 13. 14. 15.
2.	15.	2	Altera *Ius dicit, Vocat, Edit, Pactaque, Finit.*
			1. 4. 5. 6.
3.	6.	3	Tertia *Postulat, Vniuersa negotia, Caluit.*
			1. 3. 5. 8. 9.
4.	9.	4	*RestituitqueDolus* Quarta, *minuitque Receptus.*
			1. 3. 6.
5.	6.	5	*Iudiciis* Quarta, *Hæredi dat petitionem.*
			1. 3. 1. 5. 7. 8. 9.
6.	3.	6	Sexta *Vindicat, Vsumfructū* Septima, *& Vsū.*

lib.		Pars	II.
7	1. 3. 6. 1. 2. 4.	7.	9.
8	*Seruiet* Octaua, *Quadrupes, & Aquilia* Nona.	8.	6.
9	1. 2. 4.	9.	4.
10	*In* Decima *fines, Hercifcant, Exhibeantque.*	10.	4.
	1. 3. 5. 8.		
11	Vndecima *rogat, & Corrumpunt, Alea, Funus.*	11.	4.
	1. 2. 4. 7.		
12	*Credita Res, Iurat, Condicit pars* Duodena.	12.	8.
	1. 5. 7. 6. 7.	Pars	III.
13	Terdecima *eſt furtiua, ſtat, actio cōmoda, Pignus*	13.	7.
	1. 2. 5. 6.		
14	*Exerce, Rhodiam* Bisſeptima, *Quodque, Macedo.*	14.	7.
	1. 2. 3. 4.		
15	*In* Decimaquinta, *Peculia, Verſaque, Iuſſu.*	15.	6.
	1. 2. 3.		
16	*Velleium* Decimaſexta, *Penſatque, reponit.*	16.	4.
	1. 2.		
17	Septima *poſt* Decimam *Mandatū, Pro Socio dat.*	17.	[illegible]
	1. 7. 7. 7.		
18	*Vendit* Biſnona, *Experta ſeruū, vt manumittas.*	18.	2.
	1. 5. 2.		
19	*In* Decimanona *eſt Empti Actio, Iuſque Locati.*	19.	7.
	1. & 2. 3. 6.		
20	*Pignus Hypothecam* Vigeſima, *Datque, Reſoluit.*	20.	5.
	1. 2.	Pars	IV.
21	*Ædili Edicto, Euincit* Vigeſimaprima.	21.	6.
	1. & 2. 3. & 4. 6.		
22	*Vſuras, Probat, Ignoratque* Vicenaſecunda.	22.	3.
	1. 2. 3. & 4. 5.		
23	*Sponſis, dat Ritum, Dotemq;* Penultima, *Fundū.*	23.	6.
	1. 2. 3.		
24	Vltima *Coniugibus Donās, Diuortia, Soluit.*	24.	5.

SECTIO III.

Versus Rubricarum Digesti Infortiati.

DIgestum Infortiatum habet libros 14. & Rubricas 105. Incipit vero à libri 24. titulo vltimo *Soluto matrimonio* & terminatur in libri 38 titulo vltimo *ad SC. Tertullianum*; Exprimit autem hoc Infortiati Volumen Editio Germanica versibus .... quos in 11. reduxi vt sequitur.

Pandect. Pars V. Lib.	titul.	ff. inf lib.	
			1. 4. & 5. 7.
25.	7.	1	Prima *dat Impensas, & Ventrem Concubitumq;*
			1. & 10. 1. & 3.
26.	13.	2.	Altera *Tutelas, Rationes* Tertia *Reddit*;
27.	10.	3	1. 5. 6. 8.
28.	8.	4	*Testor, & Instituo, Vulgum, Delibero* Quarta
			1. 2. 3. 7.
39.	7.	5	*Miles, Acquirens, Aperit* Quinta, *Codicillos.*
30.	1.	6	1.2.3.
31.	1.	7	Terna sequens *terno tractat Legata Libello.*
32.	1.	8	1. 2. 4.
33.	10.	9	*Annua, & Usum, Dotem legat,* Nona *Penumq;*
			1. 5. 6. 7.
34.	9.	10	*In* Bisquinta *Adimit, Dubias res, Pœna, Catonis.*
			1. 2. & 3.
35.	3.	11	*Conditio* Vndecima, *& resecat Lex falce relicta.*
			1. 2. 3. & 4.
36.	4.	12	*Trebelius, Cedit, Caueat* Bissextaque, *Seruet*;
Pars. VI.			1. 6.
37.	15.	13	Tertia *post* Decimam *est Possessio, Collatioque,*
			1. 17.
38.	17	14	Vltima *prosequitur Patroni, Iusque, Suorum.*

SECTIO IV.

Versus Rubric. Digesti Noui.

Digestum Nouum habet libros 12. Rubricas 173. Incipit vero à libri 37 Pandectarum titulo *de Operi Noui Nunciatione*, & finit in libri 50. vltimo titulo *de Regulis Iuris*. Exprimit autem hoc Digesti noui Volumen Editio Germanica Versibus 55. quos in 12. reduxi vt sequitur.

ff. nō. lib.		Pandect. Lib.	Tit.
	1. 2. 4. 5. 6.	Lib.	Tit
1	Prima *Nouũ Damnũ,, Publicanꝰ Donat, & Orcus*.	39.	6.
	1. 6.		
2	*Deque Manumissis, Collusio Parte* Secunda.	40.	16.
	1. & 2. 3. 7. 11.		
3	*Aquirens,* Terna *Vsurpat, Pro emptore, Suoque*.	41.	10.
	1. 3. 6. 9.		
4	*Iudicat, &* Quarta, *Cedit, Priuilegia, Fraude*.	42.	9.
	1. 24. 32.		
5	*Interdicta, Remittit* Quinta *& Saluia dictum*.	43.	33.
	1. 3. 7. 6.		
6	*Excipiet* Sexta, *Praescribet, & Actio, Lites*.	44.	7.
	1. 2. 3.	Pars	VII.
7	*Verba ligantq; Duos, Stipulatur* Septima *sernos*.	45.	3.
	1. 2. 3. 8.		
8	Pars Octaua *Fide mandat, Noua, Soluere, Rata*	46.	8
	1. 22. 23.		
9	*Crimina* Nona *luit, Collegia, dat Populari*	47.	23.
	1. & 24.		
10	*Publica Iudicia in* Decimâ *sunt parte notata*.	24.	2
	1. 14. 16. & 18. 15.	Lib.	Tit.
11	Vndecima *Appellat, Ius Fisci, à Milite, Captus*.	49.	18
	1. 3. 16. 17.		
12	*Vltima Municipẽ, Albũ, Verbaq; Regula claudit*	50.	17.

lib

SECTIO V.

Versus Librorum XII. *Codicis.*

COdex Iustiniani libros habet 12. & Rubricas 764. Incipit verò post Præmissas, Constitutiones Procœmiales tres à titulo 1. *de Summa Trinitate*, & finit in libri 12. titulo vltimo *Publica Lætitiæ &c.*

Exprimuntur autem hì libri XII. Versibus 10. vt sequitur, addito versu pro Authenticis insertis Codici.

Pars Prior *Officia, Leges, & Sacra docebit.*
Transigo, Restituo, Gero, Postulo, Parte Secunda.
Tertia *Ius dicit, Queritur, Seruit, Petit, Occat.*
Actio, Contractus, Testes, Quartà *referantur.*
Quinta *dabit Nuptas, Tutelarumque figuras.*
Sexta *Libertos & Testamenta notabit.*
Hepta *Manumittit, Præscribit, Prouocat haud ter.*
Pignorat Octaua *Interdicit, Dat, Stipulatur.*
Accusat Nona, *diuersaque Crimina plectit.*
Publica Residui libri tres *Iura resoluunt.*
Correctasque notant leges Authentica *Iura.*

Codicis Lib.	Tit.
1	58.
2	57.
3	44.
4	66.
5	75.
6	62.
7	75.
8	59.
9	51.
10	76.
11	77.
12	64.
	764

BREVIVS.

Eædẽ Rubricæ Codicis, Versibus Pentametris, expressæ.

Sacrat Prima, *Secunda Parat, Ius* Tertia *dicit*
Contrahit & Quarta, *Nubere* Quinta *docet.*
Testatur Sexta, *Libertos* Septima *ponit.*
Pignorat Octaua, *Crimina* Nona *Luit.*
Publica Residui Libri Tres *Iura resoluunt.*
Et Correcta docet Iura Nouella *recens.*

SECTIO VI.

Versus Collationum IX. *Voluminis Authenticorum.*

AVthenticorum Volumen continet Collationes nouem, & Rubricas seu titulos Constitutionum 98; quorum Vltimus in Irnerij Editione Germanica, quæ sola Authentica est, vt dixi, est *de Sanctißimis Episcopis*; In Serie autem Nouellarum est Nouella 123. Nec enim Author diuisionis Nouellarum in nouem Collationes, secutus est ordinem Annorum vel Numeri Constitutionum antiquo Nouellarum Authentico præfixi, ob rationes de quibus Suprà *Part.* 2. §. 1. *sect.* 4. *& infra* §. 4. *sect.* 5.

Igitur hi 98 tituli seu Constitutiones in Collationes IX. diuisæ, hîc hexametris 32 exprimuntur, quorum vocabula singula numeris superpositis notata designant titulos iuxta seriem Editionis Germanicæ, quæ correspondet etiam ordini editionũ Florentinæ Auenicæ, & Portensis. Numeri verò in orâ marginali maiori signati referendi sunt ad Seriem nouellarum editionis Gothofredicæ, quæ non multum differt ab Haloandrina & Contiana, & ferè omnino respondet Stringerranæ, Repetitâ semper Præmonitione de quâ *supra in princ.* §. 4. versic. *cum hac. pag.* 47

Nouell.	nús col.	
		COLLATIO I.
		1 2
1. 2.	1	*Hæres Falcidiam, Ne eligat, Collatio* Prima.
		3 4 5
3. 4. 5. 6.		*Dat Numerum, & Fideiussor, cum Monacho Ordine Clerum.*
		COLLATIO II.
		1 2 3 4
7. 8. 8. 9.	2	*Non alienet, Iudex, Iuret, Roma* Secunda.
		5 6
10. 12.		*Cum Referendariis, Incæstas ducere Nuptas.*
		COLLATIO III.
		1 2 3
14. 13. 16.	3	Tertia *Lenones, Defensor, Clericus, atque*
		4 5 6 7
17. 18. 19. 20.		*Princeps, Deque Triente, Ante Instrumenta, Ministrat.*
		COLLATIO IV.
		1 2 3 4
22. 23. 105. 33.	4	Quartâ *de Nuptis, Apellat, Consul, vt Vllus*
		5 6 7 6
34. 39. 44.		*Credat, & Vndecimo, Tabellio, Mense.*
		COLLATIO V.
		1 2 3
46. 48. 47.	5	Quinta *per Ecclesiam, Moriens, Præponere nomē*
		2 4 5
51. 52.		*Iurat, & in Scenicas, ne Pignoratio fiat.*
		6 7
53. 54.		*Exhibeat reus, & Liberos Constitutione.*
		8 9 10 11
55. 56. 57. 49.		*Cætero, vt Insinuata, Recedant, Ingredientur*
		12 13 14
58. 60. 61.		*Priuatas ædes, Defuncti, Immobiliaque.*
		15 16
63. 66.		*Nunciet, Vt factas nouiter Constitutiones.*

nūs col.		Nouell.
	17 18 19 20	
	Non fabricet, Dignus, Præfectus, obèdiat omnis.	67. 71. 70.
	COLLATIO VI.	68.
	1 2	
6	Sexta *Naturales, Qui Res habuere minorum*	74. 72.
	3 4 5 6	
	Instruit, Interpres, Ne luxurientur & Auro	73. 75. 77.
	7 8 9	78.
	Non egeant, Monachi causæ, Quæstore, Paterno	79. 80. 81.
	10 11 12 13 14	
	Iudicibus, Clerici, Frater, Deposuit, Arma.	82. 83. 84.
	COLLATIO VII.	85. 88.
	1 2 3	
7	Septima *parsque suos Testes Immensaq; dona.*	89. 90. 92.
	4 5 6	
	Nec prohibet Matres, exactio dote, Ministri.	94. 91. 95.
	7 8 9 10	
	Exequiturque; equare, Reos, de Tempore dotis.	96. 97. 99.
	COLLATIO VIII.	100.
	1 2 3	
8	*Pars* Octaua *Virum, Appellat, Testatio patrem*	98. 93. 107
	4 5 6 7	
	Et Repetens, Hæretica dotem, Nautica, Centum	108. 109.
	8 9 10 11	110. 111.
	Et Litigat Miles subscriptaque Iussio, Litis	112. 116.
	11 12 13	114.
	In Medio; Appellatio Cognita, Matri auiæque.	113. 115.
	COLLATIO IX.	117.
	1 2	
9	Nona *dat Intestatis Sponsalitia, Sacras*	118. 119.
	3 4 5 6 7	120. 125.
	Res vendit, Iudex, Litigat, Titulosque, Fraterni	124. 131.
	8	127.
	Nati succedunt, Fideicomissaque reddunt,	159.
	9 10	
	Nulli seruator, si differat aure cogatur.	134. 86.

Nouell. 105. 132. 143. 128. 123.

11 12 13
Vsuras Interdicit Collegia Raptum
14 15
Paßis, Collator, Sanctusque Episcopus extat.

His Collationibus IX. annectuntur Lib duo Feudorum, necnon Extrauagantes tr. Imperatorum; Pro quibus vti minùs in vs positis, consultò versus omisi, ne infirmu adhuc Tyronis animus sine necessitate pra grauetur iuxta consilium Iustiniani *in §. l igitur Instit. de Iust. & Iur.*

RVBRICÆ
IurisCanonici Versibus expressa
SECTIO VII.
Versus 1æ. Partis Decreti Gratiani. De Distinctiouibus.

DEcretũ Gratiani tres habet Partes principales, 1ª. componitur 101 *Distinctionibus*. 11ª 36 *causis*, & 111ª. tractatu *de Consecratione* in v. distinctiones diuiso.

1æ Partis Distinctiones 101. totidem Versibus exprimuntur vt sequitur.

nũs dist. DISTINCT. I.

1 Prima *Ius humanum, & quid naturale resoluit.*
2 Altera *dat varias species, &* Iura *Quiritum.*
3 Tertia *Canonicum vario* Ius *nomine donat.*
4 Quarta *dat intentũ à lege atque à Canone finẽ.*
5 Quinta *Naturæ* Ius *non mutabile firmat.*
6 Sexta *notat, quod sit nocturna illusio crimen*
7 Septima *signat eos queis* Ius *fuit edere leges.*

8 Octaua *quomodo mores naturaque distent*
9 Nona *ait humanum, Naturæ Cedere Iuri.*

DISTINCT. 10.

10 *Traditur* in Decima *superari à Canone leges*
11 *Canonis, è contra, Decretis vincitur Vsus.*
12 *Sed valet vsus moribus haud auersus honestis.*
13 *Maius vt euites, fit dispensatio parui.*
14 *Nec leue committas, etiam vt grauiora repellas.*
15 *Concilia hæc quatuor notat, Apochriphosque libellos.*
16 *Quæ sit Apostolici vis Canonis ista resoluit.*
17 *Concilium validum, nisi Papâ Authore, negetur.*
18 *Dicitur hîc, quod bis Synodus celebretur in anno.*
19 *Hæc decretalis referat quid epistola posit.*

DISTINCT. 20.

20 Bisdenâ *Papæ Sanctorum dogmata cedunt.*
21 *Seruet quisque gradum, Inferior nec iudicet altũ.*
22 *Ordinat ista gradus maiorum Ecclesiarum.*
23 *Promouet hæc Romanum, Prælatosque minores.*
24 *Post examen honos est ordinis attribuendus.*
25 *Optat Apostolus, hîc quod sit sine crimine Præsul.*
26 *Et Baptisatâ Vir vnâ Coniuge nuptus.*
27 *Voueat aspirans, nec post hæc nubere posit.*
28 *Ista sacratorum Connubia pagina damnat.*
29 *Dant locus, & causa, & tempus, personaq; sensũ.*

DISTINCT. 30.

30 *Connubium* Terdena *probat contra Manichæos:*
31 *Præcipit hæc quod contineant, offerre volentes.*
32 *Desere Præsbiterum, qui scorta palam retinebit.*
33 *Lusori, bigamoue sacer non traditur ordo.*
34 *Fœmina Pontifici persona domestica desit.*
35 *Non vinolentus Præsul, sed sobrius esto.*
36 *Sacrandusque sit & Prudens literisque peritus:*
37 *Ista sequi, non scire, vetat gentilia scripta.*
38 *Sacras scripturas sacrandus scire iubetur.*
39 *Vult hæc Prælatos callere negotia sæcli.*

nu.

DISTINCT. 40.

40 Internis pars Denaquater virtutibus ornat.
41 Sit modus in gressu, gestu, verboque ciboque.
42 Hospitio excipiat Peregrinos Clericus omnis.
43 Sit Doctor verbo, ac re, sit pius atque pudicus.
44 Vitet & ingluuiem, conuiuia siue tabernas.
45 Et caueat quemquam palmâ linguaue ferire.
46 Respuit hæc hominem Distinctio litigiosum.
47 Non bene præpositos domui, cupidosque repelle
48 Estque Neophitus pellendus ab ordine Sacro.
49 Nec consacretur vitio vel crimine vinctus.

DISTINCT. 50.

50 Quî reparetur habet Pars Quinquagesima lapsus.
51 Obstrictos ratiociniis vetat ista sacrari.
52 Hæc prohibet, ne quis per saltum promoueatur.
53 Claustra nec admittant curialẽ, aut clericus ordo.
54 Hæc prohibet seruos sine libertate sacrari.
55 Et bigamos reiicit, læsos, membrisque carentes.
56 Item Illegitimos & Natos Presbiterorum,
57 Et Baptisatum quo tempore perstitit æger.
58 Hæc sacrare vetat monachos Abbate negante.
59 Nec Doctum, nisi constanter ritèque probatum.

DISTINCT. 60.

60 Præsul vt in sacris sit Sexagesima dicit
61 Necque in Pontificem, laicos assumere velis.
62 Clerus, Plebs, Princeps, ille eligit, hæc petit, hic vult.
63 Sique Ius vsurpent laici, est electio nulla.
64 Pontificem electum iubet à tribus ista sacrari,
65 Qui si dissideant, numero suffragia vincunt.
66 Vt sacretur ab omnibus Archiepiscopus hæc vult.
67 Non valet institui Clerus, nisi Præsule solo.
68 Si dubius Præsul quosdam ordinet, hi resacrentur
69 Ne quis ad officium Ecclesiæ euolet ordine nullo.

Non

DISTINCT. 70.

70 *Non nisi cum titulo vult* Septuagena *Sacrari.*
71 *Ex Patrum dictis alienos ista repellit.*
72 *Nec nisi quærenti dat dimissoria Præsul.*
73 *Illius hæc nobis præbet distinctio formam.*
74 *Clericus vllus erit nisi sponte ad sacra vocatus.*
75 *Ista notat tempus, quo Clerus promoueatur*
76 *Vult hæc temporibus nos Ieiunare quaternis.*
77 *Regulat ista dies certos Interstitiorum.*
78 *Hæc notat ætatem, quâ detur Clericus ordo.*
79 *Ad Cardinales spectatque Electio Papæ.*

DISTINCT. 80.

80 *Ista Diœcêses Pars* Octogesima *signat.*
81 *Hæc repetit quod Sacrandus sit criminis expers*
82 *Pauperibus iubet ista dare, ac succurrere lapsis.*
83 *Hæc prohibet consensum alienis tradere culpis.*
84 *Vt sis Sollicitus, Monogamus ista requirit.*
85 *Nec fiat Præsul, nisi qui hospes noscitur esse*
86 *Corripias, doceas, dones non turpibus vllis.*
87 *Libertos, inopes, viduas deffendere debes.*
88 *Hæc opus exercentem clerum pellit auarum.*
89 *Ista domum regere ostendit, resque ecclesiarum.*

DISTINCT. 90.

90 *Placet discordes Pars* Nonagesima *fratres.*
91 *Si non sufficiant res Ecclesiæ, arte parabis.*
92 *Hæc plus corde docet Domino quã voce canendũ.*
93 *Ista dat vt pareant Maioribus Inferiores.*
94 *Subleuita vices Papæ præstare valebit.*
95 *Præsule præsente est licitum sacra dicere clero.*
96 *Hæc vetat, vt Princeps res ordinet Ecclesiarum.*
97 *Sed iubet auxilium Ecclesiæ præstare petenti.*
98 *Nec transmarinos sacret sine quinque sigillis.*
99 *Primas vt Vniuersalis, vetat ista, vocetur.*
100 *Pallia prælatis variis* Centesima *donat.*
101 *Absit vt vna duas habeat Prouincia partes.*

SECTIO VIII.

Versus Rubricarum IIa. Partis Decreti Gratiani de Causis.

Continet hæc pars causas seu Controuersias Ecclesiasticas 36. totidem versibus expressas.

Numerus quæstionum		CAVSA I.
7	1	Causa Prior Labem condemnat Simonialem.
8	2	Accusare docet, simul appellare Secunda
11	3	Tertia restituens tempus notat induciarum.
6	4	Quarta quis accuset, quis possit testificari.
6	5	Quinta vocare docet delatoremque ferire
5	6	Sexta dat infames, delatos atque forenses,
2	7	Pontificem tradit repetentem Septima Sedem.
5	8	Octauâ legitur desertio Pontificalis.
3	9	Soluere Nona vetans alienos datque ligare.
		CAVSA X.
3	10	Dena dat in sacrâ quid sumat Episcopus æde,
3	11	Præfigens Vndena forum ligat atque remittit.
5	12	Ecclesiæ res ac proprias Bissena docebit.
2	13	Tertia post Decimã Decimas & funera tractat
6	14	Improbat vsuras post Denam quarta voraces.
8	15	In Dena quintâ furor & mulier memorantur.
7	16	In Sexta decimâ exercent monachi sacramenta.
4	17	Septima post Decimam prohibet dissoluere vota.
2	18	Fratribus Abbatem Bisnona dat instituendum.
3	19	Dat Decimanonâ Præsul Clero Monachatum.
		CAVSA XX.
4	20	Bisdenâ pueri traduntur religioni.
5	21	Tersepte na docet vestes gestare decentes.
5	22	Iurantes falsum damnat Bisdena secunda.
8	23	Bisdenaternâ tractantur bellica gesta.
3	24	Hæresiarcharum dat nomina Bisduodena.

25 Bisdenaquinta *sunt priuilegia scripta.* 2
26 *Sortilegos damnat causa hæc* Vigesima sexta. 3
27 *Edocet an* Sponsas *ducant* Ternona, *vouentes.* 2
28 Bisdena octauâ *Gentiles nubere disces.* 3
29 *Coniugium seruile tenet* Vigesima nona. 2

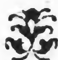
CAVSA xxx.

30 Terdena *elucet cognatio Spiritualis.* 5
31 Terdenâ primâ *macho polluta negatur.* 3
32 *An Meretrix nubat, tractat* Terdena secunda. 8
33 Terdenâ ternâ *Friget, Compunctio, Votum.* 5
34 Terdenâ quartâ *nubit viuente marito.* 2
35 *Cognatos gradibus numerat* Trigesima quinta. 10
36 Vltima *de Raptis tractabit causa puellis.* 2

BREVIVS.

Eædem Materiæ 36. causarum 36. verbis expressæ, ita vt quodlibet verbum materiam cuiuslibet causæ indicet. Numerus verò cuiuslibet verbi numerum cuiuslibet causæ.

1 2 3 4 5
Simon, Appellat, Spoliatus, Teste, Libello,
6 7 8 9 10
Infames, Viuens, Successor, Solue, Regendo,
11 12 13 14 15
Censuram, Testor, Funus, Fœnus, Furiosos.
16 17 18 19 20
Monachus, Occîdit, Abbates, Claustra, Volentes
21 22 23 24 25
Commendat, Iurans, Pugnas, Hæresis, Violatas.
26 27 28 29 30
Sortilegus, Sponsis, Infidis, Seruiat, Infans.
31 32 33 34 35 36
Mœcha, Coit, Mente, Dubitãs, Gradibus, Rapiẽte.

SECTIO IX.

Versus Rubricarum IIIæ. *Partis Decreti Gratiani de Consecratione.*

COntinet hæc pars tractatum *de Consecratione* in quinque distinctiones à Gratiano diuisum & versibus quatuor expressum.

1 *Ecclesias tibi* Prima *sacrat, missasque solemnes:*
2 *Sacrati Panis peragit Sacramenta* Secunda.
3 Tertia *post ferias præscripta ieiunia subdit.*
4 In Quarta *est Baptismus, Confirmatio* Quintâ.
5

SECTIO X.

Versus Rubricarum Librorum V. *Decretalium Gregorij* IX.

VOlumen Decretalium authoritate Gregorij IX. compilatum est post Decretum Gratiani, & in quinque libros diuisum, Liber verò in titulos, quorum materia quinque Versibus sequentibus exprimitur.

1 *Pars* Prior *Officia exhibet Ecclesiæque ministros.*
2 Altera *dat testes & Cætera Iudiciorum.*
3 Tertia *de rebus & vitâ Præsbiterorum.*
4 Quarta *docet quales sint nexus coniugiorum.*
5. Vltima *persequitur pœnas & Crimen eorum.*

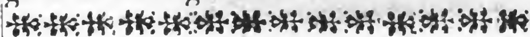
BREVIVS.

Eædem materiæ Librorum v. Decretalium Vnico Versu Expressæ.

1 2 3 4 5
Iudex, Iudicium, Clerus, Sponsalia, Crimen.

Rubricæ Sexti & Clementinarum, quia coincidunt cum Rubricis Decretalium etiam quoad ordinem, non indigent Versibus, quibus memoria iuuetur; vt præmonitum est *supra* §.2.*sect*.4.*&* 5. Quod idem in Extrauagantibus intelligendum est.

§us.IVus.

SERIES RVBRICARVM Iuris Ciuilis Iuxta Germanica Irnerij editionem.

PRÆMONITIO.

Hæc sola Germanica, seu Imperialis, vel Irneriana, & Vulgata editio, Legalis & authentica est; Cæteræ ad doctrinã & interpretationẽ deseruiunt, non derogationem, vt monui *supra* §.1.*sect*.4.*in fin*.*&* *Infra* §.4. *sect*.4. *&* 5.Notaui tamen in hâc maiori margine diuersitates aliarum 4.editionum, nempe Auen. Flor.hal.& Goth. vti magis conspicuarum, & ad exemplaria certa factarum de quibus *infra* P.3.§.6.*sect*.2. Quâ ratione vitandam fore præmonui *Russardi* editionem, ob lectiones ab incertis MSS. desumptas, & nomen Duareni Codicis falsò præfixum ex Ant. Contio *in Præfat. Pandect. editionis Lugdunen*. 1618. *ad Melioris indicij lectores scriptâ*, vt suprà P.2.§.1. *sect*.4. *in fine*.

SECTIO I.

Rubricæ Imperialium Institutionum.

IMperiales Institutiones continent libros IV.

I^us. habet titulos 26. De Personis.

II^us. habet titulos 25. De Rebus.

III^us. habet titulos 30. De obligationibus.

IV^us. habet titulos 18. De Actionibus.

Sic Institutionum Libri Quatuor habent titulos 99. quibus addita, loco tituli, Procemialis Constitutio *de Confirmatione Institutionum* Incipien. *Imperatoriam maiestatem.* conficiunt Rubricas 100.

PROOEMIVM.

Constitutio *Imperatoriam Maiestatem,* De Confirmatione Institutionum.

INSTITVT. LIBER I.

nus tit. *Rubricis 26. agit de Principiis Iuris, & Personis.*

1 De Iustitiâ & Iure.
2 De Iure Naturali, Gentium, & Ciuili.
3 De Iure personarum.
4 De Ingenuis.
5 De Libertinis.
6 Quibus [a] ex causis manumittere non licet.
7 De Lege Fusiâ [b] Caniniâ tollenda.
8 De his qui sui vel alieni Iuris sunt.
9 De Patria potestate.
10 De Nuptiis.
11 De Adoptionibus.
12 Quibus modis Ius [c] Patriæ potestatis soluitur.
13 De Tutelis.

[a] Theoph. *Qui & quibus ex causis manumittere non possunt.*
[b] Theoph. *Furia.*
[c] deest in MS. Cuiacii *ex patria.*

14 Qui testamento tutores dari possunt.
15 De Legitima Agnatorum tutelâ.
16 De Capitis deminutione.
17 De Legitimâ patronorum tutelâ.
18 De Legitimâ parentum tutelâ.
19 De Fiduciariâ tutelâ,
20 De Attiliano tutore, & eo qui lege Iuliâ & Titiâ dabatur.
21 De Auctoritate tutorum.
22 Quibus modis tutela finitur.
23 De Curatoribus.
24 De Satisdatione tutorum vel curatorum.
25 De Excusationibus tutorum vel curatorum.
26 De Suspectis tutoribus vel curatoribus.

INSTITVT. LIBER II.

Rubricis 25. agit de Rebus ex Iure Gentium, ciuili, & Prætorio acquirendis.

1 De Rerum diuisione: & acquirendo ipsarum dominio.
2 De Rebus corporalibus & incorporalibus.
3 De Seruitutibus [a] rusticorum & vrbanorum prædiorum.
4 De Vsufructu.
5 De Vsu & habitatione.
6 De Vsucapionibus & longi temporis præscriptionibus.
7 De Donationibus.
8 Quibus alienare licet vel non.
9 Per quas personas [b] nobis acquiritur.
10 De Testamentis ordinandis.
11 De Militari testamento.
12 Quibus non est permissum facere testamentũ.
13 De Exheredatione liberorum.
14 De Hæredibus instituendis.
15 De Vulgari substitutione.
16 De Pupillari substitutione.

[a] Goth. legit *de seruitutibus prædiorũ.*

[b] Goth. *cuique.*

17 Quibus modis testamenta infirmentur.
18 De Inofficioso testamento.
19 De Hæredum qualitate & differentia.
20 De Legatis.
21 De Ademptione legatorum.[a]
22 De Lege falcidia.
23 De Fideicommissariis hæreditatibus, & ad Senatusconsultum Trebellianum.
24 De Singulis rebus per fideicōmissum relictis.
25 De Codicillis.

a Cont. & Goth. addunt *& translatione.*

INSTITVT. LIBER III.

Rubricis 30. agit de Reliquis modis acquirendi, ac de Contractibus.

1 De Hæreditatibus quæ ab intestato deferuntur.
2 De Legitima adgnatorum successione.
3 De Senatusconsulto [b] Tertylliano.
4 De Senatusconsulto [c] Orphitiano.
5 De Successione Cognatorum.
6 De Gradibus [d] Cognationum.
7 De Seruili Cognatione.
8 De Successione libertorum.
9 De Adsignatione libertorum.
10 De Bonorum possessionibus.
11 De Acquisitione per arrogationem.
12 De Eo cui libertatis causâ bona addicuntur.
13 De Successionibus sublatis, quæ fiebant per bonorum venditiones, & ex Senatusconsulto Claudiano.
14 De Obligationibus.
15 Quibus modis re contrahitur obligatio.
16 De Verborum obligationibus.
17 De Duobus reis stipulandi & promittendi.
18 De Stipulatione seruorum.
19 De Diuisione stipulationum.
20 De Inutilibus stipulationibus.

b Goth. *tertulliano.*
c Cont. *orficiano.,*
d Goth. *cognatorum.*

a Goth. quæ quasi ex contractu nascuntur. Cont. de obligat. quasi ex contractu.

INSTITVT. LIBER IV.

Rubricis 18. agit de Reliquis obligationibus, de Actionibus Civilibus & Criminalibus.

b Goth. & Cons quasi ex delicto.

SECTIO II.

Rubricæ Pandectarum.

PAndectæ seu Digesta continent libros 50. diuisæ primùm à Triboniano seu Iustiniano in 7. Partes. *Proœmial. Constitut.* omnem *ad Antecessores scriptâ.*

Ia est τὰ πρῶτα seu *de Principiis*, continens libros 1ū. 2ū. 3. & 4ᵘ

IIᵃ *de Iudiciis* continens libros 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.

IIIᵃ *de Rebus* continens libros 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.

IVᵃ *de Pignoribus* continens libros 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27.

Vᵃ *de Testamentis*, continens libros 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36.

VIᵃ *de Bonorum possessionibus*, continens libros 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44.

VIIᵃ *de Stipulationibus*. continens libros 45. 46. 47. 48. 40. 50.

Hæ septem Pandectarum partes in duo Volumina primùm congestæ sunt ab ipso Triboniano, vt ostendunt Authographa MSS, Florentinum & Auenicum antiquissima, leges vno tenore absque interscisione scriptas continentia, quorum Volumen secundum, non à Libro IV. (qui Vmbilicus Pandectarum *in l. 2. §. quam autem Cod. de veter. Iur. enucl.* appellatur) incipiebat, sed à Part. 5. tit. 1. libri 28. *de testamentis.*

Præualuit tamen vsu hodierno Tripertita diuisio excogitata ab Irnerio; Pileo, seu aliis antiquis Glossatoribus in Digestum Vetus, Infortiatū & Nouum de qua *latiùs supra* P. 2. §. 1. Sect. 2.

Vetus habens Libros 24. Rubricas 155. Incipit à Procemiali Constitutione *omnem* ad Antecessores scriptâ, cui contiguus est titulus 1. *de Iustitia & Iure.*

Infortiatum habens Libros 14. Rubricas 105. Incipit à Libri 24. titulo vltimo, *Soluto matrimonio.*

Nouum habens Libros 12. Rubricas 174. Incipit à Libri 39. titulo 1. *de Operis Noui nunciatione.*

Sic omne ff. habet libros 50. Rubricas 434. non computatis Procemialibus Constitutionibus.

Procemiales Pandectarum Constitutiones diuersis Editionibus Præfixæ.

In Codice Germanico, seu Vulgato.

1 Constitutio ad Tribonianum. *Deo authore*

2 Constitutio ad Antecessores. Procemium Digestorum, *Omnem.*

In Codice Auenico.

1 Procemium Digestorum. Constitutio ad Antecessores. *Omnem.*

In Codice Haloandrino, seu Norico.

1 Constitutio ad Tribonianum. *Deo authore.*

2 Constitutio ad Magnum Senatum. δέδωκεν

3 Const. ad Senatum & omnes populos. *Tanta.*

4 Const. ad Antecessor. *Omnẽ.* Procemiũ Digest.

In Codice Florentino & Gothofredico.

1 De Cõceptione Digestorũ. Const. *Deo authore.* & const. *omnem* ad Antecessores.

2 De Confirmatione Digestorũ. Const. *Tanta.* Et Const. δέδωκεν ad magnum Senatum.

****

RVBRICÆ DIGESTI VETERIS.

Pars I[a]. Τῶν Πρώτων, [a]

a hoc est de Princip. is.

Quatuor priorib⁹ libris agit de Principiis Iuris. Iudicibus, Iudiciis, litigantibus, & in integrum restitutionibus.

PANDECT. LIBER I.

Rubricis 22. agit de Principiis Iuris, Status personarũ & Magistratuum.

nũs tit.

b Flor. hal. goth. deest vox. *Ciuilis.*
c Flor. hal. goth *Prudentium.*
d Flor. hal. *His.*
e Hal. *Quibus potestas.* Flor. & goth. *Quibus patria potestas.*
f Flor. hal. goth.
* flor. *vrbis*
g Flor. hal. goth. *Pratorum.*
h Flor. hal goth. *vel.*
i Flor. hal. goth. *deest vox sequens.*

PANDECT. LIBER II.

nũs tit.

Rubricis 15. agit de Iurisdictione, Ritu Iudiciorum, & Transactionibus.

1 De Iurisdictione [a] omnium Iudicum.

2 Quod quisque Iuris in alterum statuerit [b] vel obtinuerit vti [c] ipse eodem jure vtatur.

3 Si quis jus dicenti non obtemperauerit.

4 De in Ius vocando.

5 Si quis in Ius vocatus non ierit, siue quis eum vocauerit, quem ex edicto non [d] debuit.

6 In jus vocati vt eant, aut satis vel cautũ dent.

7 Ne quis eum qui in Ius [e] vocat⁹ est, vi eximat.

8 Qui satisdare cogantur juratò promittẽt vel suæ Promissioni committantur.

9 Si ex noxali causâ agatur, quemadmodum caueatur.

10 De eo per quem factum erit, quominus quis [f] in judicio sistat.

11 Si quis cautionibus in judicio sistendi causâ factis non obtemperauerit.

12 De Feriis, dilationibus, & diuersis [g] temporibus [h] earum, & ex quibus causis feriæ non impediantur.

13 De Edendo.

14 De Pactis.

15 De Transactionibus.

PANDECT. LIBER III.

Rubricis 6. agit de Personis litigantibus.

1 De Postulando.

2 De [i] Iis qui notantur infamia.

3 De Procuratoribus & defensoribus.

4 Quod [l] cujusque vniuersitatis nomine, vel contra eam [m] agatur.

5 De Negotiis gestis.

6 De Calumniatoribus.

****

[a] flor. hal. goth. *Cætera desunt.*
[b] hal. desunt verba. *vel obtinuerit*
[c] Auen. deest vox. *vti* flor. goth. habet *vt.*
[d] flor, hal. goth. *debuerit.*
[e] flor. hal. goth. *vocabitur.*
[f] Auen. deest *in.*
[g] hal. *temporib⁹ & quibus causis &c.*
[h] flor. & goth. *cætera desunt*
[i] flor. hal. goth. *His.*
[l] flor. hal. goth. *cuiuscunq*
[m] hal. *agitur.*

PANDECT. LIBER IV.

nus tit. *Rubricis 9. agit de Officio Iudicis circa restitutiones in integrum & receptorum.*

1 De Restitutione in integrum.
De [a] In integrum restitutionibus.
2 De Eo quod metus causa gestum erit.
Quod [b] metus causa gestum erit.
3 De Dolo malo.
4 De Minoribus 25. annis.
5 De Capitis diminutione.
De [c] Capite minutis.
6 Ex quibus causis majores 25. annis in integrum [d] restituantur.
7 De Alienatione judicij mutandi causa facta.
8 De Receptis [e] arbitris & qui arbitrium recipiunt vt sententiam dicant.
9 Nautæ, caupones, stabularij vt recepta restituant.

a flor hal. oth.
b flor. hal. oth.
c flor. hal. goth.
d flor. hal. goth. *stituuntur.*
e flor. hal. oth. habet c. *De Receptis qui arbitrium receperunt &.*

Pars II. De Iudiciis.

Libris 7. agit de Iudiciis in genere & in specie Vniuersalibus realibus, & particularibus ac mixtis personalibus.

PANDECT. LIBER V.

Rubricis 6. agit de Iudiciis in genere & Vniuersalibus.

1 De Iudiciis & vbi [f] quis agere vel conueniri debeat.
2 De Inofficioso testamento.
3 De Petitione hæreditatis.
De [g] Hæreditatis petitione.
4 Si pars hæreditatis petatur.
5 De Possessoria hæreditatis petitione.
6 De Fideicommissaria hæreditatis petitione.

f flor. hal. goth. *quisque.*
g flor. goth.

***

PANDECT. LIBER VI.

Rubricis 3. agit de vindicatione rerũ corporaliũ.

1 De Rei [a] vendicatione. | [a] flor. hal. goth. vindicatione.

2 De Publiciana in rem actione.

3 Si Ager vectigalis vel † [b] emphiteoticarius petatur. | [b] flor. hal. goth. emphiteuticarius.

PANDECT. LIBER VII.

Rubricis 9. agit de Vindicatione rerum incorporalium.

1 De Vsufructu, & quemadmodum quis vtatur fruatur.

2 De Vsufructu accrescendo.

3 Quando dies vsusfructus legati cedat.

4 Quib⁹ modis vsusfruct⁹ vel vsus [c] amittatur. | [c] flor. goth. amittitur.

5 De Vsufructu earum rerum quæ vsu consumuntur vel minuuntur.

6 Si Vsusfructus petatur vel ad alium pertinere negetur.

7 De Operis seruorum.

8 De Vsu & habitatione.

9 Vsusfructuarius quemadmodum caueat.

PANDECT. LIBER VIII.

Rubricis 6. agit de seruitutibus.

1 De Seruitutibus.

2 De Seruitutibus [d] urbanorum prædiorum. | [d] goth. prædiorum vrbanorum.

3 De Seruitutibus [e] rusticorum prædiorum. | [e] flor. hal. goth. prædiorum rusticorum.

4 Communia prædiorum tam vrbanorum quã rusticorum.

5 Si Seruitus [f] vẽdicetur, vel ad alium pertinere negetur. | [f] flor. hal. goth. vindicetur.

6 Quemadmodum seruitutes [g] amittantur. | [g] goth. amittuntur.

PANDECT. LIBER IX.

Rubricis 4. agit de damno dato.

1 Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.

2 Ad Legem Aquiliam.

3 De [h] Iis qui [i] dejecerint vel effuderint. | [h] flor, hal. goth. his | [i] flor. goth. effuderint vel dejecerint

SECT

Rubricæ P

PAndectæ seu D
50. diuisæ prim
iiniano in 7. Partes.
nem *ad Antecessores* s
*I*a est τὰ πρῶτα seu
libros 1ū. 2ū. 3 . &
II*a* *de Iudiciis* continen
III*a* *de Rebus* contin
16. 17. 18. 19.
IV*a* *de Pignoribus* cont
23. 24. 25. 26. 27.
V*a* *de Testamentis*, co
30. 31. 32. 33. 34. 35.
VI*a* *de Bonorum posses*
bros 37. 38. 39. 40.
VII*a* *de Stipulationibus*
46. 47. 48. 40. 50.

Hæ septem Pandectar
lumina primùm conges
niano, vt ostendunt Au
rentinum & Auenicum
vno tenore absque inter
tinentia, quorum Volu
à Libro IV. (qui Vmbil
l. 2. §. *quam autem* C
appellatur) incipiebat,
bri 28. *de testamentis*.

Præualuit tamen vsu
diuisio excogitata ab Irn
antiquis Glossatoribus
Infortiatũ & Nouum de
§. 1. Sect. 2.

...T. LIBER XIII.

...Condictionibus furtiuâ, &
...commodati & Pignoratitia.

...furtiua.
...x lege.
...[a] triticaria.
...o loco dari oportet.
...ecunia.
...onstituta.
...ontra.
...ctione vel contra.

...CT. LIBER XIV.

...t de actionibus quibus
...ex alieno contractu.

...ctione.
...iam de jactu.
...dia de jactu.
...one.
...ione.
...qui in alienâ potestate est,
...m esse dicetur.
...ltum Macedonianum.
...onsulto Macedoniano.

...CT. LIBER XV.

...t de contractibus per-
...n alieni Iuris.

...ulio actio annalis est.

...ECT. LIBER XVI.

...e contractibus vnius solum
...em respicientibus.

...ltum Velleianum.
...nibus.
...tra.

a flor. hal. *triticiaria.*

b flor. goth.

c flor. hal. goth. *pignerariia.*

d flor. hal. goth.

e flor. hal. goth.

f hal. *actio de peculio annalis sit.*

17 Quibus modis testamenta infirmentur.
18 De Inofficioso testamento.
19 De Hæredum qualitate & differentia.
20 De Legatis.
21 De Ademptione legatorum.[a]
22 De Lege falcidia.
23 De Fideicommissariis hæreditatibus, & ad Senatusconsultum Trebellianum.
24 De Singulis rebus per fideicõmissum relictis.
25 De Codicillis.

INSTITVT. LIBER III.

Rubricis 30. agit de Reliquis modis acquirendi, ac de Contractibus.

1 De Hæreditatibus quæ ab intestato deferuntur.
2 De Legitima adgnatorum successione.
3 De Senatusconsulto [b] Tertylliano.
4 De Senatusconsulto [c] Orphitiano.
5 De Successione Cognatorum.
6 De Gradibus [d] Cognationum.
7 De Seruili Cognatione.
8 De Successione libertorum.
9 De Adsignatione libertorum.
10 De Bonorum possessionibus.
11 De Acquisitione per arrogationem.
12 De Eo cui libertatis causâ bona addicuntur.
13 De Successionibus sublatis, quæ fiebant per bonorum venditiones, & ex Senatusconsulto Claudiano.
14 De Obligationibus.
15 Quibus modis re contrahitur obligatio.
16 De Verborum obligationibus.
17 De Duobus reis stipulandi & promittendi.
18 De Stipulatione seruorum.
19 De Diuisione stipulationum.
20 De Inutilibus stipulationibus.

[a] Cont. & Goth. addunt *& translatione.*

[b] Goth. *tertulliano.*

[c] Cont. *orficiano.*

[d] Goth. *cognatorum.*

[a] Goth. quæ quasi ex contractu nascuntur. Cont. de obligat. quasi ex contractu.

INSTITVT. LIBER. IV.

Rubricis 18. agit de Reliquis obligationibus, de Actionibus Civilibus & Criminalibus.

[b] Goth. & Cons quasi ex delicto.

SECTIO II.

Rubricæ Pandectarum.

PAndectæ seu Digesta continent libros 50. diuisæ primùm à Triboniano seu Iustiniano in 7. Partes. *Proæmial. Constitut.* omnem *ad Antecessores scriptâ.*

*I*a est τὰ πρῶτα seu *de Principiis*, continens libros 1ū. 2ū. 3. & 4a

IIa *de Iudiciis* continens libros 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.

IIIa *de Rebus* continens libros 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.

IVa *de Pignoribus* continens libros 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27.

Va *de Testamentis*, continens libros 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36.

VIa *de Bonorum possessionibus*, continens libros 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44.

VIIa *de Stipulationibus*. continens libros 45. 46. 47. 48. 40. 50.

Hæ septem Pandectarum partes in duo Volumina primùm congestæ sunt ab ipso Triboniano, vt ostendunt Authographa MSS, Florentinum & Auenicum antiquissima, leges vno tenore absque interscisione scriptas continentia, quorum Volumen secundum, non à Libro IV. (qui Vmbilicus Pandectarum *in l. 2. §. quam autem Cod. de veter. Iur. enucl.* appellatur) incipiebat, sed à Part. 5. tit. 1. libri 28. *de testamentis.*

Præualuit tamen vsu hodierno Tripertita diuisio excogitata ab Irnerio; Pileo, seu aliis antiquis Glossatoribus in Digestum Vetus, Infortiatū & Nouum de qua *latiùs supra P. 2. §. 1. Sect. 2.*

Vetus habens Libros 24. Rubricas 155. Incipit à Procemiali Conſtitutione *omnem* ad Anteceſſores ſcriptâ, cui contiguus eſt titulus 1. *de Iuſtitia & Iure*.

Infortiatum habens Libros 14. Rubricas 105. Incipit à Libri 24. titulo vltimo, *Soluto matrimonio*.

Nouum habens Libros 12. Rubricas 174. Incipit à Libri 39. titulo 1. *de Operis Noui nunciatione*.

Sic omne ff. habet libros 50. Rubricas 434. non computatis Procemialibus Conſtitutionibus.

Procemiales Pandectarum Conſtitutiones diuerſis Editionibus Præfixæ.

In Codice Germanico, ſeu Vulgato.

1 Conſtitutio ad Tribonianum. *Deo authore*

2 Conſtitutio ad Anteceſſores. Procemium Digeſtorum, *Omnem*.

In Codice Auenico.

1 Procemium Digeſtorum. Conſtitutio ad Anteceſſores. *Omnem*.

In Codice Haloandrino, ſeu Norico.

1 Conſtitutio ad Tribonianum. *Deo authore*.

2 Conſtitutio ad Magnum Senatum. Δέδωκεν

3 Conſt. ad Senatum & omnes populos. *Tanta*.

4 Conſt. ad Anteceſſor. *Omnẽ*. Procemiũ Digeſt.

In Codice Florentino & Gothofredico.

1 De Cõceptione Digeſtorũ. Conſt. *Deo authore*. & conſt. *omnem* ad Anteceſſores.

2 De Confirmatione Digeſtorũ. Conſt. *Tanta*. Et Conſt. Δέδωκεν ad magnum Senatum.

****

RVBRICÆ DIGESTI VETERIS.

Pars I[a]. Τῶν Πρώτων,[a]

Quatuor priorib⁹ libris agit de Principiis Iuris, Iudicibus, Iudiciis, litigantibus, & in integrum restitutionibus.

PANDECT. LIBER I.

nũs tit. *Rubricis 22. agit de Principiis Iuris, Status personarũ & Magistratuum.*

1 De Iustitia & Iure.
2 De Origine Iuris [b] Ciuilis, & omnium Magistratuum & successione [c] Iurisprudentiũ.
3 De Legibus, & Senatusconsultis, & longa consuetudine.
4 De Constitutionibus Principum.
5 De Statu hominum.
6 De [d] Iis qui sui vel alieni Iuris sunt.
7 De Adoptionibus & emancipationibus, & aliis quibus [e] Ius patriæ potestatis soluitur.
8 De Rerum diuisione & qualitate.
De [f] Diuisione rerum & qualitate.
9 De Senatoribus.
10 De Officio consulis.
11 De Officio Præfecti Prætorio. *
12 De Officio Præfecti Vrbi.
13 De Officio, Quæstoris.
14 De Officio [g] Prætoris.
15 De Officio Præfecti vigilum.
16 De Officio Proconsulis & Legati.
17 De Officio Præfecti Augustalis.
18 De Officio Præsidis.
19 De Offic. Procuratoris Cæsaris [h] & Rationalis.
20 De Officio Iuridici [i] Alexandriæ.
21 De Officio eius cui mandata est jurisdictio.
22 De Officio Assessorum.

a hoc est. de Princip. iu.
b Flor. hal. goth. deest vox. *Ciuilis.*
c Flor. hal. goth *Prudentium.*
d Flor. hal. *His.*
e Hal. *Quibus potestas.* Flor. & goth. *Quibus patria potestas.*
f Flor. hal. goth.
* flor. *vrbis*
g Flor. hal. goth. *Pratorum.*
h Flor. hal goth. *vel.*
i Flor. hal. goth. *deest vox sequens.*

PAN-

PANDECT. LIBER II.

nũs tit.

Rubricis 15. agit de Iurisdictione, Ritu Iudiciorum, & Transactionibus.

1 De Iurisdictione [a] omnium Iudicum.
2 Quod quisque Iuris in alterum statuerit [b] vel obtinuerit vti [c] ipse eodem jure vtatur.
3 Si quis jus dicenti non obtemperauerit.
4 De in Ius vocando.
5 Si quis in Ius vocatus non ierit, siue quis eum vocauerit, quem ex edicto non [d] debuit.
6 In jus vocati vt eant, aut satis vel cautũ dent.
7 Ne quis eum qui in Ius [e] vocat⁹ est, vi eximat.
8 Qui satisdare cogantur juratò promittẽt vel suæ Promissioni committantur.
9 Si ex noxali causâ agatur, quemadmodum caueatur.
10 De eo per quem factum erit, quominus quis [f] in judicio sistat.
11 Si quis cautionibus in judicio sistendi causâ factis non obtemperauerit.
12 De Feriis, dilationibus, & diuersis [g] temporibus [h] earum, & ex quibus causis feriæ non impediantur.
13 De Edendo.
14 De Pactis.
15 De Transactionibus.

a flor. hal. goth. *Cætera desunt.*
b hal. desunt verba. *vel obtinuerit*
c Auen. deest vox. *vti* flor. goth. habet *vt.*
d flor, hal. goth. *debuerit.*
e flor. hal. goth. *vocabitur.*
f Auen. deest *in.*
g hal. *temporib⁹ & quibus causis &c.*
h flor. & goth. *cætera desunt*

PANDECT. LIBER III.

Rubricis 6. agit de Personis litigantibus.

1 De Postulando.
2 De [i] Iis qui notantur infamia.
3 De Procuratoribus & defensoribus.
4 Quod [l] cujusque vniuersitatis nomine, vel contra eam [m] agatur.
5 De Negotiis gestis.
6 De Calumniatoribus.

****

i flor. hal. goth. *His.*
l flor. hal. goth. *cuiuscumq*
m hal. *agitur.*

PANDECT. LIBER IV.

Rubricis 9. agit de Officio Iudicis circa restitutiones in integrum & receptorum.

1 De Restitutione in integrum.
De [a] In integrum restitutionibus.
2 De Eo quod metus causa gestum erit.
Quod [b] metus causa gestum erit.
3 De Dolo malo.
4 De Minoribus 25. annis.
5 De Capitis diminutione.
De [c] Capite minutis.
6 Ex quibus causis majores 25. annis in integrum [d] restituantur.
7 De Alienatione judicij mutandi causa facta.
8 De Receptis [e] arbitris & qui arbitrium recipiunt vt sententiam dicant.
9 Nautæ, caupones, stabularij vt recepta restituant.

Pars II. De Iudiciis.

Libris 7. agit de Iudiciis in genere & in specie Vniversalibus realibus; & particularibus ac mixtis personalibus.

PANDECT. LIBER V.

Rubricis 6. agit de Iudiciis in genere & Vniversalibus.

1 De Iudiciis & vbi [f] quis agere vel conueniri debeat.
2 De Inofficioso testamento.
3 De Petitione hæreditatis.
De [g] Hæreditatis petitione.
4 Si pars hæreditatis petatur.
5 De Possessoria hæreditatis petitione.
6 De Fideicommissaria hæreditatis petitione.

***

nus tit.

a flor. hal. goth.

b flor. hal. goth.

c flor. hal. goth.

d flor. hal. goth. restituuntur.

e flor. hal. goth. habet ic. De Receptis qui arbitrium receperunt &.

f flor. hal. goth. quisque.

g flor. goth.

PANDECT. LIBER VI.

Rubricis 3. agit de vindicatione rerũ corporaliũ.

1 De Rei [a] vendicatione.
2 De Publiciana in rem actione.
3 Si Ager vectigalis vel † [b] emphiteoticarius petatur.

PANDECT. LIBER VII.

Rubricis 9. agit de Vindicatione rerum incorporalium.

1 De Vsufructu, & quemadmodum quis vtatur fruatur.
2 De Vsufructu accrescendo.
3 Quando dies vsusfructus legati cedat.
4 Quib⁹ modis vsusfruct⁹ vel vsus [c] amittatur.
5 De Vsufructu earum rerum quæ vsu consumuntur vel minuuntur.
6 Si Vsusfructus petatur vel ad alium pertinere negetur.
7 De Operis seruorum.
8 De Vsu & habitatione.
9 Vsusfructuarius quemadmodum caueat.

PANDECT. LIBER VIII.

Rubricis 6. agit de seruitutibus.

1 De Seruitutibus.
2 De Seruitutibus [d] urbanorum prædiorum.
3 De Seruitutibus [e] rusticorum prædiorum.
4 Communia prædiorum tam vrbanorum quã rusticorum.
5 Si Seruitus [f] vẽdicetur, vel ad alium pertinere negetur.
6 Quemadmodum seruitutes [g] amittantur.

PANDECT. LIBER IX.

Rubricis 4. agit de damno dato.

1 Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.
2 Ad Legem Aquiliam.
3 De [h] Iis qui [i] dejecerint vel effuderint.

[a] flor. hal. goth. *vindicatione.*
[b] flor. hal. goth. *emphiteutecarius.*
[c] flor. goth. *amittitur.*
[d] goth. *prædiorum vrbanorum.*
[e] flor. hal. goth. *prædiorum rusticorum.*
[f] flor. hal. goth. *vindicetur.*
[g] goth. *amittuntur.*
[h] flor. hal. goth. *his*
[i] flor. goth. *effuderint vel dejecerint*

PANDECT. LIBER XIII.

Rubricis 7. agit de Condictionibus furtiuâ, & incerti, actionibus commodati & Pignoratitia.

1 De Condictione furtiua.
2 De Condictione ex lege.
3 De Condictione [a] triticaria. — a flor. hal. triticiaria.
4 De Eo quod certo loco dari oportet.
5 De Constituta pecunia.
De [b] Pecunia constituta. — b flor. goth.
6 Commodati vel contra.
7 De [c] Pignoratitia actione vel contra. — c flor. hal. goth. pigneratitia.

PANDECT. LIBER XIV.

Rubricis 6. Agit de actionibus quibus tenentur ex alieno contractu.

1 De Exercitoria actione.
2 Ad Legem Rhodiam de jactu.
De [d] Lege Rhodia de jactu. — d flor. hal. goth.
3 De Institoria actione.
4 De Tributoria actione.
5 Quod cum eo qui in alienâ potestate est, negotium gestum esse dicetur.
6 Ad Senatus consultum Macedonianum.
De [e] Senatus consulto Macedoniano. — e flor. hal. goth.

PANDECT. LIBER XV.

Rubricis 4. agit de contractibus personarum alieni Iuris.

1 De Peculio.
2 Quando [f] de peculio actio annalis est. — f hal. actio de peculio annalis sit.
3 De In rem verso.
4 Quod jussu.

PANDECT. LIBER XVI.

Libris 3. agit de contractibus vnius solum vtilitatem respicientibus.

1 Ad Senatusconsultum Velleianum.
2 De Compensationibus.
3 Depositi vel contra.

PANDECT. LIBER. XVII.

Rubricis 2. agit de contractibus vtriuſque partis vtilitatem concernentibus.

1 Mandati vel contra.
2 Pro ſocio.

PANDECT. LIBER XVIII.

Rubricis 7. agit de cõtractu emptoris & vẽditoris.

1 De Contrahenda emptione [a] & venditione & de pactis inter emptorem & venditorem [b] conuentis & quæ res væníre [c] poſſint.
2 De In diem addictione.
3 De Lege commiſſoria.
4 De Hæreditate vel actione venditâ.
5 De Reſcindendâ venditione, & quando [d] liceat ab emptione diſcedere.
6 De Periculo & commodo rei venditæ.
7 De Seruis exportandis, vel ſi [e] mancipium ita vænierit vt manumittatur vel contra.

[a] Hal. goth. deſunt verba *& venditione.*
[b] Flor. hal. goth. *compoſitis.*
[c] Flor. hal. goth. *non poſſunt.*
[d] Flor. goth. *licet.*
[e] Flor. *ſi mancipium veneat.*

PANDECT. LIBER XIX.

Rubricis 5. agit de contractibus affinibus emptioni & venditioni.

1 De Actionibus empti & venditi.
2 Locati [f] & conducti.
3 De Æſtimatoria [g] actione.
4 De rerum permutatione.
5 De Præſcriptis verbis & in factũ actionibus.

[f] Flor. goth. deeſt. vox *&*
[g] Flor. hal. got. *deeſt vox ſequens.*

VMBILICVS PANDECTARVM.

Pars IV[a]. De Pignoribus

Libris 8. agit de Appendicibus contractuum, quoad ſecuritatem, vſuras, probationem, nuptias & tutelas.

PANDECT. LIBER XX.

Rubr. 6. agit de Pignorib⁹ ad ſecuritatẽ creditoris.

1 De Pignoribus & hypothecis & qualiter ea contrahantur & de pactis eorum

2 In quibus causis pignus vel hypotheca tacitè[a] contrahatur.
3 Quæ res pignori vel hypothecæ datæ obligari non possunt.
4 Qui potiores in pignore vel hypothecâ habeantur & de[b] iis qui in priorum creditorum locum succedunt.
5 De Distractione pignorũ[c] vel hypothecarũ.
6 Quibus modis pign⁹ vel hypotheca soluitur.

PANDECT. LIBER XXI.

Rubric 3. ponit remedia ad implementũ cõtractus.

1 De Ædilitio edicto, &[d] redhibitoriâ & quanto minoris actione.
2 De Euictionibus & duplæ[e] stipulationibus.
3 De Exceptione rei venditæ, & traditæ.

PANDECT. LIBER XXII.

Rubricis 6. agit de appendicibus contractuũ nempe vsuris, & probationibus.

1 De vsuris[f] & fructibus & causis & omnibus accessionibus & morâ.
2 De Nautico fœnore.
3 De Probationibus, & præsumptionibus.
4 De Fide instrumentorum & amissione eorum.
5 De Testibus.
6 De Iuris & facti ignorantiâ.

PANDECT. LIBER XXIII.

Rubricis 5. agit de contractu nuptiarum & dotiũ.

1 De Sponsalibus.
2 De Ritu nuptiarum.
3 De Iure dotium.
4 De Pactis dotalibus.
5 De Fundo dotali.

PANDECT. LIBER XXIV.

Rubricis 3. continuat materiã dotis & nuptiarũ.

1 De Donationibus inter virum & vxorem.
2 De Diuortiis & Repudiis.

[a] flor. hal. goth. *contrahitur.*
[b] flor. hal. goth. *his.*
[c] flor. hal. goth. &
[d] flor. hal. goth. *redhibitoriæ.*
[e] flor. hal. goth. *stipulatione.*
[f] Flor. desunt hæc & *fructibus* & *causis.*

RVBRICÆ

DIGESTI INFORTIATI.

Titulis 105. materiam vltimarum voluntatum, quæ fortis seu difficilis appellatur, exponit.

LIBRI XXIV. TITVLVS.

3 Soluto matrimonio quẽadmodũ dos petatur.

PAND. LIBER XXV. INFORT. I.

Rubricis 7. agit de effectibus soluto matrimonio accidentibus.

1 De Impensis & rebus [a] dotalibus factis.

2 De Actione rerum amotarum.

De * Rerum amotarum actione.

3 De Liberis agnoscendis & alendis à parentibus vel à patronis, libertis.

De [b] Agnoscendis & alendis liberis, vel parentibus, vel patronis, vel libertis.

4 De Ventre inspiciẽdo, custodiendoque partu.

De [c] Inspiciendo vẽtre custodiendoq; partu.

5 Si Ventris nomine, muliere in [d] possessionem missâ, eadem possessio [e] dolo malo ad alium translata esse dicatur.

6 Si Mulier ventris nomine in possessione, calumniæ causâ esse [f] dicatur.

7 De Concubinis.

PAND. LIBER XXVI. INFORT. II.

Rubricis 10. agit de tutelis & curatelis.

1 De Tutelis.

2 De Testamentariâ tutelâ.

3 De Confirmando tutore vel curatore.

4 De legitimis tutoribus.

5 De Tutoribus & curatoribus datis, ab [g] iis qui ius dandi habent & in quibus [h] causis specialiter dari possunt.

6 Qui petãt tutores vel curatores & vbi petãtur.

7 De Administratione & periculo tutorum & curatorum qui [i] gesserant vel non, & de

[a] hal goth, *in res dotales.*

* Flor.

[b] hal. goth

[c] hal, goth.

[d] hic tit. diuersus est à tit. 8. lib. 27. Infort. 13.

[e] hal deest vox '*dolo malo.*'

[f] hal. goth. *dicetur.*

[g] hal. goth. *his.*

[h] hal. goth. deest vox *causis.*

[i] goth. *gesserint.*

agentibus vel couueniendis vno vel pluribus.

8 De Authoritate & consensu tutorum & curatorum.

9 Quando ex facto tutoris vel curatoris minores agere vel conueniri *a* possint.

a [illegible] goth. *possunt.*

10 De Suspectis tutoribus & curatoribus.

PAND. LIBER XXVII. INFORT. III.

Rubricis 10. agit de actionibus quæ tutelæ nomine dantur.

1 De Excusationibus *b* tutorum & temporibus earum.

b hal.goth. *cætera desunt*

2 Vbi pupillus educari, † debeat & de alimentis ei præstandis.

† flor. *vel morari d-bet.*

3 De *c* Tutelis & rationibus distrahendis & vtili curationis causâ, actione.

c hal goth. *Tutela.*

4 De Contrariâ *d* & vtili actione tutelæ.

d hal.goth. *tutela & vtili actione.*

5 De Eo qui pro tutore *e* vel curatore negocia gessit.

e hal.goth. *proue.*

6 Quod falso tutore authore gestum esse *f* dicetur.

f goth *dicatur.*

7 De Fideiussoribus, & nominatoribus & hæredibus tutorum & curatorum.

8 De Magistratibus conueniendis *g* & eorum hæredibus.

g goth *cætera desunt.*

9 De Rebus eorum qui sub tutelâ vel curâ sunt sine decreto non alienandis vel supponẽdis.

10 De Curatoribus furioso & *h* prodigo vel aliis extra minores dandis.

h hal. goth. *aliis extra minores dandis, cætera desunt.*

Pars V. De Testamentis.

Libris 9. materiam vltimarũ voluntatũ exponit.

PANDECT. LIBER XXVIII. INFORT. IV.

Rubricis 8. formam conficiendi testamenti declarat.

1 De Testamentis & qui testamenta facere possint, & quemadmodum testamenta fiant.

a flor. hal. goth.

Qui [a] testamenta facere possunt & quemadmodum testamenta fiant.

2 De Liberis & posthumis hæredibus instituendis vel exhæredandis, [b] vel præteritis.

b Goth. cætera ... sunt.

3 De Iniusto, rupto, [c] & irrito facto testamento.

c hal goth. deest vox &

4 De [d] Iis quæ in testamento delentur, inducuntur & inscribuntur.

d flor. hal. goth. *his.*

5 De Hæredibus instituendis.

6 De Vulgari & pupillari substitutione.

7 De Conditionibus Institutionum.

8 De Iure deliberandi.

PANDECT. LIBER XXIX. INFORT. V.

Rubricis 7. continuat materiam testamentorum & Codicillorum.

1 De Militari testamento.

De [e] Testamento militis.

e flor. hal. goth.

2 De Acquirendâ vel omittendâ hæreditate.

3 Quemadmodum testamenta aperiantur, inspiciantur, & describantur.

Testamenta [f] quemadmodum aperiantur, inspiciantur, describantur.

f flor. hal. goth.

4 Si quis omissâ causâ testamenti ab intestato vel alio modo possideat hæreditatem.

5 De Senatusconsulto [g] Syllaniano, & Claudiano & quorum testamenta non aperiâtur.

g flor. hal. goth. *Silaniano Claudiano quorum testamenta ne aperiantur.*

6 Si quis aliquem testari prohibuerit vel coëgerit.

7 De Iure Codicillorum.

PAND. LIBER XXX. INFORT. VI.

Libris tribus sequentibus agitur de legatis in genere.

1 De Legatis & fideicommissis I°.

PAND. LIBER XXXI. INFORT. VII.

1 De Legatis & fideicommissis. II°.

PAND. LIBER XXXII. INFORT. VIII.

1 De Legatis & fideicommissis. III°.

PAND. LIBER XXXIII. INFORT. IX.

Rubricis 10. *agit de Legatis in specie.*

1 De Annuis [a] & menstruis legatis & fideicommissis.
2 De Vsu & vsufructu, & reditu, & habitatione & operis per legatum vel fideicommissum [b] relictis.
3 De Seruitute legata [c] vrbanâ, & rusticâ.
4 De Dote [d] prælegatâ.
5 De Optione vel electione legatâ.
6 De Tritico, vino [e] & oleo legato.
7 De Fundo instructo, vel instrumento legato; De [f] Instructo vel instrumento legato.
8 De Peculio legato.
9 De Penu legatâ.
10 De Supellectile legatâ.

[a] flor. hal. goth. desunt verba & *menstruis*.
[b] flor. hal. goth. *datis*.
[c] flor. hal. goth. *cætera desunt*
[d] hal. *relegata*.
[e] flor. hal. goth. *vel*
[f] flor. hal. goth.

PAND. LIBER XXXIV. INFORT. X.

Rubricis 9. continuat materiam legatorum particularium diuersæ speciei & ademptionis.

1 De Alimentis [g] & cibariis legatis.
2 De Auro [h] & argento mundo, ornamentis, vnguentis, vestibus, vel vestimentis & statuis legatis.
3 De Liberatione legatâ.
4 De Adimendis vel transferendis legatis * vel fideicommissis.
5 De Rebus dubiis.
6 De [i] Iis quæ pœnæ nomine relinquuntur.
7 De Regulâ Catonianâ.
8 De [l] Iis quæ pro non scriptis habentur.
9 De [m] Iis quibus vt indignis legata auferuntur

[g] flor. hal. goth. *vel*
[h] flor. hal. goth. deest vox *&*
* Flor. *l sunt seqq.*
[i] flor. hal. goth. *his*
[l] flor. hal. goth. *his* Pac *non scripto*.
[n] flor. hal. goth. *his* deest vox *legata*.

PAND. LIBER XXXV. INFORT. XI.

Rubricis 3. *continuat materiam ademptionis, vel diminutionis legatorum.*

1 De Conditionibus & demonstrationibus, &

causis, & modis eorum, quæ in [a] testamentis scribuntur.

2 Ad legem Falcidiam.

3 Si cui plus quam per legem falcidiam licuerit, legatum esse [b] dicatur.

PAND. LIBER XXXVI. INFORT. XII.

Rubricis 4. agit de Fideicommissis vniuersalibus & tadiali missione in possessionem eorum.

1 Ad Senatusconsultum Trebellianum.

2 Quando dies legatorum vel fideicommissorum cedat.

3 Vt Legatorum seu Fideicommissorum [c] nomine caueatur.

4 Vt in possessione legatorum [d] seu fideicommissorum * seruandorum causâ esse liceat.

Pars IV. De Bonorum possessionibus.

Libri, 8. agit De Successionibus Iure Prætorio

PAND. LIBER XXXVII. INFORT. XIII.

Rubricis 15. agit De Bonorum possessionibus & Iurepatronatus.

1 De Bonorum possessionibus.

2 Si tabulæ testamenti extabunt.

3 De Bonorum possessione, furioso, infanti, muto, Surdo, [e] & cæco, competente.

4 De Bonorum possessione contra tabulas.

5 De Legatis præstandis contra tabulas bonorum possessione petitâ.

6 De Collatione [f] bonorum.

7 De Collatione dotis.

De [g] Dotis Collatione.

8 De [h] Ventre in possessionem mittendo & curatore eius.

9 De Coniūgendis cum emācipato liberis eius

De

[a] flor. hal. goth. *testamentis.*

[b] flor. goth. *dicitur.*

[c] flor. hal. goth. *seruandorum causa caueatur.*

[d] flor. hal. goth. *vel*

* flor. deest *seruandorum*

[e] flor. hal. goth. deest vox *&*

[f] goth. deest vox *bonorum*

[g] goth.

[h] flor. hal. got. *est tit. 9.* titu. vero de coniungendis *est tit. 8.*

10 De Carboniano edicto.
11 De Bonorum [a] possessione secundum tabulas.
12 Si à parente quis manumissus [b] fuerit.
13 De Bonorũ possessione ex testamento militis.
14 De Iurepatronatus.
15 De Obsequiis [c] à liberis & libertis, Parentibus & Patronis præstandis.

[a] Flor. hal. got. possessionibus.
[b] Flor. hal. got. sit.
[c] Flor. hal. got. desunt verba à liberis & libertis.

PAND. LIBER XXXVIII. INFORT. XIV.

Rubricis 18. agit de successionibus abintestato Ingenuorum.

1 De Operis libertorum.
2 De Bonis libertorum.
3 De Libertis [d] Municipum & aliarum Vniuersitatum.
4 De Assignandis libertis.
5 Si quid in fraudem patroni factum sit.
6 Si tabulæ testamenti nullæ extabunt. [e]
7 Vnde liberi. *Flor. iterum ponit sub tit. 7.*
8 Vnde legitimi, [f] & vnde agnati. *Hal. tit. 7.*
9 Vnde cognati. *Hal. goth. est tit. 8.*
10 De Successorio edicto. *Hal. got. tit. 9.*
11 De Gradibus affinitatis.
De [g] Gradibus & affinibus & nominibus eorum.
12 Vnde vir & vxor. *Hal. goth. tit. 11.*
13 De Veteranorum & militum successione. [h]
14 Quibus non competit bonorum possessio. [i]
15 Vt ex legibus, Senatusueconsultis bonorum possessio detur.
16 Quis ordo in [l] bonorum [m] possessione seruetur.
17 De Suis & legitimis hæredib⁹. *Hal. got. tit. 16.* [n]
18 Ad S.C. Tertyllianum & Orphicianum. *Hal goth. tit. 17.*

[d] Flor. hal. got. desunt verba municipum & aliarum.
[e] Flor. hal. got. addunt vnde liberi.
[f] Flor. goth. cætera desunt Goth. tit. 7. & flor. tit. 8.
[g] Hal. goth. tit. 10. & Flor. tit. 11.
[h] Hal goth. tit. 12
[i] Hal. goth. tit. 13
[l] Flor. goth. deest vox bonorum.
[m] Hal. flor. got possessionibus.
[n] Hal. got. tit. 15

****

RVBRICÆ DIGESTI NOVI.

Titulis 174. agunt de Nunciatione noui operis, Possessione, Interdictis, & Iudiciis Criminalibus.

PAND. LIBER XXXIX. NOVI I.

Rubricis 6. agit de Sarciendis damnis & de Donationibus.

nũs tit.

1 De Operis noui nunciatione.
De [a] Noui operis nunciatione.
2 De Damno infecto & de suggrundis & [b] protectis.
3 De Aqua [c] pluuiâ arcendâ.
4 De Publicanis,& vectigalibus, & commissis.
5 De Donationibus.
6 De Mortis causâ donationibus,[d] & capionibus.

a Hal.
b Hal. goth. protectionibus. Flor. proiectionibus & suggruendis.
c Flor.hal.got. aqua pluuia arcenda.
d Flor. desunt gg.

PAND. LIBER XL. NOVI. II.

Rubricis 16. agit de statu & conditione personarum.

1 De Manumissionibus.
2 De Manumissis vindictâ.
3 De Manumissionibus, quæ seruis ad vniuersitatem pertinentibus imponuntur,
4 De Manumissis testamento.
5 De Fideicommissariis libertatibus,
6 De Ademptione libertatis.
7 De Statuliberis.
8 Qui sine manumissione ad libertatem perueniunt.
9 Qui & à quibus manumissi liberti non [e] fiant, & ad legem Æliam Sentiam.
10 De Iure aureorum annulorum.
11 De Natalibus restituendis.
12 De Liberali causâ.
13 Quibus ad libertatem proclamare non licet.

e Flor. goth. unt.

14 Si [a] libertus ingenuus esse [b] dicatur.
15 Ne de Statu defunctorum post quinquemniũ quæratur.
16 De Collusione detegenda.

PAND. LIBER XLI. NOVI III.

Rubricis 11. agit de dominio & possessione.

1 De Acquirendo rerum dominio.
2 De Acquirendâ vel [c] amittendâ possessione.
3 De Vsucapionibus seu vsurpationibus.
De [d] Vsurpationibus & vsucapionibus.
4 Pro soluto. [e]
5 Pro emptore. *Hal.goth.tit.4.*
6 Pro hærede. [f] *Hal.goth.tit.5.*
7 Pro donato. *Hal.goth.tit.6.*
8 Pro derelicto. *Hal.goth.tit.7.*
9 Pro legato. *Hal.goth.tit.8.*
10 Pro dote. *Hal.goth. tit. 9.*
11 Pro suo. *Hal.goth.tit.10.*
† Communia de accessionibus possessionũ.

PAND. LIBER XLII. NOVI IV.

Rubricis 9. agit de sententiâ & executione.

1 De Re iudicata, & de effectu sententiarum & de interlocutionibus [g] Iudicum.
2 De Confessis.
3 De Cessione bonorum.
4 Quibus ex causis in possessionem eatur.
5 De Bonis authoritate Iudicis possidendis seu venundandis.
De [h] Rebus [i] authoritate Iudicis possidendis seu [l] vendundis.
6 De [m] Priuilegiis creditorum.
7 De Separationibus. *Hal.flor.goth.tit.6.*
8 De Curatore bonis dando. *Hal.flor.goth.tit. 7.*
9 Quæ in fraudem creditorum facta sunt vt restituantur. *Hal.flor.goth.tit.8.*

[a] Flor.Goth. deest *libertus.*
[b] Flor. hal. *dicitur.*
[c] Hal. *omittenda*
[d] Flor.hal.got.
[e] Flor.hal.got. *deest hic titulus.*
[f] Flor hal.got. addunt *vel pro possessore.*
† Flor. *tit.11*
[g] Flor.hal.got deest vox *iudicum.*
[h] Flor.hal.got.
[i] Hal. *iudicis.*
[l] Goth. *vendendis.*
[m] Hal.flor.got. deest *hic tit. vti coniunctus cum titulo præcedenti.*

PAND. LIBER XLIII. NOVI. V.

Rubricis 32. varia Interdicta exponit.

De Interdictis [a] seu extraordinariis actionibus, quæ pro his competunt.

2 Quorum bonorum.

3 Quorum legatorum.

Quod [b] legatorum.

4 Ne vis fiat ei qui in possessionem missus [c] est.

5 De Tabulis exhibendis.

6 Ne quid in loco sacro fiat.

7 De Locis & itineribus publicis.

8 Ne quid in loco publico vel itinere fiat.

9 De Loco publico fruendo.

De [d] Via publica & si quid in ea factum esse dicetur.

10 De Via publica, & itinere reficiendo. *Flor. hal goth. tit.* 11.

11 De Fluminibus [e] & ne quid in flumine publico ripâue eius fiat, quò peiùs nauigetur. [f]

12 Ne Quid in flumine publico [g] ripâue eius fiat, quò aliter aqua fluat [h] quam priore æstate fluxit. [i]

13 Vt in flumine publico nauigare liceat. [l]

14 De Ripâ muniendâ. *Flor. hal. goth. tit.* 15.

15 De Vi, & [m] vi armatâ. *Flor. hal. goth.* 16.

16 Vti possidetis. *Flor. hal. goth.* 17.

17 De Superficiebus. *Flor. hal. gobt. tit.* 18.

18 De Itinere actuque priuato. *Flor. hal got tit.* 19.

19 De Aquâ quotidiana & æstiuâ. *Flor. hal. goth. tit.* 20.

20 De Riuis. *Flor. hal. goth.* 21.

21 De Fonte. *Flor. hal. goth tit.* 22.

22 De Cloacis. *Flor. hal goth. tit.* 23.

23 Quod vi aut clam. *Flor. hal. goth. tit* 24.

24 De Remissionibus. *Flor. hal goth.* 25.

25 De Precario. *Flor hal. goth.* 26.

a Hal. goth. *sine.*

b Flor. hal. got.

c Hal. goth. *erit.*

d Flor. hal. got. *tit.* 10. sed Germ. auen. *deest vi iunctus cum sequenti.*

e Flor. hal. got deest vox *&*.

f Flor. hal. got. *tit.* 12.

g Hal. *inue ripa* goth. deest vox *ripaue.*

h Hal. goth. *atque vti.*

i Flor. hal. got. *tit.* 13.

l Flor. hal. got. *tit.* 14.

m Flor. hal. got. addit *de*

26 De Arboribus cædendis. *Flor. hal. goth. 27.*

27 De Glande legendâ.

28 De Libero homine exhibendo.

De [a] Homine libero exhibendo.

29 De Liberis exhibendis [b] vel deducendis.

30 Vtrobi. [c]

31 De Migrando.

32 De Saluiano interdicto.

PAND. LIBER XLIV. NOVI. VI.

Rubricis 7. agit de exceptionibus & obligationibus & actionibus.

1 De Exceptionibus [d] seu præscriptionibus & præiudiciis.

2 De exceptione rei iudicatæ.

3 De Diuersis [e] & temporalibus præscriptionibus & [f] de accessionibus possessionum.

4 De Doli mali & metus exceptione.

5 Quarum rerum actio non datur [g] & de exceptione Iurisiurandi.

6 De Litigiosis.

7 De Actionibus & obligationibus.

De [h] Obligationibus & actionibus.

Pars VII. De Stipulationibus.

Libris 6. agit de Stipulationibus, Delictis, Appellationibus, Iure fisci, militari, municipali, & regulis iuris.

PAND. LIBER XLV. NOVI. VII.

Rubricis 3. agit de Stipulationibus principaliter initis.

1 De Verborum obligationibus.

2 De Duobus reis stipulandi & promittendi.

De [i] Duobus reis constituendis.

3 De Stipulatione seruorum.

[a] Fl[illegible]. goth. *tit. 29.*

[b] Flor. hal. got. *item ducendis*

[c] Flor. hal. *vtrubi* & got. *de vtrubi.*

[d] Flor. hal. got. deest vox *seu.*

[e] Flor. goth. *de diuersis temporibus &c.*

[f] Hal. deest vox *de*

[g] Flor. hal. got. *cætera desunt*

[h] Flor. hal. got.

[i] Flor. hal. got.

PAND. LIBER XLVI. NOVI VIII.

Rubricis 8. agit de accessoriis Stipulationibus & de Prætoriis.

1 De Fideiussoribus & mandatoribus.
2 De Nouationibus, & delegationibus.
3 De Solutionibus, & liberationibus.
4 De [a] Acceptilationibus.
5 De Prætoriis stipulationibus.
De [b] Stipulationibus prætoriis.
6 Rem pupilli, vel adolescentis saluam fore.
7 Iudicatum solui.
8 Rem ratam haberi & de ratihabitione.
Ratam [c] rem haberi & de ratihabitione.

PAND. LIBER XLVII. NOVI IX.

Rubricis 23. agit de Priuatis, extraordinariis & Popularibus iudiciis.

1 De Priuatis delictis.
2 De Furtis.
3 De Tigno [d] iniuncto.
4 Si quis testamento liber esse iussus [e] fuerit & post mortem domini ante aditam hæreditatem surripuisse, aut corrupisse, [f] quid dolo malo dicatur.
5 Furti aduersus nautas, Caupones, Stabularios.
6 Si familia furtum fecisse [g] dicatur.
7 Arborum furtim cæsaram.
8 De Vi bonorum raptorum. [h]
9 De Incendio, ruinâ, naufragio, rate, naue expugnatâ.
10 De Iniuriis & famosis libellis.
11 De Extraordinariis criminibus.
12 De Sepulchro violato.
13 De [i] Concussionibus.
14 De Abigeis.
15 De [l] Præuaricationibus.

[a] Flor. hal. got. ...cceptilatione.
[b] Flor. hal. got.
[c] Flor. hal. got.
[d] Flor. hal. got. ...uncto.
[e] Flor. hal. got. ...rit.
[f] Flor. hal. got. ...uid dicetur.
[g] Flor. hal. got. ...dicetur.
[h] Flor. hal. got. ...ddunt & de ...urba.
[i] Flor. hal. got. ...n...ussione.
[l] Flor. goth. præuarica-...ti ne.

16 De Receptatoribus.
17 De Furibus balneariis.
18 De Effractoribus, & expilatoribus.
19 De Crimine expilatæ hæreditatis.
Expilatæ [a] hæreditatis. — [a] Flor. hal. got.
20 De Crimine stellionatus.
Stellionatus. [b] — [b] Flor. hal. got.
21 De Termino moto.
22 De Collegiis & corporibus [c] illicitis. — [c] Flor. hal. got. deest vox *illicitis*.
23 De Popularibus actionibus.

Pand. Liber XLVIII. Novi X.

Rubricis 24. agit de Publicis iudiciis.

1 De Publicis iudiciis.
2 De Accusationibus & inscriptionibus.
3 De Custodia & exhibitione reorum.
4 Ad legem Iuliam maiestatis.
5 Ad legem Iuliam de adulteriis [d] coercendis [e] & stupro. — [d] Auen deest vox *coercendis*. [e] Flor. goth. deest *& stupro*
6 Ad legem Iuliam de vi publicâ.
7 Ad legem Iuliam de vi priuatâ.
8 Ad legem Corneliam de Sicariis & veneficis, † — † Flor. *veneficiis*.
9 Ad legem Pompeiam de Parricidiis.
De [f] Lege Pompeia de Parricidiis. — [f] Flor. goth.
10 Ad legem Corneliam de falsis, & de Senatusconsulto Liboniano.
De [g] Lege Cornelia de falsis &c. — [g] Flor. goth.
11 Ad Legem Iuliam repetundarum.
De [h] Lege Iulia repetundarum. — [h] Goth.
12 Ad legem Iuliam de Annonâ.
De [i] Lege Iulia de Annonâ. — [i] Flor. goth.
13 Ad legem Iuliam Peculatus & de Sacrilegiis & [l] residuis. — [l] Flor. hal. got. addunt. *De*
14 Ad legem Iuliam de ambitu.
De [m] Lege Iulia ambitus. — [m] Goth.
15 Ad legem [n] Flauiam de Plagiariis. — [n] Hal. *fabiam*.
De [o] Lege Fabia de Plagiariis. — [o] Flor. goth.

16 Ad Senatusconsultum Turpillianum, & de abolitionibus criminum.

17 De Requirendis [a] reis [b] vel absentibus damnandis.

18 De Quæstionibus.

19 De Pœnis.

20 De Bonis damnatorum.

21 De Bonis eorum qui ante sententiam [c] vel mortem consciuerunt, vel accusatorem corruperunt.

22 De Interdictis & relegatis & deportatis.

23 De Sententiam passis & restitutis.

24 De Cadaueribus punitorum.

PAND. LIBER XLIX. NOVI. XI.

Rubricis 18. agit de Appellationibus & de Iure publico ad fiscum vel rem militarem pertinente.

1 De Appellationibus & relationibus.

2 A Quibus [d] appellare non licet.

3 Quis [e] & à quo appelletur.

4 Quando appellandum & intra quæ tempora.

5 De Appellationibus recipiendis, vel non.

6 De Libellis dimissoriis [f] qui apostoli dicũtur.

7 Nihil [g] nouari appellatione interposita.

8 Quæ sententia sine appellatione rescindatur.

9 An per alium causæ [h] appellationis reddi [i] possint.

10 Si tutor vel curator [l] vel magistratus creatus appellauerit.

11 Eum qui appellarit in prouinciâ defendi.

12 Apud eum à quo appellatur aliam causam agere compellendum.

13 Si pendente appellatione mors interuenerit.

14 De Iure fisci.

15 De Captiuis & [m] postliminio [n] reuersis, & de redemptis ab hostibus.

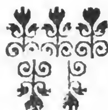
a Flor.goth. deest vox *reis*.
b Hal. *nec*
c Auen. *mortem sibi consciuerunt* cætera desunt.
d Flor.goth. *appellari*.
e Flor.hal.got. deest vox *&*
f Auen. *cætera desunt*.
g Flor.hal.got. *innouari*.
h Flor.hal.got. *appellationũ*.
i Flor.goth. *possunt*.
l Flor. goth. deest *vel*
m Flor. goth. addunt *de*
n Flor.goth. deest vox *reuersis*.

16 De Re militari.
17 De Castrensi peculio.
18 De a Priuilegiis veteranorum. a Flor. hal. got. *Veteranis.* cætera desunt

PAND. LIBER L. NOVI. XII.

Rubricis 17. agit de Iure publico ad Municipia pertinente, Verborum significatione & regulis Iuris.

1 Ad Municipalem & de incolis.
2 De Decurionibus b & eorum filiis. b Flor. hal. got. *& filiis eorum*
3 De Albo scribendo.
4 De Muneribus & honoribus.
5 De Vacatione & excusatione munerum.
6 De Iure immunitatis.
7 De Legationibus.
8 De Administratione rerum ad c ciuitatem pertinentium. c Flor. hal. got. *ciuitates.*
9 De Decretis ab ordine faciendis.
10 De † Operibus publicis. † Flor. *operis.*
11 De Nundinis.
12 De Pollicitationibus.
13 De Variis & extraordinariis cognitionibus & si Iudex litem suam fecisse d dicatur. d Flor. hal. got. *dicetur* goth. *diceretur.*
De e Extraordinariis cognitionibus & si Iudex litem suam &c. e Flor. hal. got.
14 De Proxeneticis.
15 De Censibus.
16 De Verborum f & de rerum significatione.
17 De Regulis Iuris. f Flor. hal. got. desunt verba *& de rerum.*
De g Diuersis regulis Iuris antiqui. g Flor. hal. got.

SECTIO III.

Rubricæ Librorum XII. *Codicis.*

IVSTINIANI Codex continet Libros 12. quorum.

I. De Sacris & Magistratibus, Incipit à titulo 1. *de Nouo Codice faciendo*, finitque titulo 58. *de Officio Iuridici Alexandriæ* secundum Seriem editionis vulgatæ seu Germanicæ, quæ solum Authentica est vt dixi. *a* Nam *Flor. & hal.* numerant solùm titulos 55. quia præmissis Procemialibus tribus constitutionibus, initiantur titulorum numerum à titulo, 1. *de Summa Trinitate.*

P. 2. §. 4. pag. 65.

Gothofredica verò editio licet etiam initietur titulos à tit. 1. *de Summa Trinitate*; Quia tamen post titul. 41. seu 44. edit. germ. *de Officio Rector. prouinc.* restituit proprio marte non Principis authoritate, tres titulos Germanicæ editioni non insertos, nempe tit. 42. *Vt nulli patriæ suæ administratio sine speciali permissu principis permittatur* tit. 43. *De Quadrimenstruis breuibus*, & tit. 45. *de Officio Præfecti annonæ.* Ideò numerat quoque huius 1. libri titulos 58.

II. Liber de Præparatoriis iudiciorum, Incipit à titulo 1. *de edendo*, Finitque titulo 59. *de Iureiurando propter calumniam dando.*

III[us]. de Iudicis & Actionibus mixtis, Incipit à titulo 1. *de Iudiciis*, Finitque titulo 43. *de Religiosis & sumptibus funerum.*

IV[us]. de Condictionibus & cõtractibus, Incipit à titulo 1. *de Rebus creditis.* Finitque

titulo 66. *de Iure Emphiteutico.*

V^us. de Nuptiis & Tutelis, Incipit à titul. 1. *de Sponsalibus* Finitque titulo 75. *de Magistratibus conueniendis.*

VI^us. de Libertis & Testamentis, Incipit à titulo 1. *de Seruis fugitiuis*, finitque titulo 71. *de Hæreditatibus decurionum.*

VII^us. de Præscriptionibus & Appellationibus, Incipit à titulo 1. *de Vindicta Libertate*, Finitque titulo 73. *de Reuocandis iis quæ in fraudem Creditorum.*

VIII^us. de Interdictis & Pignoribus, Incipit à titulo 1. *de Interdictis*, Finitque titulo 59. *de Iure liberorum.*

IX^us. de Accusationibus & pœnis, Incipit à titulo 1. *de his qui accusare non possunt.* Finitque titulo 51. *de Sententiam passis & restitutis.*

X^us. de Iure fiscali & municipali, Incipit à titulo 1. *de Iure fisci*, Finitque tit. 76. *De Argenti prætio quod thesauris infertur.*

XI^us. de Corporatis & Censibus, Incipit à titulo 77. *De Nauiculariis*, Finitque titulo 77. *De Cupressis &c.*

XII^us. de Dignitatibus & Militaribus Officiis, Incipit à titulo 1. *De Dignitatibus*. Finitque titulo 64. *Publicæ lætitiæ &c.*

Sic Codicis libri XII. continent in totum Rubricas seu titulos 764. & Inscribitur titulo sequenti, iuxta Seriem Irnerianæ seu vulgutæ editionis, quæ sola legalis est vt dixi P. 2. §. 4. pag. 65.

SERIES
Ex Irneriana seu vulgata editione.

IN Nomine Dñi Iesu Christi. Codicis Dñi Iustiniani Sacratissimi Principis [a] Perpetui Augusti, Iuris enucleati ex omni vetere Iure collecti, repetitæ prælectionis, Incipit Constitutio prima.

a Flor. goth. *repetitæ prælectionis* hal. ex *repetità prælectione* cætera desunt.

LIBER PRIMVS.

nūs tit.

1 De Nouo Codice faciendo.

2 De Iustinianæo Codice confirmando.

3 De Emendatione Codicis Dñi Iustiniani repetitæ prælectionis & Secunda eius editione.

4 De [b] Summa Trinitate & fide Catholica, [c] & vt nemo de eâ publicè contendere audeat.

5 De Sacrosanctis Ecclesiis, & de rebus & priuilegiis earum.

6 De Episcopis & Clericis [d] Orphanotrophiis & Xenodochiis, & Brephotrophiis, Prochotrophiis, & Asceteriis, & Monachis & de priuilegiis eorum, & castrensi peculio, & de redimendis Captiuis, & de nuptiis Clericorum vetitis seu permissis.

7 De Episcopali audientiâ, & diuersis capitulis quæ [e] ad ius curamque, & reuerentiam pertinet Pontificalem.

8 De Hæreticis & Manichæis, & [f] Samaritis.

9 Ne Sanctum baptisma iteretur.

10 De Apostatis.

11 Nemini licere signum Saluatoris Christi humi, vel in silice, vel in marmore, aut [g] insculpere aut pingere.

12 De Iudæis & Cœlicolis.

b Flor. hal. got. præmissis 3. proœmialibus constitutionibus initiãtur titulorum numerum ab hoc tit. 1. *de Summa Trinitate.* Sicque apud eos liber 1. numerat solũ 55. titulos, vbi vulgata hæc editio numerat 58.

c in hal. deest *&*

d Flor. hal. got. *Orphanotrophis, Xenodochis, Brephotrophis, Prochotrophis.*

e Hal. habet *quaad curã.*

f Hal. *Samaritanis.*

g Hal. *sculpere*

Ne

13 Ne Christianum mancipium Hæreticus, vel Iudæus, vel Paganus habeat, vel possideat, vel circumcidat.

14 De Paganis & sacrificiis, & templis [a] eorum.

15 De [b] Iis qui ad [c] Ecclesiam confugiunt, vel ibi exclamant, & ne quis ab Ecclesiâ extrahatur.

16 De [d] Iis qui in Ecclesiâ manumittuntur.

17 De Legibus & constitutionibus Principum & edictis.

18 De Mandatis Principum.

19 De Senatusconsultis.

20 De Vetere Iure enucleando, & de authoritate Iurisprudentium, qui in Digestis referuntur.

21 De Iuris [e] & facti ignorantiâ.

22 De Precibus Imperatori offerendis, & de quibus rebus supplicare liceat, [f] & vbi.

23 Quando libellus Principi datus litis contestationem faciat.

24 Vt lite pendente, vel post prouocationem, aut definitiuam sententiam nulli liceat Imperatori supplicare.

25 Si contra Ius, vel vtilitatem publicam vel per mendacium fuerit aliquid postulatum vel impetratum.

26 De Diuersis rescriptis & pragmaticis sanctionibus.

27 De Statuis & imaginibus.

28 De [g] Iis qui ad statuas confugiunt.

29 De Officio Præfecti [h] prætoriorum Orientis & Illyrici.

30 De Officio Præfecti prætorio Aphricæ & de omni eiusdem Diœceseos statu.

31 De Officio Præfecti vrbi.

32 De Officio Magistri militum.

[a] Goth. deest *eorum*.

[b] Flor. goth. *His*.

[c] Hal. *Ecclesias confugiunt* cætera desunt.

[d] Flor. hal. got. habent *His*.

[e] Flor. deest *&c.*

[f] Flor. goth. habent ***vel non***.

[g] Flor. hal. got. *His*.

[h] Goth. *Prætorio*.

33 De Officio Quæstoris.
34 De Officio Magistri officiorum.
35 De Officio Comitis sacrarum largitionum.
36 De Officio Comitis rerum priuatarum.
37 De Officio Comitis sacri Palatij.
38 De Officio Proconsulis & Legati.
39 De Officio Comitis sacri Patrimonij.
40 De Officio Comitis Orientis.
41 De Officio Præfecti Augustalis.
42 De Officio Vicarij.
43 De Officio [a] Prætoris.
44 De Officio Rectoris Prouinciæ. [b]
De [c] Quadrimenstruis breuibus.
45 De Officio Præfecti vigilum.
Vt [d] nulli patriæ suæ administratio sine speciali permissu Principis permittatur..
46 De Officio Ciuilium Iudicum.
47 De Officio militarium Iudicum.
48 Ne Rei militaris comitibus vel tribunis præstentur.
De [e] Officio Præfecti Annonæ.
49 De Officio diuersorum Iudicum.
50 Vt omnes Iudices tam ciuiles quam militares post administrationem depositam, quinquaginta dies in ciuitatibus vel certis locis, permaneant.
51 De Officio eius, qui vicem alicuius Iudicis Præsidis obtinet.
52 De Assessoribus, & domesticis, & cancellariis Iudicum.
53 De Annonis & capitatione administrationũ, & eorum assessorum, aliorumue publicas sollicitudines gerentium, vel eorum qui aliquas consecuti sunt dignitates.
54 De Contractibus Iudicum, & eorum qui sunt circa eos, & inhibendis donationibus

[a] Flor. goth. *Prætorum.*
[b] Hal. addit *& vt nulli patriæ suæ administratio sine &c.*
[c] Flor. *tit.* 43. goth. *tit.* 42.
[d] Flor. goth.
[e] Goth. *tit.* 45

tit.
eos faciendis, & ne administrationis tempore proprias ædes ædificent sine sanctione pragmaticâ.
55 De Modo mulctarum, quæ à Iudicibus infliguntur.
56 De Defensoribus Ciuitatum.
57 De Magistratibus municipalibus.
58 De Officio Iuridici Alexandriæ.

LIBER II.

Rubricis 59. agit de Præparatoriis Iudiciorum & restitutionibus in integrum.

tit.
1 DE Edendo.
2 De In Ius vocando.
3 De Pactis.
4 De Transactionibus.
5 De Errore Calculi.
6 De Postulando.
7 De Aduocatis diuersorum Iudiciorum.
8 De Aduocatis diuersorum Iudicum.
9 De Aduocatis Fisci.
10 De Errore Aduocatorum, vel libellos seu preces concipientium.
11 Vt, quæ desunt aduocatis partium, Iudex suppleat.
12 Ex quibus infamia irrogatur.
13 De Procuratoribus.
14 Ne liceat potentioribus patrocinium litigantibus præstare, vel actiones in se transferre.
15 De [a] Iis qui potentiorum nomine titulos prædiis affigunt, vel eorum nomina in lite prætendunt.
16 Vt Nemo priuatos titulos prædiis suis vel alienis imponat, vel vela regia suspendat.
17 Vt Nemini liceat sine Iudicis authoritate signa rebus imponere alienis.

[a] Flor. hal. got His.

18 Ne fiſcus vel reſpublica procurationem alicui patrocinij cauſâ in lite præſtet.

19 De Negotiis geſtis.

20 De [a] Iis quæ vi metuſue cauſá geſta ſunt.

21 De Dolo malo.

22 De In integrum reſtitutione minorum 25. annis.

23 De Filiofamilias minore.

24 De Fideiuſſoribus minorum.

25 Si Tutor vel curator interuenerit.

26 Si in communi eâdemque cauſâ in integrum reſtitutio poſtuletur.

27 Si aduerſus rem iudicatam reſtitutio poſtuletur.

28 Si aduerſus venditionem &c.

29 Si aduerſus venditionem pignorum &c.

30 Si aduerſus donationem &c.

31 Si aduerſus libertatem &c.

32 Si aduerſus tranſactionem vel diuiſionem, in integrum minor reſtitui velit.

33 Si aduerſus ſolutionem à tutore vel à ſe factam &c.

34 Si aduerſus dotem [b] reſtitutio poſtuletur.

35 Si aduerſus delictum [c] ſuum &c.

36 Si aduerſus vſucapionem [d] reſtitutio poſtuletur.

37 Si aduerſus fiſcum [e] reſtitutio poſtuletur.

38 Si aduerſus creditorem &c.

39 Si minor ab hæreditate ſe abſtineat.

40 Si vt omiſſam hæreditatem, vel bonorum poſſeſſionem, vel quid aliud [f] acquirant.

41 In quibus cauſis in integrum reſtitutio neceſſaria non eſt.

42 Qui, & aduerſus quos, in integrum reſtitui non poſſunt.

43 Si Minor ſe maiorem dixerit, vel maior pro-

[a] Flor. hal. got. Iis.

[b] Flor. goth. cætera deſunt

[c] Flor. goth. cætera deſunt

[d] Flor. goth. cætera deſunt

[e] Flor. goth. cætera deſunt

[f] Flor. goth. acquirat.

LIBER III.

Rubricis 43. agit de ordine Iudicij, inofficioso & actionibus mixtis.

4 Qui pro suâ Iurisdictione Iudices dare, dariue possunt.

5 Ne quis in suâ causâ iudicet, vel Ius sibi dicat.

6 Qui legitimam personam standi in Iudiciis habeant vel non.

7 Vt nemo inuitus agere, vel accusare cogatur.

8 De Ordine Iudiciorum.

9 De Litis contestatione.

10 De Plus petitionibus.

11 De Dilationibus.

12 De Feriis.

13 De Iurisdictione omnium Iudicum, & de foro competenti.

14 Quando Imperator inter pupillos [a] vel viduas, vel [b] miserabiles personas, & ne cognoscat, & ne exhibeantur.

15 Vbi de criminibus agi [c] oportet.

16 Vbi de possessione agi oporteat.

17 Vbi fideicommissum peti oporteat.

18 Vbi conueniatur, qui certo loco dare promisit.

19 Vbi In rem actio exerceri debeat.

20 Vbi de hæreditate [d] agitur, vel vbi hæredes scripti in possessionem mitti postulare [e] debent.

21 Vbi de ratiociniis tam publicis, quam priuatis agi oportet.

22 Vbi causa status agi debeat.

23 Vbi quis de curiali vel cohortali, aliàve conditione conueniatur.

24 Vbi Senatores, vel clarissimi, ciuiliter vel criminaliter conueniuntur.

25 In quibus causis militantes fori præscriptione vti non possunt.

26 Vbi causæ fiscales, vel diuinæ domus, homi-

[a] Goth. deest *vel.*

[b] Flor. hal. got. addunt *alias.*

[c] Flor. hal. got. *oporteat.*

[d] Flor. hal. got. *agatur.*

[e] Flor. hal. got. *debeant.*

[a] Flor. hal. got. vindicatione.

[b] Flor. goth. tit. 43.

[c] Flor.

[d] Goth. tit. 44 desunt seqq.

LIBER IV.

Rubricis 66. agit de Condictionibus & Contractibus.

10 De Actionibus & obligationibus.

De [a] Obligationibus & actionibus.

[a] Flor. hal. got.

11 Vt actiones, & ab hæredibus & contra hæredes incipiant.

12 Ne Vxor pro marito, vel maritus pro vxore, vel mater pro filio conueniatur.

13 Ne filius pro patre, vel pater pro filio emancipato, vel libertus pro patrono, vel seruus pro domino conueniatur.

14 An seruus pro suo facto post manumissionem teneatur.

15 Quando fiscus vel priuatus, debitoris sui debitores conuenire possit, vel debeat.

16 De Hæreditariis actionibus.

17 Ex Delictis defunctorum, in quantum hæredes conueniantur.

18 De Constitutá pecuniâ.

19 De Probationibus.

20 De Testibus.

21 De Fide instrumentorum, & amissione eorum, & de Apochis & Antapochis, [b] & de iis quæ sine scripturâ fieri possunt.

[b] Flor. hal. got. addunt *faciendis*.

22 Plus valere quod agitur, quam quod simulatè concipitur.

23 De Commodato.

24 De Pignoratitiâ actione.

25 De Institoriâ, & exercitoriâ actione.

26 Quod cum eo, qui in alienâ potestate est, negotium gestum esse dicatur, De peculio, siue Quod iussu, aut de in rem verso.

27 Per quas personas nobis acquiratur.

28 Ad Senatusconsultum Macedonianum.

29 Ad Senatusconsultum Velleianum.

30 De Non numeratâ pecuniâ.

31 De Compensationibus.

32 De Vsuris.

tit. balneatorum prohibitis,& pactionibus illicitis.

60 De Nundinis & mercationibus.

61 De Vectigalibus & commissis.

62 Vectigalia noua institui non posse.

63 De Commerciis & mercatoribus.

64 De Rerum permutatione & a de præscriptis verbis.

65 De Locato & conducto.

66 De Iure Emphiteutico.

LIBER V.

tit. *Rubricis 75. agit de Nuptiis & Tutelis,*

1 DE Sponsalibus & arris sponsalitiis, & proxeneticis.

2 Si Rector Prouinciæ vel ad eum pertinentes b sponsalitias dederint arras.

3 De Donationibus ante nuptias, vel propter nuptias,& sponsalitiis.

4 De Nuptiis.

5 De Incestis & inutilibus nuptiis,

6 De Interdicto matrimonio inter pupillam & tutorem,seu curatorem, filiosque eorum.

7 Si quâcumque præditus potestate,vel ad eum pertinentes ad suppositarum Iurisdictioni suæ aspirare tentauerint nuptias.

8 Si Nuptiæ ex præscripto petantur.

9 De Secundis nuptiis.

10 Si Secundo nupserit mulier,cui maritus vsumfructum reliquit.

11 De Dotis promissione & nudâ pollicitatione.

12 De Iure dotium.

13 De Rei vxoriæ actione, in ex-stipulatu actionem transfusâ, & de naturâ dotibus præstitâ.

14 De Pactis conuentis tam super dotes, quam

a Flor.bal.got. est vox ae.

b Flor.igoth. sponsalitia desint.

tit.

super donatione ante nuptias & paraphernis.

15 De Dote cautâ non numeratâ.

16 De Donationibus inter virum & vxorem, & à parentibus in liberos factis, & de ratihabitione.

17 De Repudiis, & Iudicio de moribus sublato.

18 Soluto matrimonio, quemadmodum dos petatur.

19 Si Dos constante matrimonio soluta fuerit.

20 Ne fideiussores vel mandatores dotium dentur.

21 Rerum amotarum.

22 Ne pro dote [a] mulieris bona quondam mariti [b] abdicantur idest in solidum dentur.

23 De Fundo dotali.

24 Diuortio facto, apud quem liberi morari vel educari debeant.

25 De Alendis liberis ac parentibus.

26 De Concubinis.

27 De Naturalibus liberis, & matribus eorum, & ex quibus causis iusti efficiantur.

28 De Testamentariâ tutelâ.

29 De Confirmando tutore.

30 De Legitimâ tutelâ.

31 Qui petant tutores vel curatores.

32 Vbi petantur tutores vel curatores.

33 De Tutoribus vel curatoribus illustrium vel Clariss. personarum.

34 Qui dare tutores vel curatores possunt, qui dari non possunt.

35 Quando mulier tutelæ officio [c] fungi potest.

36 In quibus casibus tutorem vel curatorem habenti curator dari potest.

37 De Administratione tutorum vel curatorũ, & pecuniâ pupillari fœnerandâ vel deponẽdâ.

[a] Hal. *mulieri bona addicantur* cætera desunt.

[b] Goth. *addicã ur idest in solutum dentur.*

[c] Hal. *fungatur.*

Qui

67 Qui morbo [a] se excusant.
68 Qui ætate [b] se excusant.
69 Qui numero tutelarum [c] se excusant.
70 De Curatore furiosi & prodigi.
71 De Prædiis & aliis rebus minorum sine decreto non alienandis.
72 Quando decreto opus non est.
73 Si quis ignorans rem minoris esse, sine decreto comparauerit.
74 Si maior factus alienationem factam sine decreto ratum habuerit.
75 De Magistratibus conueniendis.

[a] Flor. cætera desunt
[b] Flor. seqq. desunt.
[c] Flor. goth desunt seqq.

LIBER VI.

Rubricis 61. agit de Seruis, furtis, Iurepatronatus, bonorum possessionibus, & testamentis.

tit.
1 DE Seruis fugitiuis & libertis, mancipiisque ciuitatum, artificibus, & ad diuersa opera deputatis, & ad rem priuatam vel dominicam pertinentibus.
2 De Furtis, & seruo corrupto.
3 De Operis libertorum.
4 De Bonis libertorum, & Iurepatronatus.
5 Si in fraudem patroni à libertis alienatio facta sit.
6 De Obsequiis patrono præstandis.
7 De Libertis & eorum liberis.
8 De Iure aureorum annulorum, & de natalibus restituendis.
9 Qui admitti ad bonorum possessionem possunt, & intra quod tempus.
10 Quando non petentium partes petentibus accrescant.
11 De Bonorum possessione secundum tabulas.
12 De Bonorum possessione contra tabulas, quam Prætor liberis pollicetur.

13 De Bonorum possessione contra tabulas liberti, quæ patronis liberisque eorum datur.
14 Vnde liberi.
15 Vnde legitimi, & vnde cognati.
16 De successorio edicto.
17 De Carboniano edicto.
18 Vnde Vir & Vxor.
19 De Repudianda bonorum possessione.
20 De Collationibus.
21 De Testamento militis.
22 Qui Testamenta facere possunt, vel non.
23 De Testamentis & quemadmodum testamenta ordinentur.
24 De Hæredibus instituendis, & quæ personæ hæredes institui non possunt.
25 De Institutionibus, & substitutionibus, & restitutionibus sub conditione factis.
26 De Impuberum & aliis substitutionibus.
27 De Necessariis seruis, heredibus instituendis, vel substituendis.
28 De Liberis præteritis, vel exhæredatis;
29 De Posthumis hæredibus instituendis.
30 De Iure deliberandi, & de adeundâ, vel acquirendâ hæreditate.
31 De Repudiandâ vel abstinendâ hæreditate.
32 Quemadmodum Testamenta aperiantur, inspiciantur, & describantur.
33 De Edicto Diui Adriani tollendo, & quemadmodum scriptus hæres in possessionem mittatur.
34 Si quis aliquem testari prohibuerit, vel coëgerit.
lor, hal. get. is. 35 De a Iis quibus, vt indignis hæredibus auferuntur, & ad Senatusconsultum sillanianū.
36 De Codicillis.
37 De Legatis.

LIBER VII.

Rubricis 75. agit de Manumissis, Præscriptionibus, sententiis & apellationibus.

[a] Ior. hal. got. qui à non domino.

[a] Goth. *quiritum.*

[b] Flor. hal. got. *vsucapione.*

[c] Flor. goth. deest *pro*

[d] Flor. hal. got. *vsucapione* & idem in titulis seqq.

[e] Flor. hal. got. *vindicatio.*

[f] Auen Flor. hal. goth. *submoueatur.*

43 Quomodo & quando Iudex sententiam proferre debeat praesentibus partibus vel vnâ parte absente.

44 De Sententiis ex [a] breuiculo recitandis.

[a] Flor. goth. ex periculo hal. ex libello.

45 De Sententiis & interlocutionibus omnium iudicum.

46 De Sententiâ, quae sine certâ quantitate profertur.

47 De Sententiis, quae pro eo quod interest proferuntur.

48 Si à non competente iudice iudicatum esse dicatur.

49 De Poenâ iudicis, qui malè iudicauit, vel eius qui iudicem vel aduersarium corrumpere curauit.

50 Sententiam rescindi non posse.

51 De fructibus & litium expensis.

52 De Re iudicatâ.

53 De Executione rei iudicatae.

54 De Vsuris rei iudicatae.

55 Si plures vnâ sententiâ condemnati sunt.

56 Quibus res iudicata non nocet.

57 Comminationes, Epistolas, programmata, subscriptiones authoritatem rei iudicatae non habere.

58 Si ex falsis instrumentis vel testimoniis iudicatum erit.

59 De Confessis.

60 Res inter alios [b] actas vel iudicatas aliis [c] non nocere.
Inter [d] alios acta vel iudicata aliis non nocere.

[b] Flor. acta
[c] Hal. ne
[d] Goth.

61 De Relationibus.

62 De Appellationibus & consultationibus.

63 De Temporibus & reparationibus appellationum seu consultationum.

[a] Flor. hal. got. His

[b] Flor. hal. got. bus.

LIBER VIII.

Rubricis 59. agit de Interdictis, Pignoribus, stipulationibus Patriâ potestate, consuetudine, & donationibus.

tit.

lor. hal. got. s.

Hal. vt

hal. etiam

LIBER IX.

Rubricis 51. agit de Accusationibus, criminibus & Pœnis.

6 Si Reus vel accuſator mortuus fuerit.
7 Si quis Imperatori maledixerit.
8 Ad legem Iuliam Maieſtatis.
9 Ad legem Iuliam de adulteriis & ſtupro.
10 Si Quis eam, cuius tutor fuerit, corruperit.
11 De Mulieribus, quæ ſe propriis ſeruis [a] iunxerunt.
12 Ad legem Iuliam de vi publicâ & priuatâ.
13 De Raptu virginum, ſeu viduarum, necnon ſanctimonialium.
14 De Emendatione ſeruorum.
15 De Emendatione propinquorum.
15 Ad legem Corneliam de ſicariis.
17 De [b] Iis qui parentes vel liberos occiderunt.
18 De Maleficis & Mathematicis & cæteris ſimilibus.
19 De ſepulchro violato.
20 Ad legem [c] Flauiam de plagiariis.
21 Ad legem viſcelliam.
22 Ad legem Corneliam de falſis.
23 De [d] Iis qui ſibi adſcribunt in teſtamento.
24 De Falſâ monetâ.
25 De Mutatione nominis.
26 Ad legem Iuliam de ambitu.
27 Ad legem Iuliam repetundarum.
28 De Crimine peculatus.
29 De Crimine ſacrilegij.
30 D Seditioſis & [e] iis qui plebem contra Rempublicam audent colligere.
31 Quando ciuilis actio criminali præiudicet & an vtraque ab eodem exerceri poſſit.
32 De Crimine expilatæ hæreditatis.
33 De Vi bonorum raptorum.
34 De Crimine ſtellionatus.
35 De Iniuriis.
36 De Famoſis libellis.

[a] Flor. hal. got. *iunxerunt.*
[b] Flor. hal. got. *His.*
[c] Flor. hal. got. *fabiam.*
[d] Flor, hal. got. *His.*
[e] Flor. hal. got. *His.*

LIBER X.

Rubricis 76. agit de Iure Fiscali & Municipali.

12 De Petitionibus bonorum sublatis.
13 De [a] Iis qui se deferunt.
14 Si liberalitatis Imperialis socius sine hærede decesserit.
15 De Thesauris.
16 De Annonis & tributis.
17 De Indictionibus.
18 De Superindicto.
19 De Exactoribus tributorum.
20 De [b] Superexactoribus.
21 De Capiendis & distrahendis pignoribus tributorum causâ.
22 De Apochis publicis, & de descriptionibus [c] curialium & de distributionibus ciuilibus.
23 De Canone largitionalium titulorum.
24 Ne operæ à collatoribus exigantur.
25 De Immunitate nemini concedendâ.
26 De Conditis in publicis horreis.
27 Vt nemini liceat in emptione specierum se excusare, & de munere [d] sitonomiæ.
28 De Collatione donatorum vel reuelatorum, aut translatorum.
29 De Collatione æris.
30 De Discussoribus.
31 De Decurionibus & filiis eorum, & qui decuriones [e] habeantur, & quibus modis à fortunâ curiæ liberentur.
32 Si seruus aut libertus ad decurionatum aspirauerit.
33 De Prædiis decurionum sine decreto non alienandis.
34 Quando & quarta pars debetur ex bonis decurionum, & de modo distributionis eorum.
35 De Imponenda [f] lucratiua descriptione.
36 De Præbendo salario.

a Flor. hal. got. *His.*
b Flor. goth. *superexactionibus.*
c Flor. goth. *curialibus.*
d Hal. *sitonia.*
e Flor. goth. *habentur.*
f Hal. *lucratiuis.*

Si

LIBER XI.

Rubricis 77.agit de corporatis, Iure reipubl. Privilegiis ciuitatum & colonis censitis.

a Hal. flor. got *Bastagar. ii.*

b Hal. *holobaris.*

c Hal. *tinctione.*

d Hal. *nomismatis.*

e Flor. hal. got *chartopr. tis.*

f Hal. *nautic.*

34 De Periculo eorum, qui pro magistratibus interuenerunt.
35 Quo quisque ordine conueniatur.
36 Ne quislibet inuitus actum Reipublicæ gerere cogatur.
37 Sumptus iniuncti muneris ad omnes collegas pertinere.
38 De [a] Iis, qui ex Officio quod administrarunt, conueniuntur.
39 De Solutionibus & liberationibus debitorum ciuitatis.
40 De Spectaculis & scenicis & Lenonibus.
41 De Expensis [b] ludorum.
42 De [c] Aquæductu.
43 De Gladiatoribus. [d]
44 De Venatione ferarum.
45 De Maiumâ.
46 Vt armorũ vsus inscio Principe interdictus sit.
47 De Agricolis & censitis & colonis.
48 De Capitatione ciuium censibus eximendâ.
49 In quibus causis coloni censiti dominos accusare possunt.
50 De Colonis Palæstinis.
51 De Colonis Thracensibus.
52 De Colonis [e] Illyricanis.
53 Vt nemo ad suum patrocinium suscipiat rusticanos, vel vices eorum.
54 Ne Rusticani ad vllũ obsequium deuocentur.
55 Non licere habitatoribus Metrocomiæ loca sua ad extraneum transferre.
56 Vt nullus ex vicaneis [f] pro alienis vicaneorum debitis teneatur.
57 De Censibus & censitoribus & peræquatoribus, & inspectoribus.
58 De Omni agro deserto. & quando steriles fertilibus imponuntur.

[a] Flor. hal. got. *his.*
[b] Flor. hal. got. *publicorum.*
[c] Hal. *aquæ ductibus.*
[d] Flor. goth. addit *penitus tollendis.*
[e] Flor. hal. *Illyricianis.*
[f] Pacius *vica-* & *vicarum.*

a Hal. *&*
b Flor. goth. *vel*
c Hal. *tamiac.*
d Goth. *cætera desun:.*
e Flor. hal. got. *his.*
f Hal. *tamiacis.*
g Flor. goth. *actoribus.*
h Hal. *&*
i Hal. *templorum.*
l Flor. goth. *habeas.*

76 De Palatiis & domibus dominicis.
77 De Cupressis ex luco [a] Daphnes, vel perseidis per Ægiptum non excidendis vel vendẽdis.

[a] Flor. hal. got. *daphnensi vel persis.*

LIBER XII.

Rubricis 64. agit de Dignitatibus, Iure militari & officialibus:

tit.

1 DE Dignitatibus.
2 De Prætoribus & honore præturæ, & collatione, & glebâ, & claui [b] & folli & septem solidorum functione sublatâ.
3 De Consulibus & non spargendis ab his pecuniis & de præfectis & [c] magistratibus militum & patriciis.
4 De Præfectis prætorio siue [d] vrbis & magistris militum in dignitatibus exæquandis.
5 De Præpositis sacri cubiculi & de omnibus cubiculariis & priuilegiis eorum.
6 De Quæstoribus & magistris officiorum & comitibus sacrarum largitionum, & rei priuatæ.
7 De Primicerio & secundicerio & notariis.
8 Vt dignitatum ordo seruetur.
9 De Magistris sacrorum scriniorum.
10 De Comitibus consistorianis.
11 De Comitibus & tribunis scholarium. De [e] Præpositis & tribunis scholarum.
12 De Comitibus rei militaris.
13 De Comitibus & archiatris sacri palatij.
14 De Comitibus, qui prouincias regunt.
15 De Professoribus, qui in vrbe Constantinopolitanâ docentes ex lege meruerunt comitiuam.
16 De Silentiariis & decurionibus eorum.
17 De Domesticis & protectoribus.
18 De Præpositis laborum.

[b] Hal. *pholi.* flor. got. *foli:*

[c] Flor. goth. *magistris* hal. desunt verba *præfectis & magistratibus militum &*

[d] Flor, hal. got. *vrbi*.

[e] Hal.

a Hal. *castrensiarii.*

b Flor. *militarunt.*

c Hal. deest vox *possunt.*

d Hal. *militiæ dignitatem.*

e Auen hal. *præfectis.* Flor. goth *præfectianorum.*

f Hal. *militaris annonæ.*

g Hal. deest vox *eorum.*

76 De Palatiis & domibus dominicis.

77 De Cupressis ex luco [a] Daphnes, vel perseidis per Ægiptum non excidendis vel vendẽdis.

[a] Flor. hal. got. daphnensi vel persis.

LIBER XII.

Rubricis 64. agit de Dignitatibus, Iure militari & officialibus:

tit.

1 DE Dignitatibus.

2 De Prætoribus & honore præturæ, & collatione, & glebâ, & claui [b] & folli & septem solidorum functione sublatâ.

[b] Hal. pholi. flor. got. folli:

3 De Consulibus & non spargendis ab his pecuniis & de præfectis & [c] magistratibus militum & patriciis.

[c] Flor. goth. magistris hal. desunt verba præfectis & magistratibus militum &

4 De Præfectis prætorio siue [d] vrbis & magistris militum in dignitatibus exæquandis.

[d] Flor, hal. got. vrbi.

5 De Præpositis sacri cubiculi & de omnibus cubiculariis & priuilegiis eorum.

6 De Quæstoribus & magistris officiorum & comitibus sacrarum largitionum, & rei priuatæ.

7 De Primicerio & secundicerio & notariis.

8 Vt dignitatum ordo seruetur.

9 De Magistris sacrorum scriniorum.

10 De Comitibus consistorianis.

11 De Comitibus & tribunis scholarium.

De [e] Præpositis & tribunis scholarum.

[e] Hal.

12 De Comitibus rei militaris.

13 De Comitibus & archiatris sacri palatij.

14 De Comitibus, qui prouincias regunt.

15 De Professoribus, qui in vrbe Constantinopolitanâ docentes ex lege meruerunt comitiuam.

16 De Silentiariis & decurionibus eorum.

17 De Domesticis & protectoribus.

18 De Præpositis laborum.

[a] Hal. *castrensiarii.*

[b] Flor. *militarunt.*

[c] Hal. deest vox *possunt.*

[d] Hal. *militiæ dignitatem.*

[e] Auen hal. *præfectis.* Flor. goth *præfectianorum.*

[f] Hal. *militaris annonæ.*

[g] Hal. deest vox *eorum.*

47 De Veteranis.
48 De Filiis officialium militarium, qui in bello moriuntur.
49 De Oblatione votorum.
50 De Numerariis & actuariis, & chartulariis, & adiutoribus, siue scriniariis & exceptoribus sedis excelsæ, cæterorumque iudicum, tam militarium, quam ciuilium.[a]
51 De Cursu publico, & angariis, & parangariis.
52 De [b] Tractatoriis, & statiuis.
53 De Apparitoribus præfectorum prætorio & priuilegiis eorum.
54 De Apparitoribus præfecti vrbis.
55 De Apparitoribus magistrorum militum, & priuilegiis eorum.
56 De Apparitoribus proconsulis & legati.
57 De Apparitoribus comitis orientis.
58 De Cohortalibus [c] & principibus cornicula-riis, ac primipilariis.
59 De Apparitoribus præfecti annonæ.
60 De Diuersis officiis & apparitoribus iudicum & probatoriis eorum.
61 De Executoribus, & exactoribus.
62 De Lucris aduocatorum & concussionibus officiorum [d] seu apparitorum.
63 De Primipilo.
64 Publicæ lætitiæ vel consulum nuntiatores vel insinuatores constitutionum & aliarum sacrarum vel iudicialium litterarum, ex descriptione vel ab inuitis, ne quid accipiant immodicum.

[a] Flor. goth. deest vox siue.
[b] Flor. tractoriis,
[c] Flor. goth. deest &
[d] Hal. desunt atera

SECTIO IV.

RVBRICÆ AVTHENTICORVM

Seu Nouellarum Iustiniani Constitutionum in Collationes IX. *diuisarum.*

VOlumen hoc Authenticorum, iuxta vulgatam seu Germanicam editionem quæ solùm Authentica est, seu legalem authoritatem obtinet vt dixi *supra P.*2.§. 1. *sect.* 4. *pag.* 34. *&* §. 4. *pag.*65. & infra §.4. *sect.* 5. *pag*.... continet collationes 9. quasi libros. Titulos verò seu Nouellas constitutiones 98. *a* post editionem Codicis repetitæ prælectionis editas, & paulò post Iustiniani mortem in vnum volumen redactas, Incipit vero.

a Hal. *habet no.* 165. Goth. 168. *Iulian. epitome* 128.

Iª. Collat. à tit. 1. *de hæred. & falcid.* Finitque titulo 6. *Quomodo oporteat Episcopos &c.*

IIª. Collat. à tit. 1. *de Non alienand reb. Ecclesiast. &c.* Finitque titulo 6. *de Incæstis nuptiis.*

IIIª. Collat. à tit. 1. *de Lenonibus.* Finitque titulo 7. *de Administrant. offic.*

IVª. Collat. à tit 1. *de Nuptiis;* Finitque titulo 7. *de Tabellionib.*

Vª. Collat. à tit. 1. *de Ecclesiast. rer. immobil. alien. &c.* Finitque titulo 20. *Vt om. obed.*

VIª. Collat. à tit. 1. *Quib. mod. natur. fil. effic. legit. &c.* Finitque titulo 14. *de depos. & denunciatione inquilin.*

VIIª. Collat. à tit. 1. *Quib mod natur. effic. sui &c.* Finitque titulo 10. *De Temp. solut. pecun. sup. dot.*

VIIIª. Collat. à tit. 1. *Neque vir. quod ex dot. &c.* Finitque titulo 13. *Vt lic. matr & auiæ.*

IXª. Collat. à tit. 1. *de hæred. ab intest.* Finitque titulo 15. *de Sanctiss. Episc. &c.*

Sic Authenticor. Collationes IX. continent in totum titulos seu Nouellas 98. quibus annexæ sunt instar Appendicis ac separatim à prædictis Collationibus nouem, aliæ Iustiniani Nouellæ 70. in Authenticorum libro vulgari non insertæ & in *Hal.Flor. Goth.* aliisque editionibus priuatâ authoritate restitutæ, causis de quibus supra *P.2.§.1.sect. 4. pag. 33. & & 34. & §. 4. sect. 5.* Ne scilicet continuata Series editionis Germanicæ (ad quam solùm vti legalem Noui Iustinianæi respicere debent vt præmonui) interuerteretur, maiorum exempla secutus nempe Iacobi de bellouisu Aliorumque, de quibus meminit Ant. Contius *in Præfat. ad librum Nouellar. editionis Parisien. anni* 1559.

Notatæ verò sunt in maiori margine, eâ quâ fieri potuit diligentiâ diuersitates lectionum è quinque editionibus nempe Germanicâ, Auenicâ, Haloandrinâ, Florentinâ & Gothofredicâ depromptarum, causis *supra in fine §.2. sect.4. pag....* indicatis. Necnon Mantissæ loco Diagramma appendi, quo velut vnico oculi ictu discernat Nouus Iustinianæus, quæ cuilibet editioni nouella nouellæ & titulus titulo respondeat; ne rei varietate vel difficultate deterritus desertor efficiatur §. *his igitur Instit. de Iust. & Iur.* Incipit verò Inscriptio huius Voluminis in editione Germanicâ seu vulgatâ, vt sequitur.

LIBER
Nouellarum Constitutionum
AVTHENTICORVM.

COLLATIO I.

Got. nou. | Ger tit.

1 1 DE Hæredibus & falcidiâ [a] & si hæres legata soluere noluerit. *a Hal. desunt verba seqq.*

2 2 De Non eligendo secundo nubentes mulieres & de alienatione, & lucro ante nuptialis donationis, & de successionibus earum filiis suis.

Ne [b] mulieres quæ nuptias iterant electionem habeant in quem filiorum donationem antenuptias conferant &c. *b Hal. no. 2.*

3 3 Vt determinatus sit numerus Clericorum sanctissimæ maioris ecclesiæ, & cæterarum Ecclesiarum.

4 4 De Fideiussoribus & mandatoribus & sponsoribus & solutionibus. *c Hal. addit huius augustissimæ vrbis Flor. fœlicissimæ ciuitatis. Goth. Constantinopolit.*

Vt [d] creditores primùm aggrediantur principales debitores, mox illis non soluendo existentibus &c.

5 5 De Monachis.

De [e] Monasteriis & monachis, & eorum &c. *d Hal. no. 4.* *e Hal. no. 5.*

6 6 Quomodo oporteat Episcopos & cæteros clericos ad [f] ordinationes [g] perduci, & de expensis ecclesiarum. *f Hal. goth. ordinationem* *g Goth. adduci.*

COLLATIO II.

7 1 DE Non alienandis, aut permutandis rebus ecclesiasticis immobilibus, aut in specialem hypothecum dandis

got. no | ger. tit.

creditoribus, ſed ſufficere generales hypothecas.

8 2 Vt Iudices ſine quoquo ſuffragio fiant.

Vt *a* præſides abſque vllâ datione pecuniæ admittantur.

a hal. *no.* 8.

8 3 Iuſiurandum quod *b* præſtatur ab iis qui *c* adminiſtrationem ſuſcipiunt.

b hal. *præſtari ſ. let.*
c Flor. goth. *adminiſtrationes accipiunt* hal. *officia ſuſcipiunt.*

9 4 Vt Eccleſia Romana centum annorum gaudeat præſcriptione.

10 5 De Referendariis ſacri palatij.

12 6 De Incæſtis & nefariis nuptiis.

COLLATIO III.

14 1 De Lenonibus.

Ne *d* quo in loco per Imperium Romanum Lenones ſint.

d hal. *no.* 14.

15 2 De Defenſoribus Ciuitatum.

16 3 De Menſurâ ordinandorum clericorum.

Vt *e* clerici ex vnâ eccleſiâ in aliam & transferantur, ad ſupplendum deficientium ſtatum numerum.

e hol. *no.* 16.

17 4 De Mandatis Principum.

Præcepta *f* Præſidum.

f hal. *no.* 17.

18 5 De Triente & Semiſſe, & ſucceſſionibus filiorum, & nepotum naturalium, & collationibus, vel diſtributionibus, necnon & literarum, aut numerationum; aut rerum, ex quibus detinent, inficiationibus.

Vt *g* ſi plures filij non ſint quam quatuor, legitima portio cenſeatur triens, ſi vltra quatuor, ſemis; Et vt naturales liberi nullâ exiſtente prole legitimâ vnà cum matre abinteſtato ſextantem, accipiant; Et vt collatio tam ex teſtamento quam ab inteſtato competat,

g hal. *no.* 18.

nisi

got. ger No. tit.

nisi expressis verbis testator id prohibeat; Et de diuisione bonorum in liberos factâ à parentibus; Et de eo qui proprium chyrographum inficiatur; Deque aliis capitulis.

19 6 De Filiis ante dotalia instrumenta natis.

20 * 7 De Administrantibus officia in sacris appellationibus.

De [a] Officiis quæ ministrant in sacris appellationibus. [a] Hal no. 2

[*] Nou. 21. est in Appendice infra sect. 5.

COLLATIO IV.

22 1 DE Nuptiis.

De [b] His qui nuptias iterant. [b] hal. no. 2

23 * 2 De Appellationibus [c] & intra quæ tempora debeat appellari. [c] Hal. cæter. seqq. verbis

105 3 De Consulibus. [*] Nou. 24. 26. 27. 28. 2. 30. 31. 32. 3. 35. 37. 38. 4. 41. 42. 43. 4 sunt in appendice infra sect. 5.

33 4 Vt nullus mutuans agricolæ teneat eius terram.

De [d] His qui mutuum dant agricolis.

34 5 Nullum credentem agricolæ tenere illius terram, & quantam debeat vsuram dare

Ne [e] quis quod agricolæ mutuam pecuniam dedit, illius terram detineat &c. [d] Hal. goth. no. 33.

39 6 De Restitutionibus, & eâ quæ parit XI. mense post mortem viri. [e] Hal. & goth. no. 34.

De [f] Restitutione dotalium rerum &c. item de ea quæ XI. mense &c. [f] hal. no. 3

44 7 De Tabellionibus, & vt protocolla dimittant in chartis.

COLLATIO V.

46 1 DE Ecclesiasticarum rerum immobilium alienatione, & solutione.

48 2 De Iureiurando à moriente præstito propter mensuram suæ substantiæ.

	got No	ger tit.	
a Hal. no. 48.			De a Iureiurando, quod moriens de modo sui patrimonij præstitit.
* No. 49. est infra coll. 5. tit 11. at nou. 50. est in appendic sect. 5.	47 *	3	Vt præponatur nomen Imperatoris documentis, & vt latinis literis apertius tempora scribantur.
b Hal. no. 47.			Vt b Imperatoris nomen in instrumentis & actis publicis præponatur, & vt tempora quæ latinis &c.
	51	4	Scenicas non solum si fideiussores præstent, sed etiam si iusiurandum dent sine periculo discedere.
c Hal. no. 51.			Ne c à mulieribus quæ se prostituunt fideiussor aut iusiurandum exigantur, quod hoc genus vitæ deserturæ non sint.
	52	5	Vt non fiant pignorationes pro aliis personis, & vt sicut Principum donationes non egent gestis monumentorum, sic nec à priuatis Imperatoribus factæ donationes indigeant.
d Hal. no. 52.			Ne d personæ vel rei vel auri alterius pro alio oppignorationes fiant, sed oppignoratione oblæso &c.
	53	6	De Exhibendis & introducendis reis, & vt ij qui conueniuntur post vigesimum diem, præsententur iudicibus; Et de iis qui iuratoriam cautionem exponunt, & ante litis contestationem absentes fiunt; Et de hypothecis quæ appellantur ex vsu, & quæ personæ & quando hoc ius habent, & de indotatis vxoribus, vt habeant quartam partem in substantiâ viri, & ipse vir in substantia vxoris, quādo inops est, cui relinquitur.
e Hal. no. 53.			Vt e qui prouincialem hominem extra territorium suum in ius producit cau-

got. ger No. tit. tionem præbeat, quod nisi litem obtineat &c.

54 7 Constitutionem [a] quæ ex adscriptitio & liberâ nato liberos esse vult, non iis qui ante constitutionem nati sunt, sed qui post constitutionem, prodesse;

Et [b] vt ne venerabiles domus commutationes faciant ad inuicem immobilium rerum ecclesiasticarum, decreto priùs interposito, excepta hâc maiori ecclesiâ.

Quod [c] constitutio, quæ ex adscriptitio & liberâ &c.

55 8 Vt de cætero commutationes ecclesiasticarum rerum non [d] fictæ fiant ad piissimum Imperatorem, & hoc modo ad alias personas [e] transeant res, sed hæc tantummodo fiant ad Imperialem domum; Et vt liceat perpetuas emphyteuses agi ab oratoriis in oratoria, decreto videlicet interposito, exceptâ hac maiore ecclesiâ, nec tamen in priuatam personam transeat emphyteusis.

56 9 Vt ea quæ vocantur insinuatiua super clericis in maiore ecclesiâ quidem dentur, in aliis autem ecclesiis penitùs non dentur.

57 10 Vt clerici, qui recedunt, aliis pro eis subrogatis, præbeant emolumẽta; recedentes aut remeare volentes non suscipi; Et vt si quis ædificans ecclesiam aut aliter in eadem seruientibus, ministrans emolumenta, voluerit aliquos clericos instituere, non fortuitè eos, sed probatione sanctissimi Patriarchæ suscipiat.

De [f] Clericis qui à suis destiterunt ec-

a Flor. goth. Germ.

b Auen. & hal. *vt venerabilium domuum œconomi immobilium ad inuicem rerum ecclesiasticarum commutationes faciant decreto &c.*

c Auen. hal. *no. 54.*

d Flor. goth. *fictæ.*

e *Hal.* Auen. addunt *legitimæ.*

f *Hal. no. 58.*

got. No. | ger tit.

clesiis. Item de his qui oratoria suscipiant.

49 11 De Iis qui ingrediũtur ad appellationem; Et quando per scripturam manus propriæ fiat collatio literarũ, & de iureiurando dilationis, & vt coniungatur iureiurando calumniæ.

De [a] Iis qui ingrediuntur ad expeditionem appellationis &c.

a Hal. no. 50.

58 12 Vt in priuatis domibus sacra mysteria non fiant.

* Nou. 59. est in Appendic. infr. sect. 5.

60 13 Vt defuncti seu funera eorum non iniurientur à creditoribus, & vt Consiliarij non suscipiant Cognitiones absque Iudicibus.

Ne [b] defuncti seu reliquiæ eorum à creditoribus afficiantur contumelia & ne assessores &c.

b Hal. no. 60.

61 14 Vt immobilia antenuptialis donationis, neque hypothecæ dentur; neque omninò alienentur à viro nec consentiente vxore, nisi posteà satisfieri possit vxori, hæc verò etiam in dote valere.

*Nou. 62. 64 65. & 68 sunt in appendic. infra sect. 5.

Vt [c] res immobiles donationis antenuptias à marito, ne consentiente quidem vxore &c.

c Hal. no. 61.

63 15 De Noui operis nunciatione maritimi aspectus.

De [d] Nouis operibus contra prospectum in mare.

d Hal. no. 63.

66 16 Vt factæ nouæ constitutiones, post insinuationem earum, post duos menses valeant; Parcit autem non custodientibus subtilitatem cõstitutionum super testamentis in relinquendo quadrante,

got. No. | ger tit.

aut non subscribendo nomen hæredis aut non dicendo.

Vt [a] nouæ Constitutiones post alios duos menses &c. *a Hal. no. 66.*

67 17 Vt nullus fabricet oratorij domos præter voluntatem Episcopi, & vt deputet prius quæ circa diligentiam & statum, [b] in fabricando, oratorij sufficiant; Et episcopi non desint suis ecclesiis; Et de alienatione ecclesiasticarum rerũ unmobilium. *b Goth. fabricati.*

Ne [c] quis oratorium citra scientiam episcopi ædificet & vt priùs definiat &c. *c Hal. no. 67.*

71 18 Vt ab Illustribus, & qui super eâ dignitate sunt omnimodo super pecuniariis causis, sed & iniuriarum criminaliter per procuratorem dicantur; Clarissimis autem in pecuniariis licere eis, & per procuratorem; & per se litigare.

Vt [d] Illustres in pecuniariis omnimodo per procuratores causas agant &c. *d Hal. no. 71*

70 19 Vt ordinariæ præfecturæ vrbanæ, & prætorianæ duæ, & præfecturæ quæ in cingulo, & quæ in actu sunt solæ, non etiam honorariæ liberent à Curiali fortunâ.

De [e] Decurionibus, vt acceptâ dignitate præfectoriâ tunc demùm liberentur, cum in actu petitam acceperint. *e Hal. no. 69.*

69 20 Vt omnes obediant Iudicibus prouinciarum, & in criminalibus & in pecuniariis causis, & ibi negotia examinentur, nullo excepto per priuilegium, nec huc conuenti deducantur, nisi sacra pragmatica forma exhiberi quẽpiã iusserit.

a Hal. no. 68. got. ger No. tit. Vt[a] omnes prouinciarum magistratibus obtemperet siue de criminibus &c.

COLLATIO VI.

74 1 Quibus modis naturales filij efficiantur legitimi, & sui, supra illos modos, qui in superioribus constitutionibus continentur.

b Hal. no. 74. De[b] Liberis quomodo eos oporteat vel legitimos vel naturales intelligi, & de indotatis nuptiis.

7 2 Vt ii qui obligatas se habere perhibent res minorum, aut obligati sunt eis, ad eorum gubernationem penitus non accedant; & vt Curatores nullomodo suscipiant cessiones aduersus eos, quorum curationem agunt aut egerunt; hæc autem generaliter valebunt in omni curatione, in quibus personis leges curatores præbent, Et de gubernatione pecuniarum competentium eis, quorum negotia administrantur, & quando eas recondi aut mutuari oportet, aut ex eis reditus comparari.

c Hal. no. 72. Vt[c] qui se res minorum obligatas habere perhibent, aut eis obligati sunt ad illorum gubernationem &c.

73 3 De Instrumentorum cautelâ & fide; Et primùm de deposito, & mutuo, & aliis documentis priuatè autem scriptis, habentibus autem testes, & de non habentibus testes, & de Instrumentis publicè confectis, & de collationibus manus propriæ scripturæ, & de expositis instrumentis ab illiteratis, aut paucas literas scientibus, & de non scriptis contractibus, & de contractibus vsque ad

* Nou. 75. est in appendic. infr. sect. 5. *

gor. No.	ger tit.		
		vnam libram auri, & de contractibus qui in [a] aliis fiunt, & in documentis & contractibus futuris locum habeat lex.	a Pacius agris.
76	4	Hæc Constitutio interpretatur priorem constitutionem de iis qui ingrediuntur monasterium, [b] & de substantiis eorum ex quo tempore oporteat eam valere.	b Hal. & substantias suas consecrant.
77	5	Vt non luxurientur homines contra naturam, nec iurent per capillos Dei aut aliquid huiusmodi, neque blasphementur in Deum.	
		Vt [c] qui contra naturam luxuriantur &c. afficiantur supplicio.	c Hal. no. 77.
78	6	Vt Liberti de cætero, aureo non indigeant annulo & vt pristinis restituantur natalibus, & de celebratione dotalium instrumentorum in libertis mulieribus facta, & hoc ipso, etiam nuptias legitimas fieri, & filios suos si nuper etiam ancilla fuerit, & ipsam liberam esse celebratione dotis, & nuptias legitimas, & qui ex ea processerint filios suos.	
		N [d] Libertini de cætero Iure aureorum annulorum & restitutorum natalium opus habeant &c.	d Hal. no. 78.
79	7	Apud quos oporteat causas dicere monachos & asceterias.	
		Apud [e] quos oporteat litigare monachos &c.	e Hal. no. 76.
80	8	De Quæstore.	
81	9	Constitutio quæ dignitatibus & episcopatu filium liberat patria potestate.	
		Constitutio [f] quæ per dignitates & Episcopale munus &c.	f Hal. no. 81.
82	10	De Iudicibus vt nullatenus cum iureiurã-	

got. No. ter it. do eligatur aliquis iudex, quod permaneat ei, & vt appellationes accipiant modis omnibus Iudices, & vt in mediâ lite factæ formæ, quomodo oporteat decidi cognitionem, non attendant Iudices.

De Iudicibus [a] & ne cum iureiurando deligantur, & vt Iudices modis omnibus appellationes suscipiant &c.

[a] Hal. Flor. & goth. no. 82.

83 11 Vt Clerici apud proprios Episcopos primùm conueniantur, & post hoc apud Ciuiles Iudices.

84 12 De Consanguineis & vterinis fratribus.

85 13 De Armis.

88 14 De Deposito & denunciationibus Inquilinorum, & de suspendendâ administratione panum.

* Nou 86. est infr. coll. 9. tit. 10. sed No. 87. est in appendic. infr. sect. 5.

De [b] Deposito & attestatione ad Inquilinos factâ, item de suspensione erogationis panum ciuilium.

[b] Hal. no. 88.

COLLATIO VII.

89 1 QVibus modis naturales efficiantur sui, & de eorum ex testamento siue ab intestato successione.

De [c] Naturalibus liberis.

[c] Hal. no. 89.

90 2 De Testibus.

92 3 De Immensis donationibus in filios factis.

De [d] Immensis donationibus collatis in filios.

* Nou. 93. est infra sub col. 8. tit. 2.

94 4 Vt sine prohibitione matres debitrices, & creditrices tutelam gerant minorum neque iusiurandum præstent, quod non venient ad secunda vota.

Vt sine vllo impedimento matres filiorum tutelam suscipiant &c.

[d] Hal. no. 94.

91 5 Vt exactione instante dotis primæ & se-

cundæ, viro ad secunda vota migranti, præponatur vxor prima, vel ex priori matrimonio filij, & si voluerit vxor, aut is qui pro eâ dotem scripserit dare viro quæ scripta sunt, distulerit autem vir suscipere, soluto matrimonio, exigi eum ab ea etiam conscriptam antenuptialem donationem.

Vt[a] primæ & secundæ dotis exactione instante viro ad secundas disgresse nuptias prior vxor &c. *a Hal. no. 92.*

5 6 De Administrationibus.

Vt[b] Magistratus à Depositâ administratione quinquaginta dies commorentur in suis prouinciis siue militarem siue ciuilem functionem gesserint. *b Hal. no. 95.*

6 7 De Executoribus & iis qui conueniuntur & reconueniuntur.

7 8 De Æqualitate dotis & propter nuptias donationis, & de augmento dotis[c] & propter nuptias donationis, & de priuilegio dotis, [d] quod aliis præponitur priuilegiis, & vt excipiantur hoc priuilegio creditores in emptione militiæ, & de dote remeante ad patrem, & rursus data pro eâdem filiâ secundo viro, & de dotis collatione inope marito moriente. *c Goth. ante nuptias.* *d Goth. quia aliis præponetur.*

99 9 De [e] Duobus [f] reis promittendi. *e Goth. deest duobus.*

00 10 De Tempore solutæ pecuniæ super dote.

De [g] Tempore non numeratæ pecuniæ. *f Hal. addit qui vice mutuâ fideiussores accepti sunt.*

COLLATIO VIII.

98 1 NEque Virum quod ex dote est, neque mulierem ex sponsalitiâ largitate lucrum proprium habere, sed seruare dominium suis filiis, vel si ad secundas *g Hal. no. 100.*

got ger No. tit.

nuptias non veniant, vsu solo in lucro consistente, & vt repudio transigentes nuptias lucrantes, aut dotem aut ante nuptias donationem, & ipsis similiter dominium seruent filiis, vsum habente persona cogenda filios alere, si vero bona gratia saluantur nuptiæ, & videatur occasione damni detinere quædam, & hâc arte perimenda, quæ detinentur & filiis a soluentur.

a Pacius seruentur.

Ne b vir ex dote, aut mulier ex donatione ante nuptias proueniens lucrum proprietatis Iure teneat sed conseruet, dominium filiis &c.

b Hal. no. 98.

93 2 De Appellationibus.

De c Appellationibus, vt si motâ apud appellationis Iudicem causâ litigatores ad arbitros deueniant.

c Hal no. 93.

107 3 De Testamentis imperfectis à parentibus in filios factis, & de diuisione rerum à filiis coram parente, & de eius facultatibus, factâ & subscriptâ.

De d Extremis voluntatibus & bonorum in filios diuisionibus.

d Hal. no. 107.

108 4 De Repetitionibus.

109 5 De Priuilegiis dotis hæreticis mulieribus non præstandis.

De e Mulieribus fide hæreticis.

e Hal. no. 109.

110 6 De Nauticis vsuris. *Hæc nou.* 110. *ex Goth. reuocat nou.* 106. *quæ est infra coll.* 9. *tit.* 11

De f Vsuris nauticis.

f Hal. no 110.

111 7 Hæc constitutio innouat constitutionem quæ præscriptionem centum annorum venerabilibus locis dederat.

De g Tempore actionum, quæ sacris locis competunt.

g Hal. no. 111.

8 De Litigiosis & decima parte litis ab actore, cautela, præstanda.
De [a] Litigiosis & de cautione &c. — *a Hal. no. 112.*

9 Vt neque miles, neque fœderatus obseruetur domui priuatæ aut possessioni alicuius.
De [b] Militibus. — *b Hal. no. 116*

10 Vt Diuinæ iussiones subscriptionem habeant gloriosissimi quæstoris.
De [c] Sacris iussionibus. — *c Hal. no. 114.*

11 In medio litis non fieri sacras formas, aut sacras iussiones, sed secundum antiquas leges generales, lites decidi.
Ne [d] in medio litis sacræ formæ &c. — *d Hal. no. 113.*

12 Vt cum de appellatione cognoscitur secundum illas leges debeat iudicari, quæ tempore latæ sententiæ obtinebant, non secundum eas quæ postea promulgatæ sunt, Et de aliis capitulis.

[e] Vt cum de appellationibus & retractationibus & relationibus iudicum cognoscitur, secundum illas leges controuersiæ decidantur, quæ tempore latæ sententiæ & suggestionis obtinebant, non quæ postea promulgatæ sunt. — *e Hal. hæc no. 115. sex habet capitula.*

2. Si altera litigantium pars renunciet se allegationibus contentam fore, altera vero differat, quasi non contenta Iudex dato vnius & item alterius & tertij mensis dilationem, his autem præteritis non amplius expectato sed proferto sententiam.

3. Quæ causæ ingratitudinis rationabiliter filiis obiici possint à parentibus.

got. ger.
No. t t.

4. Quæ rursum causæ ingratitudinis rationabiliter possint obiici à filiis.

5. Vt lugentes & qui genere illis proximi sunt, nullâ de causâ intra nonum diem prehendantur, vocenturque in ius.

6. De Constitutæ pecuniæ obligatione, & sponsionibus, si quis ita pecuniam constituat aut spondeat, satis tibi facio, aut satis tibi fiet à me & hoc & illo, aut satis tibi fiet à me aut hoc aut illo.

117 13 Vt liceat matri & auiæ & aliis parentibus, post legitimam partem liberis derelictam, quomodo voluerint residuam facultatem suam disponere, Et alia capitula plura.

a Hal. no. 117. De [a] Diuersis capitulis & solutione matrimoniorum.

COLLATIO IX.

118 1 DE Hæredibus ab intestato venientibus, & de agnatorum iure sublato.

b Hal. no. 118. Quæ [b] iura agnationis tollit & præscribit successiones abintestato.

119 2 Vt sponsalitia largitas specialis sit contractus, & de diuersis capitulis.

c Hal. no. 119. Vt [c] Donatio propter nuptias specialis contractus sit &c.

120 3 De Alienatione & emphyteusi & locatione & hypothecis & aliis diuersis contractibus in vniuersis locis rerum sacrarum.

* Nou. 121. 122. *sunt in appendic. inf. sect.* 5. sed No. 123. *est infra coll* 9. *tit.* 15. *

d Hal. no. 120 De [d] Alienatione & emphyteusi rerum ecclesiasticarum.

125 4 Vt Iudices non expectent Sacras iussiones, sed quæ videntur eis, decernant.

Vt

got. No. ger. tit.

124 5 * Vt litigantes iurent in exordio litis, quia neque promiserunt dare Iudicibus neque dabunt, & de sportulis, & vt quæ iubentur referendarij compleant, & non misceant semetipsos causæ, & per se exequantur. *Nou.126. est in appendic infra sect.5.

De [a] Litigatoribus, & de sportulis, & vt quæ iubentur &c. a Hal.no 124

131 6 De Ecclesiasticis titulis, & priuilegiis, aliisque capitulis.

De [b] Ecclesiasticis canonibus & priuilegiis quæ sacrosanctas respiciunt &c. b Hal.no.131.

127 7 * Vt fratrum filij succedant pariter ad imitationem fratrum etiam ascendentibus extantibus; Et vt mulieres non insinuatâ antenuptiali donatione non lædantur, non insinuans autem vir, vel si competat nuptiale lucrũ, eo non fruatur; Et rursus vt mulieres non secundo nubẽtes dominæ sint partis sponsalitiæ largitatis, quantum pars facit vnius filij, & vt similes sint pœnæ vtriusque sexus, dum sine causâ rationabili repudium mittitur. *Nou. 128. 131. 132. & 134. sunt infr. coll. 9. tit. 14. 6. 12. & 9. Sed Nou. 129. 130. & 133. sunt in append. sect. 5

59 8 De Restitutione fideicommissi, & nomine familiæ quod vsque ad quartum gradum, & quod familiæ nomine nurus etiam continetur.

Vt [c] restitutiones fideicommissi vsque ad vnum gradum consistant. c Hal & goth. no.159

34 9 Vt nulli iudicum liceat habere loci seruatorem, nisi certis ex causis diuina concesserit iussio.

De [d] Vicariis seu locumtenentibus, item de mulieribus adulterium committentibus, & aliis capituliis. d Hal.no.134

	got. No.	ger tit.	
a Pacius tutela.	86	10	Vt differentes Iudices audire interpellatium allegationes, cogantur ab Episcopis hoc agere, & vt quando in suspicionem habuerint Iudicem, pariter audiat causam & ciuitatis Episcopus; & de a tutela alia quam omnino oportet episcopum agere.
b Hal. flor.	106	11	De Vsuris nauticis. b
& Nou 130. goth. no. 106. & reuocatur à Nou. 110. quæ est supra coll. 8. tit. 6	132	12	De Interdictis collegiis hæreticorum.
	*		Edictum c de fide, Constantinopolitanis.
	143	13	De Raptis mulieribus quæ raptoribus nubunt.
c Hal. no. 132			De d Muliere raptum passâ.
	128	14	De Collatoribus, & aliis capitulis.
d Hal. & goth. nou. 143			De e Publicis tributis expediendis & soluendis neque non aliis capitulis.
e Hal. no. 128	123	15	De Sanctissimis episcopis, & Deo amabilibus, & Reuerendissimis clericis, & Monachis.
f Hal. no. 123			De f Ecclesiasticis diuersis capitulis.

* Nouell. 133. 115. 136. 137. 138. 139. 140. 141. & 142. edit. Goth. *sunt in Appendic. infra sect.* 5. Sed Nouell. 134. 143. & 159. *sunt supr. collat.* 9. *tit.* 9. 13. & 8. Reliquæ *vero Nouell.* 144, 145 *&c. vsque ad* 168 *sunt infr. in Appendice sub collat.* 9.

SECTIO V.

APPENDIX LXX. NOVELLARVM, quæ ab Irnerianâ, seu Vulgatâ Libri Authenticorum Editione absunt, Et in Haloandrinâ, ac Gothofredicâ inseruntur.

NON est res noua, quod in secundâ vel vlteriore operis alicuius editione, soleat compilator resecare superflua, defectuosa replere, vel inordinata in nouam formam redigere. Adeout resecta non liceat Priuato postea restituere, vel ordinatâ in alium ordinem redigere; Sic Tribonianus in secundâ Codicis editione plures Iustiniani aliorumque constitutiones, quæ in 1ª. editione insertæ fuerant, vel omisit, vel resecuit, vel etiã additis aut detractis certis verbis immutauit, ex ipsius Iustiniani licentiâ, quas ideo non licuit vlli Interpreti postea, Iustinianæo Codici restituere, nec illius formam, & numerorum ordinem ab Imperiali authoritate acceptum immutare, aut Tribonianum imperitiâ vel alio crimine notare; Vetante nominatim Iustiniano *in l.* 1. §. 7. *C. de Vet. Iur. enucl.* ibi *vt hoc videatur esse verum & optimum & quasi ab initio scriptum; quod à vobis electum, & ibi positum fuerit, &c vt si aliter fuerint apud veteres cõscripta, in contrarium autem in compositione nostrâ inueniatur, non scripturæ, sed nostræ electioni hoc adscribatur.* & in Constit. 2. Prooemial. Codic. *seu l.* 2. §. *hunc* 3. vers. *sed solùm C. de Iustin. Cod. confir.* ibi *sed solùm eidem nostro Codici insertis constitutionibus necesse est vti, falsi criminis subdendis his, qui contra hoc facere ausi fuerint.* &c, *sed & si quæ earum constitutionum detractis, vel additis, vel permutatis certis verbis*

(*quod & ipsum præfatis excellentiss. viris*, hoc est Triboniano, *specialiter permisimus*) *compositæ sunt, nullis concedimus ex libris veterum Iuris Interpretatorum aliter eas habentes recitare, sed solam Iuris Interpretatorum sententiam commendare*. Hactenus Iustinianus.

Rursùm D. Reimundus à Pennaforti Gregorianæ compilationis author plures Pontificias constitutiones in prioribus Decretaliũ collectionibus existentes resecuit, vel omisit, quæ tanquam in Compilàtione Gregorianâ non existentes authenticæ non sunt, nec ideo liceret vlli Priuato illas corpori *Decretalium* authentico restituere, quod non legalem sed solùm doctrinalem authoritatem obtineāt ad præstandam aliarum intelligentiã, non derogationem, vt ipse Imp. loquens de antiquis Iuris Authoribus & codicibus distinguendo declarauit *Constit. 2. Codicis, seu l. 1. §. hunc 3. C. de Iust. Cod. confir.* & ipse Gregorius IX. sanciuit *in Const. Proœmial. ad Decretal. §. final. & ibi glos.* verbo *resectis*. Quod etiam Ant. *Augustin. in Notis ad 1ª. Collectionem.* profitetur, & à me sæpiùs præmonitum est. *P. 1. §. 1. sect. 4. pag. 29. & 34. & §. 4. in princ. pag. 65. & 130.*

Horum exemplo Bonifacius 8. in editióne sui sexti Decretalium *Constit. Proœmiali* protestatur, quod è variis Constitutionibus Pontificiis, quæ Nouellarum instar vagabantur, Corpori decretalium Gregoriano non insertæ; separatum librum composuit resectis constitutionibus, quæ vel superfluæ vel vsu obsoletæ vel contrariæ fuerant.

Simili Iure se componens Ioannes 22. Clementinarum volumen publicæ luci separatim dedit, ne ex aliquarum constitutionum in

Corpus Gregorianum vel Bonifacjanũ restitutione, Iuris ordo, vel accepta forma interuerteretur.

Non aliter Berguntio seu alius quiuis Author diuisionis Libri Nouellarum in Collationes 9. superfluas, desuetudine vel abrogatione, Constitutiones resecuit seu omisit secutus præceptum Iustiniani *in l.1 §. sed & si quæ* 10. *C. de Vet. iur. enuc.* ibi *si quæ leges in veteribus libris positæ iam per desuetudinem abierunt, nullomodo vobis easdem ponere permittimus.* de quo suprà *P.2.§.1.sect.4.pag.32.33.* & 36. licet adhuc alias resecare potuisset.

Vnde malè Haloander Scringerus, Agylæus, Cuiacius, Gothofredus, aliique vel ambitionis aurâ elati, vel Typographorum auaritiâ concitati, ausi sunt hîc restitutionis verbum seu potiùs restituendi authoritatem (quæ soli Principi conuenit) vsurpare, & stabilitam Voluminis Authenticorum formam ac ordinem acceptum ab Authore diuisionis Collationum IX. Publicâ & Imperiali authoritate firmatum, perturbare, interuertere, pessumdare vt dictum est *P.2.§.1.sect.4.* & 5 *pag.*34. & 36. & *§.4.sect.1.* & 4. *pag.*65. & 130.

Prudentiùs egit Ant. Contius in editione Parisien. anni 1559. secutus Iacobum Belloui-sium glossatorem antiquum aliosque, qui post Nouellas in Collationes 9. diuisas, retento semper ordine & formâ editionis Imperialis seu Germanicæ & vulgatæ, attexuit separatim reliquas Nouellas, quæ ab Irnerio seu veriùs Bergutione diuisionis Collationum IX. authore resectæ seu insertæ non fuerant, iustissimis de causis *supra P. 2. §.1.sect.4. pag.* 33. indicatis.

Ne igitur, Neophilis hoc est nouitatum amatoribus aliquid ad operis integritatem necesse videatur, & ad præstandam Iustinianæis faciliorem intelligentiam Cuiacij aliorumque Authorum, qui has nouellas allegarunt, ad doctrinam potius quam authoritatem legalem, *vt dixi*, subiicio separatim, & Appendicis instar, Nouellas illas 70. è Penu Contiano depromptas, quas ipse Collationem x^a. malè inscripsit, cum priùs à Bartolo Baldo & omnibus exinde Vniuersitatibus, volumen Feudorum nomen Collationis x^æ. sibi vendicarit.

RVBRICÆ APPENDICIS Nouellarum iuxta Seriem Contianam.

Ad doctrinalem non Legalem authoritatem.

Sub Collat. I.

In edit. go. no.

Nulla deest.

Sub Collat. II.

11 DE Priuilegiis Archiepiscopi Iustinianææ primæ, & sede P. P. Illyrico in Pannoniam secundam, id est Iustinianam primam transferenda.

13 De Prætoribus Populi. Plebeiis [a] Prætoribus.

[a] ...hal. & Cont. no. 13

Sub Collat. III.

21 De Armenis.[b]

[b] ...hal. & Cont. addunt *vt ... ipsi per omnia Romanas sequantur leges.*

Sub Collat. IV.

24 De Præside Pisidiæ.

a Hal. 80. no. Ne [a] Iudæi. Samaritani aut Hæretici per causam religionis & cultus sui, curiali forna liberentur &c.

Sub Collat. v.

50 Hæc Constitutio ad bonum quæstorem exercitus, ordinat appellationem à quinque Prouinciis Cariâ, & Cypro & Cycladibus insulis, & Mysiâ, & Scythia apud quem oportet eas examinari.

b hal. Apud [b] quem oporteat appellationes in quinque Prouinciis. Cariâ, & Cypro &c.

59 De Debitâ impensâ in exequiis defunctorum.

c hal. De [c] Exequiis quas fieri oporteat in defunctorum funerationibus.

62 De Consultationibus.

64 De Hortulanis Constantinop. Ciuitatis.

65 Vt terrulæ, aut domus, aut vineæ sanctiss. Ecclesiæ Mysiæ in redemptionem captiuorum, aut alimoniam pauperum, possint alienari secundum comprehensam hâc lege distinctionem.

d hal. His [d] quæ relicta sunt Ecclesiæ Mysiæ &c.

68 Vt Constitutio sacratiss. Imperatoris de successionibus nuptialium lucrorum, quæ apædiæ id est non existentium liberorum lucra introducit, obtineat in his factis quæ acciderunt post constitutionem. In his autem factis quæ ipsam præcesserunt, Leonis constitutio, locum habeat.

Sub Collat. vi.

75 De Appellationibus Siciliæ.

87 De Mortis causâ donatione curialium.

De Donatione mortis causâ factâ à decurionibus.

101 De Donationibus à Curialibus factis, siue ab intestato vel testamento eorum successoribus.

Sub Collat. VII.

102 De Moderatore Arabiæ.
103 De Proconsule Palæstinæ.
104 De Prætore Siciliæ.

Sub Collat. VIII.

Nulla deest.

got. nou

Sub Collat. IX.

121 Vt particulares vsurarum solutiones in duplum computentur.
122 Edictum Pientissimi D.N. Iustiniani de formulâ artificum.
Edictum [a] de formulâ artificum.
126 Exemplum sacræ formæ de Appellationibus. a Hal.
129 De Samaritis.
130 Quomodo oporteat milites transitum in ciuitatibus facere, & de introitu.
De [b] Transitu militum. b Hal.
133 Quomodo oporteat monachos viuere.
De [c] Monachis & Asceteriis & eorum conuersatione. c Hal.
135 Ne quis cogatur bonis cedere.
136 De Argentariorum contractibus.
137 De Ordinatione Episcoporum & clericorum.
138 De Vsuris super duplum non computandis.
De [d] Interpretatione à principe factâ, & vt vsuræ particularium solutæ duplum sortis non excedant. d Hal.

139 Indulgentiâ illicitè contractarum nuptiarum.

[a] Hal. Remissio [a] pœnæ illicitæ contractarum nuptiarum.

140 Vt Consensu matrimonium solui possit.

141 Edictum de his qui luxuriantur contra naturam.

142 De His qui Eunuchos faciunt.

144 De Samaritanis. *Diuersa est à no. 125. appendicis* supra *pag.* 153.

145 Vt de cætero nullam licentiam habeat dux aut Biocolyta Lydiæ & Lycaoniæ, in Phrygiam vtramque & Pysidiam aduenire.

[b] Hal. Vt [b] nullam de cætero licentiam dux aliquis &c.

146 Vt liceat Hæbræis secundum traditam legem sacras scripturas latinè vel græcè, vel aliâ linguâ legere, & vt de locis suis expellantur non credentes iudicium vel resurrectionem, aut dicentes Angelos subsistere creaturam Dei.

[c] Hal. De [c] Hæbræis quomodo oporteat scripturas legere.

147 De Reliquis publicis non exigendis, & de discussione diuersarum actionum.

[d] Hal. Vt [d] ea quæ Præfectis, aut largitionibus, aut rebus priuatis, aut sacro patrimonio debentur in reliquis &c.

148 De Indulgentiâ reliquorum publicorum.

[e] Hal. De [e] Indulgentiâ tributariorum reliquorum.

149 Vt Dei Amantiss. Episcopi, cum prouinciarum indigenis, & incolis, quos sibi Præsides esse velint, eos sibi à sacratiss. Prin-

Cot. nou.

cipe concedi petant, ij quæ gratis Præsides fiant, vt tamen qui in Præsidem petitur idonée fisco caueat, si vero Præsidem petere distulerint, vt tum aduersus eum, qui ipsis Præses missus fuerit, quodcumque etiam occasione publicorum tributorum fecerit, querelam instituere nequeant.

150 De Eâ quæ raptori suo nubit.

151 Ne Decurio aut cohortalis perducatur in ius, sistaturue iudicio, citra iussionem Principis, quæ insinuetur Præfectis.

152 Ne Sacræ formæ, quæ de causis procedunt publicis, aliter robur accipiant, quam gloriosiss. prætoriorum præfectis insinuatæ sint, vel fuerint, illicque habeantur ratæ.

153 De Infantibus expositis.

154 De His qui in Osdroenâ illicitas contrahunt nuptias.

155 Vt Matres etiam tutelæ rationibus obnoxiæ sint.

156 De Prole partiendâ inter rusticos.

157 De Rusticis qui in alienis prædiis nuptias contrahunt.

158 Vt Deliberandi ius etiam ad impuberes transmittatur.

160 Exemplum sacræ pragmaticæ formæ de vsuris.

161 De Prouinciarum Præsidibus.

162 Sacra forma transmissa dominico gloriosissimo Præfecto de diuersis capitulis.

163 De Releuatione tributorum publicorum.

164 De Hæredibus.

139 Indulgentiâ illicitè contractarum nuptiarum.
Remissio [a] pœnæ illicitæ contractarum nuptiarum.

[a] Hal.

140 Vt Consensu matrimonium solui possit.
141 Edictum de his qui luxuriantur contra naturam.
142 De His qui Eunuchos faciunt.
144 De Samaritanis. *Diuersa est à no.* 125. *appendicis* supra *pag.* 153.
145 Vt de cætero nullam licentiam habeat dux aut Biocolyta Lydiæ & Lycaoniæ, in Phrygiam vtramque & Pysidiam aduenire.
Vt [b] nullam de cætero licentiam dux aliquis &c.

[b] Hal.

146 Vt liceat Hæbræis secundum traditam legem sacras scripturas latinè vel græcè, vel aliâ linguâ legere, & vt de locis suis expellantur non credentes iudicium vel resurrectionem, aut dicentes Angelos subsistere creaturam Dei.
De [c] Hæbræis quomodo oporteat scripturas legere.

[c] Hal.

147 De Reliquis publicis non exigendis, & de discussione diuersarum actionum.
Vt [d] ea quæ Præfectis, aut largitionibus, aut rebus priuatis, aut sacro patrimonio debentur in reliquis &c.

[d] Hal.

148 De Indulgentiâ reliquorum publicorum.
De [e] Indulgentiâ tributariorum reliquorum.

[e] Hal.

149 Vt Dei Amantiss. Episcopi, cum prouinciarum indigenis, & incolis, quos sibi Præsides esse velint, eos sibi à sacratiss. Prin-

165 Generalis forma de prospectu in mare scripta Dominico gloriosſ. Prætoriorum Præfecto.

166 De Adiectionibus, id est, de prædiorum sterilium ad fertiles impositionibus.

167 Generalis forma de possessione, quando oporteat mitti in eam Bissi Gloriosiss. Præfecto.

168 De Hominibus qui eidem Domino subiecta prædia possident.

SECTIO

SECTIO VI.

Diagramma Parisphoreticnm.

Seu Collatæ Nouellæ Nouellis diuersarũ editionũ.

ADEO Corruptio morum inualuit, tum in foro, tum in ſcholis hodierno tempore, vt à numero Nouellarum potius quam à numero collationum allegentur Authenticæ hæ conſtitutiones; Quâ in re cum pro diuerſitate editionum diuerſitas plerumque reſultet numerorum, Imo diuerſitas initialis titulorum, præſertim in Haloandri Codicis editione. Ideo ne Nouus Iuſtinianæus rei varietate vel contrarietate turbetur, & propoſitum ſibi textum ex authenticorum corpore depromptum facile poſſit ad fontem ſuum referre, & cum eo conferre; ſubiectum Diagramma oculis eius exhibeo, quò varietatem, ſi quæ ſit, dicto citiùs deprehendat, ac reducat ad vnitatem.

Pariſphoreticum autem hoc Diagramma nuncupaui, quod Nouellam Nouellæ & titulum titulo conferat & in eandem conſonantiam ſolâ inſpectione reducat; imitatus Baſileenſem, Epitomes Nouellarum Iuliani Anteceſſoris, editionem anni 1576. quæ numeros 128 Nouellarum Iuliani, numeris Nouellarum Authenticorum ſcringerianæ editionis contulit; & quænam ſibi reſpondeant, exhibuit.

Quid ſit autem editio Germanica, Florentina, Gothofredica, & Haloandrina, quæ in ſequenti Diagrammate conferuntur, Et quo tempore quælibet emanarit ſubiicitur *Infr.* P. 3. §. 6. *ſect.* 2. *nu.* 30.

Edit. Germ.				Edit. Florent.
tit.	COLLAT. I.	tit.	no.	COLLAT. I.
1	Hæred. & falcid.	1	1	Hæredibus & falcid.
2	Non eligendo sec. nub.	2	2	Non elig. secundò nub.
3	Vt determinatus sit nu.	3	3	Vt determin. sit numer.
4	Fideiussorib. & mandat.	4	4	Fideiuss. & mandator.
5	Monachis.	5	5	Monachis.
6	Quomodo oport. Episc.	6	6	Quom. oport. Episcop.
tit.	COLLAT. II.	tit.	no.	COLLAT II.
1	Non alienandis aut per.	1	7	Non alien. aut perm.
2	Vt Iudices sine quoquo	2	8	Vt Iudic. sin. quoq. suff.
3	Iusiurād. quod præstat.	3	8	Iusiur. quod præstatur
4	Vt Eccles. Roman. 100.	4	9	Vt Eccl. Rom. 100. ann.
5	Referendariis sacr. pal.	5	10	Referend. sacr. Palat.
0	*Deest*	6	11	Priuileg. Archiepis.
6	Incæstuosis nuptiis	7	12	Incæst. nuptiis.
0	*Deest*	8	13	Prætoribus populi.
tit.	COLLAT. III.	tit.	no.	COLLAT. III.
1	Lenonibus	1	14	Lenonibus.
2	Defensorib. ciuitatum	2	15	Defensor. Ciuitat.
3	Mensur. ordinand. cler.	3	16	Mensur. ordin. cleric.
4	Mandatis Principum	4	17	Mandatis Principum.
5	Triente; & semisse	5	18	Triente & semisse
6	Filiis ante dotal. instr.	6	19	Filiis ante dotalia inst.
7	Administrant. officia.	7	20	Admin. officia in sacr.
0	*Deest*	8	21	Armeniis.
tit.	COLLAT. IV.	tit.	no.	COLLAT. IV.
1	Nuptiis	1	22	Nuptiis.
2	Appellationibus	2	23	Appellat.
3	Consulibus.		105	*Infra coll. 8. tit. 5.*
0	*Deest*	3	24	Præside Pisidiæ
4	Vt nullus mut. agricolæ	12	33	Vt nullus mutuans

tit.	no	Edit. Gothofr.	no.	Edit. Haloandr.
		Collat. I.		Collat. I.
1	1	Hæred. & falcidia	1	Hæred. & falcidiâ
2	2	Non elig. sec. nubent	2	Ne mulieres quæ nupt
3	3	Vt determ. sit num. cler.	3	Vt deter. sit nu. cleric
4	4	Fid. & mandatoribus	4	Vt cred. primũ aggred
5	5	Monachis	5	Monaster. & monach.
6	6	Quom. opor. Episc.	6	Quom. oport. Episcop
tit.	no	Collat. II.	no.	Collat. II.
1	7	Non alien. aut permut.	7	Non alien. aut permu
2	8	Vt Iud. sin. quoq. suffra.	8	Vt Presid. absq. vllâ dat
3	8	Iusiur. qu. præstat. ab iis	9	Iusiu. quod prestat. sole
4	9	Vt eccl. Rom. 100. ann.	10	Vt eccl. Rom. 100. ann
5	10	Refer. Sacri Palatij	11	Referendariis sacr. pal
6	11	Priuil. Arch. Iustinianæ	0	*Deest*
7	12	Incæst. nuptiis.	12	Incæstuosis.
8	13	Prætoribus populi	13	Plebeiis Pretoribus.
tit	no	Collat. III.	no.	Collat. III.
1	14	Lenonibus.	14	Ne quo in loc. per imp
2	15	Defensor. Ciuitatum.	15	Defensor. Ciuitatum
3	16	Mens. ordin. clericorũ.	16	Vt Cler. ex vn. ecc. in al
4	17	Mandat. Princip.	17	Præcepta Præsidum.
5	18	Trient. & Semiss.	18	Vt si plures filij non sin
6	19	Fil. ant. dot. instr. nat.	19	Fil. ante dot. inst. natis
7	20	Admin. offic. in sac. pal.	20	Offic. qu. adm. in sac
8	21	Armeniis.	21	Armeniis.
tit.	no	Colla. IV.	tit.	Collat. IV.
1	22	Nuptiis	22	His qui nuptias iteran
2	23	Appellationibus	23	Appellationibus
0	10	*Infr. Coll. 8. tit. 6.*	105	*Infr. Coll. 8 tit. 6.*
3	24	Præside Pisidiæ	24	Præside Pisidiæ
12	33	His qui mut. dãt. agric.	33	His qui mut. dãt. agric.

tit.	Edit. Germanic.	tit.	no.	Edit. Florentin.
	COLLAT. IV.			COLLAT. IV.
0	*Deest*	4	25	Prætore Lycaoniæ
5	Null. cred. Agricolæ	13	34	Nullum credentem
0	*Deest*	5	26	Prætore thraciæ
6	Restit. & ea quæ parit	18	39	Restitutionb. & ea quæ
0	*Deest*	6	27	Comite Isauriæ
7	Tabellionibus.	23	44	Tabellionibus
0	*Deest*	7	28	Moderatore Helenop.
0	*Deest*	8	29	Prætore Paphlagorniæ
0	*Deest*	9	30	Proconsule Capadoc.
0	*Deest*	10	31	Descriptione 4[or]. præs.
0	*Deest*	11	32	Ne quis mut. dans agric.
0	*Deest*	14	35	Adiutoribus quæstor.
0	*Deest*	15	35	Successorib. eorum qui
0	*Deest*	16	37	Ecclesiis constitutis in
0	*Deest*	17	38	Decurionib. & filiis eor.
0	*Deest*	19	40	Vt Ecclesia S. Resurre.
0	*Deest*	20	41	Quæstorib. id est præfe.
0	*Deest*	21	42	Depositione anthimi
0	*Deest*	22	43	Officinis sine tabernis
0	*Deest*	24	45	Vt nō liber. curial. fort.
tit.	COLLAT. V.	tit.	no.	COLLAT. V.
1	Ecclesiastic. rerū im̄ob.	1	46	Ec. re. im̄ob. alienatione
2	Iureiur. à moriente	3	48	Iureiurando à moriente
3	Vt præponatur nomen	2	47	Vt prępon. nom. Imper,
0	*Deest*	5	50	Const. ad bō. quęst. ord.
4	Scenicas non solū si fid.	6	51	Scen. nō. sol. si fideiuss.
5	Vt non fiant pignor.	7	52	Vt nō. fi. pig. pro aliis
6	Exhibendis & introduc.	8	53	Exhib. & introd. reis
7	Const. quæ ex adscript.	9	54	Cōst. qu. ex adscriptitio
8	Vt de cætero cōmutat.	10	55	Vt de cęt. cōmut. ec. rer.
9	Vt ea quæ vocant insin.	11	56	Vt ea qu. vo. insinuatiua
10	Vt clerici qui recedunt	12	57	Vt cler. qu. rec. aliis pro

		Edit. Gothofred.		Edit. Haloandr.
tit.	no.	COLLAT. IV.	no.	COLLAT. IV.
4	25	Prætore Lycaoniæ	25	Prætore Lycaoniæ
13	34	Ne quis quod agricol.	34	Ne quis quod agricol.
5	26	Prætore thraciæ	26	Prætore thraciæ
18	39	Restitut. & eá quæ par.	39	Restitutione dotal. rer.
6	27	Comite Isauriæ	27	Comite Isauriæ
23	44	Tabellionibus	44	Tabellionibus
7	28	Moderat. helenopoati	28	Moderat. Helenoponti
8	29	Prætore Paphlagonio	29	Prætore Paphlagon.
9	30	Proconf. Capadociæ	30	Proconsule Capadoc.
10	31	Descript. 4^or. præsidum	31	Descript. 4. præs. arme.
11	32	Ne quis mutuum dans	32	Ne quis mut. dans agri.
14	35	Adiutoribus quæstor.	35	Adiutorib. quæstoris
15	36	Successorib. eor. qui in	36	Success. eor. qu. in afri.
16	37	Ecclesiis constitutis in	37	Eccles. const. in afric.
17	38	Decurionibus & filiis	38	Decurion. & filiis eor.
19	40	Vt ecclesia S. resurrect.	0	*Deest*
20	41	Quæst. i. præfectis Inf.	0	*Deest*
21	42	Depos. anth. & seueri	42	Vt anthimus seuerus
22	43	Offic. siu. taber. Constp.	43	Offic. siue tabernis
24	45	Vt nō lib. cur. for. Iudæi	45	Ne Iudæi Samar. heret.
tit	no.	COLLAT. V.	no	COLLAT. V.
1	46	Ecclesiasticarum rer.	46	Eccles. rer. imobiliū al.
3	48	Iurei. à mor. præstito	48	Iurei. quod moriens
2	47	Vt prepon. nom. Imper.	47	Vt Imper. nom. in instr.
5	50	Const. ad bon. quæstor.	41	Apud quē opor. appell.
6	51	Scenic. non sol. si fid.	51	Ne à mul. quæ se prost.
7	52	Vt nō si. pig. pro al. pers.	52	Ne personæ vel rei vel
8	53	Exhib. ex introduc. reis	53	Vt qui prouincialē ho.
9	54	Const. qu. & adscript.	54	Quod cōstitutio quæ ex
10	55	Vt de cæt. cōmutationes	55	Vt de cæt. cōm. ecc. rer
11	56	Vt ea qu. voc. insinuat.	56	Vt ea quæ vocant insin
12	57	Vt clerici qui recedunt	58	Vt cler. qui à suis desti.

	Edit. Germanic.			Edit. Florent.
tit.	COLLAT. V.	tit.	no.	COLLAT. V.
11	Iis qui ingred. ad appel.	4	49	Iis qu. ingrediuntur
12	Vt in priuatis domib.	13	58	Vt in priu. dom. ſacra
13	Vt defuncti ſeu funera	15	60	Vt def. ſeu fu. eor. nõ in.
0	*Deeſt*	14	59	Debitâ expenſâ in exeq.
14	Vt im̃obilia antenupt.	16	61	Vt im̃ob. ant. donation.
0	*Deeſt*	17	62	Ordine ſenatorum vt
15	Noui oper. nunciatione	18	63	No. op. nunc. marit. aſp.
0	*Deeſt*	19	64	Hortulanis
0	*Deeſt*	20	65	Vt terrulæ vel domus
16	Vt factæ nouæ conſtit.	21	66	Vt no. cõſt. poſt inſi. car.
17	Vt null. fabr. orat. dom.	22	67	Vt nul. fa. orat. do. pręt.
0	*Deeſt*	23	68	Vt cõſt. ſanct. imp. de ſu.
18	Vt ab illuſtrib. & qui	26	71	Vt ab ill. & q. ſu. câ dig.
19	Vt ordinariæ præfect.	25	70	Vt ordin. præfecturæ
20	Vt omnes obediant iud.	24	69	Vt om. obed. iudici pro.
tit.	COLLAT. VI.	tit.	no.	COLLAT. VI.
1	Quib. mod. nat. fil. effic.	3	74	Qu. mo. na. fil. effi. legit.
2	Vt ii qui obligatas ſe rès	1	72	Vt hi qu. ſe obl. res inn.
3	Inſtrumtor. cautelâ &	2	73	Inſtr. caut. & fide
0	*Deeſt*	4	75	Appellation. Siciliæ
4	Hæc conſt. inter. prior.	5	76	Hæc cõſt. interpretat.
5	Vt non luxurientur	6	77	Vt non luxur. cont. nat.
6	Vt liberti de cætero	7	78	Vt lib. de cæt. aureo an.
7	Apud quos oporteat	8	79	Ap. qu. op. cauſas dicere
8	Quæſtore	9	80	Quæſtore
9	Conſt. quæ dignitatibus	10	81	Cõſt. qu. dig. & epiſcop.
10	Iudicib. & vt nullatenus	11	82	Iud. vt null. cum iurei.
11	Vt clerici apud propr.	12	83	Vt cler. ap. proprios ep.
12	Conſanguineis & vter.	13	84	Conſangu. & vterinis
13	Armis	14	85	Armis
0	*Infr. collat. 9. tit. 10.*	15	86	Vt differentes Iudices
0	*Deeſt*	16	87	Donatione mort. cauſâ
14	Depoſito & denunciat.	17	88	Dep. & den. inquilinor.

tit.	no.	Edit. Gothofred.	no.	Edit: Haloandr.
tit.	no.	COLLAT. V.	no.	COLLAT. V.
4	49	His qu.ingr.ad appella.	50	Reis qui ingr.ad appell.
13	58	Vt in priuat.domib.	57	Vt in priuat.domibus
15	60	Vt defunct. seu funera	60	Ne defuncti seu reliq.
14	59	Debitâ impens.in exeq.	59	Exequiis quas fier.op.
16	61	Vt im̃obilia ante nupt.	61	Vt res im̃ob. donationis
17	62	Ord.sen.vt in quib.libr.	52	Consultationibus
18	63	No.operisnunc.mar.as.	63	Noui oper.contiprosp.
19	64	Hortulanis	64	Hortulan. constantp.
20	65	Vt terrulæ vel domus	65	His quæ relict.sũt eccl.
21	66	Vt no. const. post insin.	66	Vt no.cõs.post al.2.mẽ.
22	67	Vt null.fabricet orat.	67	Ne quis oratorium
23	68	Vt const.sanct.Impera.	0	*Deest*
26	71	Vt ab Ill.& qu.sup. eâ	71	Vt Ill.in pecuniariis
25	70	Vt ordinariæ præfect.	69	Decurionib. vt acceptâ
24	69	Vt omnes obed.iudicib.	68	Vt om. prouincia.mag.
tit	no.	COLLAT. VI.	no.	COLLAT. VI.
3	74	Quibus modis nat.filij	74	Liberis,quo. eos oport.
1	72	Vt hi qui se obl.res min	72	Vt qui se res minor.obl.
2	73	Instrumentorũ cautelâ	73	Quom.instr.qu.ap.iud.
4	75	Appellat.Siciliæ	0	*Deest*
5	76	Hęc cõst.int.prior.cõst	75	Hæc cõst.int.pri.const.
6	77	Vt non lux. cont.nat.	77	Vt qui contra natur.
7	78	Vt lib.de cæt.aur.annu.	78	Ne libertin.de cætero
8	79	Apud quos oport. caus.	79	Apud qu.op.litig.men.
9	80	Quæstore	80	Quæstore
10	81	Const.qu.dign.&episc.	81	Cõst. quæ dig. & episc.
11	82	Iudicib.ne cum iureiur.	82	Iudic. & ne cũ iureiur.
12	83	Vt cleric.apud proprios	83	Vt cler.apud prop. epis.
13	84	Consang.& vterinis	84	Consang.& vterinis
14	85	Armis	85	Armis
15	86	Vt differ. iudices audire	86	Vt præsid.qu.interpret.
16	87	Donatione mort. caus.	87	Do.mor.cau.fact.â dec.
17	88	Deposit.& denuntiat.	88	Deposito & denuntiat.

Edit. Germanic.		tit.	no.	Edit. Florent.
tit.	COLLAT. VII.	tit.	no.	COLLAT. VII.
1	Quib. mod. natur. eff. sui	1	89	Qu. mo. natural. eff. sui.
2	Testibus	2	90	Testibus
3	Imensis donationib.	4	92	Imensis donat.
4	Vt sine prohib. matres	6	94	Vt sine prohibitione
5	Vt exactione instante	3	91	Vt exact. inst. dotis 1.
0	*Inf. coll. 8. tit. 2.*	5	93	Appellationibus
6	Administratoribus	7	95	Administratoribus
7	Executoribus	8	96	Executoribus
8	Æqualitate dotis	9	97	Æqualitate dotis
0	*Infr. coll. 8. tit. 1.*	10	98	Neq; virũ quod ex dot.
9	Duob. reis promittendi	11	99	Duob. reis promitt.
10	Tẽpore solutæ pec. sup.	12	100	Tẽp. sol. pecu. super dot
		tit.	no.	COLLAT. VIII.
0	*Deest*	1	101	Donatione à curiali
0	*Deest*	2	102	Moderatore Arabiæ.
0	*Deest*	3	103	Proconsule Palæstinæ.
0	*Deest*	4	104	Prætore Siciliæ
0	*Supr. coll. 4. tit. 3.*	5	105	Consulibus
0	*Infr. coll. 9. tit. 11.*	6	106	Vsuris nauticis *nuncium abrogat; à no. 110. nouim⁹*
tit.	COLLAT. VIII.			
1	Neq. virũ quod ex dote	0	0	*Supr. Nou. 98. coll. 7.*
2	Appellationibus	0	0	*Supr. Nou. 93. coll. 6.*
3	Testamentis imperfect.	7	107	Testam. imperf. à parẽt.
4	Repetitionibus	8	108	Repetitionibus
5	Priuilegiis dotis hæret.	9	109	Priu. dot. hæreticæ mul.
6	Nauticis vsuris *nouimus*	10	110	Nauticis vsur. *nouimus*.
7	Hæc cõst. innouat cõst.	11	111	Hęc cõst. inno. cõst. qu.
8	Litigiosis & decimâ	12	112	Litig. & decimâ parte
9	Vt neq; miles neq; fœd.	16	116	Vt neq. mil. neq. fœder.
10	Vt diuinæ iussiones sub.	14	114	Vt diu. iuss. subscr. hab.
11	In medio litis non fieri	13	113	In med. lit. nõ fi. fac. for.
12	Vt cum de appellat. cog.	15	115	Vt cũ de appellat. cogn.
13	Vt liceat matri & auiæ	17	117	Vt liceat matr. & auiæ.

tit.	no.	Edit. Gothofred.	no.	Edit. Haloandr.
		COLLAT. VII.		COLLAT. VII.
1	89	Quib. mod. nat. eff. sui	89	Naturalibus liberis
2	90	Testibus	90	Testibus
4	92	Imensis donationibus	92	Imensis donationibus
6	94	Vt sin. proh. matr. debit.	94	Vt sin. vll. impe. matr. si.
3	91	Vt exact. instant. dotis	91	Vt 1. & 2. dotis exactione
5	93	Appellationibus	93	Appellationibus
7	95	Administratoribus	95	Vt magistrat. à depositâ
8	96	Executoribus	96	Executoribus
9	97	Æqualitate dotis	97	Æqualitate dotis
10	98	Neque v r. quod ex dote	98	Vt virum dote
11	99	Reis promittendi	99	Duobus reis promitten.
tit.	no.	COLLAT. VIII.	No.	COLLAT. VIII.
1	100	Tempore nõ solutę pec.	100	Tempore non numer.
2	101	Donat. à curiali factâ	101	Decurionibus.
3	102	Moderatore Arabiæ	102	Moderatore Arabię
4	103	Proconsule Palæstinæ	103	Proconsule Palęstinę
5	104	Prætore Siciliæ	104	Prętore Sicilię
6	105	Consulibus	105	Consulibus
7	106	Vsuris naut. *nunciũ* hæc *abrogatur à nouella* 110	130	*Infra collat. 9. & in Flor. Goth. est no.* 105.
0	0	*Supr. Nou. 98. coll. 7.*	0	*Supr. nou. 98. coll. 7.*
0	0	*Supr. Nou. 93. coll. 6.*	0	*Supr. nou. 93. coll. 6.*
8	107	Testa. imperf. à parent.	107	Extremâ volũtat. & bon.
9	108	Repetitionibus	108	Repetitionibus
10	109	Priuileg. dot. hæretic.	109	Mulier. fid. heretic.
11	110	Nauticis vsur. *nouimus*	110	Vsuris naut. *nouimus*
12	111	Hęc const. innou. const.	111	Hęc cõst. inno. cõst. qu.
13	112	Litigiosis	112	Litigiosis & de caut.
17	116	Vt neq; mil. neq; fœd.	116	Militibus
15	114	Vt diuin. iuss. subscr.	114	Sacris iussionibus
14	113	In med. lit. nõ fier. sa. fo.	113	Ne in medio litis
16	115	Vt cũ de appellat. cogn.	115	Vt cũ de appellationibus
18	117	Vt liceat matri & auię	1 7	Diuersis cap. & sol. mat.

tit.	Edit. Germanic.	tit.	No.	Edit. Florent.
	COLLAT. IX.			COLLAT. IX.
1	Hæredib. ab inteſtat.	1	118	Hæred. ab inteſtato
2	Vt ſponſalitia largitas	2	119	Vt ſponſ. largitas ſpec,
3	Alienat. & emphyt. &	3	120	Alienatione & emph.
0	*Deeſt*	4	121	Vt particular. vſuræ
0	*Deeſt*	5	122	Ed. Iuſtinian. de for. art.
4	Vt Iudic. non expectent	8	125	Vt Iudic. non expect.
5	Vt litigantes iurent	7	124	Vt litigant. iurent
0	*Deeſt*	9	126	Exemplũ ſacr. formæ de
0	*Deeſt*	12	129	Samaritanis
0	*Deeſt*	0	0	*Deeſt*
6	Eccleſiaſticis titulis	13	131	Eccleſiaſtic. titulis
7	Vt fratrum filij ſucced.	10	127	Vt fratr. fil. ſuccedant
8	Reſtitutione fideicom.	41	159	Reſtit. fideicommiſſi
9	Vt nulli iudicum liceat	16	134	Vt null. iud. liceat hab.
10	Vt differentes Iudices	0	86	*Supr. coll. 6. tit. 15.*
11	Vſuris nauticis *nuncium*	0	106	*Supr. coll. 8. tit. 6.*
12	Interdictis collegiis	14	132	Interd. colleg. hæretic.
13	Raptis mulieribus	25	143	Raptis mulieribus
14	Collatoribus	11	128	Collatorib. & al. capit.
15	Sanctiſſ. Epiſcopis	6	123	Sanctiſſ. Epiſcopis

Obſeruat. 1.

1. Nouellæ quæ in aliis tribus editionibus leguntur in hac editione *Germ.* non deſcriptæ, nunquam in Occidente Legales fuerunt, nec ſunt; vti priuato Iure ſolum ab Hal. Agyl. Cuiac. Goth. vel aliis Imperiali authoritate deſtitutis contra ſtabilitam Iuſtinianæi Codicis Seriem inſertæ vt præmonui *pag* 33. 36. 65. 130 & 149.

Obſeruat. 2.

2. Vulgata ſeu *Germ.* editio numerat ſolum nouellas 98. Flor. & *Hal.* ſeu Notica 165. Goth. 168. Iulianus 128. Ex quibus Nou. 140. 144. 148. 149. ſunt Iuſtini; & Nou. 161. 163. 164. ſunt Tiberij.

Obſeruat. 3.

3. Quæ deſunt *in Germ.* ſunt in Appendice *pag.* 150. Et tamen deſunt *in Hal.* Nou 40. 49. 70. 76. 106 137. 166. 167. 168. At deſunt *in Flor.* Nou. 130. 166. 167 & 168.

it.	No	Edit.Gothofred.	No.	Edit.Halaondr.
		COLLAT. IX.		COLLAT. IX.
1	118	Hæred. ab inteſtato	118	Quæ Iura agnationis
2	119	Vt ſponſalit. largit.	119	Vt donatio propt.nupt.
3	120	Alienat.emph. & locat.	120	Alien.& emph.rer.ecc.
4	121	Vt particulares vſur.	121	Vt particulares vſur.
5	122	Ed.pientiſſ.d. n. Iuſtin.	122	Edict.de formul.artif.
8	125	Vt iudic. non expect.	125	Iudicibus
7	124	Vt litigantes iur.	124	Litigatorib.& de ſport.
9	126	Exemp.ſac.for.de apel.	126	Exēp.ſa.fo.de appellat.
12	129	Samaritis	0	*Deeſt*
13	130	Quom.opor.milit.trāſ.	129	Tranſitu militum
14	131	Eccleſiaſtic.titulis	131	Eccleſiaſtic.canonibus
0	127	Vt fratr.filij ſucced.	127	Vt fratr.fil.ſuccedant
2	159	Vt reſtitutiones fideic.	159	Vt rēſt.fid.vſq. ad vnū.
17	134	Vt null.iud.lic.haber.	134	Vicariis ſeu locūten.
0	86	*Supr. coll.6.tit. 15.*	86	*Supr.coll.6.no.86.*
0	106	*Supr.coll.8.tit. 7.*	130	Vſuris nautic. *nuncius*
15	132	Interd.coll. hæretic.	132	Ed.de fide conſtant.
16	143	Muliere raptum paſsâ	143	Mulier. raptū paſsâ
11	128	Collat. & al. capitulis	128	Public.trib.exped. &
6	123	Sanctiſſ.Epiſcopis	123	Eccleſiaſtic.diu.capit.
16	133	Quom.oport. monach.	133	Monachis & aſceter.
18	135	Ne quis cog.bon.ced.	135	Ne qu.cogatur bo.ced.
19	136	Argentar. contractibus	136	Argentariorū contract.
0	137	Ordinat.Epiſcop.	0	*Deeſt*
21	138	Vſur.ſupr. duplum non	138	Vſur.ſup.dupl. nō cōp.
2	139	Indulg.illic.cont. nupt.	139	Remiſſ.pœn.illic.cont.
3	140	Vt conſ. matrim. ſolui	0	*Deeſt*
4	141	Edict.de his qui luxur.	141	Ed.de his qu.luxuriant.
25	142	His qui eunuchos fac.	142	His qui eunuchos
7	144	Samaritanis	144	Samaritanis
28	145	Vt de cæter.nullā licēt.	145	Vt null.de cæt.licentiā
9	146	Vt lic.hebr.ſec.tradit.	146	Hebræis quom.oport.

	Edit. Gothofred.		Edit. Haloandr.	
tit.	No.	COLLAT. IX.	No.	COLLAT. IX.
30	147	Reliquis publ. nõ exig.	147	Vt ea quę pręfect. aut.
31	148	Indulgentiâ reliq. pub.	148	Ind. tributariorũ reliq.
32	149	Vt Dei amantiss. episc.	0	*Deest.*
33	150	Eâ quę raptori suo nub.	150	Eâ quę rapt. suo nubit
34	151	Ne decurio aut cohort.	151	Ne decur. aut cohortal.
35	152	Ne Sacræ formę quę de	152	Ne sacr. for. quę de cau.
36	153	Infantib. expositis	153	Infantib. expositis
37	154	His qui in osdroen. illic.	154	His qui in osdro. illicit.
38	155	Vt matres etiam tutelę	155	Vt matres etiam tut. ra.
39	156	Prole partiẽdâ int. rust.	156	Prole part. int. rustic.
40	157	Rusticis qui in alienis	157	Rustic. qu. in al. pręd.
41	158	Vt deliberandi Ius etiam	158	Vt deli. Ius etiã ad imp.
42	159	*Supr. coll. 9. tit. 8. Germ.*	159	*Supr. coll. 9. tit. 8. Germ.*
43	160	Exemplũ sacrę pragm.	160	Exem. Sacr. pragmaticę
44	161	Prouinciarum pręsidib.	161	Prouinciarum pręsid.
45	162	Sacra forma transmiss.	162	Sac. form. transm. Dom.
46	163	Releuatione tributor.	163	Releu. tribut. publicor.
47	164	Hæredibus	164	Hæredibus.
48	165	Prospectu in mare &c.	165	Gener. for. de prospectu
49	166	Adiectionibus &c.	0	*Deest*
50	167	Possessione, quom. opo.	0	
51	168	Homin. qui eid. dño &c.	0	

Obseruat. 4.

4. Vulgata editio 300. annis ante aduectam typices artem in Europam, prodiit Germaniæ ac Bononiæ circa annum 1130. vel 1150.

Norica seu Haloandrina, Norimbergæ ann. 1531. vel 1541

Florentina, vel Laurentiana, ann. 1540. vel 1553.

Auenica, ann. 1550.

Gothofredica, ann. 1583.

Obseruat. 5.

5. Præcauendum est alias esse Nouellas 1. homonimas seu homotitlas, re tamen diuersas; 2. alias repetitas; & 3. reuocatorias.

1. ordinis sunt No. 1. *Goth.* cũ 164. No. 5. cum 133. No. 7. cum 46. & 120. No. 23. cum 93. No. 33. cum 34. seu 32. No. 63. cum 165. No. 87. cum 101. No. 129. cum 144.

2. ordinis est No. 32. eadem cum 34. & similis nouellæ 33.

3. ordinis sunt Nou. 111. reuocatoria 9 & Nou. 110. reuocatoria 106.

SECTIO VII.

Rubricæ Collationis xæ. seu Voluminis Feudorum.

HOc Volumen, retento semper themate Irnerianæ seu Germanicæ editionis, quæ sola legalis & vulgata appellatur, vt supra §. 4. *pag.* 65. *&* 149. prænotatum est, libros duos continet, Quorum

Ius. habet Rubricas 28. 1a. est *de Iis qui feudum dare possunt &c.* Vltima *de Vsu Mediolanensium &c.*

IIus. habet Rubricas 59. 1a. est *de Feudi cognitione*; Vltima tit. 58. *De Notis feudorum.* seu potiùs tit. 59. *Constitutiones Friderici 2. De Statutis contra libertatem Ecclesiæ.*

Sic continet in totum titulos 87. & Inscribitur titulo sequenti.

Consuetudines Feudorum.

LIBER I.

tit.

1 De Iis qui feudum dare possunt, & qui non, & qualiter acquiratur & retineatur.

De [a] His qui feudum dare possunt qui non &c. — [a] Goth.

2 De Feudo Guardiæ, & Castaldiæ.

3 Qui successores feudum dare teneantur.

4 Si de inuestiturâ feudi, controuersia fuerit.

Quibus modis feudum amittatur. *el 1.* [b]

5 Episcopum vel abbatem, vel abbatissam, vel dominum plebis feudum dare non posse. — [b] *el 2. est Infra tit. 17.*

De Naturâ feudi.

De Successione feudi.

Qui successores teneantur.

a Hic tit. 17. iuersus est tit 5. superiori.

b Pacius.

c Hic tit 23. refert. à tit. super. 12.

27 De Pace tenendâ, & eius violatoribus.

28 Hic finitur lex; Deinde consuetudines Regni incipiunt.

29 De Filiis natis ex matrimonio ad morganaticam contracto.

30 De Feudo fæminæ.

31 Si Vasallus feudo priuetur, cui deferatur.

32 Qui testes sunt necessarij, ad nouam inuestituram probandam.

33 De Consuetudine recti feudi.

34 De Lege Corradi.

35 De Clerico, qui inuestituram facit.

36 An mutus vel alias imperfectus feudum retineat.

37 An ille qui interfecit fratrem domini sui, feudum amittat.

38 De Vasallo, qui contra constitutionem Lotharij Regis, beneficium alienauit.

39 De Alienatione paterni feudi.

40 De Capitulis Corradi.

41 De Controuersiâ inter masculum & fæminam, de beneficio.

42 De Controuersiâ, inter dominum & emptorem feudi.

43 De Controuersiâ inter vasallum & alium, de beneficio.

44 Quid Iuris, si post alienationem feudi vasallus id recuperauit.

45 An agnatus, vel filius defuncti possit retinere feudum, repudiatâ hæreditate;

46 An apud Iudicem vel Curiam domini questio feudi debeat terminari.

47 Qualiter dominus proprietate feudi priuetur,

48 De Feudo non habente propriam feudi naturam.

Hic Finis est Libri 2. quo terminatur Legale seu vulgatum & Irnerianum Feudorum volumen, ac solum pro authentico habitum. At Cuiacius censuit volumen hoc Feudorum fuisse ab initio Libris IV. compositum. vnde editio Contiana & Gothofredicâ post 58. titulum *de Notis feudorum* adiecit titulos 37.

quos, ex Cuiacio, ait esse Libri 4[i]. (cum Liber 3[us] totus desit) Fragmenta, à titulo 73. ad titulum 109. quæ ipse Cuiacius restituit, seu veriùs propriâ ambitione, (quæ viros doctos afficit) ductus inseruit *ex Ardizone & Aluaroto* deprompta; Necnon Librum v[ti]. attexuit proprio marte ex diuersorum Imperatorum feudalibus Constitutionibus 16. confictum quæ constitutiones 15. cum 37. titulis d. Libri 4[i]. Rubricas 53. feudales conficiunt; quas hic annectere, & Seriem corporis Iuris ab Immemoriali vsu ac Principum assensu (vt Duarenus ait) stabilitam interuertere, temerariũ non minùs quam illegitimum esset, cum nec Rubrum, nec Nigrum illorum sit autheuticum, vt dixi *supr. P. 2. §. 1. pag. 3. ac 36. & P. 2. §. 4. pag. 65. & 169.* Ideoque Tyronis potiùs mentem turbaret, quam iuuaret, quippe qui ad solas rubricas legitimas respicere debeat, & per illas in Atrium legitimæ scientiæ introduci, vt Iustinianus ait *in Constit. Proœmial. Pandect. ad Antecess* & in *l. 1. & 2. C de veter. Iur. enucl.* & Gregor. IX. *in Constit. Proœm. Decretal. §. final. & ibi gloss.* ac sæpius à me præmonitum est.

SECTIO VIII.

Rubricæ Collationis XI[æ]. *seu Constit. Extrauagantium Iuris Ciuilis.*

PARS hæc Corporis Iuris continens Cõstitutiones tres in Vulgatâ seu Irnerianâ editione Inscribitur, vt sequitur.

EXTRAVAGANTES Cum glossis Dñi Bartoli, quas Nonnulli xá Collationẽ appellant feliciter Incipiunt.

Quomodo in læsæ maiestatis crimine procedatur.

Qui sint rebelles.

De Pace Constantiæ compositâ inter Imp. Federicum & Filium eius Henricũ, & quosdã nobiles Alemaniæ ex vnâ parte, & Ciuitates Lombardiæ & Romandiolæ ex alterâ.

SECTIO IX.

Appendix LIII. *Titulorum Feudaliũ, qui ab editione vulgatâ Vol. Feudorum absunt.*

Et in Goth. *post Libri 2. titulum. 58. inseruntur.*

SICVT, vt Neophilis, seu nouitatum amatoribus aliquid indulgerem; subieci post Rubricas legitimas voluminis authenticorum Appendicem 70. Nouellarum priuatâ authoritate insertarum in editionibus Haloandrinâ & Gothofredicâ, vt præmonui. P. 2. §. 4. *sect.* 5. *pag.* 147. *&* *sect.* 6. *pag.* 157.

Ita placuit hic Appendicem 53. titulorum, feudalium annectere, quos eadem Gothofredica editio ausa est solà ac priuatâ Cuiacij authoritate, inserere *post libri 2. titulum* 58. interuersâ Rubricarum Iuris Serie ab æuo definitâ, Eô scilicet fine, quô spurios à legitimis titulis faciliùs secernat in foro Philonomus & ad Irnerianam solùm Seriem Rubricarum

Corporis Iuris à Publico, seu Principis authoritate stabilitam, teste Duareno, puram ac illibatam respiciat, studiaque perpetuò componat, vt *in fine sectionis 7æ. pag. 174.* præmonui; Iuuat enim aliquando notitia antiquitatis vt Iustinianus ait *in* §. 1. ibi vt *nihil antiquitatis penitùs ignoretur Instit. de testam.* & collatio abrogati cum Iure substituto. *ca fuerunt 2. dist. 7.* ibi *etsi nullus iam vsus est, notitia tamen necessaria.* & ca. *legimus* 9. ibi *non vt teneamus, sed vt repudiemus dist.* 37. & Const. *proœ. Cod.* § 3. ibi *sed solam sententiā cōmendare.*

RVBRICÆ APPENDICIS.

Iuxta Seriem Contianam.

Ad Doctrinalem non Legalem Intelligentiam.

LIBER III.

Deest Integer.

nū. tit.

FRAG. LIB. IV.

73 DE Alienatione feudi.
74 De Feudis Scutiferorum.
75 De Conditione feudi.
76 De Fidelitate.
77 Si Plures sint domini, vel vassalli, an plures fidelitates vel seruitia debeantur.
78 Culpam vnius ex cohæredibus cæteris non præiudicare.
79 Vt ratio vassalli priusquā domini discutiatur.
80 De Euictione.
81 De Feudis impropriis, quæ auferuntur dantis arbitrio.
82 Prius possessionem restituendam esse, quam de principali causâ agatur.
83 Si vnus ex fratribus dederit suam partem fratri, vel domino, vel extraneo.
84 Fratrem in feudo filij non succedere.

Sequitur Liber 5. feud. Cuiacianus.

Obseruatio.

Quamuis Antiquum Feudorum volumen, suggerente ipso Cuiacio, libris solùm quatuor; vulgatum verò seu Irnerianum libris solùm duobus constaret; Ipse tamen Cuiacius, constitutiones 16. ad materiam feudalem facientes, (è quibus solæ Const. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 11. & 12. sunt legales vt notatur in margine tanquam è corpore Iuris de promptæ) in hunc librum proprio marte coniecit, & quintum inscripsit, quem editio Gothofredica inseruit, iuxta Seriem quæ sequitur.

SERIES CVIACIANA.

LIBER V.

nũ. tit.

1 De Beneficiis.[a]

2 De Causis amittendi feudi.[b]

3 De Vassallo qui vnum ex dominis refutauit.[c]

4 Vt ingratitudo vassalli probetur testibus quinque.[d]

5 De Feudis non alienandis.[e]

6 De Inuestiturâ non petitâ intra annum.[f]

7 De Feudis non alienandis, & aliis capitulis.[g]

8 De Iure Fisci.[h]

9 De Pace tenenda.[i]

10 De Incendiariis, & pacis violatoribus.[l]

11 De Pace componendâ & retinendâ inter subiectos, & aliis capitulis.[m]

12 De Pace Constantiæ.[n]

13 De Iure Protomiseos. *Const. sancimus.*[o]

14 De Iure Protomiseos. *Const. cum omnibus.*[p]

15 De Alienatione prædiorum, & prælatione consanguineorum & consortium & permixtorum & sub eodem collationis titulo adiacentium, & contiguè vnitorum, deque prædiis & agris, qui sub eodem titulo pendere vectigal intelliguntur, & de cohi-

[a] Const. Corradi.

[b] Const. Henrici 2.

[c] Cõst. eiusd.

[d] Cõst. eiusd. *habetur sup. lib. 2. tit. 57.*

[e] Cõst. Loth. 3. *supr. lib. 2. tit. 52.*

[f] Cõst. eiusd. *supr. eod. tit. 52.*

[g] Cõst. Fride. *lib. 2. tit. 55.*

[h] Cõst. Fride. *lib. 2. tit. 56.*

[i] Cõst. eiusd. *lib. 2. tit. 27.*

[l] Cõst. eiusd.

[m] Cõst. eius. *lib. 2. tit. 53.*

[n] Cõst Fride. *haberur in extrauag.*

[o] Frideric.

[p] Frideric.

bendis personis potentibus, ac militarium prædiorum ali natione *Const.* Παλαιὸς νόμος[a]. De Militibus. *Const.* Ὥσπερ σώματι [b] *in quâ statuit prædia militaria adinstar feudorum alienari non posse, nec præscribi nisi* 40. *annis nec pretium repeti, nisi à bonæ fidei possessore, & quid si miles à milite emerit, ac de aliis capitulis.*

[a] Roman. Senioris Imperat. *vide Basilic. lib.* 56. *tit.* 18.

[b] Constant. porphyrog.

§us. Vus.

SERIES RVBRICARVM Codicis Gregoriani, Hermogeniani, Theodosiani, & Basilici.

PRÆMONITIO.

CVM in §. superiori *sect.* 5. *&* 9. *pag.* 147. *&* 175. Appendicem 70. Nouellarum, & 53. titulorum feudalium, quos Gothofredus suo Codici inseruit, separatim adiecerim, eo fine, vt Philonomi spurias ab illegitimis allegationibus in foro secernerent, vel illas ad doctrinam solùm & interpretationem in re dubiâ reflecterent, nullatenus verò ad legalem authoritatem à quoquam vti paterentur vt districtè vetuit Imper. *in l.* 1. §. *hunc* 3. C. *de Iustin. Cod. confirm.* & pluribus in locis à me præmonitum est.

Non abs re esse putaui, si pariter hìc subnecterem Rubricas, quæ hodiè extant è fragmentis Codicum Gregoriani, Hermogeniani, Theodosiani, & Basilici, ad intelligentiã Operum Cuiacij, Ant. Augustini, Car. Fabroti. quæ passim respersa sunt huiusmodi Codicum allegationibus, ad fastum potiùs quam eruditionem; Quâ in re (pace illorum dixerim) peccasse videntur Viri Doctissimi, qui occa-

sione lucis cuiusdam vno vel altero casu, acceptæ à textu Græco, vel aliis Codicibus abrogatis, ita ad omnes casus, amore nouitatis, extenderunt; affectato, vt plurimùm, debacchandi prætextu contra Tribonianum; quasi loca Iuris Authorum, aut Legislatorum in Pandectas & Codicem coniecta, per auaritiam, imperitiamue, detruncarit; cum tamen omnis hæc detruncatio seu immutatio, ex Iustiniani licentiâ profluxerit, eiusque authoritate nominatim comprobata fuerit, *in l. 1. §. hunc 3. vers. sed solum C. de Iustin. Cod. confirm.* prout monui *supra P. 2. §. 4. sect. 5. pag.* 147. Aut si velis, quasi se tantò superiores cæteris ostenderent, quantò cæteris maiori Græcorum Interpretum allegatione præstarent. Et quia Ignorantia mater est admirationis, *ca. ignorantia dist.* 38. & ignorantium vbique maior est numerus *Ecclesiastis c. 1. versic.* 15.

Ideo factum est, vt Viri illi iam nominis celebritate, vel Mœcenatum authoritate supra vulgus elati, plures ætate suâ sectatores inuenerint; & Romani Iuris puritatem Imperiali authoritate stabilitam, impunè violarint; vel offuscarint quibusdã in locis potiùs, quam restituerint; quod cuilibet expendenti enarrationes Car. Annib. Fabroti, necnon ipsius Cuiacij, ad Paratitla Codicis, è græcis Authoribus delibatas, dicto citiùs apparebit; Aduertet quippe maiorem earum Græcarum allegationum partem latinè traductam, vel nihil ad Rhombum tituli facere, vel præcedentia verba minùs obscura per obscuriora explicare, ac sæpe breuissimas clarasque Cuiacij definitiones, Græcanicis & longis, commentariis obscurare.

Etenim Cuiacius ipse, post repertos Basilicῶν & Orientalis Iuris Interpretũ libros, eorũ nouitate vel natiuo fastu perculsus, ita Græcis fauere cæpit quandoque iniustiùs, vt à glossis Accursij cæterisque Latinis Interpretibus deinceps recesserit vel abstinuerit, quod ante me obseruauit Edmundus Merillius Antecess. Bituricen. *In dissert. ad libros tres ex Cuiac. cap. 9. vers. verum cum græci fol. mihi* 19.

Ne verò quis autumet me de linguâ Græcâ, vel Græcis Interpretibus malè mereri; Audiat me in eâ semper sententiâ extitisse, ac esse; vt linguæ Græcæ peritia ad vltimatam (vt ita loquar) intelligentiam necessaria sit; Quippe quarum legum pars maxima vel græcè edita, vel ex antiquis Græcis Authoribus decerpta sit, *vt alibi docui.* Hîc tamen *cum Duareno* Iure conqueri potui, & studiosos admonere, ne se Græculos potiùs, quam Iurisperitos ostentent, conquisitis ad fastum incongruis Græcorum Interpretum allegationibus; Habent sanè multa alia, in quibus Cuiacium Iuris Aquilam sectentur, vel à Fabroto edoceantur, cum simplicitas Romanarum legum amica §. *sed quia Instit. ad S. C. Trebellian.* respuat Græcanicos fastus & Παράπομπας, de quibus *Infr. P. 3. §. 5. sect. 3. Nu. 20. in fin.*

Quid sit autem Codex Gregorianus, quid Hermogenianus, Theodosianus, aut Basilicus; & quâ ætate vel authoritate editi fuerint, latè enarratur in Historicâ Iuris vtriusque Oeconomiâ. *Infr. P. 3. §. 3. nu. 10. & §. 5. nu. 18. 19. & 20.*

SECTIO I.

Rubricæ Codicis Gregoriani.

EX pluribus Rubricis seu titulis, quibus constabat Gregorianus hic Codex continens Cæsarum Constitutiones, ab Adriano ad Galienum, per Gregorium ICtum collectas; solæ 17. superextant, partim ex Pithœi bibliothecâ, partim ex Regiâ habitæ, & à Cuiacio post Codicis Theodosiani libros 16. in lucem editæ, typis Niuellianis Parisiis 1586. Quarum Authographum MS. quibusdam Aniani (qui Alarici Gothorum regis Tolosæ sedentis tempore viuebat) interpretationibus auctum, & Theodosiani Codicis libros inter & Fragmenta Hermogeniani Codicis insertum, extat in Bibliothecâ Regiâ nu.565.

SERIES.

Ex Cuiacianâ Editione.

Ad Doctrinalem non Legalem authoritatem.

tit. LIBER I.

1 De Postulando.

2 De Pactis & transactionibus.

LIBER II.

Desunt 1. & 2. tituli.

3 Si aduersus donationes sponsis factas in integrum quis restitui velit.

4 Si maior fuerit probatus.

5 De Inofficioso testamento.

LIBER III.

o Si certum petatur.

o De Petitione hæreditatis.

o De Rei vendicatione.

7. Si sub alterius nomine res empta erit.

o De Familiæ herciſcundæ & communi diuidundo.

o Si cum eo qui in alienâ poteſtate eſt negotium geſtum eſſe dicitur.

o Ad SC. Macedonianum.

tit. LIBER IV.

o Si debito perſoluto, inſtrumentum apud venditorem remanſerit.

o Si amiſſis vel debitori redditis inſtrumentis, creditum petatur.

LIBER VI.

19 Arbitrium tutelæ.

LIBER X.

o Quibus res iudicata non noceat.

LIBER XIII.

De Patriâ poteſtate.

Cætera deſunt.

SECTIO II.

Rubricæ Codic. Hermogeniani.

FRAGMENTA huius Hermogeniani Codicis (qui conſtitutiones à Galieno ad Conſtantinum magnum per Hermogenem ICtum collectas continebat) referunt ſolùm Rubricas vndecim, ignorato librorum, aut titulorum quotitatiuo numero, ordinatas tamen iuxta Seriem Cuiacianæ editionis (MS. Regio conformis, de quâ *ſectione præcedenti*) vt ſequitur.

SERIES.

Ex Cuiacianâ Editione.

nu. tit

o De Cautâ & non numeratâ pecuniâ.

o Ex Delictis defunctorum quemadmodum conueniantur ſucceſſores.

o De Iure Fisci.
o De Pactis & transactionibus.
o De Calumniatoribus & plus petendo.
o De Donationibus.
o Ad Exhibendum.
o Vbi agi debeat.
o De Instrumentis.
o De Testamentis.
o De Successionibus.

SECTIO III.

Rubricæ Codicis Theodosiani.

QVAMVIS hodiè Codicis huius authoritas, tùm in Galliâ, tùm vbique, sit solùm doctrinalis, ad interpretationem, non decisionem *iuxta l.* 1. §. *hùnc* 3. *C. de Iustin. Cod. confirm.* cum adductis *P.* 2. §. 1. *pag.* 33. *&* 34. *&* §. 4. *pag.* 148. Viguit tamen eius authoritas in Galliâ per multos annos, tempore Caroli magni; qui magnam sui Capitularis partem inde deprompsit, necnon Alarici tempore, qui Galliis & Italiâ potitus, Tolosæ sedens, Codicem proprium è legibus Romanis, seu Theodosiani Codicis collectum, operâ Goiarici Cancellarij sui confecit, & Anianus Professor interpretatus est, ac iuxta illum in foro iudicari statuit, prout ex Alarici Constitutione datâ anno eius regni 22. & regni Caroli magni anno 20. à Cuiacio editâ post Codicis Theodosiani libros 16. Parisinæ editionis, *de quâ supra pag.* 182.

Vnde frequens huius Codicis, à Cuiacio aliisque Gallis authoribus, allegatio suasit, vt prouectioribus Iustinianæis, Rubricarũ illius Seriem indicarem, eô fine de quo supra *P.* 2. §.

5. *pag.* 150. & 175. Ne verò Iuuenum animos prægrauarem, illas in Epitomem quādam velut in ſpeculum contraxi; quod ſufficere mihi viſum eſt, ad effectum de quo agitur, ob maximam titulorum illius cum titulis Iuſtinianæis conuenientiam à marginali notâ ſignatam.

Continet verò Codex hic Theodoſianus libros XVI. mutilos adhuc, & Rubricas ſeu titulos 371. quos Cuiacius ex Regiæ & Pithoei bibliothecæ MSS. in lucem edidit, vt profitetur liminaris illius editionis epiſtola, de quâ *ſupr. P. 2. §. 5. ſect. 1. pag. 182.*

SERIES.
Ex Cuiacianâ Editione.

Concordātia cum libris Codicis Iuſtiniani.

Ad Doctrinalem non Legalem anthoritatem.

LIBER I.[a]

Rubricis 12. agit de Conſtitutionibus & Magiſtratuum officiis. 1us *titulus eſt* de Conſtitutionibus Principum & edictis, *Vltimus* de Aſſeſſoribus domeſticis & Cancellariis.

a lib. 1 tit, 4. ad tit. 55.

LIBERI II.[b]

Rubricis 33. agit de Iudiciis, pactis, dolo, reſtitutionibus in integrum, inofficioſis, realibus, & mixtis actionibus, certi condictionibus, pignoribus, & de peculio. 1us *tit. eſt* de Iuriſdictione & vbi quis conueniri debeat, *Vltimus* de Vſuris.

b lib. 2 & 3.

LIBER III.[c]

Rubricis 19. agit de aliis contractibus, nuptiis, dotibus, & tutelis. 1us *tit. eſt* de Contrahendâ emptione; *Vltimus* de Adminiſtratione & periculo tutorum & curatorum.

c lib. 4. 5. & 8 à tit. 14. ad 4[illegible]

LIBER IV.[d]

Rubricis 23. agit de Bonorum-poſſeſſionibus,

d lib 6. 55. lib. 7 tit. 60. 8. ad ti[illegible]

... cum libris Cod. Iustin.

testamentis, litigiosis, manumißionibus, vectigalibus, præscriptionibus, sententiis & interdictis. 1us *tit. est* de Cretione, vel bonorum possessione; *Vltimus* Vtrum vi.

LIBER V. a

a lib. 6. tit. 55. ad 62. & lib. 8. tit. 47. ad 59.

Rubricis 12. *agit de Succeßionibus decurionum, & militum, postliminio, ingenuis, expositis, inquilinis & colonis.* 1us *tit. est* de Legitimis hæreditatibus. *Vltimus* de longâ consuetudine.

LIBER VI. b

b lib. 12. tit. 1. ad 34.

Rubricis 37. *agit de Dignitatibus, prætoribus, consulibus, præfectis, quæstoribus, primicerio, comitibus, professoribus, decurionibus, curiosis, & priuilegiis militantium in palatio.* 1us *&* 2us *tituli desunt, sed* 3us *est* de Prædiis Senatorum. *Vltimus* de Perfectissimatus dignitate.

LIBER VII. c

c lib. 12. tit. 34 ad 49.

Rubricis 23. *agit de Iure militari, commeatu, tyronibus, desertoribus, & oblatione equorum.* 1us *tit. est* de Re militari. *Vltimus* de Oblatione votorum.

LIBER VIII. d

d lib. 12. tit. 50. ad 64. lib. 8. tit. 54. ad 59 & lib. 6. tit. 60. & 61.

Rubricis 19. *agit de Tabulariis, apparitoribus, donationibus, Cælibatu, Iure liberorum & bonis maternis.* 1us *tit. est* de Numerariis, scriniariis, & exceptoribus. *Vltimus* de Bonis quæ filiisfamilias ex matrimonio acquiruntur.

LIBER IX. e

e lib. 9. & lib. 1. tit. 12 & 13.

Rubricis 45. *agit de Criminibus, abolitionibus, pœnis, Sententiam paßis, & confugis.* 1us *tit. est* de Accusationibus & inscriptionibus. *Vltimus* de Iis qui ad ecclesias confugiunt.

LIBER X. f

f lib. 10. tit. 1. ad 16. lib. 11. tit. 6. ad 13. & à tit. 47. ad 77.

Rubricis 36. *agit de Emphiteusi, bonis vacantibus, thesauris, murilegulis, claßicis, & priuile-*

giis domus augustæ. 1[us] *tit. est* de Iure fisci. *Vltimus* de Conductoribus, & hominibus domus Augustæ.

Cocordāt ia cum libris Cod. Iustinia.

LIBER XI.[a]

Rubricis 39. *agit de Tributis, exactionibus immunitate, collatione æris, dicussoribus, relationibus, & appellationibus.* 1[us] *tit. est* de Annonâ & tributis. *Vltimus* de Fide testium & Instrumentorum.

[a] lib. 10. tit. 16. ad 25. lib. 7. tit. 61. ad 70. & lib. 3. tit. 19. ad 21.

LIBER XII.[b]

Rubricis 19. *agit de Curialibus, ponderatoribus, legationibus, centurionibus, mancipibus, & excusatione ob numerum liberorum.* 1[us] *tit. est* de Decurionibus. *Vltimus* de His qui conditionem propriam reliquerunt.

[b] lib. 10. tit. 15. ad 51.

LIBER XIII.[c]

Rubricis 11. *agit de Medicis & professoribus, nauicularriis, naufragiis & censu.* 1[us] *tit. est* de Lustrali conlatione *Vltimus* de Censitoribus, peræquatoribus & inspectoribus.

[c] lib. 11. tit. 1. ad 5. tit. 47. ad 57. & lib. 10. tit. 52. ad tit. 77.

LIBER XIV.[d]

Rubricis 27. *agit de Priuilegiis corporatorum, studiis liberalibus honoratis, annonis, panis & piscis pretio, mensis oleariis, & frumento.* 1[us] *tit. est* de Decuriis Vrbis Romæ. *Vltimus* de Alexandriæ plebis Primatibus.

[d] lib. 11. tit. 13 ad tit. 39.

LIBER XV.[e]

Rubricis 14. *agit de Aquaductu, spectaculis, scenicis, lenonibus, venatione, gladiatoribus & vsu sellarum.* 1[us] *tit. est* de Operibus publicis. *Vltimus* de Infirmandis his quæ sub tyrannis aut barbaris gesta sunt.

[e] lib. 11. tit. 40. ad 47.

LIBER XVI.[f]

Rubricis 12. *agit de Episcopis, monachis, hæreticis, Iudæis, Paganis, & Religione.* 1[us] *tit. est* de Fide Catholic. *Vltimus* de Episcopali iudicio.

[f] lib. 1. tit. 1. ad tit. 11.

SECTIO IV.

Rubricæ Codicis Basilici.

PRIMVS omnium Romani Iuris Interpretum, qui libros Basilicῶν indicarit, Viglius fuit *in Præfat. ad Institut. Theophil.* teste Leunclauio *in Prolegom. ad Synops. Basilicῶν* Quorum Rubricæ legesque, etsi careant authoritate legali, quam solus sibi vendicat Codex Iustinianæus, *iuxta l. 1. §. hunc 3. C. de Iustin. Cod. confir.* & *l. 1. & 2. C. de Veter. iur. enucl.* nec diffitetur ipse Fabrotus *in Epistol. ad Cancellarium editioni suæ præfixâ* & supra sæpius inculcaui *pag.* 34. & 184.

Attamen inficiari nemo potest, concinentibus omnibus emunctioris naris Interpretibus, quin hi tituli legesque Basilici Codicis, instar insignioris cuiusdam Interpretis, lucem conferant Prolytis ad explanandos difficiliores quosdā Iustinianæi Codicis textus, quippe qui totus, ex illis in Epitomem redactis conflatus fuerit, prout ex ipsius Synopticæ Leonis Eclogæ seu Prochyri Basilicῶν Inscriptione probatur, cuius titulum ex MS. Regiæ *Nu.* 740. Vaticanæ *Nu.* 856. conceptum excerpsi, vt sequitur, Λέοντος Κωνσταντίνου καὶ Βασιλείου ἀπὸ τῶν Ἰνστιτούτων, τῶν Διγέστων, τοῦ Κώδικος, τῶν Νεαρῶν, τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ Διατάξεων, Ἐκλογὴ τῶν νόμων &c. hoc est *Leonis Cōstantini & Basilij &c. ex Institutionibus, Digestis, Codice, Nouellis Magni Iustiniani Constitutionibus, Delectus legum*; Necnon ex ipso Basilici Codicis contextu colligitur, in quo ita sub quoque titulo leges in compendiosiorem formam ordinatæ sunt, vt depromptæ ex Iusti-

nianæis Pandectis præcedant, mox illæ è Codice, demùm è Nouellis aut Institutionibus, sequantur.

Vt mirùm exinde non sit, si Rubricæ Codicis huius Basilici vindicent sibi aliquid plus authoritatis, quàm aliæ è Gregoriano, Hermogeniano vel Theodosiano Codicibus abrogatis deprōptæ, *de quibus supra pag.* 182. & 184. quâ de re non parùm gloriatur Ant. Augustin. integram titulorum Basilicῶν Seriem ad manus suas peruenisse; teste Fabroto *in Præfat. ad libros* Basilicῶν. Quorum Rubricas seu titulos Baphius Græcus, Interpres notis illustrauit; Titulos verò Eclogæ seu synopseos, Michael Psellus Græcus Interpres circa annum 1077. versibus expressit, quos exhibet Vaticana *Nu.* 845. de quibus latiùs in Notitiâ nostrâ Basilicῶν. *Infra P.* 3. §. 5. *nu.* 18.

Cæterum continet hic Codex Basilicus libros 60. mutilos adhuc, Rubricas verò seu titulos ex Fabrotianâ editione 630. Deficiunt enim tituli aliqui, vel mutili, à Fabroto tamen ex variis Eclogis Basilicῶν aliisque prochyris ingeniosè suppleti. Vnde sibi debet præcauere Philonomus, nè tantùm Basilicis tribuat, vt existimet illas, posse semper, Iustinianæi textus lectiones, ne dicam, emendare; sed vel dubias declarare. Equidem Basilica licet selectas Iustinianæi Codicis leges exhibeant, habent tamen Græcorum Imp. leges (quæ vim legis in Occidente nunquam habuerunt, nec habent vt dixi *P.* 2. §. 1. *pag.* 33) passim admixtas, itaut nisi à Iuris emerito Professore æqua prius analysis ac separatio fiat, singula singulis congruè referendo, allegari non mereantur ad decisionem, sed Interpretis so-

lùm vice fungantur, vt dixi *supr*. §. 5. *pag*. 188.

Maxima interim gloria debetur indefesso labori eruditissimi viri Car. Annib. Fabroti natione Aqui-Sextiensis, dignitate Antecessoris Primarij, imitatione alterius Irnerij, qui conquisitis vndique frustis extinctum hunc Codicem suscitauit, characteribus verè Regiis animauit, Græco-latinum reddidit, summique CANCELLARII de Literatis bene meriti (instar alterius Lotharij) summâ authoritate ac munificentiâ, posteritati commendauit.

SERIES
Iuxta Parisinã Fabroti Editionẽ.

Ad Doctrinalem non Legalem authoritatem.

LIBER I.

Rubricâ vnicâ agit de Summâ Trinitate.

LIBER II.

Rubricis 6. agit de Iustitiâ & iure, verborum significatione, regulis, ignorantiâ Iuris, precibus & Principibus, 1us tit. est de Iustitiâ & Iure & longâ consuetudine *Vltimus* de Principibus & precibus principi oblatis & constitutionibus & rescriptis eorum.

LIBER III.

Rubricis 2. agit 1. de Episcopis, & priuilegiis, & de clericis desertoribus, & Ecclesiæ fabricatoribus. 2. de Clericis qui Ecclesias suas deseruerunt & de his qui ecclesias ædificant.

LIBER IV.

Rubricâ vnicâ agit de Monasteriis & monachis, ascetis & conuersatione ipsorum.

LIBER V.

Rubricis 3. agit de Ecclesiis & monasteriis, & alienatione emphyteuseos ecclesiasticæ. 1us tit. est de Ecclesiis & monasteriis, & venerabili-

bus domibus; rebus, & Iuribus earum. *Vltimus est* Nouell. 131. de Ecclesiasticis canonibus & priuilegiis &c.

LIBER VI.

Rubricis 22. *agit de Officiis Magistratuum.* 1us *tit. est* de Magistratibus, & officiis eorum, qui in dignitate constituti sunt, & de Priuilegiis eorum. *Vltimus* Vt Præsides in litibus audiendis moram facientes vrgeant Episcopi.

LIBER VII.

Rubricis 19. *agit de Iudicibus, ordine iudiciorum, titulis potentiorum, & in Ius vocando.* 1us *tit. est* de Iudicibus ordinariis. *Vltimus* Qui legitimam personam in iudiciis habeant vel non, & vt nemo inuitus &c.

LIBER VIII.

Rubricis 2. *agit* 1. de Aduocatis siue de postulando, 2 de procuratoribus & defensoribus.

LIBER IX.

Rubricis 11. *agit de re iudicatâ, confesso, cessione bonorum, rebus authoritate iudicis possidendis & priuilegio fisci;* 1us *tit. est* de appellationibus. *Vltimus* de Satisdatione ratam rem haberi.

LIBER X.

Rubricis 37. *agit de in-integrum restitutionibus, dolo, metu & aliis.* 1us *tit. est* de Inintegrum restitutionibus. *Vltimus* de Iudicij mutatione.

LIBER XI.

Rubricis 2. *agit* 1. de Pactis 2. de Transactione & errore calculi.

LIBER XII.

Rubricis 3. *agit de Communium rerum diuisione.* 1us *tit. est* de Societate. *Vltimus* Communia vtriusque iudicij tam familiæ erciscundæ,

quam communi diuidundo & de societate eiusdem litis.

LIBER XIII.

Rubricis 2. agit 1. Commodati, vel contra. 2 de Deposito & depositi actione.

LIBER XIV.

Rubricâ vnicâ agit de Mandato, deque mandati actione directâ & contrariâ.

LIBER XV.

Rubricis 4 agit de Actionibus realibus. 1us *tit. est* de Rei vendicatione &c. *Vltimus* de Actione exhibendum.

LIBER XVI.

Rubricis 9. agit de Seruitutibus personalibus. 1us *tit. est* de Vsufructu. *Vltimus* Vsufructuarius quemadmodum caueat.

LIBER XVII.

Rubricis 3. agit 1. de Negotiis gestis. 2. de Actione quâ petuntur sumptus vtiliter facti.

LIBER XVIII.

Rubricis 8. agit de actionibus quæ ex contractibus nobis subditorum oriuntur. 1us *tit. est* de Institoriâ actione *Vltimus* Quod iussu.

LIBER XIX.

Rubricis 19. agit de actione empti, licitatione, periculo, euictione. rescisione, pacto resolutiuo, distractis à fisco. 1us *tit. est* de Emptione ac venditione deque pactis &c. *Vltimus* de Negotiatoribus qui annonæ insidiantur &c. & de Artificibus siue redemptoribus &c.

LIBER XX.

Rubricis 4. agit de locatione, emphyteusi & permutatione. 1us *tit. est* de Actione locati & conducti. *Vltimus* de actione præscriptis verbis.

LIBER

LIBER XXI.

Rubric. 3. *agit de Infamibus.* 1[us] *tit. est* de Testibus integræ existimationis &c. *Vltimus* de Causis ex quibus infamia non irrogatur.

LIBER XXII.

Rubric. 6. agit de Tabellionibus protocollis & aliis scripturis. 1[us] *tit. est* de Probationibus, & præsumptionibus &c. *Vltimus* de Iureiurando in litem.

LIBER XXIII.

Rubric. 4. agit de Iure creditorum, iniuriâ defunctorum, vsuris & accessionibus. 1[us] *tit. est* de Rebus creditis &c. & condictione earum. *Vltimus* de Argentariorum contractibus.

LIBER XXIV.

Rubric. 10. *agit de Condictionibus, ne filius pro patre &c. & actionibus hereditariis.* 1[us] *tit. est* de Condictione causâ datâ, causâ non secutâ. *Vltimus* de Compensationibus.

LIBER XXV.

Rubric. 8. agit de Pignoribus & hypothecis. 1[us] *tit. est* de Pigneratitiâ actione. *Vltimus* Quibus modis pignus vel hypotheca soluitur.

LIBER XXVI.

Rubric. 7. agit de Fideiussoribus, nouationibus & solutionibus. 1[us] *tit. est* de Fideiussoribus & mandatoribus *Vltimus* de Pecuniâ constitutâ, & SC. Velleiano.

LIBER XXVII.

Rubricâ vnicâ agit de Litigiosis, siue rebus, de quarum dominio disceptatur.

LIBER XXVIII.

Rubric. 15. agit de 1[is] *&* 2[is] *nuptiis, dotis restitutione rebus amotis & lucris nuptialibus.* 1[us] *tit. est* de Sponsalibus *Vltimus* de Restitutione rerum & de eâ quæ parit XI. mense post mortem mariti.

LIBER XXIX.

Rubric. 7. agit de pactis dotalibus & fundi dotalis alienatione 1us *tit. est* de Iure dotium & de donatione propter nuptias *Vltimus* vt res immobiles ponationis propter nuptias nec pignori obligari &c.

LIBER XXX.

Rubric. vnicâ agit. de Donat.inter vir.& vxorem

LIBER XXXI.

Rubric. 9. agit de liberis exhibendis ingratis, patriâ potestate & inspiciendo ventre. 1us *tit. est* De Dominis qui durius &c. seruos suos tractarunt. *Vltimus* de Muliere calumniæ causâ in possessionem missâ.

LIBER XXXII.

Rubric. 2. agit. 1. de Successione legitimorum liberorum & naturalium &c. deque concubinis, quæ & ipsæ per instrumenta dotalia fiunt vxores legitimæ. 2. de Filiis naturalibus.

LIBER XXXIII.

Rubric. 2. agit. 1. de Adoptantibus & adoptatis &c. 2. de Infantibus expositis vel abiectis &c.

LIBER XXXIV.

Rubric. 2. agit. 1. de Captiuis &c. deque horum postliminio & filiis & Iure. 2. de Postliminiò reuersis.

LIBER XXXV.

Rubric. 21. agit. de Liberis & posthumis Institutionibus, & substitutionibus, acquirendâ hæreditate, bonorum possessione, hæredum deliberatione, testamentis imperfectis. 1us *tit. est* de Testamentis & testatoribus, & qui testari non possint vel adhiberi testes in testamento prohibeantur *Vltimus*, de Testamento militum.

LIBER XXXVI.

Rubric. 2. agit. 1. de Codicillis. 2. de Cædibus ex

quâcumque causâ factis tam voluntariis quam non voluntariis, & de his qui, ob quæstionem de his habendam, torquentur; tum qui percussores puniantur, & quibus ignoscatur.

LIBER XXXVII.

Rubric. 12. agit de administratione, authoritate & suspicione tutorum. 1us *tit. est* de Tutelis. *Vltimus* de matre tutelam gerente.

LIBER XXXVIII.

Rubric. 19. agit de educatione pupilli, actione tutelæ, rebus alteri præstandis, magistratibus conueniendis, curatoribus & iureiurando in litem. 1us *tit. est* de excusatione iustâ tutorum & curatorum; *Vltimus* quando tutores vel curatores esse desinant.

LIBER XXXIX.

Rubric. 2. agit 1. de Querelâ testamenti. 2. de Iniusto rupto & irrito testamento.

LIBER XL.

Rubric. 9. agit de Bonorum-possessionibus & Iure accrescendi. 1us *tit. est* de Bonorum-possessione propriè sumptâ. *Vltimus* de Bonorum-possessione & petitione hæreditatis.

LIBER XLI.

Rubricis 7. agit de trebelliano, inofficiosis donationibus, iuramento. 1us *tit. est* de Falcidiâ. *Vltimus* de Collatione bonorum.

LIBER XLII.

Rubricis 4. agit de petitione hæreditatis, familiæ herciscundæ. 1us *tit. est* de Petitione hæreditatis. *Vltimus* de Interrogationibus, & responsionibus in Iure faciendis.

LIBER XLIII.

Rubricis 7. agit de Verborum obligationibus. 1us *tit. est* de Stipulationibus. *Vltimus* de mulctis seu pœnis tã ex stipulatione, quã condẽnatione Iudicũ.

LIBER XLIV.

Rubricis 41. agit de legatis particularibus, dote relegata, ademptione, & rebus dubiis, 1us tit. est de Legatis 1. *Vltimus* de Satisdatione quæ ab hærede legatariis præstatur, & de restitutione.

LIBER XLV.

Rubricis 6. agit de gradibus cognatorum, bonis maternis, vnde vir & vxor. 1us tit. est de Successione abintestato. *Vltimus* de Armeniis, vt & ipsi per omnia leges Romanorum sequantur.

LIBER XLVI.

Rubricis 3. agit de Status commutatione, & rerum diuisione. 1us tit. est de Statu hominum & diuisione personarum. *Vltimus* de Rerum diuisione & earum qualitate.

LIBER XLVII.

Rubricis 3. agit de donationibus 1us tit. est de Donationibus inter viuos. *Vltimus* de Mortis causâ donationibus.

LIBER XLVIII.

Rubricis 26. agit de libertis, ingenuis, collusione, ordine cognitionum, & præscriptione longi temporis. 1us tit. est de Manumissionibus. *Vltimus* Ne liberti de cætero opus habeant iure aureorum annulorum &c.

LIBER XLIX.

Rubricis 6. agit de obsequiis ex operis & successione & adsignatione liberi. 1us tit. est de Patronis & liberis *Vltimus* Non licere libertis facultates suas in fraudem patronorum minuere.

LIBER L.

Rubricis 16. agit de variis modis acquinendi dominia rerum. 1us tit. est de Dominio variis modis per longam possessionem acquirendo &c. *Vltimus* de acquirendo per alluuionem dominio.

LIBER LI.

Rubricis 6. agit de exceptionibus iudicati, doli & metus 1us *tit. est* de Exceptionibus & replicationibus *Vltimus* de Rebus quarum actio non datur, vt est exceptio Iurisiurandi & inutilium stipulationum & de Viduis.

LIBER LII.

Rubricis 3. (è quibus deest 2ª.) agit 1. de omnis generis obligationibus ex contractu & delicto natis &c *Vltimo* de Petitione rerum ex cōdemnatione sine pronunciatione sententiarum Iudiciali seu de indebitis solutis &c.

LIBER LIII.

Rubricis 17. (quarum 7ª. ad 16am. inclusiuè desunt) agit de naufragio, iactu, naui legata, piscatoribus & Iure maris. 1us *tit. est* de Nauticis obligationib. *Vltimus* de Emptione & vēditione vini.

LIBER LIV.

Rubricis 38. agit de Muneribus & honoribus, spectaculis, immunitate, tabulariis, legationibus, ambitiosis decretis, publicis ædificiis, proxenetis, annonis, & validis mendicantibus. 1us *tit. est* de Decurionibus & eorum priuilegiis & muneribus, deque magistratibus & incolis. *Vltimus* de expensis ludorum publicorum.

LIBER LV.

Rubricis 14. agit de Prælatione in rebus venditis, agris limitaneis, pascuis & muris. 1us *tit. est* de Agricolis tam adscriptitiis quam incolis & colonis &c. *Vltimus* de Hortulanis.

LIBER LVI.

Rubricis 18. agit de fisco & priuilegiis, inspectoribus, censitoribus, commerciis, ponderatoribus, delatoribus, & descriptoribus horreariis. 1us *tit. est* de Vectigali publico & collatoribus & publicanis. *Vltimus* de Adiectione, est autem adiectio, translatio

possessionis sterilis ad cohæredes vel sub eodem titulo tributũ pendentes, & habentes communia puædia, & eiusdem census onera sustinentes.

LIBER LVII.

Rubricis 57. agit de re militari, annonis, armis & metatis. 1us *tit. est* de Militibus & eorum priuilegiis & peculiis. &c. deque delictis &c. & de ipsorum restitutione &c. *Vltimus* de Cursu publico & iis qui equis publicis vtuntur.

LIBER LVIII.

Rubricis 24. agit de priuatis ædificiis, operibus publicis, interdictis flumine, aquæductu, fonte & incendiariis. 1us *tit. est* de Seruitutibus. *Vltimus* de His quibus precariò possidere permittitur.

LIBER LIX.

Rubricis 4. agit de mortuo inferendo, & exequiis. 1us *tit. est* de monumentis & sumptu funeris *Vltimus* de Sumptu qui fit in exequiis &c.

LIBER LX.

Rubricis 69. agit de Iudiciis ciuilibus & criminalibus, quæ tum ex delictis priuatis tum publicis oriuntur, vt pauperie, aquiliâ, seruo corrupto, fugitiuo, aleatore, condictione furtiuâ, furto contra caupones, arboribus cæsis, rapinâ, incendio, expilata hæreditate stellionatu, collegiis, populari actione, & publicis iudiciis. 1us *tit. est* de Pecuniariis pœnis & calumniis &c. *Vltimus* de reliquiis punitorum. *cui titulo Fabrotus annectit tit.* 45. de Prædæ partitione. *ex Ecloga MS. Regio, tit.* 48. *depromptum.*

§^us.VI^us.

SERIES RVBRICARVM Iuris Canonici iuxta Romanum exemplar.

PROOEMIVM.

QVAMVIS Partes Iuris Canonici, quæ legalem authoritatem obtinent, quinque solùm numerentur *in Proœm. 2æ Partis pag.* 28. Nempe 1. Decretum Gratiani 2. Decretales Gregorij. 3 Sextus Bonifacij. 4 Septimus Clementinarum. 5 Octauus Extrauagantium, & sic absque Institutionibus, quibus aditus detur ad Scientiam Canonicam in ipso limine salebrosam, ob inordinatum Gratiani decretum, vel titulis, destitutum qui subiectam materiam indicent; Quò fit vt exinde passim à Iustinianæis, & Nomocanonum studiosis negligatur.

Attamen in ratione docendi, semper Institutiones Canonicas velut elementa necessaria præmisere Interpretes, ante Gratiani Decretum, & Decretales Pontificum; cum animorum, vt & corporum, infantia detur in aditu scientiarum. §. *his igitur Instit. de Iust. & Iur.* Non secus ac de subeunte limen Ciuilis Iurisprudentiæ statuit Iustinianus *in* §. *igitur Proœm. Institut.* & in *l.* 2. §. 11. vers. *in primis legum vestibulis C. de vet. Iur. enucl.* Cum quâ hæc scientia Canonica quâdam societate coniungitur, de quâ *Infra P.* 3. §. 7. *sect.* 1

Ideò ne quid operis huius integritati deesset, præposui Rubricas Institutionum Iuris Ca-

nonici à Io. Paulo *Lancellato* Antecessore Perusino, ad imitationem Institutionum Ciuilium elegantissimè conscriptas; Quas sanè, pro communi studentium vtilitate, optandum foret, vt authoritate Pontificiâ Publici Iuris fierent, *prout indicatum est supra pag.* 38. Necnon annexui Rubricas Decreti Gratiani iuxta Seriem Distinctionum ac Quæstionum Archetypi Romani hactenus ineditas, & à me in formam titulorum eâ arte redactas, vt licet legalem authoritatem non habeant tanquam priuato Iure confectæ; Summarij tamen vel Indicis cuiusdam vice fungantur, quæ Philonomo ad Ecclesiasticas dignitates aspiranti stãtim indicent sedem materiæ canonicæ, ad quam in quæstionibus Ecclesiasticis expeditissimè recurrere valeat. Authori igitur gratias refer (ô Philonome) qui tibi tam facilem, ad canonum Thesauros, viam aperuit.

SECTIO I.

Rubricæ Institutionum Iuris Canonici.

LAncellotus Antecessor Perusinus formam Institutionum Ciuilium, quantum potuit imitatus *arg. cap.* 1. *extr. de No. oper nunc.* & latiùs *infr. P.* 3. § 7. *sect.* 1. omnia Iuris Canonici Principia in libros 4. velut elementa resoluit, quorum.

Instit. Canonic. Lib. tit.

1. 30. I[us]. de Personis, Incip. à tit. 1. *de Iure canonico.*
2. 28. II[us]. de Rebus, à tit. *de Rerum diuisione.*
3. 18. III[us]. de Iudiciis Ciuilibus, à tit. *de Iudiciis*
4. 15. IV[us]. de Iudiciis Criminalibus. Incipit à tit. de Accusationibus.

91.

SERIES.

Ex Perusinâ Lancelloti editione.

LIBER I.

Rubricis 30. agit. de Principiis Iuris, Personis Ecclesiasticis eorumque Officiis.

1 De Iure Canonico.
2 De Iure Diuino, Consuetudine & Constitutionibus.
3 De Ecclesiasticis Constitutionibus.
4 De Iure personarum.
5 De Episcopis & Summo Pontifice.
6 De Electione.
7 Qui eligere eligique possunt.
8 De Postulatione.
9 De Confirmatione.
10 De Consecratione.
11 De Receptione & auctoritate pallii.
12 De Vita & honestate prælatorum.
13 De Officio Archidiaconi.
14 De Officio Archipresbiteri.
15 De Officio Vicarii.
16 De Coadiutore.
17 De Corepiscoporum vsu sublato.
18 De Translatione.
19 De Renuntiatione.
20 De Depositione seu degradatione.
21 De Sacerdotibus in inferiore gradu cõstitut.
22 De Iis qui sunt in sacris constituti.
23 De Iis qui sunt in minoribus ordinibus constituti.
24 Communia tam maiorum quam minorum ordinum.
25 Qui promoueri non possunt.

26 De Præbendis & aliis beneficiis.
27 De Collationibus.
28 De Institutionibus & Iure patronatus.
29 De Clericis non residentibus.
30 De Regularibus ac monachis.

LIBER II.

Rubricis 28. agit de Rebus ecclesiasticis & Sacramentis.

tit.
1 De Rerum diuisione.
2 De Sacramentis.
3 De Baptismo & eius effectu.
4 De Sacramento chrismatis.
5 De Pænitentiis & Remissionibus.
6 De Eucharistiâ.
7 De Extremâ vnctione.
8 De Sacramento ordinis.
9 De Sacramento matrimonii.
10 De Sponsalibus.
11 De Nuptiis.
12 Quæ matrimonium impedire possunt.
13 De Triplici cognatione.
14 De Clandestinâ desponsatione.
15 Qui matrimonium accusare possunt vel contra illud testificari.
16 De Diuortiis.
17 De Rebus Sacris, sanctis, & religiosis.
18 De Construendis, consecrandis, & reparandis ecclesiis, & altaribus.
19 De Vnionibus ecclesiarum.
20 De Immunitate ecclesiarum & subiectione.
21 De Censibus exactionibus, & procurationibus.
22 De Capellis monachorum.
23 De Religiosis domibus.
24 De Sepulturis.
25 De Canonica portione.

26 De Decimis.
27 De Rebus Ecclesiæ alienandis vel non.
28 De Peculio clericorum, relictis & successionibus eorum.

LIBER III.

Tit. *Rubricis 18. agit de Iudiciis Ciuilibus.*

1 De Iudiciis & illorum diuisione.
2 De Procuratoribus.
3 De Pactis & transactionibus.
4 De Arbitris.
5 De In ius vocando.
6 De Dolo & contumacia & in possessionem missione.
7 De Libelli conceptione, & oblatione.
8 De Exceptionibus & replicationibus.
9 De Mutuis petitionibus.
10 De Restitutione spoliatorum.
11 De Litis contestatione.
12 De Iuramento calumniæ.
13 Vt Lite pendente.
14 De Probationibus.
15 De Sententiis & re iudicata.
16 De Executione rei iudicatæ.
17 De Appellationibus.
18 De Restitutione in integrum.

LIBER IV.

Tit. *Rubricis 15. agit De Iudiciis Criminalibus.*

1 De Accusationibus, denuntiationibus & inquisitionibus.
2 De Duplici purgatione.
3 De Simonia.
4 De Hæreticis, Schismaticis & apostatis.
5 De Sortilegis, maledicis & sacrilegis.
6 De Furtis.
7 De Vsuris.
8 De Adulteriis & aliis cõiunctionibus illicitis.

9 De Crimine falsi.
10 De Homicidio.
11 De Iniuriis & damno dato.
12 De Ecclesiasticis censuris.
13 De Sententia excommunicationis.
14 De Ecclesiastico interdicto.
15 De Suspensione.

SECTIO II.

Rubricæ Decreti Gratiani.

HIc liber Decreti continet tres partes, & inscribitur titulo sequenti.

"Decretum aureum D. Gratiani, in quo est "discordantium Canonum concordantia, ac "Primùm de Iure Diuinæ & Humanæ con- "stitutionis.

Decreti iii. Tit.
1. 101.
2. 178.
3. 5.
284.

I[a]. Pars *de Distinctionibus* agit Distinctionibus 101. de Principiis Iuris & Promotionibus clericorum.

II[a]. Pars *de Causis* resoluit quæstionibus 179. causas ecclesiasticas 36. incluso *post qu.* 3. *causæ* 33. tractatu de Pœnitentiâ distinctionibus 7. absoluto.

Quæ causarum in quæstiones diuisio non est Gratiani, sed Paleæ, seu alterius Anonymi post annum 1480. Extat enim in Biblioth. D. Cancellarij editio Veneta Decreti ann. 1480. seu 20. annis post vsitatam primùm, in Europâ, typices artem, in quâ causæ 36. in canones distribuuntur, absque vllâ diuisione in quæstiones.

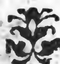
Vnde Author illius diuisionis, secutus ordinem quæstionum à Gratiano in initio cuiusq; causæ propositum, canones assignauit quæstionibus, pro illorum & quæstionum materiæ

connexitate,

connexitate, tranpositis vel omissis aliquando Paleæ canonibus, & aliis in duos sectis vt patet in *ca. admonemus. ca. præcipimus ca. nullus & ca. non qui Deo* à Paleâ sub *qu.* 2. *caus.* 16ª. inter *ca. visis* & inter *ca. sane* seu *ca. statuendũ* collocatis, qui in d. editione Venetâ & aliis recentioribus collocati sunt ante *ca. statuendum.* At in aliis editionibus collocati sunt post d. *ca. statuendum* & in *qu.* 3am. translati, vel penitus omissi. Rursum in d. editione Venetâ 1480. *ca. tales* sub eâdem *causâ* 16. est pars *ca. præcedentis* incipien. *statuendũ*; At in recentioribus edit. à *d. ca. tales* inchoatur qu. 5ª. *inter* 2am. *&* 3am. interposita, ordine quidem, respectu numerorum, præpostero, sed non respectu materiæ, *vt infra notatur in Serie causæ* 16æ. *pag.* 217.

IIIª. Pars *de consecratione* Distinctionibus 5. tractatum de consecratione concludit.

Et sic computatis distinctionibus ac quæstionibus, vice titulorum, continet hoc Gratiani Decretum Rubricas 284. Quas in gratiam cupidæ sacrorum canonum Iuuentutis in formam titulorum Primus eô fine redegi, vt illarum omissioni à Gratiano factæ supplerem, simulque inordinatam materiarum Seriem vnico intuitu distinctam velut in speculo contractam Philonomis exhiberem *vt dixi supra pag.* 41. *&* 200.

DECRETI Iª. PARS.
De Distinctionibus.

Rubricis 20. prioribus seu Distinctionibus quasi titulis agit de Principiis Iuris tùm Ciuilis tùm Canonici, In Reliquis verò de Promotis ad dignitates & ordines, eorumque Officiis.

Dist. tit.

1 De Iure Diuino & Humano, ac variis ius scriptum inter & non scriptum, differentiis.
2 De Iure Romano, eiusque speciebus.
3 De Variis Iuris Canonici nominibus.
4 De Legum fine & Canonum intentione.
5 De Iuris naturalis immutabilitate.
6 De Nocturnis illusionibus peccato imputatis, ac de Iuris naturalis dignitate.
7 De Origine Iuris, & eius Authoribus.
8 De Iuris naturalis & Consuetudinis differentiâ.
9 Vt Ius Constitutum cedat naturali.
10 Vt Ius Canonicum vincat constitutum.
11 Vt Lex vincat consuetudinem.
12 Vt Consuetudo canonibus & bonis moribus non auersa seruetur.
13 De Dispensatione contra Ius naturale vetitâ, & ad vitandum maius malum permissâ.
14 Vt minus peccatum committere non liceat, ad euitandum maius.
15 De Editione Sacrorum Canonum & quatuor priorum Conciliorum, & de Opusculis SS. Patrum recipiendis vel non.
16 De Canonibus Apostolorum recipiendis vel non, & temporibus Generaliũ Conciliorũ.
17 De Conciliis Generalibus sine Papę authoritate non celebrandis.
18 De Prouincialibus Conciliis illorumque

authoritate.

19 De Mandatis ecclesiasticis deuotè seruandis.

20 Vt in causis definiendis Sacri canones, & in expositione sacræ scripturæ doctrina Patrum præferatur.

21 De Diuersis ordinibus & gradibus ministrorum, & ne maior à minori iudicetur.

22 De Dignitate Romanæ Ecclesiæ & aliarum.

23 De Ordinatione Romani Pontificis & aliorum ministrorum.

24 De Examine ordinandorum.

25 De Officio Episcopi & Clericorum. Et 1. de 1o. præcepto ex 13. regulæ Apostolicæ, vt Episcopus sit sine crimine.

26 De Secundo præcepto, vt sit vnius vxoris vir.

27 De Recusantibus vouere continentiam, non promouendis, & voti simplicis ac solemnis differentiâ.

28 Ne Clericis vxores habere liceat.

29 De Canonicis decretis ex causâ, tempore, loco, & personâ intelligendis.

30 De Approbato contra Manichæos Clericorum matrimonio.

31 De Continentiâ Clericorum occidentalium.

32 De Vitando Presbitero concubinario.

33 De Bigamis, corpore vitiatis, lusoribus, & concubinariis non ordinandis.

34 Ne Prælati domesticas personas etiam consanguineas, in nimiam familiaritatem admittant, & de venatore Episcopo.

35 De Tertio præcepto Apostoli, ne ordinandus sit vinolentus.

36 Vt Clerici sacrarum literarũ peritiam habeãt.

37 Ne Clerici ad libros Gentilium respiciant, peritiam tamen scientiarum sæcularium habeant.

60 Ex quonam Clericorum ordine Præpositus, Decanus, Archipresbyter, vel Episcopus sit eligendus.

61 Vt Laici in Episcopos non eligantur, sed postulentur.

62 De Iure eligendi, ad Clericos, consensu autem, ad populum pertinente.

63 Ne laici Episcoporum electionibus se immisceant.

64 De Consecratione Episcopi.

65 Vt consentientibus Episcopis comprouincialibus, Episcopus ab Archiepiscopo consecretur.

66 Ne Archiepiscopi consecratio à paucioribus quàm tribus comprouincialibus fiat.

67 De Promotione Presbyterorum.

68 De Ordinatione clericorum iterandâ vel non, & Chorepiscopis.

69 Ne minimè ordinati in eclesiâ Dei ministrent.

70 De Clericis sine titulo non ordinandis.

71 Ne quis à non suo Episcopo ordinetur.

72 De Clerico sine literis dimissoriis non ordinando.

73 Formula literarum dimissorialiũ ad ordines.

74 An & quando inuitis ordines conferantur.

75 De Temporibus ordinationum.

76 De Ieiuniis quatuor temporum.

77 De Gradibus ordinationum & interstitiis temporum.

78 De Ætate ordinandorum.

79 De Summi Pontificis electione à solis Cardinalibus faciendâ.

80 De Assignandâ sede Episcopis & Archiepisc.

81 De Vitâ & honestate ordinandorum.

82 Vt Episcopus, his qui suo labore viuere non valent, de suo prouideat.

DECRETI II[a]. PARS.
De Causis Ecclesiasticis.

Rubricis seu quæstionibus 179. (quarum materiam indicant 36. verba versibus 7. expressa pag. 63.) resoluit causas 36. in foro ecclesiastico controuersas.

CAVSA I.

Rubricis 7. agit de crimine simoniæ:

qu. tit.

1 De Prohibitâ spiritualium rerum venditione.
2 Ne pro ecclesiæ aut monasterij ingressu, pecunia soluatur aut exigatur.
3 De Simoniacâ præbendæ emptione.
4 De Simoniâ per patrem, filio ignorante, commissâ.
5 An Filio retinere liceat, quod pro eo pater Simoniacè acquisiuit.
6 De Simoniacis ignoranter ordinatis tolerandis.
7 An renuncians hæresi ad Episcopatum sit promouendus.

CAVSA II.

Rubricis 8. agit de Accusationibus & appellationibus.

1 De Ordine Iuris in notoriis non seruando.
2 De Spoliato ante omnia restituendo.
3 De Accusatore pœnæ talionis obnoxio.
4 De Purgatione canonicâ, reo publicè diffamato, indicendâ.
5 An & quando duorum testimonio Episcopus damnetur.
6 De Appellatione friuolâ reiiciendâ.
7 Ne inferior existentem in maiori ordine accuset.
8 Qualiter accusatio fieri debeat.

1	7
2	8
3	11
4	6
5	6
6	5
7	2
8	5
9	3
10	3
11	3
12	5
13	2
14	6
15	8
16	7
17	4
18	2
19	3
20	4
21	5
22	5
23	8
24	3
25	2
26	7
27	2
28	3
29	2
30	5
31	3
32	8
33	11
34	2
35	10
36	2
	178

CAVSA III.

Rubricis 11. agit de spoliatorum restitutione, tempore induciarum, à quibus Episcopus accusitur, & iudicetur.

1 Ex quibus causis Spoliatus, non sit restituendus.
2 De Induciis in iudicio concedendis.
3 De Temporibus induciarum.
4 De Infamibus, nisi contra sibi similes, à testimonio repellendis.
5 De Domesticis vel inimicis; à testimonio repellendis.
6 De Reo, extra prouinciam, in Ius non trahendo.
7 Vt criminosus ab ecclesiâ toleratus, Iudex esse valeat.
8 Ne Episcopus, nisi ab Episcopis duodecim, iudicetur.
9 Vt in criminali causâ, non nisi actore & reo præsentibus, sententia proferatur.
10 Vt accusator, in vno capitulo deficiens, repellatur ab aliis.
11 De Reaccusatione.

CAVSA IV.

Rubricis 6. agit de Personâ Accusatoris & testium.

1 De Excommunicato ab accusatione repellendo.
2 Ne minor annis 20. in criminali causâ testis admittatur.
3 Vt accusare prohibitus testificari non valeat.
4 Ne idem simul accusator & testis esse valeat.
5 Vt in ius vocatus non veniens, nisi probatâ absentiæ causâ, excommunicetur.
6 Vt calumniator in propriâ causâ, si criminalis non sit, audiatur.

CAVSA V.

Rubricis 6. agit de Pœnis famosi libelli & Calumniosæ accusationis.

1 De Pœnâ libelli famosi.
2 Vt binâ citatione vocetur, antequam quis excommunicetur.
3 Ne quis causam criminalem per procuratorem agat.
4 Ne absque synodali audientiâ damnetur Episcopus.
5 Ne accusans ex charitate, inimicus habeatur.
6 Vt obiecta non probans, talione plectatur.

CAVSA VI.

Rubricis 5. agit de infamibus ab accusatione repellendis & formâ iudicij contra Episcopum instituendi.

1 Ne criminosi vel infames, Religiosum Episcopum de simonia accusent.
2 Vt simplici dicto Episcopi, accusationem in accusantem conuertentis, stari non debeat.
3 Vt liceat in causâ damnationis, iudicium petere ab Episcopis alterius Prouinciæ.
4 Vt comprouincialibus Episcopis dissentientibus, Primas vel Episcopus alterius Prouinciæ aduocetur.
5 Accusatore deficiente, non esse probationem à reo diffamato exigendam: sed canonicam purgationem.

CAVSA VII.

Rubricis 2. agit de Translatione; Cessione & Coadiutoriâ Episcopatus.

1 Vt viuo Episcopo, non possit alius in eâdem Ecclesiâ ordinari, nisi translatione aut cessione, vel coadiutore infirmitatis causâ dato.

2 Vt his qui ex causâ infirmitatis sedem cesserunt, sanitate receptâ, ad sedem regressus non detur.

CAVSA VIII.

Qu tit. *Rubricis 5. agit de Electione Episcopatus.*

1 De Prohibitâ, Episcopis, successoris electione.

2 Ne in electione, valeant amicorum patrocinia.

3 Vt Iuramenti præstatio pro Ecclesiæ indemnitate, pacto præcedente, simoniaca habeatur.

84 Ne clericis liceat, Episcopi de crimine accusati, non tamen damnati, iudicium declinare;

5 Ne ad sedem Apostolicam vocatus, sine litteris Apostolicis ad suam reuertatur.

CAVSA IX.

Rubricis 3. agit de Iurisdictione Episcopi, in clericos alterius dioecêsis non extendendâ.

1 Vt ordinatus, ignoranter ab excomunicato, admittatur.

2 Ne liceat clericos alterius diœceseos sine proprij Episcopi literis ordinare.

3 Ne liceat Archiepiscopo, de clericis sui suffraganei, cognoscere; nisi in casum negligentiæ aut appellationis.

CAVSA X.

Qu tit. *Rubricis 3. agit de Iuribus Episcopi in rebus suæ Eccl. siæ, & Cathedratici exactione.*

1 Vt Ecclesiæ ac dotis eiusdem dispositio, ad Episcopum pertineat.

2 De Rebus Ecclesiæ alienandis vel non.

3 De Cathedratico, à singulis Ecclesiis, exigendo

CAVSA XI.

Rubricis 3. agit de foro clericorum competenti.

1 De Clerico ad ciuilem iudicem non trahendo

2 De Pœnâ trahentis Clericum ad sæculare iudicium.

3 Vt Clericus, Episcopi sententiæ non parens, deponatur.

CAVSA XII.

Rubricis 5. distinguit peculium clericorum à peculio Ecclesiæ.

1 An & quando Clericis licuerit proprium habere.

2 In quibus causis Clerici, res Ecclesiæ dare possint.

3 De Rebus intuitu Ecclesiæ acquisitis, alteri quam Ecclesiæ, non relinquendis.

4 Quibusnam possint Clerici, res partim é suis partim Ecclesię rebus prouectas relinquere.

5 Vt liceat Clericis, de propriis, non de rebus Ecclesiæ, testari.

CAVSA XIII.

Qu
tit.

Rubricis 2. agit de Decimis.

1 De Decimis, ratione personæ & territorij soluendis.

2 De Iure Decimarum, tam actiuè quam passiuè, præscribendo.

CAVSA XIV.

Rubricis 6. agit de Vsuris & Vsurariis.

1 Vt liceat Clericis, in iudicio, sua repetere.

2 De Testibus in causæ suæ Ecclesiæ recipiendis.

3 Quod, præter sortem aliquid recipere, sit vsura.

4 Ne liceat, Clericis aut laicis, vsuras accipere.

5 De Eleemosinâ ex vsuris non faciendâ.

6 De Vsurariis, habentibus vnde restituant, ad pœnitentiam non recipiendis.

CAVSA XV.

Rubricis 8. agit de delictis à mente-capto commißis, & de mulieris à clerico cognitæ confeßione.

1 Ne delictum, ignoranti vel mentecapto, imputetur, nisi culpa illorũ præcesserit.
2 Ne Clerico liceat, pro patrociniis, munera exigere.
3 Ne Clericus, ex confessione mulieris cum quâ deliquit, damnetur.
4 Ne Episcopus, die Dominicâ causas audiat
5 De Purgatione canonica reo diffamato indicendâ.
6 De Confessione in criminalibus non extorquendâ.
7 Ne solus Episcopus Diaconum aut Presbiterum deponat.
8 Ne confessus aut conuictus, de culpis ante ordinationem commissis, ministrare valeat.

CAVSA XVI.

Rubricis 7. agit de monachorum Iure in eorum Ecclesiis.

	lug dũ. ed.	vulgat ed.	
Incip. ca. od mona- i. 1.	1	1	Vt liceat monachis officium in Ecclesiâ, de Abbatis & Episcopi licentia, celebrare. a
ncip. ca. de pellis 69.	2	2	Vt ad monachos, in capellis pleno iure possessis, sacerdotis institutio; in Parrochialibus vero ad Episcopos, pertineat b & Ne capellam &c. *Rom.*
ncip. ca. les. 77.	* 5	2	* Ne capellam, in alienâ diœcêsi constructam Episcopus aut Abbas, vendicet Iure territorij. c
Incip. ca. od autem æscriptione. 1.	3	3	De Præscriptione Ecclesiæ, aduersùs Ecclesiam. d

De Mona-

4 4 De Monasterij præscriptione, aduersus Ecclesiam. *e.* *e Inc. ca. ostensum, 92.*

6 5 Vt qui rem Ecclesiæ ab anno detentam, propriâ vendicat authoritate, cadat à Iure. *f* & Ne delictum &c. *Lugd.* *f Inc ca. quod autem ea. 103*

6 6 Ne delictum Episcopi, in damnum Ecclesiæ, conuertatur. *g.* *g Inc. ca. placuit. 111.*

7 7 Ne liceat Ecclesiam, nisi patronata sit, de manu laici recipere. *h Inc. ca. quod autem Ecclesias. 155.*

Obseruatio.
ad Quæst. 5am. causæ 16.

Hæc causa 16 componitur canonibus 155 in quæstiones 7 distributis, circa quarum Seriem Editio vulgata conuenit cu Lugdunen. annor. 1513 1555. 1573. 1623. & 1551. & cum Parisien. 1561. 1601. 1618. & cum Taurinen. 1620. *in qu.* 1. 3. 4. 7.

Differunt verò *in qu.* 2. 5. 6. Nam *vulgata* coniungit tit. *Vt ad monachos &c.* cum tit. *Ne capellam* &c. pro qu. 2. Distinguit verò tit. *Vt qui rem &c.* à tit. *Ne delictum &c.* pro qu. 5. & 6.

At è contra *Lugd.* & aliæ distingunt tit. *Vt ad monachos &c.* à tit. *Ne capellam &c.* pro qu. 2a. nec non pro 5a ordine præpostero *inter 1am & 3am* interiecta. Coniungit verò tit. *Vt qui rem &c.* cum tit. *Ne delictum &c.* pro qu. 6a.

Quæ Series Lugdūen in allegando τ8ς 4. canones *sub qu.* 5a. inter 2am & 3am. collocatos, hodie vsu præualuit, Eò quod illam, Gratianus initio causæ 16. *ordine 5 am qu.* proposuerit, Vnde tùm ob materiæ connexitatem cum canonibus *2æ qu.* tum ob illius conuenientiam cum his 4. canonibus *ante qu. 3am* interpositis. Autor diuisionis causarum in quæstiones, maluit præposterare numerum, quam seriem canonum interuertere. vt indicaui *supra* P. 2. §. 6. *pag.* 205.

CAVSA XVII.

Q. tit. 4. *Rubricis 4. agit de Votis non dissoluendis*

1 Ne Votum in mente retentum respectu Ecclesiæ sit obligatorium.

2 De Renunciatis beneficiis, mente capto restituendis.

3 Ne professo liceat, ad propria redire,

4 De Propriis, à desertore monasterij non vendicandis.

Quæst.

CAVSA XVIII.

Rubricis 2. agit de Abbatis electione.

1 Vt Abbas factus Episcopus, Ecclesiæ non monasterio acquirat.

2 De Abbatis electione à monachis faciendâ

CAVSA XIX.

Rubricis 4 agit de Clericorum regularium, in monasteria, translatione.

1 Vt Episcopo recusante, liceat clericis ad monasteria transire.

2 Ne canonicis regularibus liceat, sine prelati licétiâ, ad monasteria monachorũ, transire

CAVSA XX

Rubricis 4. agit de Ingressu filiorum in monasteria

1 Ne filii à parentibus religioni traditi, profiteri cogantur.

2 Vt nouitiis, infra annum & diem à Monasterio liceat recedere.

3 De Rescindendâ professione per vim & metum emissâ.

4 De Translatione professi ab vno in aliud Monasterium.

CAVSA XXI.

Rubricis 5. agit de ministerio Clericorum Ecclesiæ debito, & vestibus eorum

1 Ne liceat Clerico duabus Ecclesiis inscribi.

2 De Translatione clerici à suâ in aliam Ecclesiam.

3 Ne Clerico liceat Sæcularium negotiorum procurationem, nisi causâ pietatis, suscipere.

4 De Vestibus Clericorum.

5 De Clericis, ad sæculare iudicium, confugientibus.

CAVSA XXII.

Rurbicis 5. agit de Periurio.

1 De Iureiurando causâ necessitatis præstando.

2 De Eo, qui credens verum, falsum iurauit.

3 Non licere Clericis consuetam obedientiam Episcopo, ante condemnationem, denegare.

4 De Iuramento illicito non seruando.

5 De Periurio per compellentem peierare incurso.

CAVSA XXIII.

Ru bricis 8. agit de bello iusto & violentâ rerum ablatione.

1 De Militiâ in bello iusto permissá.

2 De Bello iusto, à Principe repetendæ rei suæ, vel iniuriæ propulsandæ causâ, indicto.

3 De Iniuriâ sociorum armis propulsandâ.

4 De Vindictâ, ab eo cuius interest, in ferēdâ.

5 Iudices & ministros, ab homicidio reorum, iustitiæ causâ excusari.

6 De Malis, ad bonum, cogendis.

7 Vt hæretici, suis & Ecclesiæ suæ bonis, spolientur.

8 Ne liceat Clericis manu propriâ, nisi causâ necessitatis, arma mouere.

CAVSA XXIV.

Rubricis 3. agit de excommunicatione & Interdicto.

1 Neminem ab heretico excommunicari posse.

2 De Hæretico etiam post mortem excommunicando.

3 Ne pro peccato Domini, possit eius familia excommunicari, sed interdicto supponi.

Quæst.

CAVSA XXV.

Rubricis 2. agit de Priuilegiis.

1 Vt authoritate priuilegij, valeat quis aduersus Ius commune, se tueri.

2 Priora priuilegia posterioribus ex certâ scientiâ concessis, abrogari.

CAVSA XXVI.

Rubricis 7. agit de sortilegis.

1 Vt, qui sub ficto religionis nomine futura promittunt, sortilegi habeantur.

2 De Crimine sortilegii.

3 De Origine superstitiosæ diuinationis.

4 De Quatuor speciebus sortilegorum.

5 De Sortilegis excommunicandis.

6 Ne liceat Presbytero, excommunicatum ab Episcopo, nisi in necessitatis articulo, reconciliare.

7 De Pœnitentiâ morientibus non imponendâ, sed resipiscentibus notificandâ.

CAVSA XXVII.

Rubricis 2. agit de voto impediente, matrimonium.

1 De Voto simplici, non dirimente matrimonium.

2 De Matrimonio, per verba de præsenti, non dissoluendo.

CAVSA XXVIII.

Rubricis 3. agit de Matrimonio Infidelium & Bigamorum.

1 De Coniugio infidelium.

2 Vt, ad fidem conuerso, & ab infideli separato, aliam ducere liceat.

3 Vt bigamus sit, qui vnam ante, & post baptismum aliam, vxorem duxit.

Qu tit.

CAVSA XXIX.

Rubricis 2. agit de Impedimento erroris circa statum personæ.

1 De Matrimonio, inter seruum & ingenuam, scienter contracto.

2 De Matrimonio, inter seruum & ingenuam, per errorem contracto.

CAVSA XXX.

Rubricis 5. agit de Impedimento Affinitatis spiritualis & Clandestinitatis.

1 Vt liceat Viro reddere debitum vxori, quæ filium morientem baptisauit.

2 De Desponsatione impuberum.

3 De Prohibito, spiritualium filiorum vel adoptiuorum cum naturalibus matrimonio.

4 Vt liceat commatrem vxoris suæ in vxorem ducere, si commaternitas matrimonium præcesserit.

5 An & quomodo Clandestina desponsatio matrimonio præiudicet.

CAVSA XXXI.

Rubricis 3. agit de impedimento adulterii ante matrimonium cum sponsâ commissi.

1 De Eo qui duxit, quam polluit per adulteriũ.

2 Ne filia inuita nuptui tradatur.

3 Vt filia, post patris sponsionem vni factam, alteri nubere possit.

CAVSA XXXII.

Rubricis 3. agit de Adulterio inhabili ad dissolutionem vinculi matrimonii.

1 De Matrimonio cum meretrice contracto.

2 Ne vxor appelletur, quæ causâ incontinentiæ ducta est.

3 Vt mulier, aut liberi non patris serui, arbitrium sequatur.

4 Ne liceat, vxore viuente, filios ſibi ex ancillâ quærere.

5 Vt ea quæ patitur inuita, pudicitiam non amittat.

6 Non licere viro vxorem dimittere ob fornicationem, ſi ipſe fornicator ſit.

7 Ne quis viuente dimiſsâ, ob adulterium aliam accipiat.

8 Ne liceat infidelem, ſub conuerſionis conditione, ſi dimiſſa viuat, ducere.

CAVSA XXXIII.

Rubricis II. *agit de diſſolutione matrimonii per impotentiam, Pœnitentia & debito coniugali.*

Quæſtit.

1 De Matrimonij diſſolutione, ex capite impotentiæ.

2 Vt Separata nubere poſſit, cum quo prius eſt fornicata, peractâ prius pœnitentiâ.

3 TRACTATVS DE POENITENTIA. *ſeptem diſtinctionibus ſubiicitur.*

1. Sola cordis contritione, ſi confitendi facultas deſit, peccatum poſſe deleri.
2. Charitatem ſemel acquiſitam, poſſe in viâ non in patria, amitti.
3. Pœnitentiam reiterari poſſe, præter ſolemnem.
4. Peccata ſemel dimiſſa, non redire ſimpliciter.
5. Vt, arbitrio ſacerdotis diſcreti, pœnitentia imponatur.
6. Vt Fideles peccata ſua, proprio ſacerdoti vel alteri, de eius licentiâ, confiteantur.
7. Pœnitentiam metu mortis acceptam, eſſe fructuoſam.

4 De Actu coniugali tempore orationis interdicto.

Ne liceat coniugibus, sine vtriusque consensu, continentiam vouere.

CAVSA XXXIV.

Rubricis 2. agit de dissolutione matrimonii. Viro, credito mortuo, redeunte.

1 Vt alteri nubens, credens virum mortuum, excusetur ab adulterio.

2 Vt ad redeuntem virum, cogatur mulier redire & à secundo recedere.

CAVSA XXXV.

qu. tit. *Rubricis 10. agit de impedimento consanguinitatis.*

1 De Matrimonio cum consanguineis prohibito.

2 De Matrimonio cum affinibus vetito aut permisso.

3 De Impedimento consanguinitatis, olim ad 7^u, hodie ad 4^u gradum restricto.

4 De Causâ prohibitionis ad 7^u gradum, à 7 ætatibus mundi, petitâ.

5 De Computandis gradibus consanguinitatis.

6 De Iureiurando consanguinitatis, à propinquis & vicinis exigendo.

7 De Incæstuosis, in filios, non agnoscendis.

8 De Consanguineis ignoranter coniunctis, non accedente dispensatione Papæ, separandis.

9 De Matrimonio, falsis testibus dissoluto, redintegrando.

10 Ne filij, ex viduâ secundò nuptâ suscepti consanguineis prioris viri coniungantur.

CAVSA XXXVI.

Rubricis 2. agit de impedimento raptus.

1 De Raptu Virginum.

2 De Matrimonio raptoris cum raptâ contracto.

DECRETI III. PARS.

De Consecratione.

dis. tit

Rubricis, seu distinctionibus 5. tractatum de Consecratione absoluit.

1 De Ecclesiarum, consecratione, & Missarum celebratione.
2 De Sacramento Eucharistiæ.
3 De Festiuitatibus per anni circulũ celebrãdis.
4 De Baptismi sacramento.
5 De Confirmatione & Ieiunio.

SECTIO III.

Rubricæ Librorũ V. Decretaliũ Gregorianæ Cõpilationis.

GREGORIANA hæc Compilatio constat libris 5.

Lib.	Nũs tit.
1	43
2	30
3	50
4	21
5	41
	185

Ius de Iudicibus ecclesiasticis. Incipit tit. 1. *de Summâ Trinitate & fide catholicâ*. Desinit tit. 43. *de Arbitris*.

IIus de Iudiciis. Incip. tit. 1. *de Iudiciis*. Desinit tit. 30. *de Confirmatione vtili vel inutili*.

IIIus de Rebus Clericorum. Incipit tit. 1. *de Vitâ & honestate clericorum*. Desinit tit. 50. *Ne clerici vel monachi sæcularibus negotiis se immisceant*.

IVus de Matrimonio. Inc. tit. 1. *de Sponsalibus & matrimoniis*. Desinit tit. 2. *de Secundis nuptiis*.

Vus de Criminibus. Incip. tit. 1. *de Accusationibus &c.* Desinit tit. 41. *de Regulis Iuris*.

Sic hoc Decretalium volumen continet in totum Rubricas 185. & Inscribitur titulo sequenti.

DECRETALIVM Gregorij Papæ IX. Compilatio.

Constitutio Procemialis. *Rex pacificus.* *

* In exéplari *Romano* directa est Scholaribus & Doctoribus *Parisiis* & Bononiæ commorantibus At in *Tarraconen.* Solis Schol. & Doct. *Bononiæ* &c. Extat MS. vtriusque hic in Bibliot. D Cancellarij.

LIBER I.

Rubricis 43. agit de Religione, constitutionibus & Officiis Iudicum ecclesiasticorum.

Tit.

1 De Summâ Trinitate & Fide Catholicâ.
2 De Constitutionibus.
3 De Rescriptis.
4 De Consuetudine.
5 De Postulatione Prælatorum.
6 De Electione & electi potestate.
7 De Translatione Episcopi.
8 De Authoritate & vsu pallij.
9 De Renunciatione.
10 De Supplendâ negligentiâ prælatorum.
11 De Temporibus ordinationum & qualitate ordinandorum.
12 De Scrutinio in ordine faciendo.
13 De Ordinatis ab Episcopo, qui renuntiauit Episcopatui.
14 De Ætate & qualitate, & ordine præficiendorum.
15 De Sacrâ vnctione.
16 De Sacramentis non iterandis.
17 De Filiis Presbiterorum ordinandis vel non.
18 De Seruis non ordinandis, & eorum manumissione.
19 De Obligatis ad ratiociniâ ordinandis vel non.
20 De Corpore vitiatis ordinandis vel non.
21 De Bigamis non ordinandis.
22 De Clericis peregrinis.

LIBER II.

Rubricis 30. agit de Iudiciis ecclesiasticis sententiâ & appellationibus.

LIBER III.

Rubricis 50. agit de Iuribus Clericorum & rebus Ecclesiasticis.

40 De Consecratione Ecclesiæ vel altaris.
41 De Celebratione Missarum, & Sacramento Eucharistiæ.
42 De Baptismo & eius effectu.
43 De Presbytero non baptisato.
44 De Custodiâ Eucharistiæ, chrismatis, & aliorum sacramentorum.
45 De Reliquiis & veneratione Sanctorum.
46 De Obseruatione Ieiuniorum.
47 De Purificatione post partum.
48 De Ecclesiis ædificandis vel reparandis.
49 De Immunitate Ecclesiarum, cæmiterij, & rerum ad eas pertinentium.
50 Ne Clerici, vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant.

LIBER IV.

tit. *Rubricis 21. agit de Matrimonio.*

1 De Sponsalibus, & matrimoniis.
2 De Desponsatione impuberum.
3 De Clandestinâ desponsatione.
4 De Sponsâ duorum.
5 De Conditionibus appositis in desponsatione & aliis contractibus.
6 Qui Clerici vel vouentes matrimonium, contrahere possunt.
7 De Eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.
8 De Coniugio leprosorum.
9 De Coniugio seruorum.
10 De Natis ex libro ventre.
11 De Cognatione spirituali.
12 De Cognatione legali.
13 De Eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ vel sponsæ.
14 De Consanguinitate & affinitate.

15 De Frigidis & maleficiatis, & impotentiâ coeundi.
16 De Matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ.
17 Qui filij sint legitimi.
18 Qui matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari.
19 De Diuortiis.
20 De Donationibus inter virum & vxorem & de dote post diuortium restituendâ.
21 De Secundis nuptiis.

LIBER V.

Rubric. 41. agit de Criminibus & Pœnis Ecclesiasticis.

tit.
1 De Accusationibus, inquisitionibus, & denunciationibus.
2 De Calumniatoribus.
3 De Simoniâ, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur.
4 Ne Prælati vices suas, vel Ecclesias sub annuo censu concedant.
5 De Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentiâ docendi.
6 De Iudæis & Sarracenis, & eorum seruis.
7 De Hæreticis.
8 De Schismaticis & ordinatis ab eis.
9 De Apostatis, & reiterantibus Baptisma.
10 De iis qui filios occiderunt.
11 De Infantibus, & languidis expositis.
12 De Homicidio voluntario, vel casuali.
13 De Torneamentis.
14 De Clericis pugnantibus in duello.
15 De Sagittariis & Balistariis.
16 De Adulteriis, & stupro.
17 De Raptoribus, incendiariis, & violatoribus Ecclesiarum.

18 De Furtis.
19 De Vsuris.
20 De Crimine falsi.
21 De Sortilegiis.
22 De Collusione detegendâ.
23 De Delictis puerorum.
24 De Clerico venatore.
25 De Clerico percussore.
26 De Maledicis.
27 De Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante.
28 De Clerico non ordinato ministrante.
29 De Clerico per saltum promoto.
30 De Eo qui ordines furtiué suscepit.
31 De Excessibus Prælatorum & subditorum.
32 De Noui operis nunciatione.
33 De Priuilegiis & excessibus priuilegiatorum.
34 De Purgatione canonicâ.
35 De Purgatione vulgari.
36 De Iniuriis & damno dato.
37 De Pœnis.
38 De Pœnitentiis & remissionibus.
39 De Sententiâ excommunicationis & suspensionis & interdicti.
40 De Verborum significatione.
41 De Regulis Iuris.

SECTIO IV.

Rubricæ Sexti Decretalium Bonifacianæ Compilationis.

SExtus hic Liber Bonifacij VIII. authoritate compilatus eamdem librorum ac titulorum seriem retinet, quam Gregoriana compilatio obtinuit, Continetque Decretales

Nũs Lib.	tit.
1	22
2	15
3	24
4	3
5	13
	77

post illam superuentas vsque ad tempora Bonifacij VIII. in quinque libros distinctas & sub titulis 77. ordinatas, vt in adiecto marginis calculo. *pag.* 231.

LIBER I.

Rubricis 22. agit de Prælatis Ecclesiasticis & officiis illorum.

tit.

1 De Summa Trinitate & fide Catholicâ.
2 De Constitutionibus.
3 De Rescriptis.
4 De Consuetudine.
5 De Postulatione Prælatorum.
6 De Electione & Electi potestate.
7 De Renunciatione.
8 De Supplendâ negligentiâ Prælatorum.
9 De Temporibus ordinationum & qualitate ordinandorum.
10 De Ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.
11 De Filiis Presbiterorum, & aliis illegitimè natis.
12 De Bigamis.
13 De Officio Vicarij.
14 De Officio & potestate Iudicis delegati.
15 De Officio legati.
16 De Officio ordinarij.
17 De Maioritate, & obedientiâ.
18 De Pactis.
19 De Procuratoribus.
20 De Iis quæ vi, metus-ve causa fiunt.
21 De Restitutione in-integrum.
22 De Arbitris.

LIBER II.

tit. ***Rubricis 15. agit de Iudiciis ecclesiasticis.***

1 De Iudiciis.
2 De Foro competenti.

LIBER III.

tit. *Rubricis 24. agit de Iuribus Eccleſiaſticis.*

post illam superuentas vsque ad tempora Bonifacij VIII. in quinque libros distinctas & sub titulis 77.ordinatas, vt in adiecto marginis calculo. *pag.* 231.

LIBER I.

Rubricis 22. agit de Prelatis Ecclesiasticis & officiis illorum.

tit.

1 De Summa Trinitate & fide Catholicâ.
2 De Constitutionibus.
3 De Rescriptis.
4 De Consuetudine.
5 De Postulatione Prælatorum.
6 De Electione & Electi potestate.
7 De Renunciatione.
8 De Supplendâ negligentiâ Prælatorum.
9 De Temporibus ordinationum & qualitate ordinandorum.
10 De Ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.
11 De Filiis Presbiterorum, & aliis illegitimè natis.
12 De Bigamis.
13 De Officio Vicarij.
14 De Officio & potestate Iudicis delegati.
15 De Officio legati.
16 De Officio ordinarij.
17 De Maioritate, & obedientiâ.
18 De Pactis.
19 De Procuratoribus.
20 De Iis quæ vi, metus-ve causa fiunt.
21 De Restitutione in-integrum.
22 De Arbitris.

LIBFR II.

tit. *Rubricis 15. agit de Iudiciis ecclesiasticis.*

1 De Iudiciis.
2 De Foro competenti.

LIBER III.

tit. *Rubricis 24. agit de Iuribus Ecclesiasticis.*

18 De Capellis Monachorum.
19 De Iurepatronatus.
20 De Censibus, exactionibus & procurationibus.
21 De Consecratione Ecclesiæ vel altaris.
22 De Reliquiis & veneratione sanctorum.
23 De Immunitate Ecclesiarum, Cœmiteriorum, & aliorum locorum Religiosorum.
24 Ne Clerici vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant.

LIBER IV.

tit. *Rubricis 3. agit de Matrimonio.*

1 De Sponsalibus & matrimoniis.
2 De Desponsatione impuberum.
3 De Cognatione spiritali.

LIBER V.

tit. *Rubricis 13. agit de Delictis Ecclesiasticis.*

1 De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denunciationibus.
2 De Hæreticis.
3 De Schismaticis.
4 De Homicidio.
5 De Vsuris.
6 De Excessibus prælatorum.
7 De Priuilegiis.
8 De Iniuriis & damno dato.
9 De Pœnis.
10 De Pœnitentiis & remissionibus.
11 De Sententiâ excommunicationis, suspensionis & interdictis.
12 De Verborum significatione.
13 De Regulis Iuris.

SECTIO V.

Rubricæ Septimi Decretalium vulgò Clementinarum.

QVidam Petrus Mathæi ICus Lugdunensis propriâ authoritate ausus est, ad imitationem Sexti Bonifaciani, Librum, è variis Tridentini Concilij canonibus, & Pij 4. ac 5. aliorumque PP. constitutionibus è Bullario *Laertii Cherubini* depromptis, conficere, ac Septimum inscribere, & quod peius est, Bibliopolarum audaciâ seu veriùs auaritiâ (qui semper Iura conturbarunt) illum annectere in recentioribus Lugdunen. editionibus, post Librum Clementinarum, nobis *Septimum* & Librum Extrauagantium, nobis *Octauum* ex ordine temporis ac vsu, sic inscriptos, tanquam authenticos & Canonicos, exemplo Bonifaciani Libri (quòd 5um sequitur & Clementinas præcedat) *Sexti* vulgò Inscripti. vt supra *P.* 2 §. 2. *pag.* 45. *in fin.*

Ideo præcaueat sibi Philonomus ab hoc *Septimo* Petri Mathæi, vti spurio ac illegitimo; prout de Nouellis Leonis præmonui *P.* 2. §. 1. *pag.* 33. & de compilatione Barbosæ dixi *P.* 2. §. 2. *pag.* 45. ac de Appendice Nouellarum, & Cuiaciani feudorum libri, *pag.* 148. & 169. & de libris Basilicῶν. *pag.* 189. & latiùs *Infra* *P.* 3. §. 7. *sect.* 7. 8. 9.

Liber igitur Clementinarum, authoritate Clementis V. Aueniones sedentis compilatus continet Decretales, post Sexti Bonifaciani compilationem, superuentas ad tempora Cle-

Nūs lib.	tit.
1	11
2	12
3	17
4	1
5	11
	52

mentis V. suis titulis distinctas, iuxta similem Gregorianæ & Bonifacianæ compilationum Seriem.

LIBER I.

Rubricis 11. *agit de Prælatis Ecclesiasticis & officiis illorum.*

tit.
1 De Summâ Trinitate & Fide Catholicâ.
2 De Rescriptis.
3 De Electione & electi potestate.
4 De Renunciatione.
5 De Supplendâ negligentiâ prælatorum.
6 De Ætate & qualitate & ordine preficiẽdorũ.
7 De Officio Vicarij.
8 De Officio & potestate Iudicis delegati.
9 De Officio Ordinarij.
10 De Procuratoribus.
11 De Restitutione in integrum. *C. Roman.*
De In integrum restitutione. *C. Tarraconen.*

LIBER II.

tit. *Rubricis* 12. *agit de Iudiciis Ecclesiasticis.*
1 De Iudiciis.
2 De Foro competenti.
3 De Causâ possessionis & proprietatis.
4 De Dolo & contumaciâ.
5 Vt lite pendente nihil innouetur.
6 De Sequestratione possessionum & fructuũ.
7 De Probationibus.
8 De Testibus
9 De Iureiurando.
10 De Exceptionibus
11 De Sententia & re iudicatâ.
12 De Appellationibus.

LIBER III.

tit. *Rubricis* 17. *agit de Iuribus Ecclesiasticis.*
1 De Vitâ & honestate Clericorum
2 De Præbendis & dignitatibus.

3 De Concessione Præbendæ & Ecclesiæ non vacantis.
4 De Rebus Ecclesiæ non alienandis.
5 De Rerum permutatione.
6 De Testamentis & vltimis voluntatibus.
7 De Sepulturis.
8 De Decimis, Primitiis, & oblationibus.
9 De Regularibus & transeuntibus ad Religionem.
10 De Statu monachorum, vel Canonicorum Regularium.
11 De Religiosis domibus, vt Episcopo sint subiectæ.
12 De Iurepatronatus.
13 De Cēsibus, exactionibus & procurationibus.
14 De Celebratione missarum & aliis diuinis officiis.
15 De Baptismo & eius effectu.
16 De Reliquiis & veneratione sanctorum.
17 De Immunitate Ecclesiarum.

LIBER IV.

Rubricâ vnicâ agit de Prohibito, intra certos gradus, matrimonio.

tit.
1 De Consanguitate & affinitate.

LIBER V.

Rubricis 11. agit de Delictis & Pœnis Ecclesiasticis.

tit.
1 De Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentiâ docendi.
2 De Iudæis & Sarracenis.
3 De Hæreticis.
4 De Homicidio voluntario vel casuali.
5 De Vsuris.
6 De Excessibus Prælatorum.
7 De Priuilegiis, & excessibus Priuilegiatorũ.
8 De Pœnis.

9 De Pœnitentiis & remissionibus.
10 De Sententiâ excommunicationis, suspensionis, & interdicti.
11 De Verborum significatione.

SECTIO VI.

Rubricæ Octaui Decretalium, Seu Extrauagantium Iuris Pontificij Constitutionum.

I. Part.	
Lib.	tit.
0	14
II. Part.	
Lib.	tit.
1	9
2	3
3	13
4	0
5	9
	48

Liber hic duas habet partes I[a]. sub 14. Rubricis, 20. extrauagantes Ioannis 22. Auenione sedentis exhibet, sine vllâ librorum distinctione, sed solâ numerorum serie distinctas.

II[a]. Pars sub libris 5. cuntinet Extrauagantes communes, (seu diuersorum Pontificum) 75. in titulos 34. iuxta seriem titulorum Gregorianæ compilationis ordinatos,

I. SERIES.

Constitutionum XX. Ioannis 22.

LIBER VNICVS.

tit.
1 De Electione, & electi potestate.
2 De Maioritate & obedientiâ.
3 De Præbendis & dignitatibus.
4 De Concessione præbendæ & ecclesiæ non vacantis.
5 Ne sede vacante aliquid innouetur.
6 De Voto & voti redemptione.
7 De Religiosis domibus.
8 De Iudæis & sarracenis.
9 De Torneamentis.
10 De Crimine falsi.
11 De Priuilegiis.

12 De Pœnis.
13 De Sententiâ excommunicationis.
14 De Verborum significatione.

II. SERIES.

Extrauagantium Communium.

LIBER I.

tit.
1 De Consuetudine.
2 De Postulatione Prælatorum.
3 De Electione.
4 De Authoritate, & vsu Pallij.
5 De Officio Custodis.
6 De Officio Legati.
7 De Officio Iudicis Ordinarij.
8 De Maioritate & obedientiâ.
9 De Treugâ & Pace.

LIBER II.

tit. *Rubricis 3. agit de Iudiciis Ecclesiasticis.*
1 De Iudiciis.
2 De Dilationibus.
3 De Dolo & contumacia.

LIBER III.

tit. *Rubricis 13. agit de Iuribus Ecclesiasticis.*
1 De Vitâ & honestate Clericorum.
2 De Præbendis & dignitatibus,
3 Ne Sede vacante aliquid innouetur.
4 De Rebus Ecclesiæ non alienandis.
5 De Emptione & venditione,
6 De Sepulturis.
7 De Decimis.
8 De Regularibus & transeuntibus ad Religionem.
9 De Religiosis domibus.
10 De Censibus exactionibus, & procurationib.
11 De Celebratione Missarum.

12 De Reliquiis & veneratione sanctorum.
13 De Immunitate Ecclesiarum.

LIBER IV.

Vacat Rubricis, seu titulis.

LIBER V.

tit. *Rubricis 9. agit de criminibus Ecclesiasticis.*
1 De Simoniâ.
2 De Iudæis.
3 De Schismaticis.
4 De Furtis.
5 De Crimine falsi.
6 De Priuilegiis.
7 De Pœnis.
8 De Pœnitentiis & remissionibus.
9 De Sententiâ excommunicationis.

Hîc Finis est totius Corporis Iuris Canonici, quod Ius Cōmune seu Scriptum & Legale vulgò nuncupatur, constans solùm partibus 5. legitimis, vt dixi *pag.* 20. *&* 199.

Cæteræ species à quibusdā Nouatoribus in Corpus Iuris relatæ, spuriæ sunt nec Legales, ideoque separandæ à Corpore Iuris, ne Ius certum spurij mixtione turbetur, vt notaui *pag.* 148. & *P.* 3. §. 7. *sect.* 7. Et 1. Septim⁹ Mathæi de quô *pag.* 45. 235. 2. Canones Apostolorum. 3. Canones Conciliorū generaliū corpori Iuris non inserti. 4. Bullæ Apostolicæ seu extrauagantes corpori Iuris pariter non insertæ. 5. Regulæ Cancellariæ. 6. Decreta Sacr. Cōgreg. Cardinaliū, seu illorū collectio *Aug. Barbosæ*, de quâ *pag.* 46. & *P.* 3. §. 7. *sect.* 9.

Quæ omnes Constitutionū Apostolicarum Species, An & quando legislatiuam authoritatem habeant, vel non; latè discutitur *Infra P.* 3. §. 7. *sect.* 8. 9. 10.

§us. VIIus.

Alphabeticus, Vniuersarum tum Ciuilis, tũ Canonici Iuris Rubricarum, Syllabus.

SVperior Rubricarum Series, ex ordine quo sunt in Corpore Iuris editionis Germanicæ (quæ ab aliis Vulgata, ab aliis Irneriana, ab omnibus legalis seu Imperialis & Authenticâ nuncupatur vt dixi *supr.* §. 1. & 4. *pag.* 33. 65. 129. 166. 169. & 188.) Alũnis ætate ac studio prouectiorib⁹ vsui esse potest, quippe quô syllabo, titulorum ac materiarũ connexio, vnico velut intuitu, conspiciatur, sed Nouis Iustinianæis, & adhuc teneris in Iure tyronibus sufficere nequit, quippe quibus toties perlegenda foret series tota Rubricarum, quoties vel lex vna, vel rubrica, sub quâ lex inuestiganda proponitur, in fonte foret perquirenda, Ideo vt subleuetur labor eorum, qui Rubricarum seriem negligunt; vel quorum memoria labilis est vt notatur *infra P.* 2. §. 9. *sect.* 1. *in fin.* Eumdem Rubricarum numerum hîc κατὰ τὸ στοιχεῖον, idest alphabeticè digestum repræsento, exemplo Græcorum Interpretum, qui eiusdem Basilicῶν Eclogæ titulos serie materiarum ordinatos, κατὰ τὸ στοιχεῖον seu alphabeticè dispositos repetierũt; Iusque Alphabeticum nominarunt, testibus Ant. Augustino, Cuiacio, Leunclauio & Suaresio, de quibus *infr. P.* 3. §. 5. *nu.* 18. & 20.

SECTIO I.

Alphabeticus Librorũ IV. Institutionũ Imperialiũ Syllabus.

Germ. Nûs Lib.	tit.	
		IMperialium Institutionum Volumen continet libros IV. Incipit vero.
0	1	
1	26	Ius. à titulo 1. *de Iustitiâ & Iure.*
2	25	IIus. à tit. 1. *de Rerum diuisione.*
3	30	IIIus. à tit. 1. *de Hæreditatibus quæ ab intestato deferuntur.*
4	18	
	100	IVus. tit. 1. *de Obligationibus quæ ex delicto nascuntur.*

Instit. Lib.	tit.	
		A
1	11	Adoptionibus.
1	20	Attiliano tutor. & eo qui ex l. Iul. & Tit. dabat.
1	21	Authoritate tutorum.
2	21	Ademptione legatorum. *germ.*
		Ademptione legatorum & translatione. *goth.*
3	9	Assignatione libertorum.
3	11	Acquisitione per arrogationem.
4	6	Actionibus.
		B
3	10	Bonorum possessionibus.
		C
1	16	Capitis deminutione.
1	23	Curatoribus.
2	25	Codicillis.
		D
2	7	Donationibus.
3	19	Diuisione stipulationum.
3	17	Duobus reis stipulandi & promittendi.
		E
1	25	Excusationibus tutorum vel curatorum.
2	13	Exhæredatione liberorum.

SECTIO II.

Alphabeticus Librorum 50. Pandectarum Syllabus.

ff.	Germ. Nûs Lib.	tit.
Vet.	24.	155
Inf.	14.	105
No.	12.	174
	50.	434

PAndectæ seu Digesta continent libros 50. Rubricas vero seu titulos in edit. *Germanicâ* seu Imperiali, quæ Vulgata nuncupatur. 434. Digestum verò.

Vetus Incip. à libri 1. tit. 1. *de Iustitiâ & Iure.*
Infortiatum à libri 24. tit. 3. *Soluto matrimonio.*
Nouum à libri 39. tit. 1. *de Operis noui nunciat.*

ff. Lib.	tit.	A
N. 47	14	Abigeis.
N. 46	4	Acceptilatione.
N. 48	2	Accusationibus & Inscriptionibus.
V. 29	2	Acquirendâ vel omittendâ hæreditate.
N. 41	2	Acquirendâ vel amittendâ possessione.
N. 41	1	Acquirendo rerum dominio.
I. 25	2	Actione rerum amotarum. *Germ.*
		Rerum amotarum actione. *Flor.*
V. 19	1	Actionibus empti & venditi.
N. 44	7	Actionibus & obligationibus. *Germ.*
		Obligationibus & actionibus. *Flor Hal. Goth.*
N. 40	6	Ademptione libertatis.
V. 10	4	Ad exhibendum.
V. 9	2	Ad legem Aquiliam.
N. 48	10	Ad legem Corneliam de falsis &c. *Germ.*
		De Lege Corneliâ de falsis &c. *Flor. Goth.*
N. 48	8	Ad legem Corneliam de siccariis & veneficis.
I. 35	2	Ad legem Falcidiam.
N. 48	15	Ad legem Flauiam de plagiariis. *Germ.*
		De Lege Fabiâ de plagiariis. *Flor. Goth.*
N. 48	5	Ad legẽ Iuliã de adulteriis coercendis & stupro.
N. 48	14	Ad legem Iuliam de ambitu. *Ger.*
		De Lege Iuliâ ambitus. *Flor. Goth.*
N. 48	12	Ad legem Iuliam de annonâ. *Germ.*
		De Lege Iuliâ de annonâ. *Flor. Goth.*
N. 48	4	Ad legem Iuliam maiestatis.
N. 48	13	Ad legem Iuliam peculatus & de sacrilegis &c.
N. 48	11	Ad legem Iuliam repetundarum *Ger.*
		De Lege Iuliâ repetundarum *Goth.*
N. 48	7	Ad legem Iuliam de vi priuata.
N. 48	6	Ad legem Iuliam de vi publica.
N. 48	9	Ad legem Pompeiam de parricidiis *Ger.*

ff. Lib.	tit.	
		D
N. 39	2	Damno infecto ſuggrundis & protectis.
N. 50	9	Decretis ab ordine faciendis.
N. 50	2	Decurionibus & filiis eorum.
N. 16	3	Depoſiti vel contra.
V. 20	5	Diſtractione pignorum & hypothecarum.
N. 50	17	Diuerſis regulis Iuris antiqui. ***Flor.hal.goth.***
		Regulis Iuris. ***Germ.***
N. 44	3	Diuerſis temporalibus præſcriptionibus &c.
V. 1	8	Diuiſione rerum & qualitate. ***Flor.hal.goth.***
		Rerum diuiſione & qualitate. ***Germ.Auen.***
V. 24	2	Diuortiis & repudiis.
N. 44	4	Doli mali & metus exceptione.
V. 44	3	Dolo malo.
N. 39	5	Donationibus.
		Donationibus causâ mortis. *eſt in Codice,* nam in ff *eſt ſub liter. M.*
V. 24	1	Donationibus inter virum & vxorem.
I. 33	4	Dote prælegatâ *Hal.* relegatâ.
I. 37	7	Dotis collatione. ***Flor.***
		Collatione dotis. ***Germ.***
N. 45	2	Duobus reis ſtipulandi & promittendi.
		Duobus reis conſtuendis. ***Flor.hal.goth.***
		E
V. 2	13	Edendo.
V. 47	2	Effractoribus & expilatoribus.
V. 2	10	Eo per quem factum erit quominus quis &c.
I. 27	5	Eo qui pro tutore vel curatore negotia geſſit.
V. 13	4	Eo quod certo loco dari opportet.
V. 4	2	Eo quod metus causâ geſtum erit. ***Germ.Auen.***
		Quod metus causâ geſtum erit. ***Flor.hal.goth.***
I. 21	2	Euictionibus & duplæ ſtipulatione.
N. 49	11	Eum qui appellauerit in prouincia defendi.
N. 44	2	Exceptione rei Iudicatæ.
V. 21	3	Exceptione rei venditæ & traditæ.
N. 44	1	Exceptionibus præſcriptionibus, & præiudiciis

Lib.	tit.	
28	4	Hæreditatis petitione. *Flor. Goth.*
		Petitione hæreditatis. *Germ.*
28	4	His quæ in testamento delentur inducuntur, &c.
34	6	His qui pœnæ nomine relinquuntur.
34	8	His qui pro non scriptis habentur.
34	9	His quæ vt indignis auferuntur.
. 9	3	His qui deiecerunt vel effuderunt.
. 3	2	His qui notantur infamiâ.
. 1	6	His qui sui vel alieni iuris sunt.
N. 43	29	Homine libero exhibendo. *Flor. goth.*
N. 43	28	Libero homine exhibendo. *Germ.*
		I
. 25	1	Impensis in rebus dotalibus factis.
N. 47	9	Incendio, ruinâ, naufragio, rate expugnatâ.
I. 18	2	In diem addictione.
I. 4	1	In integrum restitutionibus. *Flor. hal. goth.*
		Restitutione in integrum. *Germ. Anen.*
N. 47	10	Iniuriis & famosis libellis.
I. 28	3	Iniusto rupto & irrito testamento.
V. 2	4	In ius vocando.
V. 2	6	In ius vocati vt eant, aut satisdent.
V. 12	3	In litem iurando.
V. 5	2	Inofficioso testamento.
V. 20	2	In quibus causis pignus vel hypotheca tacite &c.
V. 15	3	In rem verso.
I. 25	4	Inspiciẽdo ventre custodiẽdoque partu. *Hal. goth.*
		Ventre inspiciendo custodiendoque partu. *Ger.*
V. 14	3	Institoriâ actione.
I. 33	7	Instructo vel instrumento legato. *Flor. hal. goth.*
		Fundo instructo vel instrumento legato. *Ger.*
N. 48	22	Interdictis & relegatis.
N. 43	1	Interdictis seu extraordinariis actionibus &c.
V. 11	1	Interrogationibus in Iure faciendis & de &c.
N. 43	18	Itinere actuque priuato.
N. 46	1	Iudicatum solui.
V. 10	1	Iudicio finium regundorum. *Germ.*

Finium

I. 38	3	Libertis municipum & aliarũ vniuersitatũ. *Germ.*
I. 38	3	Libertis vniuersitatum. *Flor. hal. goth.*
N. 44	6	Litigiosis.
V. 19	2	Locati & conducti.
N. 43	7	Locis & itineribus publicis.
N. 43	9	Loco publico fruendo.
T. Lib.	tit.	M
I. 27	8	Magistratibus conueniendis & eorũ hæredibus.
V. 17	1	Mandati vel contra.
N. 40	1	Manumissionibus.
N. 40	3	Manumissionibus quæ seruis ad vniuersitatẽ &c.
N. 40	4	Manumissis testamento.
N. 40	2	Manumissis vindictâ.
N. 43	32	Migrando.
I. 29	1	Militari testamento. *Germ.*
		Testamento militis. *Flor. hal. goth.*
V. 4	4	Minoribus 25. annis.
N. 39	6	Mortis causâ donationibus & capionibus.
V. 11	8	Mortuo inferendo, & sepulchro ædificando.
N. 50	8	Muneribus & honoribus.
		N
N. 40	11	Natalibus restituendis.
V. 4	9	Nautæ, caupones, stabularij vt recepta restituãt.
V. 22	2	Nautico fœnore.
N. 40	13	Ne de statu defunctorum post quinquenniũ &c.
V. 3	5	Negotiis gestis, seu negotiorũ gestorum.
N. 43	13	Ne quid in flumine publico ripaue eius fiat. &c.
N. 43	6	Ne quid in loco sacro fiat.
N. 43	8	Ne quid in loco vel itinere publico fiat.
V. 2	7	Ne quis eum, qui in ius vocatus est vi eximat.
N. 43	4	Ne vis fiat ei, qui in possessionem missus est.
N. 49	7	Nihil nouari appellatione interposita.
N. 46	2	Nouationibus & delegationibus.
N. 39	1	Noui operis nunciatione. *Hal.*
		Operis noui nunciatione. *Germ.*
V. 9	4	Noxalibus actionibus.

Q

V

SECTIO III.

Alphabeticus Librorum XII. Codicis Syllabus.

Nūs Germ. Lib. tit.

1 58 Codex Iustiniani continet libros XII. In-
2 59 cipit verò.
3 43 1us à tit. 1. de Nouo Codice faciendo *in edit.* Ger.
7 66 Vel à tit. 1. de Sūma Trinitate *in edit. Flor. hal. got.*
5 75 2us à tit. 1. de Edendo.
6 61 3us à tit. 1. de Iudiciis.
7 75 4us à tit. 1. de Rebus creditis.
8 59 5us à tit. 1. de Sponsalibus.
9 51 6us à tit. 1. de Seruis fugitiuis.
10 76 7us à tit. 1. de Vindictâ libertate.
11 77 8us à tit. 1. de Interdictis.
12 64 9us à tit. 1. de Iis qui accusare non possunt.
764 10us à tit. 1. de Iure fisci.
11us à tit. 1. de Nauiculariis.
12us à tit. 1. de Dignitatibus.

Germ. Codic. Lib.	tit.	
		A
9	37	Abigeis.
9	42	Abolitionibus.
8	44	Acceptilationibus.
9	2	Accusationibus & inscriptionibus.
4	49	Actionibus empti & uenditi.
4	16	Actionibus & obligationibus.
		Obligationibus & actionibus. *Flor. hal. goth.*
5	61	Actore à tutore seu curatore dando.
3	42	Ad exhibendum.
9	22	Ad legem Corneliam de falsis.
9	16	Ad legem Corneliam de Sicariis.
6	49	Ad legem falcidiam.
9	20	Ad legem Flauiam de plagiariis.
9	9	Ad legem Iuliam de adulteriis & stupro.

Lib.	tit.	
10	16	Annonis & tributis.
4	14	An seruus pro suo facto post manumissionē &c.
10	22	Apochis publicis, & de descriptionibus &c.
1	10	Apostatis. *Hal.goth.tit.7.*
12	57	Apparitoribus comitis orientis.
12	55	Apparitorib⁹ magistrorum militum & priuileg.
12	59	Apparitoribus præfecti annonæ.
12	53	Apparitoribus præfectorum prætorio & priuil.
12	54	Apparitoribus præfecti Vrbis.
12	56	Apparitoribus proconsulis & legati.
7	62	Appellationibus & consultationibus.
11	42	Aquæ-ductu.
5	51	Arbitrium tutelæ.
10	76	Argenti pretio, quod thesauris infertur.
		Assertione tollendâ *vide supra* adsertione.
		Assessorib & domesticis &c. *vide sup.* adsessorib.
10	53	Athletis.
10	72	Auri publici persecutoribus.
10	74	Auro coronario.
5	59	Authoritate præstandâ.
Lib.	tit.	B
7	72	Bonis authoritate Iudicis possidendis &c.
9	50	Bonis eorum qui mortem sibi consciuerunt.
6	4	Bonis libertorum & Iurepatronatus.
6	59	Bonis maternis & materni generis.
9	49	Bonis proscriptorum seu damnatorum.
6	60	Bonis quæ liberis in potestate patris &c.
10	10	Bonis vacantibus, & de incorporatione.
6	13	Bonor.possess.cōtra tabul.liberti quę patron.&c.
6	12	Bonor.possess.contra tabulas quàm Prætor &c.
6	11	Bonorum possessione secundum tabulas.
		C
6	50	Caducis tollendis.
9	46	Calumniatoribus.
11	22	Canone frumentario Vrbis Romæ.
10	23	Canone largitionalium titulorum.

Capiendis

Lib.	tit.	I
10	73	Iis quæ ex publicâ collatione illata ſunt.
		His quæ ex publicâ collatione &c. *Hal.* & ſic *de ſeqq. titulis, Incipien. à verbo* Iis, *qui in Cod.* Hal. & Flor. *incipiunt à voce* His.
6	41	Iis quæ pœnæ nomine in teſtamento &c.
6	45	Iis quæ ſub modo legata vel fideicommiſſa &c.
2	20	Iis quæ vi metuſue causâ geſta ſunt.
9	1	Iis qui accuſare non poſſunt.
1	15	Iis qui ad eccleſiã confugiunt, &c. *Hal. goth. tit.* 12
1	28	Iis qui ad ſtatuas confugiunt *Flor. Goth. tit.* 25
7	10	Iis qui à non dominis manumiſſi ſunt.
10	44	Iis qui à principe vacationem acceperunt.
6	51	Iis qui ante apertas tabulas hæreditatem &c.
6	35	Iis qui vt indignis hæreditates auferuntur &c.
1	56	Iis qui in eccleſiis manumittuntur. *Hal. tit.* 13
11	38	Iis qui ex officio quod adminiſtrarunt &c.
10	6	Iis qui ex publicis rationibus mutuam &c.
10	59	Iis qui in exilium dati, vel ab ordine moti ſunt.
8	19	Iis qui in priorum creditorũ locum ſuccedunt.
9	39	Iis qui latrones, vel aliis criminibus reos &c.
10	54	Iis qui non impletis ſtipendiis ſacramento &c.
10	51	Iis qui numero liberorum vel paupertate &c.
9	17	Iis qui parentes vel liberos occiderunt.
2	15	Iis qui potentiorum nomine titulos prædiis &c.
7	67	Iis qui per metum Iudicis non appellauerunt.
10	13	Iis qui ſe deſtruunt.
9	23	Iis qui ſibi adſcribunt in teſtamento.
10	43	Iis qui ſponte publica munera ſubeunt.
2	45	Iis qui veniam ætatis impetrauerunt.
10	25	Immunitate nemini concedendâ.
10	35	Imponendâ lucratiuâ deſcriptione.
6	26	Impuberum & aliis ſubſtitutionibus.
6	48	Incertis perſonis. *Flor. Goth.*
		Ad SC. trebell. & de Incertis perſonis *Ger. hal.*
5	5	Incæſtis, & inutilibus nuptiis.

M

N

4	13	Ne filius pro patre vel pater pro filio &c.
10	5	Ne fiscus rem quam vendidit euincat.
2	18	Ne fiscus vel respublica procuratione alicui &c.
12	35	Negotiatores ne militent.
2	19	Negotiis gestis.
7	70	Ne liceat in vna eademque causa tertio &c.
2	14	Ne liceat potentioribus patrocinium &c.
1	11	Nemini licere signũ saluatoris &c. *Hal. goth. tit.* 8
5	22	Ne pro dote mulieris bona quondam mariti &c.
10	24	Ne operæ à collatoribus exigantur.
11	4	Ne quid oneri publico imponatur.
3	5	Ne quis in sua causa iudicet vel ius sibi dicat.
11	36	Ne quis liber inuitus actum reipubl. gerere &c.
7	38	Ne rei dominicæ vel templorum vendicatio &c.
1	48	Ne rei militaris comitibus &c. H*al. tit.* 45.
11	54	Ne rusticani ad vllum obsequium deuocentur.
1	9	Ne sanctum Baptisma iteretur. H*al. goth. tit.* 6.
9	48	Ne sine iussu principis certis iudicibus &c.
5	41	Ne tutor vel curator vectigalia conducat.
4	12	Ne vxor pro marito vel maritus pro vxore &c.
9	38	Nili aggeribus non rumpendis.
11	55	Non licere habitatoribus metrocomiæ loca &c.
4	30	Non numeratâ pecuniâ.
8	42	Nouationibus & delegationibus.
8	11	Noui operis nunciatione.
1	1	Nouo Codice faciendo *Hal. goth. Procem.* 1. *const.*
3	41	Noxalibus actionibus.
7	25	Nudo iure quiritum tollendo.
11	11	Nulli licere in frænis equestribus sellis &c.
12	50	Numerariis actuariis & chartulariis &c.
4	60	Nundinis & mercationibus.
5	4	Nuptiis.
Lib.	tit.	O
12	49	Oblatione votorum.
4	10	Obligationibus & actionibus. *Hal. goth.* Actionibus & obligationibus. *Germ.*

Præpoſitis

5	7	Si quacumque præditus poteſtate, vel ad eũ &c.
6	43	Si quis aliquem teſtari prohibuerit vel coëgerit.
4	50	Si quis alteri vel ſibi ſub alterius nomine &c.
9	10	Si quis eam cuius tutor fuerit corruperit.
5	73	Si quis ignorans rem minoris eſſe ſine decr. &c.
9	7	Si quis Imperatori maledixerit.
5	2	Si rector prouinciæ, vel ad eum pertinentes &c.
9	6	Si reus vel accuſator mortuus fuerit.
2	44	Si Sæpius in integrum reſtitutus poſtuletur.
5	10	Si ſecundo nupſerit mulier cui maritus &c.
10	32	Si ſeruus aut libertus ad decurionatum &c.
4	55	Si ſeruus expectandus væneat.
4	36	Si ſeruus extero ſe emi mandauerit.
5	65	Si tutor, vel curator falſis allegationibus &c.
2	25	Si tutor vel curator interuenerit.
5	55	Si tutor, vel curator non geſſerit.
5	64	Si tutor vel curator reipublicæ cauſâ aberit.
8	20	Si vendito pignore agatur.
7	68	Si vnus ex pluribus appellauerit.
8	32	Si vnus ex pluribus hæredibus creditoris &c.
2	4	Si vt omiſſam hæreditatem vel bonorum &c.
8	43	Solutionibus & liberationibus.
11	39	Solutionibus & liberationibus debitorum &c.
3	18	Soluto matrimonio quemadmodum dos petatur.
11	40	Spectaculis & ſcenicis & lenonibus.
5	1	Sponſalibus & arrhis ſponſalitiis & proxeneticis.
3	2	Sportulis & ſumptibus in diuerſis iudiciis &c.
1	27	Statuis & imaginibus. *Hal.goth.tit.* 24.
12	25	Stratoribus.
11	18	Studiis liberalibus Vrbis Romæ, &c.
11	16	Suariis & ſuſceptorib. vini & cæteris corporatis.
6	16	Succeſſorio edicto.
3	3	Suffragio.
6	55	Suis & legitimis liberis & ex filia nepotibus &c.
1	1	Summâ trinitate & fide catholicâ & vt nemo &c.
11	57	Sumptus iniuncti muneris ad omnes &c.

Vt nemini liceat sine iudicis authoritate &c.	2	17
Vt nemo ad suum patrocinium suscipiat &c.	11	53
Vt nemo inuitus agere vel accusare cogatur.	3	7
Vt nemo priuatus titulos prædiis suis &c.	2	16
Vt nullus ex vicaneis pro alienis vicaneorũ &c.	11	56
Vt nulli patriæ suæ administratio &c. *Goth.* At *in Ger. deest & in Hal. coniũgitur tit.* 41. *de offic. rector.*	1	44
	Lib. tit	
Vt omnes Iudices tàm ciuiles quàm crimin. &c.	1	50
Vt quæ desunt aduocatis partiũ Iudex suppleat.	2	11
Vxorib⁹ militũ & eorũ, qui Reipubl. causa absũt.	2	52

SECTIO IV.

Alphabeticus IX. *Collationum Libri Authenticorũ Syllabus.*

VOlumen Authenticorum, seu Authenticarum, vel Nouellarum in Germanicâ Irnerij editione, quæ sola legalem authoritatem obtinet *vt dixi supra P. 2. pag. 33. 65. & 241.* Diuiditur in Collationes IX. At Collationes in titulos.

	Nũs Germ. Coll.	tit.
Iæ Coll. tit. 1us est de Hæredibus & falcidiâ.	1	6
IIæ Coll. tit. 1us de Non alienand. reb. ecclesiast.	2	6
IIIæ Coll. tit. 1us de Lenonibus.	3	7
IVæ Coll. tit. 1us de Nuptiis.	4	7
Væ Coll. tit. 1us de Ecclesiast. rer. imobil. alienat.	5	20
VIæ Coll. tit. 1us Quib. mod. natur. filij effic. legit	6	14
VIIæ Coll. tit. 1us Quib. mod. natur. effic. sui.	7	10
VIIIæ Coll. tit. 1us Neq; virũ quod ex dote &c.	8	13
IXæ Coll. tit. 1us de Hæredib. ab intest. venient.	9	15
		98

Numeri autem maioris marginis, indicant collationem ac titulum contrapositæ Authenticæ, *in edit. Germ.* sicut numerus minoris marginis notat nouellas *edit. Goth.* cuius series seriem *Haloandrinæ* aliorumque recentiorũ in omnibus ferè imitatur. *vt in Diagrãmate subiecto pag.* 158.

Restitutionibus

No.		Coll.	tit
108	Restitutionibus.	8	4
39	Restitutionibus & eâ quæ parit in xi. mens.	4	6
	S		
114	Sacris iussionibus. *Hal.*	8	10
123	Sanctiss. Episcopis & Deo amabil. &c.	9	6
51	Scenicas non solum si fideiuss. præstent &c.	5	4
	T		
44	Tabellionibus, & vt protocolla dimittãt &c.	4	7
111	Tempore actionum quæ sacris locis &c. *Hal.*	8	7
100	Tempore non solutæ pecun. super dote. *Ger.*	7	10
	Tempore non numeratæ pecuniæ &c. *Hal.*		
90	Testibus.	7	2
107	Testamentis imperfectis à parentibus &c.	8	3
8	Triente & semisse, & success. filior. &c.	3	5
	V		
06	Vsuris nauticis. *Ger.* est Nou. 110. *Goth.*	9	11
10	Vsuris nauticis *Hal.*		
71	Vt ab Illustrib. & qui super ea dign. &c. *Ger.*	5	28
	Vt illustres in pecuniariis omnimodo &c. *Hal*		
3	Vt clerici apud proprios Episc. prim. &c.	6	11
6	Vt clerici ex vna ecclesia in aliam &c. *Hal.*	3	3
7	Vt clerici qui recedunt aliis pro eis &c.	5	10
	Vt creditores primum aggrediantur &c. *Hal.*	1	4
15	Vt cum de appellatione cognoscitur sec. &c.	8	12
	Vt cum de appellationibus &c. *Hal.*	3	3
5	Vt de cætero cõmutationes eccles. rer. &c.	5	8
0	Vt defũcti seu funera eor. non iniuriẽtur, &c.	5	13
1	Vt determinatus sit numerus clericorũ &c.	1	3
6	Vt differentes Iudices audire interpell. &c.	9	10
14	Vt diuinæ iussiones subscript. hab. glor. &c.	8	10
5	Vt ea quæ vocantur insinuatiua &c.	5	9
	Vt Ecclesia Rom. 100. annor. gaud. præsc.	2	4
1	Vt exactione instante dotis 1æ & 2æ &c. *Ger.*	7	5
	Vt primæ & secũdæ dotis exactione &c. *Hal.*		
6	Vt factæ nouæ Const. post insinuat. &c. *Ger.*	5	16
	Vt Nouæ constitutiones post alios &c. *Hal*		

9	7	127	Vt fratrũ filij parit. succed. ad imit. fratr. &c.
6	2	72	Vt ij qui obligatas se habere perhib. res &c.
5	14	61	Vt Imobilia antenuptialis donat. &c. *Germ.*
		No.	Vt Res imobiles donationis &c. *Hal.*
9	4	125	Vt Iudices non expectent sacr. iussiones &c.
2	2	8	Vt Iudices sine quoquo suffragio fiant. *Ger.*
Coll.	tit.		Vt Præsides absque vllâ datione &c. *Hal.*
6	6	78	Vt liberti de cætero aureo non indig. &c.
9	5	117	Vt liceat matri & auiæ & aliis &c.
8	13	124	Vt litigantes iurent in exordio litis &c.
7	6	95	Vt magistratus à depositâ adminiſt. &c. *Hal.*
8	9	136	Vt neq; miles neq; fœderatus obs. dom. &c.
5	5	52	Vt non fiãt pignorationes pro aliis pers. &c.
6	5	77	Vt non luxuriẽtur homines contr. &c. *Ger.*
			Vt qui contra naturã luxuriantur &c. *Hal.*
5	22	67	Vt nullus fabricet oratorij domos &c.
4	4	33	Vt nullus mutuans agricolæ ten. ei. ter. &c.
9	9	134	Vt nulli Iudicũ liceat habere loc. &c. *Germ.*
			Vicariis & locum tenentibus &c. *Hal.*
5	20	69	Vt omnes obediant Iudicib. &c. *Germ.*
		68	Vt omnes prouinciarũ magistratib. &c. *Hal.*
5	19	70	Vt ordinariæ Præfecturæ vrbanæ &c.
5	3	47	Vt præponatur nomen Imper. documẽt. &c
			Vt Imperatoris nomẽ in instrumẽtis &c. *Hal.*
5	6	53	Vt qui prouincialem hominem &c. *Hal.*
6	2	72	Vt qui se res minorum obligatas &c. *Hal.*
9	8	159	Vt restitutiones fideicommissi &c. *Hal.*
7	4	94	Vt sine prohibit. matres debitr. &c.
			Vt sine vllo impedimento matres &c. *Hal.*
3	5	18	Vt si plures filij non sint quam 4. &c. *Hal.*
9	2	119	Vt sponsalitia largitas, specialis sit &c. *Ger.*
			Vt donatio propter nuptias special. &c. *Hal.*

SECTIO V.

Alphabeticus Librorū 2. Cōsuet. Feudorū seu, Collationis xæ. Syllabus.

FEudorum Volumen in editione Germanicâ seu vulgatâ quæ solum authentica est *vt dixi pag.* 241. continet Libros duos quorum 1us habet titulos 28. & 2us titulos 59. Incipit verò. 1us à tit. 1. de Iis qui feudum dare possunt &c. 2us à tit. 1. de Feudi cognitione.

Series illorum subiecta est *supra pag.* 169.

	Nūs Germ. Lib.	tit.
	Lib.	tit.
	1	28
	2	59
		87

9	7	127	Vt fratrũ filij parit. succed. ad imit. fratr. &c.
6	2	72	Vt ij qui obligatas se habere perhib. res &c.
5	14	61	Vt Imobilia antenuptialis donat. &c. *Germ.*
		No.	Vt Res imobiles donationis &c. *Hal.*
9	4	125	Vt Iudices non expectent sacr. iussiones &c.
2	2	8	Vt Iudices sine quoquo suffragio fiant. *Ger.*
Coll.	tit.		Vt Præsides absque vllâ datione &c. *Hal.*
6	6	78	Vt liberti de cætero aureo non indig. &c.
9	5	117	Vt liceat matri & auiæ & aliis &c.
8	13	124	Vt litigantes iurent in exordio litis &c.
7	6	95	Vt magistratus à deposità administ. &c. *Hal.*
8	9	136	Vt neq; miles neq; fœderatus obs. dom. &c.
5	5	52	Vt non fiãt pignorationes pro aliis pers. &c.
6	5	77	Vt non luxuriẽtur homines contr. &c. *Ger.*
			Vt qui contra naturã luxuriantur &c. *Hal.*
5	22	67	Vt nullus fabricet oratorij domos &c.
4	4	33	Vt nullus mutuans agricolæ ten. ei. ter. &c.
9	9	134	Vt nulli Iudicũ liceat habere loc. &c. *Germ.*
			Vicariis & locum tenentibus &c. *Hal.*
5	20	69	Vt omnes obediant Iudicib. &c. *Germ.*
		68	Vt omnes prouinciarũ magistratib. &c. *Hal.*
5	19	70	Vt ordinariæ Præfecturæ vrbanæ &c.
5	3	47	Vt præponatur nomen Imper. documẽt. &c
			Vt Imperatoris nomẽ in instrumẽtis &c. *Hal.*
5	6	53	Vt qui prouincialem hominem &c. *Hal.*
6	2	72	Vt qui se res minorum obligatas &c. *Hal.*
9	8	159	Vt restitutiones fideicommissi &c. *Hal.*
7	4	94	Vt sine prohibit. matres debitr. &c.
			Vt sine vllo impedimento matres &c. *Hal.*
3	5	18	Vt si plures filij non sint quam 4. &c. *Hal.*
9	2	119	Vt sponsalitia largitas, specialis sit &c. *Ger.*
			Vt donatio propter nuptias special. &c. *Hal.*

SECTIO V.

Alphabeticus Librorũ 2. Cõsuet. Feudorũ seu, Collationis Xæ. Syllabus.

FEudorum Volumen in editione Germanicâ seu vulgatâ quæ solum authentica est *vt dixi pag.* 241. continet Libros duos quorum 1us habet titulos 28. & 2us titulos 59. Incipit verò. 1us à tit. 1. de Iis qui feudum dare possunt &c. 2us à tit. 1. de Feudi cognitione.

Series illorum subiecta est *supra pag.* 169.

Nũs Germ. Lib.	tit.
1	28
2	59
	87

Vt nemini liceat sine iudicis authoritate &c.	2	17
Vt nemo ad suum patrocinium suscipiat &c.	11	53
Vt nemo inuitus agere vel accusare cogatur.	3	7
Vt nemo priuatus titulos prædiis suis &c.	2	16
Vt nullus ex vicaneis pro alienis vicaneorũ &c.	11	56
Vt nulli patriæ suæ administratio &c. *Goth.* At *in Ger. deest* & *in Hal. cõiũgitur tit.* 41. *de offic. rector.*	1	44
	Lib.	tit.
Vt omnes Iudices tàm ciuiles quàm crimin. &c.	1	50
Vt quæ desunt aduocatis partiũ Iudex suppleat.	2	11
Vxorib⁹ militũ & eorũ, qui Reipubl. causa absũt.	2	52

SECTIO IV.

Alphabeticus IX. *Collationum Libri Authenticorũ Syllabus.*

VOlumen Authenticorum, seu Authenticarum, vel Nouellarum in Germanicâ Irnerij editione, quæ sola legalem authoritatem obtinet *ut dixi supra P.* 2. *pag.* 33. 65. & 241. Diuiditur in Collationes IX. At Collationes in titulos.

	Nũs Germ. Coll.	tit.
Iæ Coll tit. 1us est de Hæredibus & falcidiâ.	1	6
IIæ Coll. tit. 1us de Non alienand. reb. ecclesiast.	2	6
IIIæ Coll. tit. 1us de Lenonibus.	3	7
IVæ Coll. tit. 1us de Nuptiis.	4	7
Væ Coll. tit. 1us de Ecclesiast. rer. imobil. alienat.	5	20
VIæ Coll. tit. 1us Quib. mod. natur. filij effic. legit	6	14
VIIæ Coll. tit. 1us Quib. mod. natur. effic. sui.	7	10
VIIIæ Coll. tit. 1us Neq; virũ quod ex dote &c.	8	13
IXæ Coll. tit. 1us de Hæredib. ab intest. venient.	9	15
		98

Numeri autem maioris marginis, indicant collationem ac titulum contrapositæ Authenticæ, *in edit. Germ.* sicut numerus minoris marginis notat nouellas *edit. Goth.* cuius seriès seriem *Haloandrinæ* aliorumque recentiorũ in omnibus ferè imitatur. *vt in Diagrãmate subiecto pag.* 158.

Got.		Coll.	tit.
	H		
76	Hæc Conſt. interpr. prior. conſt. de Iis &c.	6	4
11	Hæc Conſt. innouat conſt. quæ præſcr. &c.	8	7
118	Hæredibus ab inteſtato venientibus &c.	9	1
1	Hæredibus & falcidia &c.	1	1
33	His qui mutuum dant agricolis *Hal.*	4	1
22	His qui nuptias iterant *Hal.*	4	4
	I		
49	Iis qui ingred. ad appellat. & quand. &c.	5	11
92	Immenſis donat. in filios factis.	7	3
113	In medio litis non fier. ſacr. formas &c.	8	11
12	Inceſtis & nefariis nuptiis.	2	6
73	Inſtrumentorum cautelâ & fide &c.	6	3
132	Interdictis collegiis hæreticorum.	9	12
82	Iudicibus, & vt nullatenus iureiu. &c. *Ger.*	6	10
82	Iudicibus, & ne cũ iureiurando &c. *Hal goth*		
48	Iurei. à morient. præſtito propter. &c. *Ger.*	5	2
48	Iurei. quod moriens de modò &c. *Hal.*		
8	Iuſiur. quod præſtatur ab iis qui &c.	2	3
	L		
14	Lenonibus.	3	1
74	Liberis, quomodo eos oporteat &c. *Hal.*	6	1
124	Litigatoribus, & de ſportulis &c. *Hal.*	9	5
112	Litigioſis, & de cautione &c. *Hal.*	8	8
112	Litigioſis, & decimâ parte litis &c. *Germ.*		
	M		
17	Mandatis Principum.	3	4
15	Menſurâ ordinandorum Clericorum.	8	9
116	Militibus.	3	3
5	Monachis. *Germ.*	1	5
5	Monaſteriis & Monachis. &c. *Hal.*		
143	Muliere raptum paſsâ. *Hal.*	9	13
109	Mulieribus fide hæreticis. *Hal.*	8	5
	N		
89	Naturalibus liberis.	7	1
110	Nauticis vſuris. *Ger.* diff. *à tit.* vſu. naut. *ger.*	8	6

Restitutionibus

9	7	127	Vt fratrū filij parit. succed. ad imit. fratr. &c.
6	2	72	Vt ij qui obligatas se habere perhib. res &c.
5	14	61	Vt Imobilia antenuptialis donat. &c. *Germ.*
		No.	Vt Res imobiles donationis &c. *Hal.*
9	4	125	Vt Iudices non expectent sacr. iussiones &c.
2	2	8	Vt Iudices sine quoquo suffragio fiant. *Ger.*
Coll.	tit.		Vt Præsides absque vllâ datione &c. *Hal.*
6	6	78	Vt liberti de cætero aureo non indig. &c.
9	5	117	Vt liceat matri & auiæ & aliis &c.
8	13	124	Vt litigantes iurent in exordio litis &c.
7	6	95	Vt magistratus à depositâ administ. &c. *Hal.*
8	9	136	Vt neq; miles neq; fœderatus obs. dom. &c.
5	5	52	Vt non fiāt pignorationes pro aliis pers. &c.
6	5	77	Vt non luxuriētur homines contr. &c. *Ger.*
			Vt qui contra naturā luxuriantur &c. *Hal.*
5	22	67	Vt nullus fabricet oratorij domos &c.
4	4	33	Vt nullus mutuans agricolæ ten. ei. ter. &c.
9	9	134	Vt nulli Iudicū liceat habere loc. &c. *Germ.*
			Vicariis & locum tenentibus &c. *Hal.*
5	20	69	Vt omnes obediant Iudicib. &c. *Germ.*
		68	Vt omnes prouinciarū magistratib. &c. *Hal.*
5	19	70	Vt ordinariæ Præfecturæ vrbanæ &c.
5	3	47	Vt præponatur nomen Imper. documēt. &c.
			Vt Imperatoris nomē in instrumētis &c. *Hal.*
5	6	53	Vt qui prouincialem hominem &c. *Hal.*
6	2	72	Vt qui se res minorum obligatas &c. *Hal.*
9	8	159	Vt restitutiones fideicommissi &c. *Hal.*
7	4	94	Vt sine prohibit. matres debitr. &c.
			Vt sine vllo impedimento matres &c. *Hal.*
3	5	18	Vt si plures filij non sint quam 4. &c. *Hal.*
9	2	119	Vt sponsalitia largitas, specialis sit &c. *Ger.*
			Vt donatio propter nuptias special. &c. *Hal.*

SECTIO V.

Alphabeticus Librorũ 2. Cõsuet. Feudorũ seu, Collationis xx. Syllabus.

FEudorum Volumen in editione Germanicâ seu vulgatâ quæ solum authentica est *vt dixi pag.* 241. continet Libros duos quorum 1us habet titulos 28. & 2us titulos 59. Incipit verò. 1us à tit. 1. de Iis qui feudum dare possunt &c. 2us à tit. 1. de Feudi cognitione. Series illorum subiecta est *supra pag.* 169.

Nũe Germ. Lib.	tit.
Lib.	tit.
1	28
2	59
	87

	Germ. Lib.	tit.
A		
Alienatione feudi.	1	13
Alienatione paterni feudi.	2	39
Allodiis.	2	54
An agnatus vel filius defuncti possit retinere &c.	2	45
An apud Iudicem vel curiã domini quæstio &c.	2	46
An ille qui interfecit fratrem domini sui &c.	2	37
An maritus succedat vxori in beneficio.	1	15
An mutus vel aliàs imperfectus feudũ retineat.	2	36
An remoueri debeant testes, qui pares esse &c.	2	19
Apud quem vel quos, controuersia feudi &c	1	18
B		
Beneficio fratris, & qualiter frater in &c.	1	20
C		
Capitulis Corradi.	2	40
Capitaneo qui curiam vendidit an &c.	2	51
Constitutiones Friderici 2. Imper. de statutis &c.	3	59
Constitutiones feudales domini Lotarij &c.	1	19
Consuetudine recti feudi.	2	33
Contentione inter Dominum & fidelem &c.	1	10
Contentione inter me & dominum de, &c.	1	12
Contentione inter Dominum & vassalum &c.	1	23

Lib.	tit.	
2	31	Si vaſſallus feudo priuetur cui deferatur.
2	59	Statutis & conſuetudibus contra libertaté &c.
1	8	Succeſſione feudi.
2	11	Succeſſione fratrũ vel gradibus ſuccedentiũ &c.
Lib.	tit.	V
2	14	Vaſſallo decrepitæ ætatis qui feudum &c.
2	21	Vaſſallo milite qui arma bellica depoſuit.
2	38	Vaſſallo qui contra conſtitutionem Lotarij &c.
1	28	Vſu mediolanentium ſecundum quoſdam.

SECTIO VI.

Alphabeticus Extrauagãtiũ Iuris Cæſarei Conſtitutionum ſeu Collationis XI^æ. *Syllabus.*

Conſtat hic Extrauagantium Ciuilium Liber (quem omnes à BARTOLO *Collationem* XI^am appellarunt) tribus ſolùm Conſtitutionibus 1a & 2a ſunt Henrici, 7i & 3a Friderici I. Ænobarbi de quibus *ſupra pag.* 37. & in Serie *pag.* 175.

A

P

Nũs Extrauag.	
3	Pace Conſtantiæ compoſitâ inter Imp. Frid. &c.
	Q
1	Quomodo in læſæ maieſtatis crimine procedatur.
2	Qui ſint rebelles.

ADMONITIO.

Conſùltò omiſſus eſt ſyllabus κατὰ τὸ στοιχεῖον Rubricarũ Codicis Gregoriani, Hermogeniani, Theodoſiani, ac Baſilici, necnon Appendicis 70. Nouellarũ & 53. titulorũ feudalium quarũ Series relata eſt *ſupra* §. 4. *pag.* 150. & 175. quippe quæ legàlem authoritatem non habeant ſed ſolùm doctrinalem, vt dixi. *pag.* 33. 65. 150. 179. & 241.

Ad illam vtilis est Alphabetica Rubricarum repetitio; ad hanc penitus superflua vt dicetur *Infra P.2.§.8.sect.1. hac pag.295.*

§us. VIIIus.

Alphabeticus Iuris Canonici Rubricarum Syllabus.

SECTIO I.

Alphabeticus Rubric. Institutionũ & Decreti Syllabus.

ETsi *in §.5.sect.1.& 2.* subiecerim Seriẽ omnium Rubricarum, tam Institutionum Iuris Canonici à *Lancelloto* Antecessore Perusino deprromptam, *vt in Serie pag.* 201. quam Decreti Gratiani à me, in gratiam Nomocanonum Alumnorum, priuatâ licet authoritate, elaboratam *vt in Serie pag.* 206. Hîc tamen Alphabeticum syllabum censui omittendum. Etenim illarum ordinata series iuuat quidem ad doctrinalem canonum intelligentiam. Sed Alphabetica ordinatio foret superflua, quippe quæ respiciat solùm allegationem rubricarum, publicam & legalem authoritatem habentiũ. *vt supra præmonui.* Ideoque superfluus illarum syllabus alphabeticus, à studio breuitatis deflecteret, quâ dicitur gaudere modernos *ex glossâ* in *l.* 1 *ff. de Restit. in integr.*

SECTIO II.

Alphabeticus Librorum V. Decretaliū Gregorij IX. Syllabus.

GRegorianæ Compilationis Decretalium Volumen numerat Rubricas 185. publicâ authoritate confectas *vt supra in illarum Serie pag.* 224. Libros autem quinque. Incipit vero.

Nūs Lib.	tit.	
1	43	I^us à tit. 1. De Summâ Trinitate &c.
2	30	II^us à tit 1. De Iudiciis.
3	50	III^us à tit. 1. De Vitâ & honestate Clericorum.
4	21	IV^us à tit. 1. De Sponsalibus & matrimoniis.
5	41	V^us à tit. 1. De Accusationibus &c.
	185	

Restitutione

SECTIO III.

Alphabeticus Rubricarum Sexti Decretalium Bonifacij VIII. Syllabus.

SExtus Liber hic Bonifacianæ compilationis continet Rubricas 77. quarum Series posita est *supra pag.* 232. Libros verò quinque, secundum ordinem & titulorum seriem Gregorianæ compilationis; Incipit autem.

Lib.	Nūs tit.
1	22
2	15
3	24
4	3
5	13
	77

1us à tit. de Summa Trinitate &c.
2us à tit. de iudiciis.
3us à tit. de vitâ & honestate clericorum.
4us à tit. de sponsalibus & matrimoniis.
5us à tit. de Accusationibus &c.

SECTIO IV.

Alphabeticus Septimi Decretaliũ Clementi V. Syllabus.

HÆc Clementinarum compilatio constans Rubricis 52. vt in Serie *supra pag.* 236. continet pariter Libros 5. Incipit.

	Nũs Lib.	tit.
I^us Lib. à tit. de summâ Trinitate & fide Cathol.	1	11
II^us Lib. à tit. de Iudiciis.	2	12
III^us Lib. à tit. de Vitâ & honestate Clericorũ.	3	17
IV^us Lib. à tit. de Consanguinitate & affinitate.	4	1
V^us Lib. à tit. de Magistris & ne aliquid exigatur.	5	11
		52

SECTIO VI.

Alphabeticus Extrauagantium Communium Syllabus.

Nūs Lib. tit.

LIber hic Extrauagantium communium seu diuersorum Pontificum, constans Rubricis 34. vt in illorum Serie *pag.* 239. continet ad exemplum Gregorianæ cōpilationis, libros 5. Incipit.

1 9 — 1us Lib. à tit. de Consuetudine.
2 3 — 2us Lib. à tit. de Iudiciis.
3 13 — 3us Lib. à tit. de Vita & honestate Clericorum.
4 0 — 4us Lib. vacat titulis.
5 9 — 5us Lib. à tit. de Simoniâ.
34

§us. IXus.

Cataſtaſis Vniuerſi tractatus Rubricarum.

SECTIO I.

Analyſis Quadripartita Rubricarum.

QVadripartitus hic de Rubricis tractatus cubicam quaſi figuram (quæ perfectionem indicat) imitatus, quatuor facies exhibet, pro diuerſis candidatorum faciebus ſeu geniis, quibus ſeſe accomodat varia ſub diuersâ ſpecie rubricarum repræſentatio, Primùm quidem oratione ſolutâ, mox metricâ, tùm iuxta Seriem, demùm κατὰ τὸ ςοιχεῖον. quò quiſque poſſit ab electione propriæ indoli congruâ, faciliùs allici ad Rubricarum deglutitionem.

Ia igitur facies genericam rubricarum notitiam exhibet totius corporis Iuris, & ſingularum illius partium *à pag.* 20. *ad* 47. vbi Philonomus habet Prodromam omnium Iuris partium notitiam apprimè neceſſariam, ad voluminum Iuris tractationem.

IIa eaſdem rubricas *verſibus* exprimit *à pag.* 47. *ad* 65. quorum origo à Iuriſprudentiâ antiquâ profluxit. Siquidē Romani, XII. Tabularum leges verſibus expreſſas, à primis pueritiæ annis memoriæ commendabant, vt probat ſingularis Tullij locus *libro de legibus*. Diſcebamus, *inquit*, pueri, 12. tabulas vt carmen neceſſarium. Hos demùm Græci ſecuti ſunt, Michaël enim Pſellus

antiquus Græcus Interpres circa ann. Chr. 1077. Rubricas Synopseos Basilicō versibus contexuit, *vt supra pag.* 189.

Græcorum exemplo Alex. Villadei Franciscanus, Doctor Sorbonicus circa ann. Chr, 1240. Rubricas seu titulos capitum veteris nouique testamenti *Versibus* 212. *hexametris* expressit, itaut quælibet dictio cuiuslibet capitis summam; numerus vero dictioni præpositus, capitis numerū designaret; Expressit pariter 11. *versibus* libros omnes d. Bibliæ, itaut quælibet dictio librum, & margo numerum capitum cuiusque libri demonstraret, quos Biblia Maxima Parisiis edita 1645. exhibet in limine. Plura de Iuris Rubricarum versibus, *Ego. P.* 2. § .3. *pag.* 47.

IIIa Facies huius quadripertiti tractatus, Seriem earumdem Iuris rubricarum ex ordine quo sunt in corpore, repræsentat *à pag.* 65. *ad* 241. quæ series potissimùm ediscenda est, vtpotè ad quam cæteræ formæ rubricarum tanquam media ad finem ordinentur, prout indicaui *supra P.* 2. §. 1. 4. *&* 7. *pag.* 21. 47. *&* 241.

IVa demùm Alphabeticè rubricas reperit *à pag.* 241. *ad* 310. vt illas ad omnem nutum promptas habeat, qui memoriâ laborat, cuius lapsus humanitati adscribitur, *l.* 2. §. 13. vers. *memoria C. de Vet. Iur. enucl.* quæ ideo labilis est *l. peregrê* 44. *ff. de acquir. possess.* vt monui *supra* §. 7. *pag.* 241.

SECTIO II.

De Dignitate scientiæ Rubricarū.

SI quis miretur me, qui potuissem ab illustrioribus Iuris commentariis propediem edendis, maiorem gloriam comparasse; Maluisse tamen ab hoc Prodromo (nihil ferè, præter tra-

ctatum

ctatum de rubricis redolente) Iurisprudentiam auspicari.

Audiat tùm ordinem doctrinæ., tùm consilium gloriæ,(quæ sola est *ex Poetâ* virtutis pulcherrimerces) exegisse à me, vt hanc de Iure tractationem exordirer à scientiâ rubricarum, & historicâ Iuris Chronologiâ, quam licuit, in epigraphe, hactenus ineditam appellasse, quatenùs hodie næuis deletis emendata, repletis defectibus aucta, veris epochis distincta, numeris demùm omnibus absoluta, verè Noua prodit in lucem, *ex l.* 1. §. *sed neque* vers. *qui subtiliter. C. de Vet. Iur. enucl.*

Siquidem cùm in omni scientiâ τὰ Πρῶτα seu Principia sint pars potissima. *l.* 1. vers. *potissima ff. de Orig. Iur.* & difficilior, quæ non nisi à peritiori ac veterano artifice pro dignitate tractetur, teste Guillielmo Marano Antec. Tolos. *in Proleg. Orat. ad Paratitl. Digest.* Ideò ex hâc (sub nomine Prodromi) Principiorum tractatione, plus ponderis ac gloriæ, apud Viros probè doctos (penes quos stat laudis æstimatio) quæsiuisse me contendo.

Vnde quantùm Leguli ac inexperti Iuuenes tractatum hunc notasque despicient, tantùm antiqui ac emeriti Professores commendabunt, & ex vngue, Leonis (vt dicitur) vires æstimabunt; quâ de re plura *in Epistolâ liminari pag.* 3. 5. 11.

Interim quò Aristarchi suam possint cacohetem implere, Nouum expectent Iustinianum, breui à Prodromo compariturum, sequenti inscriptione donatum.

Nouus Iustinianus, seu *Iurisprudentia Nomocanonica In Artem redacta.*

Analytico Institutionum Comentario, ad Iustiniani tempus relato, & hodiernis moribus accommodato.

Adiectis,in calce cuiusque tituli,Parergis.

In quibus Controuersæ, tùm in scholis tùm in foro, quæstiones resoluuntur, & dissidentes Authorum sententiæ, Decisiuis §§is ad sua principia reuocatis, componuntur.

In eum quippe dabitur vltrò campus arguendi,& mihi errores (si quos bonâ fide indicent) ingenuè emendandi,nec enim φυλαυτίας laboro; nec ignoro, humanæ naturæ vices, (quæ Cuiacium ipsum, imo Papinianum in varios errores deduxerunt *teste Edm. Merilio Antec. Bituric. Dissertat.ad libros 3 ex Cuiacio cap.*10.) me quoque in aliquos lapsus deicere potuisse; Non tamen ex hoc licebit laborem nostrum damnare,vt elegantissimis expressit verbis Iustinianus *in l.* 2.§ *si quid* 14.*C.de Vet. Iur.enucl.* Nemo , *inquit* ,,hoc vituperandum existimet,sed primùm qui- ,,dem imbecillitati humanæ , quæ naturaliter ,,inest,id adscribat,quia omnium habere memo- ,,riam , & penitùs in nullo peccare , Diuinitatis ,,magis est,quàm mortalitatis. Hactenus Iusti- ,,nianus. Vide quæ hac de re continit Epistola Liminaris *ad Iurisprudentiæ Candidatos in fin. pag.* 13.

SECTIO III.
De Necessitate Studij Rubricarum.

QVi studium rubricarũ,illarumque tractatũ floccifaciunt,Vel rubricas nesciunt,vel didicerunt; Si nesciunt , de illis iudicare nequeunt *ca.qui de mensâ.*11.*dist.* 37. Necessitas enim illarum non rationibus , quæ solas Iuuenum aures feriunt,sed experientiâ solâ cui resisti nequit,ap-

prehenditur. Si verò didicerunt, & iam illarum necessitatem ediscendo prægustarunt, qui tam constanter in re insipidâ, operas collocarunt, Adeout ex hoc solo, quasi lydio lapide natum ad Iurisprudentiam ingenium probetur; Aut (si mauis) velut Aquilæ fœtus degener reprobetur, qui rubricarum radios inconniuenti mentis acie, sustinere nequit *arg. l. 2. § sed cum 11. vers.* non conniuentibus oculis aspicere. *C. de Vet. Iur. enucl.*

Equidem ἀδυνατὸν est Iurisperitum agere, non retentâ Rubricarum serie, vt ostendi *in Procem. P. 1. pag. 2. & 3. & Infra pag.* 318. Quæ veritas etsi solâ rationum vi percipi vix possit *vt dixi* Forsitan authoritas Virorum illustrium, qui eamdem sententiam concinnarunt, efficaciùs suadebit. Inter quos ducit Chorum.

1. A. Mornac. ad l. 1. §. nostrâ C. de vet. Iur. enuc.
2. G. Maran. Antec. Tolos. Orat. de rect. rat. doc.
3. Conrad. Lag. Method. Iur. tradit. lib. 1. cap. 2.
4. Christoph. Hegendorphin. Progymnasm. 5.
5. Iacob. Spiegel. in Epitom. cap. 11. fol. 654.
6. Io. Bap. Caccial. tract. de mod. stud. docu. 15
7. Io. Gilen. Præfat. ad local. Iur. mem.
8. Iacob. Gothofr. Præfat. ad Seriem Digest.
9. Non erubesco dulciss. mem. Parentem *Andream Payenum* in hunc Catalogum referre, quippe qui publicè Iura professus, nihil frequentiùs mihi, ac Iurisprudentiæ candidatis inculcârit, præter hanc *Rubricarum* commendationem; à quô quasi traduce incitatus, tractatum hunc suis numeris absolutum publici Iuris facio.

10. Sed ne vitâ functos solùm, quasi semel tantùm locutos, laudasse videar in authores; Etiam Superstites profero non minùs insignes.

Præ cæteris Perill. Franc. *Chapardum* Professorem Regium Aqui-sextien. qui vt doctissimus, sic eiusdem veritatis conscius, solâ rubricarũ sciẽtiâ posse Iuris fastigium attingi, humanissimos inter sermones mecum habitos, pluries confirmauit.

11. In eandem sententiam vltrò descẽdit Perill. Reimundus *Paucyus*, qui in hâc Ciuitate Parisien. à multis annis Professorio munere digne functus, mihi renunciauit ingenuè, se ab aliâ (quam cogitauerat ad publicũ bonũ) rubricarũ editione destitisse, quod Prodromus noster ei præcurrisset.

12. Peccarẽ in publica comoda, si locupletissimũ Viri Superillustris testimoniũ præterirẽ. nẽpe Ioannis *Boccageris*, qui supra tricennium quô Iura Parisiis summa cũ laude profitetur, præclamauit semper adulterinã esse docendi rationẽ; quæ per aliã quàm Rubricarũ viã, ad Iustinianũ deducit.

13. Lubet Alterum, Colophonis instar, adiicere, qui meritis cæteros vnus æquat, scilicet Illustmũ Henricũ Ludouicũ Habertũ *Mon-morium*, Regi à supplicibus libellis, & Consistorianũ Comitẽ. Sed quod authoritati plus ponderis addit, accessio est Virtutũ, quibus splendet illustriùs, vt eum, omnes qui norunt (nemo verò non nouit nisi Ἄμουσος) quasi Scientiarũ Arbitrũ, Musarum domicilium, Νομικῆς Ὀφθαλμοι, Themidos templũ venerentur. Is (inquam) nõ tàm verbo, quam exẽplo Iuris rubricarũ scientiã, ita cõmendat; vt illas semper, ne imparatus loqui videatur, secum deferat, quibus promptã materiæ sedẽ tutò indicet, & à scopo, si qui deuient, statim reuocet. Ille idem mihi sæpiùs animos fecit, vt editionẽ hanc accelerarẽ, quæ desideratã Iurisprudentiæ restitutionẽ pro-

moueret, simulque laudauit subiectũ, mantissę loco, *Paraneticum Carmen*, quod Studiosos ad Rubricarum velitationem suauiùs incitaret.

14. Iam è prælo exitura fides hæc, tot tantisq; testimoniis conspicua canebat receptui. Dum inexpectata Viri Illustrissimi Fides Αὐθεντικώτερα superuenit, Nostrâtis nimirùm, Iosephi Mariæ Svaresii Vasionensis Episcopi Literis *Datis* VI. *Kal. octob. præteriti.* Cuius ponderi ne quid detraxisse videar, concepta verba refero. Prodromum, "*inquit*, Iustinianum, cuius ad me Propylæũ mi-"sisti, sum admiratus, tantũ opus à te inchoatum "(age quæso, ad Iurisprudentiæ nostræ decus, "quod cæpisti perfice) debebunt tibi Superstites "ac Posteri, nec tam egregij doni, quô Themidē "muneraberis, memoria vllo tempore intercidet, "Mœcenas Eminentissimus Cardinalis Chisivs "Legatus habebit in maximo pretio Ceimelion "istud, vtque censor est ingeniorum, & velut "Agonothêtes, præmiorumque Diribitor æquis-"simus &c. Hactenùs Suaresius à me laudatus *Infra in Notitiâ Basilicῶν. P. 3. §. 5. sect. 2. nu. 19.*

MANTISSA
Ad Cupidam Legum Iuuentutem.
CARMEN PARÆNETICVM.

SI cupis (ô Lector) Ius discere, disce Ru- (bricas;
Nam sine Rubricis discere Iura nequis.

Excipies; Possum pro Rostris discere: At Erras,

His sine, si credis discere Iura fori.

Subiicies; Saltem conscendam pulpita: Et Audi

His sine, qualis eris? Scilicet Ardelio.

Fortè quid Ardelio sit quæris? Scilicet ille est,

Qui se scire putans omnia; Nulla tenet.

Ergo nec Auditor, nec Doctor, Nêue Patronus

Esse potes, quid ages? Cuncta Rubrica *dabit.*

Cuncta Rubrica *dabit, Nostrum si sæpe Libellum,*

IVRIS ALVMNE *legas; Quo sine Nullus eris.*

PRODROMI IVSTINIANI PARS III.

Historia Iuris Vtriusque Chronologica.

PROOEMIVM.

De Necessitate Notitiæ Corporum Iuris.

MEritò Pars hæc ad Prodromum Iustinianum refertur, cùm à ICto Pomponio præfationis loco præmittatur *in l.* 1. *& 2. ff de Orig. Iur.* & à Iustiniano *in l.* 1. *& 2. C. de Veter. Iur. enucl.* & sit omninò ad Rubricarum & textuum intelligentiam necessaria.* Præfationes enim de quibus Iurisconsultus loquitur, non sunt illa orationum schemmata vel eloquentiæ flosculi, aut fucata ratio dicendi, quâ in foro Rhetores vtuntur, sed prolegomena, quæ nobis, ad susceptæ cognitionem materiæ, euidentiorem præstant intellectum, vt his verbis exponit idem ICtus *in d. l.* 1. §. *istæ præfationes. ff. de Orig. iur.* And. *Vallens. in Procem. ad Decretal.* Ioan *Paul. Lancellot. in Prælect. de Cognitione Iuris Ciuilis & Canon.* Quia in Scholis Iurisprudentia quærit doctrinam non eloquentiam, vt probat *Oratoris Romani* locus, qui Varronis scriptâ, quòd doctrinâ potiùs quam eloquentiâ præstarent cæteris anteponit. & comprobat Iustinianus *in Const. Procem. ff. oram omnem* §. *illud* 9. ibi. *cùm oportet priùs animas, quàm linguas fieri eruditos.*

*Quid apud I. Ctos Præfatio.

Satis verè commendari non potest quantùm hæc Notitia conferens antiqua tempora cum hodiernis chronologico quasi diagrammate sit necessaria * Nouis Iustinianæis (sic enim Alumnos primi anni, qui priùs Dupondij vocabantur, nominari cauit Iustinian. *in §. primo quidem anno Proœmial. Const. Pandect.*) conuenit enim vnumquodque Ius ad sui originem reuocare, distinguendo tempora, quibus iura introducta sunt manuducente ICto. *in d.l.2. ff. de Orig. Iur.* Quâ distinctione dissoluuntur plures Antinomiæ * & inextricabiles alioquin difficultates, iuxta illud, distingue tẽpora & cõcordabis scripturas. *l. apud antiquos, C, de furtis.* ca. *si peccauerit. 2. qu. 1.* & in his terminis obseruat *Iacob. Spiegelius de Iurisconf. temporibus. cap. 1. in princ.* Adeo vt sine hâc parte quasi pueri * esse videamur, & in tenebris, ex perturbato tempore ac nomine, vt ipsissimet verbis ait *Ant. Augustin, Præfat. de Nomine proprio τῦ Πανδέκτῦ Florentini* vers. *sine hac parte.*

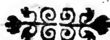
*Quid Iustinianæus, vel Dupondius.

* Iuris Chronologiâ dissoluitur antinomia.

* Pueri sunt & in tenebris qui sine hac parte, se ICtos dicunt

Demùm conducit hæc notitia ad intelligentiam Recentiorum Iuris Interpretum, nempe Cuiacij, Gothofredi, Ant. August. Contij, aliorumque, qui passim Orientis & Occidentis Imperatorum Iura referunt, ad emendationem diuersarum Lectionum seu Editionum.

Ne verò quis nos erroris insimulet circa Epochas seu annorum numeros, ad quos referimus Initia temporum, legat quæ in hanc rem conieci *in fine 3æ Liminaris Epistolæ ad Candidatos. pag. 12.*

§us. Ius.

Notitia Chronologica.

Iuris Naturalis Gentium & Ciuilis.

IMprimis Ius naturale ſeu Ius gentium primæuum cum ipsâ Adami creatione ſumpſit initium, & viguit Iure gentium nondum introducto vſque ad tempus Caini, qui primus primam Ciuitatem condidit, quam Enochiam ab Enoch filio ſuo primogenito appellauit *ca. non eſt peccatum* §. *his itaque diſt.* 6. Idque circa annum mundi 133. Vel vt alij malunt à tempore renouati per diluuium mundi (quod fuit ab Adamo creato ex vulgatâ ſupputatione 1656) vſque ad annum mundi 1707. quo ædificatæ fuere poſt diluuium Ciuitates, creatique Magiſtratus quibus introductum eſt Ius gentium ſecundarium. *Vt latiùs infra dicetur.*

ab Adami Creat. ann. 1. Ius naturale

ab A. C. Ann. 133. 1. ciuitatis ædificatio.

ab A. C. 1656. Renouatio mundi per Diluuium.

Et ſic durauit Ius Naturale ante diluuium annis 133. poſt diluuium verò annis. 51. * Per quod tempus homines pagos ſolùm incolebant nondum conditis ciuitatibus, ſolâque naturali ratione viuebāt nondum creatis Magiſtratibus, & omnia indiuiſa ac in communi poſſidebant nondum facta Imperiorum diuiſione, & ab eo tempore mare & litus maris cōmune remanſerant. *l. quod in rerum* 15. *ff. de Acquirend. rerum domin.* & Ius venationis retinuit traditionem dominij ferarum primo occupanti. §. *feræ Inſtit. de Rerum diuiſione*; Nulla pariter erat tunc temporis actio Iudicialis, cum nullus adeſſet magiſtratus; ſed ſine actione homines ſpontè fidem ſeruabant nec quid humanæ ſocietati contrarium com-

* Tempus aureæ ætatis.

mittebant, quod ideo tempus, ***Auream ætatem*** Poetæ nuncuparunt teste Ouidio.

Aurea prima sata est ætas, quæ vindice nullo,
Sponte suâ sine lege fidem, rectumque colebant.

ab A.C. An. 133. Ius Gentium simpliciter seu secundarium

IIum Tempus quod Iuri Naturali successit fuit, Ius Gentium secundarium, statim ac (ob Caimi fratricidium ante diluuium anno mundi 133. vel post diluuium ob vitia hominum) fuere conditæ ciuitates, & creati magistratus circa ann. mundi 1707. seu post diluuium 51. quô tempore Asia priùs obuenta Semo, inter eius filios subdiuisa est *Genes. cap.* 10. *vers.* 25. è quibus monarchia Babel, seu Assyriæ posteà deriuauit. *Genes.* 10. *vers.* 10. vt Infra dicetur *pag.* 323. Longè enim anteà, seu paulò post maledictionem Chami circa ann. mundi 1660. Noemus inter filios suos diuiserat Imperiorum dominia, assignatâ Iapheto primogenito Europâ, Chamo Africâ & Semo tertiogenito Asiâ, ô Egregium familiæ herciscundæ Iudicium!

Ann. 133. vel 1707. ædificatio ciuitatum.

Ann. 1660. Diuisio Imperiorum.

America a filiis Noë peragrata.

Neque tamen ex eô licet inferre Americam filiis Noë incognitam extitisse, cum de eâ implicitè meminerit Moyses ipse *Deuteron.* 30. *vers.* 4. & Isaias, *Congregâbit*, inquit, *profugos Israel & dispersos Iudâ colliget à quatuor plagis Terræ*, Ad illam quippe Posteri Noë è Flandriâ & Groenlandiâ nauigarunt. *teste, Hugone Grotio.*

ab A.C. Ann. 1787. Discretio gentium & linguarum.

Ex quibus Noë filiis ac nepotibus, in constructione Turris Babel cœptâ per ipsos ann. mundi 1787. (superstite adhuc Noëmo qui natus ann. 1056. obiit ann. 2006.) confusis inter ipsos linguis, Ortæ sunt 72. familiæ, 72. linguas sortitæ, inter quas Heberi familia incorruptam, primigeniam linguam Hebraicam, retinuit, quòd Heber abnepos Semi in constructione d. turris non interuenisset, *ex Genebrardo*. Eodem tempore ex

ant Contio secundùm Hebraicam edit. Heber filium genuit, ob id *Phaleg*, latinè *diuisio* nominatum este *D. August. lib. 6. & 11. de Ciuit. Dei.*

A quâ linguarum confusione, discretæ sunt Gentes, quia cum anteà eodem sermone, nempe Hebræo, loquerentur, postea verò seipsas non intelligerent, singulæ ad singulas suis parentibus obuentas terrarum partes profectæ sunt. Quò ubi peruenerunt, eas inter se subdiuiserunt, positis agrorum terminis, circa ann. 1850. quibus obuentas quisque sibi terras, impensiùs excoleret, & crescente hominum malitiâ ab inuasione defenderet quod initiũ dedit 1æ monarchię *ex Iustino.*

ab A.C. Ann. 1850. Positio terminorum.

Et cum indiès subigeret homines cupiditas vel extendendi limites, vel ablata per iniuriam recuperandi, factum est, vt Ius Gentium secundarium seu constitutum, priùs Ciuitatum ædificatione, legum promulgatione, & magistratuum creatione introductum, successiuè fuerit Iure belli, & contractuum executione firmatum. *l. ex hoc Iure ff. de Iustit. & Iur.* Vacon *à vacunâ Declarat. Iur. lib. 1. cap. 22. n. 4. & seqq.*

Ius belli seruitutis & contractuũ.

Exinde, cum hoc Ius gentium secundarium, per ratiocinationem ad necessitates hominum relatam stabilitum, non sufficeret, pro conseruatione humanæ societatis, ob deprauatam magis ac magis naturam humanam; Dum apud Assyrios circa ann. mundi 1850. regnante Nembroth filio Heber seu Belo, & apud Hebræos ædificatâ ciuitate Hierusalem circa ann. mundi 1870. regnante Semo filio Noë; apud Latinos circa ann. 1880. regnante Iapheto seu Iano; & apud Gallos seu Celtas Circa ann. 2001. regnante Samothe quartùm-genito Gomeri filij d. Iapheti; Ius Ciuile seu proprium Ciuitatum inuenit cunabula *l. omnes populi ff. de Iust. & Iur.* Successiuè translato ab

ab A.C. Ann. 1850. *Ius proprium* seu Ciuile Assyriorum.

1870 Hebræorum
1880 Latinorum
2001 Celtarum

Assyriis ad Medos imperio, à Medis ad Persas, à Persis ad Græcos *ca. Moyses dist. 7.* penès quos duplex Ius, viguit, ἔγγραφον scilicet seu scriptū apud Athenienses, & ἄγραφον seu non scriptū ac consuetudinarium apud Lacædemones; Tandem ab his seu Græcis ad Romanos Ius Ciuile seu proprium Romanorum promanauit. *l. Ius Ciuile ff. de Iust. & Iur.* & *l 2 ff. de orig Iur.* de quo *Infra* §. 4. & 6. *pag.* & *pag.*

Atheniensiū

Lacedemonum

3198 Romanorum

Et sic constat Ius Gentium ab ann. mundi 1707 ædificationis post diluuium factæ ciuitatum, vel vt alij malunt ab anno mundi 1350. positionis terminorum vsque ad vrbem conditam annis 752 ante Christum natum (seu anno mundi 3254. *ex Contio in Chronic. canonib.* vel anno 3198. ex æra vulgatâ *teste P. & Gassendo to. 4. obser. l. 1. cap. 27.*) quô tempore Ius Ciuile Romanum introductum est, Viguisse Ius Gentium per annos 1348.

Epocha V.C.

IIIum itaque tempus fuit Iuris Ciuilis Romanorum, quod à tempore V.C. seu fundati à Romulo Imperij Romani circa annum mundi 3198. *ex æra vulgatâ* vt dixi. sumpsit initium, quô tempore Ius Ciuile αὐτονομαστικῶς appellatum est, vt eleganter innuit Pomponius *in l. 2. ff. de Orig. Iur.* & Ius commune κατ' ἐξοχὴν à communi Romani Imperij iurisdictione *l. in orbe Romano ff de Statu hominum.*

ab A.C. Ann. 3198. Ius Ciuile Romanum.

Hoc autem Ius Ciuile Romanum quatuor agnouit Tempora, quæ communiter ICti appellant Iurisprudentiæ Antiquæ, Mediæ, Nouæ ac Nouissimæ. Ego 5um Tempus adiicio, nempe Iurisprudentiæ Primæuæ, seu Antiquissimæ, quæ ante leges 12. tabularum dicitur viguisse, vt latiùs *sequenti Sectione*, dicetur.

Quinque tēpora Iurispr. Romanæ.

Cæterùm huiusce triplicis ætatis, seu Iuris naturalis Gentium & Ciuilis Statum tam eleganti

carmine

carmine *suprà pag.* 19. expressit Clariss. *Flechier* Acad. Regius, vt illud omninò legi mereatur; quippe quod præter eruditionis florilegia quibus micat, eam styli puritatem exhibeat, vt in eo Auunculi eius mores dulcissimos animumque reuixisse diceres, nempe Reu^mi^ qu. P. Herculis *Audiffredi* in Congr. Doctrinæ Christianæ Gallicanâ Protopræpositi, cuius effigiem Terentiano, hoc est tersissimo stylo delineauit *Nostras* Sangenesius *lib.2. Carmin. pag.* 136.

§us. IIus.

Chronologia Romanæ Iurisprudentiæ, Primæuæ, Antiquæ, Mediæ Nouæ, & Nouissimæ,

HÆc distributio temporum, quibus scientia Iuris in artem redacta suam originem & progressum obtinuit, præstat intelligentiam omninò Notitiæ Corporum Iuris *in §. sequenti* subiiciendæ, & enucleat inextricabilem illum §. *Atqui patrono* Instit. *de Fiduciaria tutela* & §. *sed illa Inst. De Testam.* §. *Cæterum Inst. de Legitima Agnat. success.* & §. *præterea. De Actionibus.* & aliós passim Iuris locos non minùs singulares, quam eruditione refertos.

I°. Itaque Iurisprudentia Primæua, quæ Ius Regium appellatur, sumpsit exordium ab V. C. anno 1. seu anno mundi 3198. quo tempore Romulus, 2. Numa Pompilius, 3. Tullus Hostilius, 4. Ancus Martius, 5. Tarquinius Priscus, 6. Seruius Tullus & 7. Tarquinius Superbus, omnes Reges Romani fundarunt Imperium legibus Curiatis, quippe quas Reges ederent in Comitiis vsque ad d. Tarquinium superbum, quô ob Lu-

ab V.C. Ann. I. Iurisprudentia Primæua seu Ius Regium, aut Papyrianum.

cretiæ ſtuprum, expulſo circa annum V. C. 244. Populus Romanus medio Conſulum per 20. annos Iura reddidit; tum per Tribunos, donec circa annum V. C. 300. aliis 302. Iuris adminiſtratio deuoluta eſt ad Decemuiros aduectis è Græcia legum 10. tabulis, quibus adiectæ duæ dederunt nomen legibus duodecim tabularum, ſimulque initium Iuriſprudentiæ Antiquæ & finem Primæuæ ſeu Regiæ aut (à Papyrio legum Regiarum collectore) Papyrianæ de qua Pompon. *in l. 2. ff. de Orig. Iuris* & latius *Infra §. 3. ſect. 1. pag. 331.* Et ſic viguit Iuriſprudentia Primæua fere per annos 302. vel 304. vt *Infra pag. 331.*

ab V. C. 304 Antiqua Iuriſprudentia.

II°. Iuriſprudentia Antiqua circa annum V. C. 304. ortum duxit à legibus 12. tabularum, ſecundùm quas Iura reddebant Decemuiri & Prætores creati ab ann. V C. 387. Ita vt non liceret ab illis recedere conquiſitis æquitatibus, ſed caderet à Iure qui cadebat à ſyllabâ, certis formulis actionum præſcriptis. Vnde vocauit *Tullius* tempus illud, ſummum Ius, ſummam iniuriam, & appellatione Iuris ciuilis ſimpliciter *in Inſtitut. & Pandectarum textu*, hoc tempus intelligitur; quod durauit vſque ad tempus mediæ Iuriſprudentiæ, prudentum interpretatione inductæ, paulo ante Ciceronis tempora (qui natus eſt anno V. C. 650. & obiit anno 713.) *vt mox dicetur infra*; & ſic viguit Ius hoc Ciuile Antiquæ Iuriſprudentiæ fere per annos 350.

quid in Pandectis & Inſt. appellatione Iuris Ciuilis ſimpliciter veniat.

ab V. C. 650. Media Iuriſprudentia

III°. Succeſsit Iuriſprudentia media paulo ante Ciceronis tempora circa annum V. C. 650. iuxta ſupputationem *Cantiunculæ*, quam probauit *Myſinger. in §. Cæterum n. 4. & 7. Inſtit. de Legit. Agnat. Succeſſ.* quo tempore Prætores & Iudices ex interpretatione Prudentum Ius reddebant, quippe qui ab illorum reſponſis recedere non

possent, temperando rigorem Legum 12. tabularum, vel supplendo omissa ex mente illarum per interpretationem *Prudentum* inducta.

Habuit autem hæc media Iurisprudentia duplex tempus; Prius quidem alligabat Prætores aliosue Magistratus legibus 12. Tabularum iuxta interpretationem à Iurisconsultis habitam; quorum Responsa pro legibus habebantur §. *responsa Inst. de Iur. nat. gent. & ciuil.* Duo Tẽpor Iurisprudentiæ Mediæ. 1ũ

Posterius verò tempus Prætoribus tanquam Magistratibus annuis facultatem dederat sua edicta proponendi initio anni, secundùm quæ Ius reddituri erant, quæ vsum legis obtinebant; Eòque potissimùm tendebant, vt rigori Legum 12. tabularum detraherent, vel defectui supplerent conquisito motiuo naturalis æquitatis §. *Prætorum Inst. de Iur. Nat. Gent. & Ciuil.* Durauitque vsque ad Legem Regiam temporibus Augusti latam circa annum V. C. 729. quo inductum est Ius constitutionis Principum, reiectis legibus 12. tabularum, aut Iure Prætorio, seu anno ante Christum 23. Natus enim est Christus anno V. C. 752. seu anno mundi 4000. *ex Tursell. hist. lib.* 4. Vel anno mundi 3950. *ex Gassendo to.* 4. *obs. lib.* 1. *cap.* 27. *pag.* 22. vel ann. 4006. ex Contio *vt suprà pag.* 324. 2ũ Tempus Iurisprudẽt Mediæ Epocha Christi.

Et sic viguit hæc media Iurisprudentia fere per annos 79. quam ideo Iustinianus meritò dixit fuisse quidem legibus 12. tabularum iuniorem, sed Constitutionibus Principum anteriorem *in* §. *cæterum* Versic. *media autem Iurisprudentia Instit. de legit. Agnat. success.*

IVº Superuenit tempus Iurisprudentiæ Nouæ, circa annum V. C. 729. quo lata est Lex Regia translato per Pop. Romanum, in Augustum Imperio, & facultate legis condendæ, teste *Amaia* ab V. C. 729 Iurisprud. Noua.

Obseru. Iur. lib.1. cap.1. n.22 & 23. per quam Legem Regiam inductum est, vt non amplius ex legibus 12. tabularum, Senatusconsultis, Plebiscitis, Edictis Prætorum, vel Responsis Prudentum; sed ex solis Constitutionibus Principum Ius diceretur. §. *sed & quod principi Instit. de Iure Naturali Gentium & Ciuili. Lelius Mancinus Disquisit. Genial. Centur.2. cap.189. n.2.* Et durauit paulò post mortē Iustiniani, quæ fuit ann. Chr.565. seu V.C. 1318. & sic ad ann. Chr. 570. quo Ius Nouissimum Nouellarum in vnum volumen redactarum prodiit in lucem, sicque viguit hoc tempus Nouæ Iurisprudentiæ per annos 589.

ann. Chri. 570 Iurisprud. Nouissima.

V°. Demum prodiit paulo post Iustinianum nempe anno Chr.570. Iurisprudentia Nouissima quæ nomen & cunabula obtinuit à Nouellis eiusdem Iustiniani post secundam Iustinianæi Codicis editionem superuentis, & in vnum volumen paulo post illius mortem redactis ad declarationem vel abrogationem legum in Codice secundæ seu repetitæ lectionis insertarum de quibus dictum est *supra Part 2. § 1. sect. 4 pag.29.* Vt non immerito tractatum suū *P. Gudelinus* Louaniensis Antecessor inscripserit *de Iure nouissimo.*

Nouellæ Leonis in Occidente nunquam vim legis habuerunt.

Quoad enim Nouellas Leonis aliorumque quæ Iustiniani legibus derogant, nullas vires obtinent, nisi in his rebus de quibus antè nihil est constitutum; Circa quas etiam solùm auctoritatē doctrinalem sibi vendicant, non legalem iuxta textum in *Constit.2. Proœmial. Cod. De Iustinian. Codic. Confirm. §. hunc igitur* versic. *sed solum* iuxta quod intellige tradita *suprà Part.2. §.1. sect. 4. pag.33. & alibi.*

Viguitque hoc Ius Nouissimum seu Nouellarum vsque ad annum Christi 751. quo Rauenna ab Astulpho Rege Longobardorum capta est,

cum priùs Imperatori Romano pareret, & sic durauit hæc Iurisprudentia Nouissima fere per annos 181. à quo tempore quasi sepulta remansit inter Gothorum & Longobardorum deuastationes fere per annos 379. vsque ad tempus Lotarij 2. circa annum Christi 1130. qui operâ Irnerij ICti Iustinianæum Codicem velut è mortuis in lucem restituit, secundùm cuius leges ab eo tempore ad hodiernum diem Ius redditur in Patria quæ Iure scripto regitur *prout latiùs infra §. 6. dicetur.*

§us. IIIus

De Corpore Iuris Ciuilis Romanorum.

PROTHEORIA.

INitio V.C. Populus Romanus sine lege viuebat, & Reges Regiâ manu cuncta regebant. Auctâ verò in aliquem modum ciuitate variis legibus, (secundùm varias ætates & statum Reipublicæ) Ius redditum est; ac à variis collectoribus in diuersos Codices, compilatum est.

Triplex communiter status assignatur. Primus est 7. Regum à Romulo ad Tarquinium per annos 244. 2us. status est liberæ Reipub. sub Consulibus & Tribunis per annos 485. 3us est status Monarchiæ à Lege Regiâ Augusti ad Iustiniani Codicem per annos 552. **Triplex Status Iuris Ciuilis.**

Variarum autem compilationum seu partium Iuris ciuilis. 1a. Fuit dicta Ius Papyrianum continens leges Regias. 2a. Leges 12. tabularũ. 3a. Ius Ciuile Prudentum. 4a. Ius Flauium. 5a. Ius Ælianum. 6a. Ius ex Plebiscitis. 7a. Ius ex Senatuscon- **Partes 9. Iuris Ciuilis Antiqui.**

sultis. 8a. Ius Prætorium & 9a. Constitutiones Principum, è quibus omnibus partibus à Iustiniano selecta Iura, & in Pandectas ac Codicem suum operâ Triboniani congesta, constituerunt Ius hodiernum Codicis Iustinianei, ita vt reliqua Senatusconsulta, vel Prudentum responsa aut Prætorum edicta, vel constitutiones Principum; quæ in dicto Codice inserta non sunt, vim solum doctrinalem, instar *Interpretis* retineant, non legislatoris vt annotatum est *supra Part.* 2. §. 1. *pag.* 33. & *Part.* 3. § .2. *pag.* 328.

Epochæ 9. huius chronologiæ.

Nos maioris vtilitatis & perspicaciæ gratiâ Chronologicam hanc Oeconomiam Iuris ciuilis in 8. capita diuidimus 1. nimirum ab V.C. ad Leges 12. tabul. 2. ab His ad Ius Prætorium. 3. à Iure Prætorio ad Legem Regiam Augusti tempore latam. 4. à Lege Regiâ ad Edictum perpetuum tempore Adriani editum. 5. ab Hoc ad Iustiniani Codicem. 6. à Iustiniani Codice ad Ius Nouellarum. 7. ab His ad captam à Longobardis Rauennam. 8. ab Hac ad restitutum à Lotario 2. Iustinianæum Codicem 9. Exinde in hodiernũ diem, quod tribus §§. sequentibus absoluitur.

SECTIO I.

Progressus Iuris Ciuilis.

Ab V.C. ad Leges XII. Tabularum

ab Anno V.C. 1. ad Annum V.C. 304.

ab V. C. I. Epocha V.C.

IMprimis cum Romulus vrbem in 30. partes diuisisset, & Curias appellasset, eo quòd per sententias illarum partium curam Reipublicæ gererent, conuocatis Comitiis leges curiatas tulisse dicitur, tulerunt & Numa, Seruius Tullus, aliique Reges, quorum vltimus fuit

Quid leges curiatæ.

Tarquinius Superbus, quæ leges à Sexto Papyrio illarum Collectore, Ius Papyrianum, & à Regibus illarum authoribus, Ius Regium appellatæ sunt *l. 2. ff. de Orig. Iur.*

Quid Ius Papyrianum

II. Expulso Tarquinio circa annum V.C. 244. statim Consules Legem tulerunt de restituendis Seruij Tulli legibus, quas Tarquinius superbus aboleuerat *teste Halicarnasseo lib.* 5. Postmodum verò lege Tribunitiâ qua Tribunorum plebis potestas constituta est circa annum V.C. 267. Ius omne hoc Papyrianum aboletum est, vt probat *Cuiacius in leg. 2. § 3. ff de Orig. Iur.* Exinde Populus Romanus incerto iure, seu consuetudine vixit ferè per 35. annos. Donec publicâ auctoritate placuit ad sedandas Patriciorum plebisque discordias Anno V.C. 300. vel 302. Legatos mittere in Græciam, qui Solonis aliasque leges describerent & in tabulas referrent. Sic Ius Regium dicitur viguisse ad legem Tribunitiam per annos 267. Exinde Ius consuetudinarium per annos 37. vsque ad publicationem legum 12. tabularum anno V.C. 304. factam. *prout in sectione sequenti.*

Lex Tribunitia.

SECTIO II.

A Legibus XII. *Tabularum* ad Ius Prudentum.

Anno V.C. 304. ad Annum 650.

III. CVm Anno V. C. 300. missi fuissent Athenas & alias Lacædemoniorum ciuitates legati tres, qui Solonis aliasque leges descriptas in tabulas referrent, his triennio post reuersis adiecti sunt alij septem, legibus scribendis creati, qui in decem tabulas eboreas Ius Ro-

ab V. C. 304. 2a. Epocha à Legib. 12. Tabular.

manum coniecerunt anno V. C. 303. Sed cum iisdem decem-viris data esset facultas illas legū decem tabulas emendandi vel interpretandi, factum est, vt anno sequenti duas alias addiderint, Et ita leges 12. tabularum seu decemuirales dictæ fuerint, partim ex Græcorum legibus partim ex legibus Regiis & Patriis moribus compositæ, & pro rostris positæ anno. V. C. 304. quas *Liuius lib.* 3. fontem omnis publici priuatique Iuris appellauit. Et hoc Ius 12. tabularū durauit vsque ad Iurisprudentiam mediam ex interpretatione Prudentum à ratione legis inductam, circa an. 650. *Vt dictū est P.* 3. §. 2. *pag.* 326. & sic viguit Ius hoc legum duodecim tabularum ferè per annos 346.

Quid leges decēuirales.

SECTIO III.

A Iure Prudētum, ad Legē Regiā tempore Augusti latam.

Ab Anno V. C. 650.

Ad Annum V. C. 729. seu *ad Annum Ante Christum* 23.

IV. CVm interpretatio Legum 12. tabularum ob nimium illarum rigorem desideraret Prudentum Authoritatem, illorum disputatio introduxit aliquod Ius ex mente seu ratione Legis elicitum, quod communi nomine, ex interpretatione Prudentum appellatum est, vnde Iurisprudentia dicta est filia disputationis *l.* 2. §. 3. versic. *disputatio ff. de Orig. Iur.* & media Iurisprudentia dicta est, quod iunior sit legibus 12. tabularum. Anterior vero Constitutionibus Principum vt annotatum est *supra P.* 3. §. 2. *pag.* 326.

Ab V. C. 650. 3a epocha à Iureprudentum.

Iurisprudentia filia disputationis.

Hoc autem Ius Prudentū accepit initium circa

annum V. C. 650. *Vt supra in §. 2. pag.* 326. Ex quo iure circa idem tempus legis actiones datæ sunt sub certis formulis, quibus homines inter se disceptarent, quarum omnium Legum interpretādi licentia apud Collegium Pontificum erat, ex quibus constituebatur quis & quo anno præesset priuatis, hoc est, actiones & iudicia daret. Quā cōsuetudine Populus fere per 79. annos vsus est. Quid legis actiones. Authoritas Collegij Pontificum.

Illas Actiones postea Appius Claudius ad formam redegit, & à Flauio eius scribâ, qui librū subreptum populo tradidit, dictum est Ius ciuile Flauianum; Augescente autem Ciuitate cum Sextus Ælius post longum temporis spatium alias actiones composuisset Ius Ælianum appellatum est *l. 2 § 5. & 6 ff. de Orig. Iur.* Quid Ius Flauianum & Ælianum.

V. At cū paulo post plebs in discordiā venisset cum Senatu, sibi ipsi Iura constituit proponente Tribuno plebeio Magistratu, quæ plebiscita dicta sunt, & legis vim postea meruere, lata primùm lege Horatiā, deinde Hortensiā, quibus cautum, vt iis Ciues omnes tenerentur. Quid plebiscita & lex hortensia.

VI. Cùm postea difficile esset plebem conuocare, necessitas ipsa curam Reipubl. & Ius legis ferendæ ad Senatum Senatorio Magistratu proponente deduxit, cuius decreta dicta sunt Senatusconsulta. *§ Senatusconsf. Inst. de Iur. nat. gent.* Quid Senatusconsulta.

VII. Tandem sub finem huius ætatis, occupatis circa bella Consulibus, creati sunt Prætores, alijque Magistratus, qui Iura redderent & edicta annua proponerent gratiâ adiuuandi vel emendandi aut supplendi Iuris, quod tunc ex legibus 12. tabularum, Iure ciuili Prudentum, & legum actionibus constabat, vt scirent Ciues, quod Ius, & de quâ re quisque dicturus esset quolibet anno; Donec anno V. C. 686. Lege Corneliā à Tribuno Plebis rogatâ sancitum est, vt Prætores ex edictis Quid Prætorum edicta. ab V. C. 686. Lex Cornelia.

Origo edicti perpetui à L. Cornelia vel Offilio ICto.

perpetuis ius dicerent, ne ex contrariis Edictis Iura confunderentur, vnde Offilius ICtus Edictũ Prætoris primus composuit circa Augusti initia dictumque est ab aliis Ius honorarium, & ab aliis Ius Prætorium & Ædile, & sic hæc ætas Prudentum & Prætorum sibi nomen Iuris Ciuilis specialiùs vindicauit, quæ durauit vsque ad tempora Augusti, quibus lata est lex Regia circa Annum V.C.729. *Vt dictum est supra* §. 2. *pag.* 327.

SECTIO IV.

A Lege Regia ad Edictum Perpetuum tempore Adriani editum.

Ab Anno V. C. 729. seu Ante Christum 23. Ad Annum 886. seu Annum Christi 134.

Ann. V.C. 729. 4a. Epocha à Lege Regia.

VIII. POstquã ex Lege Regia tẽporibus Augusti latâ An. V.C.729. seu ante Christũ 23. *ex Mancin. Cent.* 2. *cap.* 186. *& dictũ est sup.* §. 2. *pag.* 327. Populus Romanus in Principem transtulit omnem Iurisdictionem, siue Ius ferendæ legis. Constitutio Principis, authoritatẽ Iuris Prætorij, necnon Senatus ferè extinxit.

Princeps Dominus Iurisdictionis nõ Proprietatis agrorum.

Sola enim authoritas ex post in Iure priuato cõstituendo, eis relicta est: Ius autem Legis ferendæ orationibus in Senatu recitatis, vel ad Senatum missis, penes Principẽ resedit, iuxta formã *in leg. humanum* 8. *Cod. de legib.* Circa quod obserua solam Iurisdictionem in Principẽ translatã fuisse aduersus Bulgarum, qui vel metu vel adulatione Imp. Federici I. Ænobarbi dixerat Principem esse dominum orbis, nedum quoad Iurisdictionem sed & quoad proprietatem bonorum contra *L. bene à Zenone & ibi DD. Cod. de Quadrienn. præscript.* vt notat *Amaia obseru. Iur. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 23.

Ne vero Responsa Prudentum extincta penitus viderentur, fuit ab Augusto per populum impetrata licentia, vt ei qui studiorum fiduciam haberet, liceret de Iure respondere, eorumque Responsa sequi iudices tenerentur *l. 2. §. Masurius ff de Orig. Iur.* Vnde in Iurisprudentiâ duæ Iuriscõs. Sectæ ab Augusto ad Marcum extitere, orto dissidio inter Atheium Capitonem Offilij discipulum, & Antistium Labeonem Auditorem Trebatij; Quorum ille nempe Capito, iis quæ à prioribus tradita erant inhærens tenaciùs, Sabinum & Cassium Sectatores habuit; Labeo verò ingenij fiduciâ, multa innouauit, & Sectatores Proculum ac Pegasum habuit, quorum disceptantes sententias ICti post Antoninum Imp. componere tentarunt, & Iustinianus ipse prolatis ad hoc decisionibus 50. *Vt dicetur Infra § 4. sect. 1. pag. 339.*

Secta IC. Capitonis.

Secta IC. Labeonis.

Reuixit autem quodammodo Ius Prætorium, tempore Adriani Imperatoris Anno Imperij sui 15. seu Christi 134. qui Prætorum edicta ad formam edicti perpetui titulis suis ordinati, operâ Saluij Iuliani redigi curauit, & eidem, Imperiali authoritate, vim legalem communicauit, *vt dicetur sect. sequenti.*

SECTIO V.

Ab Edicto Perpetuo sub Adriano Imp. ad Ius Nouum Codicis Iustinianæi.

Ab Anno Chr. 134. ad Annum 529. aliis 531.

Ann. Chr. 134.

IX. SAluius Iulianus I. Ctus Mediolanensis iussu Adriani Imperatoris anno Imperij 15. seu Chr. 134. omnia Prætorum & Ædiliũ edicta in vnum librum coniecit, per titulos ordi-

5a Epocha ab Adriano seu Composit. edicti perpetui.

Tandem Theodosius Iunior anno Christi 435. *ex Broeo.* vel Ann. 437. *ex Freimonio.* Codicem à suo nomine Theodosianum edidit continentem Constitutiones Cæsarum à Constantino Magno ad ipsum Theodosium Imperiali authoritate euulgatum, qui hodie mutilus extat, & authoritatem solùm doctrinalem retinet, ad decisionem eorum de quibus à Iustinianæo Codice nihil cautum est; Illum iussu Alarici Gothorum Regis interpretatus est Anianus, eidemque Codici maximam authoritatem dederũt Alaricus, nec non Carolus Magnus vt in eius Capitulari Cod. de quo *latiùs P.* 2. *§.* 5. *pag.* 134. Ann. Chr. 437 Codex Theodosianus.

Et sic hoc Ius Edicti perpetui, Codicisque Theodosiani durauit per annos fere 395. scilicet ab Anno Chr. 134. ad Annum 529.

§us IVus.

Notitia Codicis Iustinianæi.

SECTIO I.

Ius Nouum Codicis à Iustiniano ad euulgatũ Librũ Nouellarũ.

Ab Anno Chr. 529. aliis 531. *ad Annum* 570.

XI. IVstinianus Anno Chr. 527. aliis 529. Kalend. Aprilis ad Imperium euectus (Iustino adhuc viuente, licet mense tantùm Augusto, quo Iustinus mortuus est, solus imperârit, vt notat *Cuiacius lib.* 4. *Obser.* 28.) Cogitauit de restituendâ Iurisprudentiâ, redactis tribus Co-

dicibus,& constitutionibus superuentis in vnum Codicem, 12 libris, 12 tabularum exemplo diuisum, (Pandectæ enim & Institutiones nondum confectæ erant) quod Triboniani operâ aliorumque Iuris Professorum, impleuit; Inter quos non omittendus Thallelæus qui legum oculus Νομίκης Ο"φθαλμος appellatus est *teste Carol. Fabrot. in Notit. Basilicῶν.* Anno igitur 528. aliis 530. Idibus Februarij seu Imperij 2°. Iustinianus prioris editionis Codicem fieri iussit, latâ Constitutione Prooemiali *in l. 1. C. de Nouo Codice faciendo.*

Thalelæus C. legum oculus dictus.

Anno 529. aliis 531. Imperij sui 3. Idibus Aprilis euulgauit d. Codicis 1am editionem, promulgatâ ad hoc Constitutione *in l. 1. C. de Iustin. Codice confirm..* & sic 1a. Codicis editio continens solas Principum Constitutiones ex tribus prioribus Codicibus collectas præcessit 1am Digestorum & Institutionum editionem triennio *vt Infra dicetur.*

Ann. Chr. 529 Epocha Codicis Iustinian 1. editionis.

Anno 530. aliis 532. Imperij sui 4. & mense Decembri Idem Iustinianus Veterum Iurisconsultorum libros, qui in eum numerum excreuerant, vt duo librorum millia & plusquam tricies centena versuum millia numerarentur teste Imp. in *l. 2. §. sed cum omnia Codic. de Veter. Iur. enucl.* in vnum librum, Triboniani operâ, redigi, & Pandectas seu Digesta nuncupari mandauit, editâ super hoc Constitutione de Conceptione Digestorum in *l. 1. Cod. de veter. Iur. enucleand.* ac effecit, vt Prætorum edicta, Prudentum Responsa & Senatusconsulta dd. Pandectis inserta vim constitutionis Imperialis obtineant, ab Imperiali authoritate, quæ opus illud approbauit vt dicitur *in l. 1. § omnia Cod. de Veter. Iur. enucl.*

3000000.

Anno 533. aliis 535. Imperij sui 7. mense No-

uembris, Institutionū libros 4. ex antiquis Caij, Vlpiani, aliorumque Iurisconsultorum Institutionibus à Triboniano, Theophilo aliisque collectos, euulgauit. Sequenti autem mense Decembri librum Digestorum antea compositum confirmauit, Et sic Iustinianus priùs Institutiones quàm Digesta euulgauit seu confirmauit *teste Cuiacio in Prooem. Institut.*

Ann Chr. 533. Nouembri Institutiones.

Ann. Chr. 533 Decembri Pandectæ.

Anno 534. aliis 536. Iustinianus primam illam Codicis Institutionum & Digestorum editionem emendauit, ac priori abrogatâ inseruit in 2ª superuentas Constitutiones à se factas, nec non Decisiones 50. sub titulis conuenientibus aptatas, seu Constitutiones ad decidendum veterum Iurisconsultorum dissentientium sententias, de quibus *in Constitut.* 3. *Proœm. Cod.* §. *postea verò* nouumque hunc Codicem in meliorem formam redactum à suo nomine Iustinianæum appellauit, editâ Constitutione 3. Procemial. *seu l.* 1. *C. de Emendat. Codicis D. Iustiniani & 2. illius editione*; eumque solum, legis authoritatem habere prioribus codicibus abrogatis ordinauit, vt cautum est *in l.* 1. *&* 2. *Cod. de Veter. Iur. enucl.*

Ann. Chr. 534 6. Epocha à Codice 2æ. editionis.

Dec siones 50. Iustiniani

In quo nouo Codice Iustinianæo continentur. 1° Institutionum libri IV. 2° Digestorum libr. L. & 3. Codicis libri. XII. ad differētiā Codic. Iustiniani, qui de solis libris XI. continentibus solas Impp. ab Adriano ad Iustinianum constitutiones prędicatur, vt annotatū est *supra Part.* 2. §. 1. *pag.* 27

XII. Ab eo tempore secundùm hoc Ius nouum seu Iustinianæum Ius reddi cœptum est in Oriente solùm, vbi Iustinianus residebat; Ita vt Ius hoc in vsu quotidiano positum nullo tunc commentario egeret, obseruatâ jure meritò Iustiniani constitutione commentariorum prohibitiuâ *in l.* 2. *C. de vet. Iur. enucl.* vt notat *Cuia-*

Constitut o commentariorum prohibitiua.

cius in Proemio Paratitl. Digestor.

odex Iusti-ian. Græcè aductus.

Professores tamen seu Antecessores Academiæ Bizantinæ & Beryti Asiæ ciuitatis (quæ terræ motu postea absorpta est) Ius ciuile Iustiniani Græcis verbis exponebant, vt notauit *Ioannes Cambolasius in Præfatione ad Arresta Senatus Tholosani Tit. Quom. Ius Rom. ad nos peruen.* Et Iustinianæo Codice in linguam Græcam κατὰ πόδας seu de verbo ad verbum traducto vtebantur. Auctor verò huius traductionis vocabatur per antonomasiam Παλαιός seu Antiquus Interpres, qui creditur fuisse Stephanus, si de Pandectis, vel Thallelæus si de Codice agatur, *teste Suaresio in Notitia Basilic.* Hinc Theophilus Antecessor, Iunior tamen eo, cuius operâ Tribonianus in compilandis Institutionibus vsus est, nobis elegantem Iustiniani Institutionum paraphrasim græco sermone conscriptam reliquit.

odex Iusti-ian. nunquā n Occidente eceptus empore Iu-tiniani.

In Occidente verò seu Romæ ac Italiæ Dominio, nunquam viuente Iustiniano Ius hoc 2æ. Editionis Codicis authoritatem habuit, exceptis Illyrico & Rauennæ dominio, quod semper Imperatori Orientis ex tolerantia Gothorum & Longobardorum paruit, *vt notat Accurs. in Rubrica solut. matrimon.* Quò enim tempore Iustinianus nouum Codicem edidit, iam à 60. fere annis Italia à Gothis occupata, viuebat eorum legibus, quas adhuc per 34. annos post hanc Iustinianæi Codicis editionem retinuit; Donec Longobardi pulsis Gothis, paulatim leges suas induxerunt, vt infra dicetur §. 4. *Nu.* 15. *pag.* 345.

Et sic Ius hoc nouū Codicis 1æ editionis viguisse dicitur in Orientis Imperio & Ciuitatibus Italicis tunc eidem subiectis ab anno 529. vsque ad annū 570. quo per euulgationē libri Nouellarū introductum est Ius nouissimum seu Authenticorum

de quo infra in sequenti sectione, per Annos 41. Ius verò Codicis repetitæ prælectionis per annos 36. ductâ epochâ ab ann. 534.

SECTIO II.

Ius Nouissimum Codicis.

Ab euulgato Lib. Nouellarũ, *Ad Captam Rauennā in Occ.* & suffectum in Oriente *Codicem Basilicum*

Ab Anno Christi 570. ad Annum 751. in Occ. & Annum 886. in Orient.

XIII. POst hanc Iustinianæi Codicis 2am. editionem Idem Iustinianus ab anno Christi 535. aliis 537. Kalend. Ianuar. seu Imperij sui 9°. vsque ad annum imperij sui 33. seu anno Christi 559. edidit *Nouellam* 1. *de hæredib. & Falcidia* aliasque plures vltra numerum 168. ferè omnes Græco sermone conscriptas, nondum tamen in vnum corpus redactas, sed passim & separatim vagantes vulgo dictas Νεαρὰς Latinè *Nouellas*, quarum tempora quibus successiuè editæ sunt retulit *Gothofred.* in calce Codicis sui *ab Ant. Contio* deprompta. Quid Nouellæ & quo anno singulæ sint editæ.

Tandem post annum 557. vt coniectatur *Caccialupus tract. de compilat. iur. Ciuil. fol.* 464. Sed verius post annum 564. aliis 566. quo Iustinianus obiit Imperij sui 38. cum 8. mensibus, omnes illæ Iustiniani Nouellæ separatim editæ in vnum volumen redactæ sunt, nullis quidem titulis distin- Ann. Chr. 566 Obitus Iustinian.

[illegible] Nouellarum compilatio.

Prima Nouellarum Latina versio.

Ann. chr. 570. Epocha Libri Authenticorũ Nouellarum.

Vetus Latina Nouellarum versio plenior .oderuis.

ctæ, sed in capitula diuisæ, vt probat Gregorij locus (qui 30. annis à Iustiniano scripsit) relatus *in ca. de persona* 38. 11a *qu.* 1. Ant. *Cont. in Præfat. ad Nouell.* & sola numerorum serie iuxta ordinem annorum, quibus vnius editio aliam præcessit, ordinatæ *ex ca. de illicita* 24. *qu.* 3. & in latinum sermonem κατὰ πόδας hoc est de verbo ad verbum, à peritissimo (*vt iustè Cuiacius ait*) linguæ Græcæ authore Anonymo traductæ, & dictæ liber Nouellarum, qui euulgatus est circa annum Christi 570. Imperante Iustino 2°. vt ait Iacob. *Gothofr.* Dyonisij filius, vel Ann. 577. *ex Broæo.* Nam *Gregorius* 1us Pontifex max. qui 30. annis post Iustinianum scripsit, allegat hunc librum Nouellarum Authenticorum κατὰ πόδας latinè traductarum *in can. de persona* 38. 11a. *qu.* 1. & in *Decretalib. cap.* 1. *extr. de testibus* recitat *Nouellam* 70. *de testib.* Eumdem allegauit D. Isidorus Gregorio 1°. Coætaneus *libro canonum Ecclesiasticorum* vbi recitat Nouell. 42. de Deposit. Anthymi. & in Concilio Parisiensi tempore D. Ludouici hoc nomine 9i relato *in ca de illicita* 60. 24a *qu.* 3. allegatur ipsa *Nouell.* 123. vt latius enarrat *Antonius Contius in Præfat. ad Nouell.*

Hæcq; vetus Nouellarum Latina versio multis in locis plenior ac integrior est aliis Græcis, Haloandri, Agylæi, aut Scringeri editionibus, *teste Io. Leunclavio in* Notis *ad Paratitl. Author. Græc. lib.* 2. *not.* 244. vers. *nam multis in locis est plenior fol.* 365. Nec arguenda est improprietatis, quod aliquibus in locis barbara videatur, cum traductio vnius in aliam linguam de verbo ad verbum & κατὰ πόδας vt Iustiniani lex alligabat, sit ferè impossibilis sinè aliquâ improprietatis notâ *teste D. August. relato à Mornac. in l.* 2. *Cod. de veter. Iure enucleando.* Sed quòd summum

est, illa sola postmodum in collationes 9. diuisa, & iuxta seriem Germanicæ editionis ordinata, reiectis Nouel. in eâ non insertis, legalē authoritatem obtinet. *ut sæpiùs dixi: P. 2. §. 1. & 4. pag. 33. 129. 149. 166. & P. 3. §. 6. Nu. 21. pag.* 361. ac exinde sibi nomen *authenticorum* iure vendicauit *ex Alciato infra relato.*

Ann. Chr. 571. Epitome Nouellarum Iuliani.

XIV. Iisdem ferè temporibus nempè circa Ann. Chr. 571. editâ iam illa Nouellarum κατὰ πόδας versione; Iulianus, non quidem ille Author edicti perpetui & IC^tus^ Mediolanensis qui Adriani tēpore vixit an. Chr. 134. *ut supra pag.* 335. Sed Antecessor Constantinopolitanus, qui tempore Iustini 2. Tiberij 2. & Mauricij floruit ab ann. 566. ad 584. Hic inquam Librum illum Grecarum Nouellarum κατὰ πόδας ab Anonymo Latinè traductum resectis præfationibus & aliis superfluis in compendiosiorem & elegantiorem formam latino pariter sermone redegit, quæ Iuliani traductio dicta est *Liber* Nouellarum Iuliani, vel *Epitome* Iuliani, ad differentiam prioris traductionis, quę dicta est Authentica tanquam de verbo ad verbum, & κατὰ πόδας translata, eò quod Iustinianus *in l. 1. & 2. Cod. de veter. Iur. enucleand.* prohibuisset omnem aliam præter κατὰ πόδας translationem, vt notarunt *Alciatus, Contius, & Cuiacius, relati à Iul. Pacio in Prolego. ad Institutiones* de quo latiùs *supra P. 2. §. 1. pag. 29. & 31.*

Cur 1. Latina versio dicta sit Authentica.

Viguit autem hoc ius Nouissimum seu Nouellarum (secundùm quod ius redditum est in Italię exarchatu *de quo sect. seq. pag.* 345.) à d. Anno 570. ad annum 751. quô Rauenna ab Astulpho Longobardorum Rege capta est, cùm priùs Imperatori Romano (qui tunc in Oriente residebat) paréret, & sic per annos 81. In Oriente autem vs-

que ad Annum Chr. 885. quô à Leone 6. vel ad Annum Chr. 910. quò à Constantino 8. Basilij nepote editus est Codex Basilicus repetitæ prælectionis(de quo *Infra* §.4.nu. 17.*pag*.347. & §.5. *n*.18.*pag*. 349.) viguit per ann.340.

Quomodo autem d. Liber Nouellarum Authenticus in Collationes IX. diuisus fuerit & Authentici nomen assumpserit priori abrogato exponitur *Infra* §. 6. *& indicatum est supra P*.2.§.1. & 4. *pag*. 29. & 129.

SECTIO III.

Funera Codicis Iustinianæi in Occid. à Captâ Rauennâ, *& in Or. à Basilico* Codice ad Lotharium 2.

Ab Anno Christi 751.*in Occ. &* 886. *in Or. ad Annum Christi* 1130.

Tempus quô viguit Codex Iustiniani.

XV. POst nascentis Iurisprudentiæ Romanæ incunabula & progressum *præcedentibus sectionibus* exposita, senescentem & inter Gothorum ac Longobardorum bella sepultam, deperditamque iuuat repræsentare.

Hic Iustinianæus Codex repetitæ prælectionis in Oriente, seu Græciâ, (vbi Iustinianus sedebat) publicatus anno Chr. 534. alijs 535. viguit vsque ad annum Chr. 886, quò in locum illius suffectus est Codex Basilicus 1æ editionis, vel ad ann. 910. quo prodiit expurgatior 2a eiusdem editio in compendiosiorem formam redacta, *de quibus inf.* §. *sequenti Nu*.18. & 19. *pag*.348. & 352.

In Occidente autem nunquam fuit idem Iustiniani Codex publicatus, prӕterquā in Illyrico & Rauennę Dominio, quę solùm Imperatori Orientis parêbant; Reliquis Italiæ ciuitatibus per Gothos, Vandalos, aliosque occupatis supra 60. annos ante d. Codicis editionem, nempe ab ann. Chr. 402. quò Gothi primùm Italiam ingressi, vel ann. 457. quò Roma à Vandalis direptâ teste ipso Iustiniano *in l. 1. Cod. de Offic. Præf. prætor Afric.* vel ab ann. 476. quo Odoacer Herulorum Rex in Italiam euocatus à Iulio Nepote in Imperatorem designato inuadit Italiam suppresso Occidentis Imperij nomine.

Codex Iustiniani numquam in occidente publicatus.

Irruptiones Gothorum & Longobardorum ante & post Iustinianum.

Post quę ab ann. Chr. 568. secutis Longobardorum irruptionibus vsque ad ann. 774. effectum est, vt totá ferè Italia partim à Gothis partim à Vandalis & Longobardis per id tempus deuastata, aliud præter consuetudinarium aut Longobardicum Ius non admiserit, nec ex alio quam Theodosiano aut Caroli Magni capitulari Codice Ius dixerit, *vt Infra Nu. 16. pag. seq. latius exponitur.*

XV. Itaque dum Narses in locum Bellisarij suffectus ann. Chr. 553 à Iustiniano Italiæ præficitur aduersus Gothorum inuasiones & irritatur calumniis post Iustiniani mortem, ann. 566. per inuidiam excitatis; Euocat Alboinum Longobardorum regem, in cuius potestatem tota ferè Italia deuenit anno Chr. 568. Interim Narseti sufficitur Fl. Longinus Patricius, qui ann. 569. à Iustino 2. Iustiniani successore sub titulo Exarchatus & nomine Imp. Orientis obtinuit administrationem dominij Rauennæ aliarumque Italiæ ciuitatum nondum à Longobardis occupatarum, quē secuti sunt alij 15. Exarchi, quorum vltimus ante captam Rauennam fuit Paulus Patricius. ann. 725. creatus, & post captam, Euti-

Ann. Chr. 569. 1. Italæ Exarchatus.

chius, ann. 757. in ordine 16us. *ex Fremonio & Marqu. Frehero.*

Ann.Chr. 751. Funera Codicis Iustiniani in Italiâ. Seu 8. Epocha à captâ Rauennâ,

XVI. Tandem Ann.Chr. 751. captâ ab Astulpho Longobardorum Rege Rauennâ eiusq; Dominio, extinguitur in Occidente Romana Iurisprudentia, extinctis ibidem Imperij Romani reliquiis, Nec amplius Codicis Iustinianæi legibus Ius reddi licuit, sed solis Longobardorum (iisque postea deuictis) Francorum Legibus ac Theodosiano Codice, Alarici & Caroli magni constitutione confirmato, *vt supra P. 2. §. 5. pag.* 184. *& P.* 3. §. 3. *pag.* 337. De quo Iure Longobardico seu Capitulari Codice Caroli Magni meminit Gratian. *in ca. volumus* 11. *qu.* 1. *& Gregor. in cap. venerabili extr. de elect. latè Aluarot. in Prælud. feud.* & Boer. *in Præf. ad Leges Longobard.*

Siquidem ab ann. Chr. 568. Longobardi per 206. annos Italiâ potiti sunt sub 23. illorum Regibus, quorum 1us. fuit Alboinus Andoini filius, vltimus Desiderius, qui à Carolo Magno Francorum Rege ann. Chr. 774. Italiâ pulsus est, & cum eo cæteræ Gothorum & Longobardorum reliquiæ victricibus Francorum armis deletæ, à quo tempore Carolus Magnus, Occidentis Germanorum Imperator declaratus est Iure belli ab ann. Chr. 774. & summa Pontificis consecratione ann. Chr. 800. ac transactione cum Imperatoribus Orientis Nicephoro & Basilio ann. 802. positis vtriusque Imperij Orientis & Occidentis limitibus, eâ conditione vt Bizantini & Germani Imperatores Diui Fratres appellarentur. Tandem hoc Orientis Imperium Christianis ereptum est anno Christi 1452. Constantino Palæologo vltimo Orientis Imperatore cæso. *Vt infra dicetur §. 5. Nu. 19. pag.* 353.

Ann. chr. 774. Carolus magnus 1. Imp. Occidentis creatus.

XVII. Interea dum in Orientem relegatur Ius

Codicis Iustinianæi, & in Occidente solis Longobardorum seu Francorum legibus aut consuetudinibus viuitur, compilatus est circa annum Chr. 775. indigestâ adhuc mole, Liber Feudorum, solis illorum ac Mediolanensium consuetudinibus compactus, qui temporis progressu vim iuris scripti obtinuit vt *supra P*. 2. §. 1. *pag*. 36. *&* exponitur *Infra* §. 6. *Nu*. 28. *pag*. 366.

Ann. Chr. 775. 1. Lib. Feudorum compilatio.

Quò factum est, vt ad ann. Chr. 751. in Italia seu occidente & ab anno Chr. 886. Vel 910. in Græciâ seu Oriente, iure Codicis Iustinianęi in desuetudinem transacto, ob suffectos Alarici & Caroli magni aliorumue Codices aut consuetudines in Occidente, & suffectum in Oriente Codicem Basilicum, omnia Iustinianæi Codicis exemplaria, quæ MSS. erant (typices arte in orbem Romanum seu Europam nondùm introductâ) facilè perierint, & cum illis sepulta Iustiniani Iurisprudentia. O Lugenda Iustinianæi Codicis fata! Iustiniani non minùs quam Triboniani perenni gloriæ inuida! Adeo verum est, nihil hoc in orbe perpetuò stare posse, dum natura semper nouas edere formas deproperat vt dicebat ipse Iustinianus in *l*. 2. §. *sed quia diuinæ res Cod. de Vet. Iur. enucl.*

Anno Chr 886. Funera Codicis Iustinianæi in Græciâ.

Et sic à die 2ª. Editionis Cod. Iustinian. ad Codicem Basilicum 2ª. edit. seu ab Ann. Chr. 536. ad 910. viguit Iustinianæus codex in Græciâ per annos 374. in Italia verò seu Italico Rauennæ Dominio ab Ann. Chr. 535. ad 751. per annos 215. sepultaque ab eo tempore remansit in Græciâ per annos 220. & in Italiâ per annos 379. Donec nimirum anno 1130. Imperiali Lotharij 2. authoritate luci redditus est, ab Irnerio Germano ac Bononiensi Antecessore, & exinde sublata omnis authoritas legalis tum Codici Basilico, tum

Ann. Chr. 1130. Lotharius 2. codicis Iustiniani restitutor.

Theodosiano qui solum doctrinalem retinuerunt *vt dixi supra P. 2. §. 1. & 4. pag. 33. 65. 148. 179. & 188. ac Infra P. 3. §. 6. nu. 23. pag. 363.*

§. V^us.

Notitia Codicis Βασιλικῶν.

SECTIO I.

Prima Basilici Codicis Editio à Basilio ad Constantinum Porphyrogenitum.

Ab Anno Christi 870. ad Annum 910.

Ann. Chr. 870. Basilicus Codex, quasi Iustinianæi Epitome.

XVIII. DVm post captam anno 751. à Longobardis Rauennam, mutatione Domini ac Iuris Romani desuetudine, periit in Occidente Iustinianeus Codex *vt dictum est supra §. 4. pag. 346.* cœpit etiam in Oriente paulatim negligi Idem Codex Iustinianæus, qui tunc temporis de latino in Græcum sermonem κατὰ πόδας translatus in vsu erat *vt dixi pag.* 340. tum ob molem illius complectentis leges codicis, Pandectarum Institutionum & Nouellarum: tùm ob bellicas occupationes aduersus Gothos, aliosque Romani Imperii æmulos, qui Romano cum Imperio leges & linguam Romanam extinguere nitebantur *teste Marquard. Freher. Epist. liminari ad Rodulph. to: 1. Iuris-Græco Roman.* Ideo circa annum Chr. 870. Basilius Macedo Orientis Imperator suum Codicem quasi Iustinianæi Codicis Epitomem

mem edidit, quem à suo nomine Basilicum nuncupauit, continentem leges Iustinianæi Codicis Græco sermone in breuiorem formam redactas, eô ordine, vt leges Pandectarum præcederent, illæ Codicis sequerentur, mox aliæ ex Institutionibus & Nouellis de eâdem materiâ conceptæ, vt probat Epigraphe Eclogæ seu Prochyri parui *supra P. 2. §. 5. pag. 188.*

In libros verò solum 40. diuisit, vt declarant ipsi Basilius, Leo & Alexander Impp. *in Præfat. Epanagoges seu Prochyri* Incipien. Ὁ Ἀξίωμα *illorum nomine inscripti*; Cuius MS. extat in Vaticanâ CC. Palatin. N*u*. 223. de quô latius *Infra Nu.* 20. *pag.* 357. Et patet dum Leo postmodum filius Basilij, opus à Patre inchoatum dicitur perfecisse; vt *ex Cedreno* notarunt *Suaresius in Notitiâ Basilicῶν*. Ant. *Augustin. Libr. de Propr. nominib.* & Car. *Fabrot. in Epist. limin. Cod. Basil. ad Cancellar.* quippe qui illud postea ad 60. libros auxerit, & Καθαρὸν nuncuparit *vt Inf. pag.* 350. Huic coniecturæ vires addit reductio 40. Librorum Basilij, in Epitomem 40. titulis conflatam, vt enarrat *supra citata* Præfatio Epanagoges Incip. Ὁ Ἀξίωμα *Nu.* 223.

Prochyron maius seu Codex Basilij solùm libros 40. habuit.

Quare cedat veritati necesse est credulitas excusanda *Cuiacij*, Freheri, *Agylæi*, Gothofredi Aliorumue, mox Basilij Codicem cum eius Prochyro seu Epitome tit. 40. mox cum Prochyro Harmenopuli Ἑξαβίβλου (hoc est Libris 6. titulis verò 60. composito) confuderunt; Illi libros 60. & huic seu Prochyro Basilij mox titulos 50. mox 40. tribuerunt; quippe quibus vel defuit otium, vel copia legendi accuratiùs, tum Vaticanæ tum Regiæ Bibl. MSS. Cod. vt mirum non sit, si æquiuocatione nominum in errores prolapsi, totam ferè Βασιλικῶν notitiam contur-

Confusa ex diuersitate nominū *Basilicon* Notitia.

barint; quod ipse naris emunctissimæ *Cuiacius* olfecit *lib.*18. *obs.*36. *&* 37. & Gothofr. *Præfat. ad Nouell. Leon.* vt *Infra nu.* 20. *pag.* 357.

Quod autem hic Basilius Macedo fuerit 1us. huius Codicis Author, in dubium reuocari nequit ab eo, qui *Vaticanæ ac Regiæ Bibl.* Græca MSS. nomen ac titulum Basilij præferentia, diligenter inspexerit; & probat ipsa Leonis Nouella 71. in quâ libros Basilicῶν Basilio Patri suo tribuit, Nec non Inscriptio dæ *Epanagoges*, ac Præfatio, in quâ disertè Leo & Alexander Constantini 8. patruus & tutor agnoscunt dum. Basilium in Basilicῶν authorem; Quibus applaudunt *Gothofr. in Præf. ad Nou. Leon.* Cuiac. *lib.* 17. *obs.* 31. Freher. *in Chronol. Aliique.* Quare verissimilius est ipsum Basilici Codicis nomen potiùs à Basilio primigenio eius authore traxisse originem, (sicut Theodosianus à Theodosio *ca. fuerunt dist.* 7. & Iustinianæus à Iustiniano *l.* 1. *C. de Iustin. Cod. confir.*) quàm à Basilicâ seu Imperiali constitutione cæteris legibus communi *vt oscitanter protulit* Leunclau. *in Præfat. ad synops. Basilic.*

is Author Codicis Basilici, & vnde dictus.

Postmodùm ex iisdem lib. 40. d. Cod. expurgatis Idem Basilius Imp. Epitomē confecit 40. titulis diuisam, quā Πρόχειρον *Basilicῶν*, hoc est Manuale, & Promptuarium Notitiæ Codicis Basilici deseruiens, appellauit, *ex Harmenop. in Præfat. sui Prochyri*, & fatetur ipse Basilius *in laudatâ supra Præfat.* τὸ Ἀξίωμα *ad Epanagogem*, vt infra *Nu.* 20. *pag.* 357.

Prochyron paruum Basilij.

Tandem circa Ann. Chr. 886. Leo VI. dictus Philosophus Basilio patri succedens, Basilicum opus in meliorem formam redegit, libris 60. diuisit, Ἑξηκοντάβιβλον inscripsit, & Κάθαρσιν, idest expurgationem appellauit *Cuiac. lib.* 6. *obs.* 9. vsus

An. Chr. 886 Codex Basilicus ad 60. libros auctus.

in hoc opera Sabatij Protospatharij IC. ex *Ant. August. Libr. de propr. nominib.*

Plures ex post Epitomas seu synopses edidit, quarum aliæ breuiores solis regulis ac definitionibus constantes ad faciliorem Codicis Basilici intelligentiam, *teste Marqu. Freher. in Chronol. Leon.* 6. quibus similis est Ecloga titulorum 28. à *Leunclauio to. 2. Iuris Græco-Romani Latinè data fol. 79.* ac Eclogæ tres descriptæ *Infra pag.* 358. Aliæ verò maiores instar Institutionum ad Basilica *ex Ant. August. in Notis ad Nouell.* Et demũ editus ẽst Index magnus Νομικῶν κατὰ τὸ στοιχεῖον seu Ius Alphabeticum, ad differentiam τοῦ Μικροῦ κατὰ στοιχεῖον, de quibus singulis *Infrà Num.* 20. *pag.* 358.

Synopses Leonis variæ.

Idem Leo Imp. Nouellas plures edidit, quæ communiter cum MSS. *Basilicῶν* circumferuntur, & in Codice *Gothofredico* latinè traductæ leguntur, Legalem tamen authoritatem non habent *vt dictum est supra P.* 2. §. 1. *pag.* 33.

Nouellæ Leonis.

Sub eodem Leone Imp. vixit Photius Constantinopolitanus Patriarcha & S. Sedi Apostolicæ Infensus, qui Canones Apostolorum numquam ab Ecclesiâ Romanâ (quæ cæterarum est caput ac magistra *c.* 1. *&* 2. *dist.* 22. *cap. damnamus extr. de sum Trin. & fid. Cathol.*) receptos, & pluribus apocryphis admixtis fœdatos edidit. *vt infrà* §. 7. *sect.* 7. :Item composuit Nomocanonem, seu Canonum & legum conciliationem *teste Frehero in Chronol. an.* 877. Vtrumque Theodorus Balsamon Antiochenus Patriarcha interpretatus est, qui vixit tempore Isaaci Angeli Imp. Orient. ann. Chr. 1185. *Vt infrà pag.* 353.

Photij Canones.

SECTIO II.

Secunda Basilici Codicis Editio. à Constant. 8. Porphyrogenito, ad Lotharium 2um Imp. Occ.

Ab Anno Chr. 910. ad Annum 1130.

XIX. CONstantinus 8us. dictus Porphyrogenitus, vel Porphyrogenita, BasilijNepos & Leonis filius, seu Alexander eius tutor ac Patruus, *de quo infra pag.* 356. circa Ann. Chr. 910. Basilicum Codicem in 60. libros à Leone editum, eodemque Græco sermone conscriptum correctis quibusdam *Digestorum* Legibus (teste Cambolasio *Præfat. ad Arrest. Senat. Tolos. de Progr. Iur. Rom. §. sciendum*) reformauit, in sex tomos diuisit, libris 60. distinxit, Εξηκοντάβιβλον nomen reliquit, sed Ανακάθαρσιν hoc est repurgationem, quasi repetitæ præiectionis Codicem nominauit. Cuius Libros aliquot in latinam linguam transtulit *Gentianus Heruetus*, Sexagesimum *Cuiacius*, Reliquos *Carolus Annibal Fabrotus* qui Græco-latinum, ad *Regiæ Bibl.* MS. exemplar, integrũ edidit Parisiis ann. 1647. in vsu hodierno positum, instar Insignioris Iustinianæarum legum Interpretis, non vt Legislatoris, *ex Notatis supra* P. 2. §. 1. *&* 5. *pag.* 33. *&* 189.

Anno Chr. 910. ...a. Basilici ...dicis libro... 60. editio ...petitæ præ-...lectionis.

Quomodo verò concordent Basilici Codicis tituli, cum titulis Cod. Iustinianæi, Series ipsa Rubricarum Basilici Codicis *supra* P. 2. §. 5. *pag.* 190. necnon Index concordantiæ vtriusque Codicis in limine *Editionis Fabroti* præfixus Αὐτοψεῖ demonstrant.

Eclogas etiam, Synopses, Epanagogas, Enchi-

ridia, aut Prochyra priùs à Basilio vel Leone edita recensuit idem Constantinus seu illius nomine Alexander eiusdem tutor, immutatis etiam illorum præfationibus, ac inscriptionibus *vt Infra dicetur Num* 20. *pag*. 355.

Nouellæ quoque plures ab hoc Constantino eiusque Successoribus superuenere, Basilicis ideo posteriores; quæ libris Basilicῶν, vel Prochyrῶν MSS^is^CC. annexæ circumferuntur, neque maiorem sibi vendicant authoritatem, quam ipsę Leonis 6^i^ Nouellæ *ut dixi P*. 1. §. 1. *pag*. 33. *& P*. 3. § 5. *pag*. 351. Nouellæ Constantini Porphyrogeniti

Ex iisdem, à Constantino Leonis filio, reformatis Basilicis, Balsamon Photij Interpres Nomocanonem suum excerpsit. circa ann. Chr. 1190. Cui canones admiscuit, & in 14. libros diuisit tempore Isaaci Angeli Imp. Or. *vt obseruant Frecerus Broæus & Cambolaßius loc. infrà citandis*. Balsamonis Nomo-non

Durauit verò hæc Basilica, seu Græca Iurisprudentia à Basilio Macedone Ann. Chr. 867. Vel à Leone 6. Ann. 886. seu veriùs à Constantino 8. circa Ann. 910. ad Constantinum 13um Palæologum vltimum Orientis Imperatorem Ann. Chr. 1452. quò Palæologo eiusque liberis Mahomete Othomanno cæsis, captáque Constantinopoli, & Corintho in suam ditionem redactâ, simul cum Imperio extincta est Græcorum seu Basilici Codicis Iurisprudentia, quæ à Constantino 8. Porphyrogenito deducta periodum 5. annorum impleuit. Periodus Græcæ Iurisprudentię.

Cæterum, qui contextam ab aliis mutilè, vel confusè Basilici Codicis Notitiam, cum hâc Nostrâ contulerit, maiori laborem nostrum encomio celebrabit; Inter quos *Vidend*. Iacob. *Cuiacius lib. 6. obs. 9. & lib. 18. obs. 36. & 38. & in præfat. ad libr. 60um Basilic*. Iul. Pac. *in Prole-*

gom. ad Imperial. Instit. Ant. Mornac. *ad l. 1. §. tot authorum Cod. de vet. Iur. enucl.* Gothofr. *in Præfat. ad Nouell. Leon. & in Notis ad Harmenopuli Epitomem.* Leunclau. *in Præfat. synops. Basilic. & in Prolog. tom. 1. Iur. Græco-romani.* Marquard. *Freher. in Chronol. apud Leuncl to. 1. Iur. Græco-rom.* Ant. August. *tract. de Propr. nominib.* Agylæus *Præfat. ad Nouell.* Io. Cambolassius *Præfat ad Act. Forens. Tolos. Senat. de Progress. Iur. Rom.* Carol. Fabrot. *in Propylæo editionis suæ Codic. Basilic.* Cui facem prætulit Illustriss. ac omni eruditionis genere conspicuus. Ios. Maria SVARESIVS Auenici Collegij ex Participantibus ICtus; Vaticanæ Bibliothecarius, & Ecclesiæ Vasionen. Episcopus, *in Notitiâ Librorum Basilicῶν editioni Parisien. ann.* 1647. *præfixa* & in Editione *Amstelod. Codicis Gothofredici an.* 1663. *repetitâ.* Quam *Suaresij* notitiam elogio celebrauit vir commendatissimus *Ill*mus Vizzanius *in eleganti tractat. de Mandat. Princip. ad l. 3. n. 2. Cod. Eod. tit.*

ommenda- Authorũ i de notitia lici Codi egerunt.

SECTIO III.
Variæ Synopses Basilicῶν.

XX. onfusa, mutione nominum, notitia

HIc mihi nemo obiiciat, *Cuiacium* aliter recitasse, *Suaresium* alia referre, *Agylaeum*, Gothofredum, *Brocæum*; Leunclauium, *Cambolassium*, aliosque, aliter dicere: Etenim etsi multum eis debeam, qui primam Basilicῶν notitiam velut è tenebris in lucem eruerunt; Tot tamen æquiuocis, ne dicam, contrarietatibus, commixtione temporum, rem totam in obscuro reliquerant, vt infirmus adhuc Noui Iustinianæi animus rei difficultate perterritus ab illorum le-

ctione penitùs reuocetur *Arg.* §. *igitur apud Iuſt. de Iuſt. & Iur.* quod ipſe *Cuiacius lib.* 18. *obſ.* 36. & *Gothofr. in Præfat. ad Nouell. Leon.* ingenuè agnouerunt, *vt infrà notatur pag.* 357.

Vnde pro diſtinctà rei totius enarratione; Repetenda ſunt. 1. Tempora Impp. Orientis, qui à Baſilio Macedone ad Romanum 2um imperarunt *ex Freimonio & Frehero I C^tis decerpta.* Tùm diſtinguenda ſunt Ecloga Νομῶν ab Ecloga Baſilicῶν, Prochyron magnum à Paruo, & Synopſis titulorum ſeriem retinens à Synopſi κατὰ ϛοιχεῖον, ſeu Alphabeticâ. Ea enim fuit Græcorum confuſio, vt nedum annorũ Epochas perturbarint. (Prout inſtar omnium exemplum eſt in Leonis Eclogâ *apud Leuncl. to.* 2. *Iur. Græco-rom.* In Vaticana *Nu.* 233. & *in Regiâ Num.* 740. præferente annum Chr. 838. & tamen ipſe Baſilius ſolùm ab ann. 867. *ex ærâ vulgatâ.* ad Imperium euectus eſt) ſed ipſas librorum inſcriptiones ac Præfationes mox immutarint; mox etiam permutarint, tribuentes Baſilicis, modò titulum Eclogæ τῶν νόμων modo Prochyroῦ, Dein eumdem titulum ipſis Baſilicῶν Synopſibus aſſignantes, mox ſub Baſilij Leonis & Alexandri, mox ſub Leonis Conſtantini & Baſilii, vel ſolius Leonis & Conſtantini nominibus, mox præfationem Incip. τὸ Ἀξίωμα, mox aliam ὁ Δεσπότης, mox aliam τὸν Μέγαν præfixerunt, & tandem Epanogogem, aliàs Prochyron, Enchyridion, Eclogam, Synopſim, vel Epitomem inſcripſerunt, *vt ante me obſeruarunt* Suareſius *numquam ſine laude nominandus*, & Marquard. Freher. *in Chronolog. Baſilij ann.* 867. Sequitur

Confuſæ à Græcis Epochæ annorum.

Permixtæ Inſcriptiones & Præfationes eclogarũ.

Chronolog. Impp. Orientis Authorum *Codicis Baſilici, & Prochyrῶν.*

Annis Christi.

867. *Basilius Macedo.*
858. *Basilius Pater, Leo & Constantinus filii; Hic paulo post obiit.*
886. *Leo 6. solus, dictus Philosophus, filius Basilii*
903. *Leo Pater & Constantinus 8. dictus Porphyrogenitus filius Leonis, Impubes.*
908. *al.* 911. *Constant. 8us & Alexander eius Patruus.*
909. *al.* 912. *Constantinus 8us Solus.*
922. *Constantinus 8us & Romanus Lecapenus eius Socer.*
948. *Constantinus 8us & Romanus iunior eius filius.*
962. *al.* 960. *Romanus iunior filius & Basilius eius filius.*

Sequentium verò Orientis Impp. Seriem ad Constantinum Palæologum Imp. vltimum. Ann. Chr. 1452. Vide *To.* 2. seu *Part.* 4. *Prodr. Iustin.*

His positis plures extitêre Epitomæ, seu synopses Basilicῶν: magnæ scilicet & paruæ, tùm Imperiali, tùm Priuata Interpretum authoritate, variis temporibus confectæ seu reformatæ.

Ann. Chr. 870. Magnũ Prochyron Basilij seu ecloga Legum.

Et 1. Codex ipse Basilicus in 40. Libros primùm, dein ad 60. auctus á Leone, tum á Constantino reformatus, appellatur ab aliis Prochyron Νόμικον, seu Promptuarium Iuris, *Ita Marq.* Freher. *in Chronol. Basilii ann.* 867. Broæus *in Chronol. Iur.* Harmenop. *in Præfat. sui Prochyri.* Agylæus *in Præfat. ad Nouell.* Gothofr. *in Præfat. Nou. Leon. Io.* Cambolassius in *Præfat. ad Arrest senat. Tolos. de Progr. Iur. Rom.* Ab aliis verò vocatur Εκλογὴ τῶν νόμων, seu Delectus legum. *Ita* Leo Imp. *in Nou.* 1. & 71. Et meritò quia Codex Basilicus nihil aliud est, quàm excerptio legum selectarum è Iustinianæo Codice magis in

viu tunc politarum, *vt dixi ſupra pag.* 189. *&* 348.
Vnde ab Aliis Idem Codex Baſilicus vocatus eſt τὸ πλάτος τῶν νόμων, aliàs ὁ πλάτος Βασιλικῶν, ſeu Liber magnus Baſilicῶν. Vel Ecloga maior, vel Prochyron maius contradiſtinctè à minori, quod Εκλογὴ καὶ σύνοψις, dicitur *vt infrà* verſic. 2[um] *Prochyron.* ita Leo ipſe nominauit *in Nou.* 1. *&* 71. Necnon Conſtantinus 8. *in Præfat. Prochyri parui*, de quâ *Infra* verſic. 1[a] *& pag.* 358. *verſ.* 2[a] & notarunt Harmenop. *in Præf. ſui Prochyri* Broæ. *in Chronol.* Leunclau. *in Præfat. ad ſynopſ. Baſilic.* Gothofr. *in Præf. ad Nou. Leon.* vbi ait Eclogam καὶ ſynopſim eſſe, maiorũ Baſilicῶν epitomem; Idem ſuccinit *Attaliata in Præfat. ſui Prochyri.* Quorum confuſio dedit occaſionem multis erroribus, *vt ait*, Cuiac. *lib.* 18. *obſ.* 36. *Gothofr. loc prox. citato. Et Ego ſupra pag.* 355.

IIum Prochyron dicitur ὁ Μικρὸν, ſeu Paruum. Ab aliis Prochyron Baſilicῶν contradiſtinctè à magno τοῦ πλάτου dicto Prochyron τῶν νόμων ſimpliciter *de quô ſupra pag.* 356. Ab Aliis Εκλογὴ καὶ σύνοψις coniunctim, hoc eſt Ecloga ſynoptica ſeu compendiaria, Aliàs Εκλογὴ καὶ ἐπιδιόρθωσις, hoc eſt Ecloga correcta contradiſtinctè à Prochyro ſeu Ecloga maiori conſtante libris 60. *de quâ ſupra.* Hoc verò titulis ſolùm 40 conſtat à Baſilio primùm, tum à Leone Conſtantino & Alexandro reformatum, & ſub diuerſis Præfationibus & Inſcriptionibus pro varietate temporum editum *vt ſupra pag.* 355. eò ſcilicet fine, vt Baſilici Codicis notitiæ, Inſtitutionum inſtar deſeruiret *vt dixi pag.* 351.

Ann. Chr. 875. Paruum Prochyron Baſilicon ſeu Ecloge ſynoptica Baſilicon.

Ex quibus Eclogis ſynopticis ſeu Prochyris paruis tres inſigniores MSS. exhibent *Vaticana ac Regia Bibl.* 1[a] quidem inſcribitur Επαναγωγὴ τοῦ νόμου ſub nominibus Baſilij, Leonis

Ann. Chr. 908. Epanagoge

& Alexandri Impp. cum Præfat. ὁ Ἀξίωμα constans tit. 40. *in Vaticanâ Palat. Nu.* 223.

2ª Inscribitur Ecloge correcta, sub nominibus Leonis Constantini & Basilij cum Præfat. τοῖ Μέγαν. At Præfationis titulus est προόλογος τῦ προχίρου sub nominibus Basilij Constantini & Leonis. In quâ Præfatione Impp. remissiuè citant Ἀνακάθαρσιν τῦ πλάτυ, seu Basilica maiora à seipsis confecta, constatque pariter titulis 40. quorum 1us est περὶ συναιρέσεως μνηστέιας Vltimus περὶ σκύλων &c. *In Regiâ Bibl. Nu.* 740.

Ecloge correcta.

3ª Inscribitur Ecloga synoptica & correcta, præfixis nominibus Leonis & Constantini & Præfat. ὁ Δεσπότης constans tit. 42. *vt in Vaticana Palat. Nu.* 223, *in fine MS.* cui similis est Ecloge compendiaria tit. 28. Latinè data à *Leuncl to. 2. Iuris Græco-rom.* Cuius 1us tit. est περὶ νόμου καὶ δικαιοσυνης, cui proinde titul. 14. de sunt quos habet *MS.* Vaticanum.

Ecloga synoptica.

IIIū Prochyron dicitur Index Νομιμῶν κατὰ ςοιχεῖον, seu Ius Alphabeticum *ex Ant. Augustino.* contradistinctè à Prochyro magno, seu libro magno Basilicῶν serie titulorum & librorum ordinato. *de quo supra pag.* 356. Ab aliis Index magnus ad differentiam parui *de quo Infra.* A Leunclauio & Cuiacio Ἐκλογὴ καὶ σύνοψις τῶν Βασιλικῶν κατὰ ςοιχεῖον σὺν παραπομπαῖς seu Ecloga Compendiaria Alphabetica cum notis seu remissionibus locorum similium. Cuius MS. extat *in Regiâ Nu.* 41. contradistinctè ab Eclogâ Νόμοι seu Prochyro Basilij ex legibus Iustinianæi Codicis decerpto *vt dixi pag* 356.

Magnum Ius Alphabeticū seu Ecloga maior synoptica alphabet.

Quid Græcis Parapompæ.

Continet verò Ecloga hæc maior synoptica Alphabetica titulos *Codicis Basilici* Alphabeticè digestos; & leges omnes *d. Codicis* cum remis-

ſionibus ad locos ſimiles, compendiosè repræſentat, quam *d. Leunclauius* Latinè reddidit; ſed neglecto ordine Alphabetico ſeriem titulorum ſecutus, quaſlibet ad ſuum *Baſilici Codicis* titulum leges redegit, & Eclogam καὶ Synopſim Baſilicῶν appellauit, de quâ meminit *Iul. Pac. in Prolegomen. ad Imperial. Inſtitut.* Vtilius fortè Leunclauius egiſſet, ſi illam immutatam retento literarum ordine, latinam dediſſet. cum nec ex Præfatione, nec ex contextu appareat eam Eclogam ſynopticam Baſilicῶν aliter quam κατὰ ϛοιχεῖον editam vnquam fuiſſe; Indeque *Suareſius* coniectatur illam fuiſſe Elenchum maiorem Alphabeticum Codicis Baſilici materiarum.

Leunclau. notatur de receſſu ab ordine Alphabet.

Hic Index magnus Alphabeticus, fuit à Ioſ. Tenedio *ex Ant. Auguſt. in notis ad Nouell.* vel ab Anonymis Interpretib. priuatâ authoritate confectus *ex Cuiacio* & à Sambucco viro Pannonio, dum peregrinaretur, repertus Tarenti Calabriæ, quæ poſt alias Ciuitates diu ſub Impp. Orient. Dominio remanſerat, etiam poſt finitum Exarchatum Italiæ, & vnà cum Sicilia vocabatur magna Græcia *teſte Leuncla. in Præfat. ad d. Synopſim Baſilic.* cui ſimilem, *Cuiacius* ait, ſibi dono datam fuiſſe à Iacobo Cambræo è Legatione Conſtntinop. relatam, prout enarrat *in Præfat. ad tit. de Excuſ. tutor.* & in *Præfat. ad l. b. 60um Baſilic.*

Ann. Chr. 962. Paruum Prochyron Alphabeticum.

IVum Prochyron dicitur Μικρὸν κατὰ ϛοιχεῖον ſeu Alphabeticum Paruum contradiſtinctè à magno *de quo ſupr.* Repertum quoque Tarenti, & à Romano Lecapeno Iuniore editũ, ſi fides *Gothofredo in Præfat. ad Nou. Leon.* Vel ab Incerto Authore ſi *Cuiacio lib.* 18. *obſ.* 37. & 38. vbi tamen illud valdè commendat.

Vum Prochyron fuit Michaëlis Attaliatæ Iu-

& Alexandri Impp. cum Præfat. ὁ Ἀξίωμα constans tit. 40. *in Vaticanâ Palat. Nu.* 223.

2ª Inscribitur Ecloge correcta, sub nominibus Leonis Constantini & Basilij cum Præfat τὸν Μέγαν. At Præfationis titulus est πρόλογος τῦ προχείρου sub nominibus Basilij Constantini & Leonis. In quâ Præfatione Impp. remissiuè citant Ἀνακάθαρσιν τῶ πλάτους, seu Basilica maiora â seipsis confecta, constatque pariter titulis 40. quorum 1ᵘˢ est περὶ συναιρέσεως μνηστείας Vltimus περὶ σκύλων &c. *In Regiâ Bibl. Nu.* 740.

E loge correcta.

3ª Inscribitur Ecloga synoptica & correcta, præfixis nominibus Leonis & Constantini & Præfat. ὁ Δεσπότης constans tit. 42. *vt in Vaticana Palat. Nu.* 223, *in fine MS.* cui similis est Ecloge compendiaria tit. 28. Latinè data *â Leuncl to. 2. Iuris Græco-rom.* Cuius 1ᵘˢ tit. est περὶ νόμου καὶ δικαιοσύνης, cui proinde titul. 14. desunt quos habet *MS.* Vaticanum.

Ecloga synoptica.

IIIᵘ Prochyron dicitur Index Νομικῶν κατὰ στοιχεῖον, seu Ius Alphabeticum *ex Ant. Augustino.* contradistinctè à Prochyro magno, seu libro magno Basilicῶν serie titulorum & librorum ordinato. *de quo supra pag.* 356. Ab aliis Index magnus ad differentiam parui *de quo Infra.* A Leunclauio & Cuiacio Ἐκλογὴ καὶ σύνοψις τῶν Βασιλικῶν κατὰ στοιχεῖον σὺν παραπομπαῖς seu Ecloga Compendiaria Alphabetica cum notis seu remissionibus locorum similium. Cuius MS. extat *in Regiâ Nu.* 41. contradistinctè ab Eclogâ Νόμοι seu Prochyro Basilij ex legibus Iustinianæi Codicis decerpto *vt dixi pag* 356.

Magnum Ius alphabeticū seu Ecloga maior synoptica alphabet.

Quid Græcis parapompæ.

Continet verò Ecloga hæc maior synoptica Alphabetica titulos *Codicis Basilici* Alphabeticè digestos; & leges omnes *d. Codicis* cum remis-

ſionibus ad locos ſimiles, compendiosè repræſentat, quam *d. Leunclauius* Latinè reddidit; ſed neglecto ordine Alphabetico ſeriem titulorum ſecutus, quaſlibet ad ſuum *Baſilici Codicis* titulum leges redegit, & Eclogam καὶ Synopſim Baſilicῶν appellauit, de quâ meminit *Iul. Pac. in Prolegomen. ad Imperial. Inſtitut.* Vtilius fortè Leunclauius egiſſet, ſi illam immutatam retento literarum ordine, latinam dediſſet. cum nec ex Præfatione, nec ex contextu appareat eam Eclogam ſynopticam Baſilicῶν aliter quam κατὰ ϛοιχεῖον editam vnquam fuiſſe; Indeque *Suareſius* coniectatur illam fuiſſe Elenchum maiorem Alphabeticum Codicis Baſilici materiarum.

Leunclau. notatur de receſſu ab ordine Alphabeti

Hic Index magnus Alphabeticus, fuit à Ioſ. Tenedio *ex Ant. Auguſt. in notis ad Nouell.* vel ab Anonymis Interpretib. priuatâ authoritate confectus *ex Cuiacio* & à Sambucco viro Pannonio, dum peregrinaretur, repertus Tarenti Calabriç, quæ poſt alias Ciuitates diu ſub Impp. Orient. Dominio remanſerat, etiam poſt finitum Exarchatum Italiæ, & vnà cum Sicilia vocabatur magna Græcia *teſte Leuncla. in Præfat. ad d. Synopſim Baſilic.* cui ſimilem, *Cuiacius* ait, ſibi dono datam fuiſſe à Iacobo Cambræo è Legatione Conſtntinop. relatam, prout enarrat *in Præfat. ad tit. de Excuſ. tutor.* & in *Præfat. ad l. b. 60um Baſilic.*

Ann. Chr. 962. Paruum Prochyron Alphabeticum.

IVum Prochyron dicitur Μικρὸν κατὰ ϛοιχεῖον ſeu Alphabeticum Paruum contradiſtinctè à magno *de quo ſupr.* Repertum quoque Tarenti, & à Romano Lecapeno Iuniore editũ, ſi fides *Gothofredo in Præfat. ad Nou. Leon.* Vel ab Incerto Authore ſi *Cuiacio lib.* 18. *obſ.* 37. & 38. vbi tamen illud valdè commendat.

Vum Prochyron fuit Michaëlis Attaliatæ Iu-

Ann. Chr. 1077. ttaliatæ rochyron.

dicis & Proconsulis, quod circa Ann. Ch. 1077. tempore Michaëlis Ducæ Imp. edidit, conflata titulis 95. quorum Ius est de statu hominum, & πραγματικὴν, vel Πόνημα hoc est, opus de Iure, nuncupauit, *Leunclauius* verò Latinè reddidit *tom. 2. Iuris Greco-roman.*

VI°, Circa idem tẽpus Michael Psellus dictus πολυγραφώτατος, Iuris Epitomem versibus expressit ex *Frehero. in Chronol. vt suprà pag. 189.*

Ann Chr. 1143. armenopuli Epitome

VIIum Prochyron est Epitome Constantini Harmeñopuli Iudicis Thessalonicensis, qui circa Ann. Chr. 1143. tempore Emanuelis Comneni Imp. illud confecit è Prochyro Basilij seu è Basilicis depromptum, vt ipsemet *in Præfatione suâ* fatetur, & in libros sex diuisit, quod ideo Prochyron Νόμων ἢ Ἑξάβιβλον nominauit, latinè *Leunclauius* reddidit, & *Dyon. Gothofr.* an. 1587. notis marginalibus illustrauit.

Variæ ad Basilica Interpretationes.

VIII° Demùm Balsamon, Stephanus, Nicæus, Thalelæus. Eustachius: Aliique Græci Interpretes alia Prochyra seu breues Periochas, ad libros Basilicῶν ediderunt; Alij μεταφραστικῶς, Alij κατὰ πόδας, Alij παραπομπὰς, id est remissiones, seu locorum similium ac dissimilium indicationes. Alij παραγραφὰς ἔξωθεν, id est marginales, Alij ἔσωθεν, id est Interlineares Interpretationes; Alij demum παράτιτλα, seu breues vnius tituli ex alio repletiones, Quæ omnia tùm desuetudine, tùm Irnerianâ Iustinianæi Codicis ab ann. 1130. restitutione, & demùm Imperij Orientis extinctione (Constantino 13° Palæologo cæso circa ann. Chr. 1452.) perierunt, solis fragmentis, aut reliquiis quibusdam in hunc diem transmissis, quæ an vtiles magis, quam damnosæ fuerint Iurisprudentiæ Romanæ? Indicaui *suprà* P. 2. §. 5. *pag.* 180. & 181.

Quid Græcis paratitla. & Parapompæ.

§us. VIus.

Notitia Vulgati seu Irneriani Codicis.

PROTHEORIA.

VVlgatus ideo Codex hic dicitur, quod eo vsus fuerit *Accursius* in efformandis glossis, quæ vulgariter textum circundant. Vel quod in communi vsu fuerit ab illius 1a restitutione factâ tempore Lotharij 2i Imp. Ann. Chr. 1130. A cuius authoritate dictus est etiam *Imperialis*. Ab aliis verò *Germanicus*, quod illius 1a editio prodierit in Germaniâ, vbi primùm Typices Ars in Europam translata comparuit, *vt dicam Infra pag. 367*. Vel quod eius euulgatio ab authoritate Lotharij 2i ac Federici 1i Germaniæ, seu Occ. Impp. emanarit. Aut, si malis, ab Irnerio *aliàs* Vvernero natione Germano, *vt mox dicam.* XXI. Quid Codex vulgatus. Quid Codex Germanicus.

Irnerianus itaq; Cod. dictus est, ab Irnerio, *al. Vuernero* natione Germano, & in Bononiâ Italiæ Publico Professore, qui primũ authoritate priuatâ Codicem hunc restituit; Tùm ad Mectildæ *al.* Mathildæ preces, apud quam *ex Forstero*, multùm gratiâ & authoritate pollebat, obtinuit à Lothario 2. Occ. Imp. vt ex illo publicè Ius, & doceretur, & diceretur. *Abb. Vrspergen. in Chronic.* quē licet erroris incuset *Ciron. Obs. Iur. Cano. li. 5. cap. 5.* dicens Mathildam ab ann. Chr. 1115. obiisse, Lotharium verò imperasse solũ ab ann. 1133. seu verius 1125. aut 1127. Tamen cum idem concinant, Alij, nempe *Forster. hist. ciu. lib. 3. Cambolass. de Progr. Iur. Rom.* falli potuit ipse *Cironius* à diuersitate: trium Mathildarum, quæ tunc florebant Tres Mathildæ coætaneæ.

nec eodem tempore obierunt, *vt monuit Card. Baronius in Annal. ann.* 1074.

SECTIO Iª.

Ius Codicis Irneriani, seu *Restituti ab Irnerio Iustinianæi Codicis.* à Lothar. 2. ad Hodier. dië.

XXII. Ann. chr. 1130. 9. Epocha à Lothario 2.

Ab Anno Christi 1130. ad Annum 1665.

DVm inter Gothorum ac Francorum bella pereunt Iustinianęi Codicis Autographa MSS. dum in Occidente squallent Iudicia, solis Longobardorũ, vel Francorũ legibus, seu potiùs consuetudinibus fluctuantia; dum languet in Oriente Iurisprudentia, Codicis Basilici legibus vndequaque neglectis, incerta: Luget interim Roma, Iuris Cæsaræi vicissitudines, quibus Astręa terras dedignata reliquerat; At ecce prodit in medium Ann. Chr. 1130. quasi cælo missus *ex Freimonio in Symphon. Iur.* Forster. *libr.* 3. *Hist. Iur. Ciuil* Petau. *Rationar. temp. Part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 20. Mornac. *ad l.* 1. *C. de Vet. Iur. enucl.* Irnerius supra laudatus *pag.* 361. qui variis Iurium frustis, è variis Bibliothecis quasi membratim in vnum corpus redactis, & cum Authographo quodam MS. (Rauennæ inter Exarchorum reliquias reperto *ex Gloss. in Rubric. ff. solut. matrimon.* vel Bizantio, vbi Iuri operam Irnerius dederat *e x Freher. Balduin. Cambol.*) collatis, totum Iustinianæum Codicem in lucem restituit, *teste Gloss. in l. quærebatur* 8. *ff. ad leg. Falcid.* Quem Imperiali authoritate Bononiæ primum, mox in Germaniâ, demũ per orbem euulgauit, *vt dixi pag.* 361. itaut

Irnerius Iustinianæi Codicis Restitutor.

omniũ consensu postea Ius hac editione promulgatum, & publica Federici 1[i] authoritate confirmatum *teste Suarsio In Notit. Basilicῶν.* & Mornac. *ad l.* 1. *Cod. de Veter. Iur. enucl.* Ius commune appellatum sit.

Quod ita absolutum, æquumque visum est, etiam exteris gentibus, vt nedum Græci statim à morte Iustiniani in linguam suam κατὰ πόδας traduxerint *Balduin. in Proleg. ad Nouell. & Cambolass. d. Præfat. de Progr. Iur. Rom. cum aliis supra pag.* 340. Sed etiam Galli ipso Lotharij 2[i] tempore habuerint Iustinianæum Codicem Gallicè translatum, in Regià bibl. *Nu* 37. existentem. quem commendat Cuiacius *in cap. pastoralis extr. de Caus. poss. & propr.* & *Obs. li.* 11. *cap.* 11. *& lib.* 16. *cap.* 24 & Freher. *Epist. ad Rodulph. to.* 1. *Iur. Græcoromani.* Imo Turcæ ipsi ex hoc Iustinianæo Iure in linguam Turcicam eâdem titulorum, legumque Serie ordinato, Ius dicunt, *teste oculato Leunclanio In Præfat. ad Synops. Basilic.*

Codex Iustiniani Græcè, Gallicè & Turcicè tr ductus.

Depone iam luctum Italia? Erumpe in gaudia Iurisprudentia? vbi Iustinianæi Codicis gloria quatuor sæculis sepulta resurgit, vbi sub fœlici Lotarij 2. Imperio terras Astræa reuisit; exinde Iuris scientia altiores radices agens nullâ post hâc temporum iniuriâ marcescet, nullâ sæculorum ætate consenescet. Plura de Fortuna Iustinianæi Codicis *Marquard. Freher. Epist. ad Rodulph. Imp. Præfixâ to.* 1. *Iuris Græco-Romani.*

Augurium Codicis Iustinianæi.

XXIII. Quò factum est, vt quidquid Typographi suas nouitates & editiones fastuosis inscriptionibus commendent, quidquid *Cuiacius*, quidquid *Contius*, vel Ant. Augustinus, *Haloander*, Agylæus *Leunclanius.* Pacius, *Scringerus* Gothofredus *aliique* suas venditent emendationes, notas vel translationes, hæc vna restituti Codi-

Irneriani, Codicis editio authentica.

cis editio ad exemplar Irnerianum, Authentica, Legalis & Imperialis reputetur; vulgata & Germanica nuncupetur, *vt latius inculcatum est P. 2. §. 1. 4. 5. pag. 33. 65. 188. & P. 3. §. 6. pag. 361.*

XXIV. Hæc autem vulgaris editio *ab Irnerio* facta continebat Pandectarum libros 50. Codicis Libros 12. Institutionum libros 4. & Volumen Authenticorum seu Nouellarum latinè *κατὰ πόδας* traductarum, sine titulorum & collationum distinctione, sed solâ annorum serie, quibus Nouellæ emanauerant, prout erat 1ª illa Nouellarum latina versio post mortem Iustiniani ab Anonymo compilatore circa Ann. Chr. 570. data; vel *vt Broeus* voluit ann. 577. *vt supra P. 2. §. 1. pag. 30.*

Irneriani Codicis Partes 4

XXV. Demùm *Irnerius* Codicem & Nouellas ius glossauit, & sub quibusque titulorum Codicis legibus, inseruit summulas Authenticarũ *è Corpore Authenticorũ* depromptarum, quæ præpositas Codicis leges abrogabant, vel declarabant, vt patet in Authenticâ *Ingreßi* positâ *sub leg. generali C. de sacrosanct. Eccles.* aliisque, quò faciliùs Ius certum ex hoc restituto Codice redderetur. *Camboli de Progr. Iur.* Ego *P.* 2. § .1. pag. 30.

Ann Chr. 1130. Authenticarum insertio Legibus Codicis.

XXVI. Paulò-post nempè circa ann. Chr. 1140. cum Volumen illud *Authenticorum*, seu 1ª illa Nouellarum *κατὰ πόδας* latina versio *vt dixi pag.* 32. & 340. multis næuis & lacunis præ iniuriâ temporum laboraret, Imò Nouellis quibusdam deficeret; Id causam præbuit vt *Irnerius* primùm, tùm *Bulgarus* glossator etiam antiquus, (qui floruit tempore Friderici 1ⁱ circa Ann. Chr. 1152.) Vel, si malis, Bulgari temporibus, Berguntio Pisanus circa Ann. 1150. *ex Ant. Augustin.* seu paulò ante Gratiani tempora *ex Ant. Contio. Præfat.*

Ann.Chr. 1140. Libri Authenticorum in collationes 9. diuisio

ad Nouell. vt, inquam, lacunas ille repleret, Græcas dictiones à Vetere illo Interprete relictas (prout & in Pandectis) latinè verteret, Nouellas ob interruptam numerorum consequentiam, in Collationes 9. quasi libros totidem, distingueret. Resectis etiam quibusdam superfluis Constitutionibus vti localibus, vel vsu contrario abrogatis, *Ant. Cont. loc. cit. Ego P.* 1. §. 1. *pag.* 31.

Constat enim ex Pandectis Florentinis, quas Triboniani Authographum *Budæus* putauit *vt inf. Nu.*30. *pag.* 369. totum titulum *de Excusationib. tutor.* aliaque sparsim verba in Pandectis Græcè relicta fuisse, quæ *Bulgarus* (licet barbarè vt notat Vir Amœniss. *Aegid. Menag. Amœnit. Iur. c.*33.) latina reddidit *ex Cambolaßio*: Hæc itaque lacunarum repletio in Nouellis, esto Barbara fuerit tanquam à *Bulgaro*, vel *Berguntione* facta, qui eâ ætate vixêre qua Gothorum Barbaries non minùs in Vrbes, quam in literas à pluribus annis sæuiebat. Non tamen exinde licet vel minimùm de gloriâ veteris illius, ac exactissimæ, post Iustiniani mortem latinę versionis detrahere, *de quâ suprà P.*2. §.4. *pag.* 31 *&* 32. *& P.*3. §.4. *pag.* 342.

Bulgarus helleniſmi i m. peritus.

Ex hoc restituto Codice Irneriano 1[us] in Gallia docuit *Placentinus* Irnerij Discipulus in Ciuitate Montepessulanâ ex *Brocæo & Cambolaßio.* Idque circa Ann, Ch. 1190. quo floruisse *testatur Freimon: in Symphon. Iur.* A quo autem tempore Ius Ciuile fuerit Lutetiæ publicè doctum. Vide *infrà pa.* 381.

XXVII. Habentur etiam aliquæ Conradi 3[ii] & Friderici 2[i] constitutiones, (quorum ille Ann. Chr. 1139. hic 1213. imperauit.) Aliæque quas *Hugolinus* Antiquus Glossator & Bononiæ Professor circa Ann. Chr. 1213. tempore Friderici 2[i] partim *Codici* inseruit, partim *post Libros feudorum* annexuit.

Ann. Chr. 1213. Conradi & Frid. 2. Const. Codici insertæ.

Constat enim d. Federicum 2um suas misisse, ad Doctores Collegij Bononiensis, Constitutiones, qui eas singulis legibus sub congruis titulis aptarent *teste Odofredo in Authentica cassa Cod. de Sacros. Eccles.* Reliqua *ad Nouellarum Notitiam scitu digna.* Vide *suprà P. 2. §.1. à pag. 29. ad 35. & §. 4. pag. 149.* Et *P. 3. §. 4. pag.* 341.

Ann. Chr. 1213. Volumen Feudorum Codici additum.

XXVIII. Circa idem ferè tempus eademque Friderici 2i authoritate, Idem *Hugolinus* seu Alius Corpori Iuris addidit *Volumen Feudorum* ab Anno quidem Chr. 775. inordinatè compactum, *vt dixi P.2. §.1. pag.35.* & *P.3. §. 4. Nu. 17. pag. 347.* & postea ab Oberto de orto, & Gerardo de Nigro Consulibus Mediolanensibus (Imperante Friderico I. circa Ann. Chr. 1160.) in Libr.4. digestũ *teste Cuiacio* vt notaui *P. 2. §.4. pag. 174. & 176.* Sed Priuatâ adhuc authoritate vagans extra Corpus Iuris; Donec selectis libris duobus & annexis ad calcem libri 2i quibusdam constitutionibus Friderici 1i, & Henrici 6i, in eam formam ac titulorum Seriem, quæ extat, d. *Volumen Feudorum* ordinauit, & post Authenticorum *Collationem* 9am inseruit. Vnde Volumen hoc Feudorum *Bartolus* Collationem xam, sicut Librum Extrauagantium nouellarũ *Baldus* Collationem xiam appellarunt. De cuius Feudorum Voluminis legali authoritate. *Ego P.2. §.1. & 4. pag.35. 36. 174.*

Cur Liber feudorum dictus collatio 10.

Ann. Chr. 1312. Extrauag. eiusles Codici annexæ & collat. 11. dictæ.

XXIX. Demum huic Collationi 10æ adiecta est temporibus Henrici 7i Imp. circa Ann. 1312. (quo tempore sedebat Auenione Clemens Vus, & in Galliâ regnabat Philippus 4us) Collatio xia constans tribus constitutionibus, quas Extrauagantes Iuris Cæsaræi passim appellant, 1a & 2a sunt Henrici 7i editæ ann. Chr. 1312. 3a est de Pace Constantiæ inter Fridericum 1um & Henricum 6um initâ Ann. 1183. *aliis* 1180. *de quibus* Ego *P. 2. §. 1. & 4. pag. 35. 36. 174.*

Ad hanc formā auctus Iustinianæus Codex tam Lotharij 2i, quā Federici aliorumq; Impp. authoritate confirmatus in Italia primùm ac Germania ab Ann. Ch. 1130. tum in Galliâ circa Ann. 1160. aut 1190. tum alibi publicè cœpit edoceri, ac Ius commune & scriptum vbique reputari, *vt dixi suprà pag.* 363. & infrà *pag.* 368.

Quid Corpus Iuris scripti

SECTIO II.

Notitia diuersarū Iustinianæi Codicis Editionū ad insigniora Autographa MSS. factarum.

NE turbetur infirmus Noui Iustinianæi animus hac voce diuersorum Iustinianæi Codicis editionum *Germanicæ* Haloandrinæ *Florentinæ,* Auenicæ, *& Gothofredicæ* ad diuersa Autographa factarum, hic præmoneri debuit, quod post 2am Codicis repetitæ prælectionis editionem à Iustiniano factam de anno 534. aliis 536. *vt dixi suprà* P. 3. §. 4. *pag.* 356. Tribonianus Iustiniani iussu transmisit ad varios Prouinciarum Præsides tàm in Oriente, quàm in Occidente, seu Rauennæ dominio, (quod adhuc Orientis Imperatori parebat) plura d. Codicis exemplaria M.SS. qui ex hoc Iustinianæo Iure causas deciderent, *Vt dicitur in Constit.* 2. *Proœmiali Cod.* seu *l.* 1. §. *fin. C. de Instin. Codic. confirm.* Nondum quippe Typices Ars in Europam translata fuerat, quæ solum prodiit Ann. Chr. 1440. delitescens tamen adhuc penes priuatos inuentores; Donec ann. Chr. 1448. *ex Scaligero*, aut veriùs ann. Chr 1462. *ex Aliis* cœpit esse publico vsui, tam in Germaniâ, quam Galliâ & Europâ *teste Eruditissimo Gabriele Naudæo in Add. ad Vit. Lud. XI.*

XXX. Insigniores. Editiones Cod. Iustin.

Ann. Chr. 1462. Typographia cœpta vsitata in Europâ.

Nihil mirum inde, si ad diuersa Autographo MSS. diuersæ editiones prodierint. Inter quas sola Irneriana prærogatiuam authoritatis legalis sibi vendicauit *vt dixi*; cæteræ deseruire valent ad dubios editionis Irnerianæ textus è lacunis *à Bulgaro seu alio* repletis declarandos, & sic doctrinalem solùm non legalem authoritatem obtinent. *l.1. §.hunc. 3. C. de Iustinianæo Codic. confirm.* vt præmonitum est. *P.2. §.1. pag.33. §.4. pag. 65. &* 147. §. 5. *pag.* 188. *& P. 3. §. 2. pag.* 328. 330. *& Inf. versic. sequenti.*

Sola Irneriana editio Legalis.

Ann. Chr. 1130. 1. Editio Germanica seu Vulgata.

1ª Itaque Iustinianæi Codicis repetitæ prælectionis editio, statim post restitutũ in Occidente à Lohario 2. Irnerji operâ, Ius Romanum, prodit in Germaniâ ad exemplar Autographum, in Italiam à Iustiniano transmissum, & Byzantio, vel Rauennæ, vt *supra pag.* 362. repertum, circa Annum Chr. 1130. (nec enim adhuc Pisanæ Pandectæ Amalfi repertæ fuerant, *vt infra pag. prox. sequenti dicetur*) quæ Editio ideo dicta est Germanica, Imperialis, Irneriana, & communiter vulgaris, & authentica seu legalis, ad differentiam aliarum *vt suprà §.6. pag.* 361. *&* 364. quæ proinde dicitur Ius commune scriptumque continere. *pag.* 367.

Ann. Chr. 1531. 2. Editio Norica seu Haloandri.

2ª Prodiit editio Norica seu Haloandrina *à Gregorio Haloandro* interprete data Norimbergæ Anno Chr. 1531. & Parisiis 1541. ad exemplar *Politiani*, seu *Ludouici Bolognini* Bononiensis, ex Autographo Florentino descriptum, qui conquisitis vndique vetustis aliis exemplaribus, & cum hoc Florentino collatis, textum integrum, multis maculis sublatis & lacunis repletis, restituit, & maximo in pretio præ textus perspicuitate à Peritioribus habetur: Retento tamen themate Authoritatis doctrinalis ad interpretationem dubij textus Irnerianæ editionis, non ad derogationem

vt supra dictum est Nu. 30. pag. 368.

3ª Successit editio Pisana seu Florentina circa Ann. Chr. 1540. seu 1553. qua *Lælius & Franc. taurellus* pater & filius à Cosmo Medicæo magno Hetruriæ Duce impetrarunt, vt exhibitis sibi *Pandectis* Pisanis, hodie *Florentinis*, liceret exemplar illud typis edere, quod maximo Iurisprudentiæ bono cessit, vt *Haloander* ait *in Proœm. Codicis.*

Ann. Chr. 1540. 3. Editio Pisana. seu Florentina.

Et ita cæteris creditur expurgatior, vt in dubiis textuum lectionibus Florentina præualeat *teste Cuiacio*, quam ideo Diuinam appellauit, *Mornac. in l. 1. §. tot authorum Cod. de Vet. iur. enucl*, & Archetypum Triboniani. *Budæus in l. 1. ff. de legib.* licet aliquibus adhuc næuis & erroribus scateat, *teste* Gothofr. *in Præfat. Digestorum.* & Edmund. Merillio *Antecess. Bituricensi obseru. ad Cuiac.* Attamen tam modici momenti, leuesque reputantur, vt præstantiam eius ac dignitatem non obscurent, *vt reassumit Merillius loc. cit.* ad quem Archetypum sæpe *Bartolus* ac Baldus *aliique* pro soluendis legum nodis, recurrerunt, *testibus ipso Bartolo in Rubric. solut. matrim. & in l si creditor. §. fin. ff. de distract. pignor.* Salicet *in l. 1. ff. de Reb. cred.* Alberic. *post Gloss. in l. quærebatur §. tres. ff. ad leg. falcid. & aliis passim* latè *Haloander loco citato.* Taurellus *in Præfat. Pandect. Florent.* Ant. *August. Emendat. lib. 1. cap. 1.* Non tamen ex eo licet inferre illas posse derogare lectioni Irnerianæ editionis *prout de* Haloandrinâ *dixi suprà pag. 368.*

Authoritas Codic. Florentini.

Hic verò Pisanus seu Florentinus Codex dicitur repertus in Melphitanâ Ciuitate Apuliæ, dum eam pulsis Longobardis Lotharius 2. Imp. & Innocentius 2. Pont. Max. expugnassent, circa ann. Chr. 1136. Isque Pisanis donatus ab Inno-

Ann. Chr. 1135. Pandectæ Pisanæ Amalphi repertæ.

centio 2°, & Lothario 2°, quod in expeditione aduersus Normannum Rogerium auxiliaribus copiis Cæsareum exercitum adiuuissent *Broæ. in Chronolog.* Leunclau. *in Præfat. to.* I. *Iuris Græcorom.* & Ant. Augustin. *loc. mox citand.* In Florentiã demum, Pisis in potestatem redactis, à Guino Caponio translatus Ann. 1406. hodie asseruatur, *vt latiùs prosequitur* Lælius *Taurellus Præfat. ad Pand. Florent.*

Quid Laurentianus & Marcianus MSS. Codices.

Hæc de Pandectis, Iam de Codice Florentino; qui Florentiæ extat in *Laurentianâ Biblioth.* Is Codex scriptas Græcè Nouellas continet solis numeris ex annorum serie ordinatis distinctas, ex quo descriptus est ad diligentiam *Ludouici Bolognini* seu Bononiensis, Codex ille Bononiensis, quò vsus est *Haloander*; de quo Florentino Codice meminit *Ant. August. in Schol. ad Nouell.* 2. *impressis post Nouellas Iuliani fol.* 183. & passim *Iulius Pacius, Aliique in Notis ad Codicem.* Cæterum quia deerant in eo Codice Nouellæ aliquæ, illas suppleuit *Scringerus* è Codice Card. *Bessarionis* relicto Bibliot. Venetæ, seu Marcianæ, & *Agylaus* latinas reddidit, *teste Ant. August. lib.* 2. *cap.* 8. *emendat.* Illarum editio 1ª prodiit ab *Haloandro* Norimbergæ Ann. 1531. tùm Parisiis ab eodem 1541. Et iterum ab *Ant. August.* 1567. Florentiæ posteà à *Torentino* vt refert *Fabrot. in Propylæo Notit. Basilic.*

Ann. Chr. 1550. Editio Auenica sub signo Salamandræ.

4ª. Non minoris authoritatis ac expurgatæ lectionis creditur. *Auenicum* MS. antiquissimum Instinianæi Codicis, ad quod Editio Lugdunensis sub signo salamandrę facta de Anno 1550. se composuit & *Archion* nominauit; quippe quod ferè conformis in omnibus Irneriano Autographo, in pluribus haloandrinam editionem imitetur, & maximam æstimationem sibi vendicet, ad quam

Emilius Ferretus, Goucanus, *alijque* pro conciliatione legum recurrebant, exempli instar omnium est lectio ad *leg. numismatum ff. de Vsufructu* & ad *leg. si Pater familias* 40. *ff. de hæredibus instituendis*. Aliæque.

Fuit hic Codex Archetypus MS. à Cardinali Salucien. testamento relictus Vniuersitati Auenicæ, quæ illum in Archiuiis suis in hunc diem religiosè obseruat, diciturque fortè vnus ex illis Codicibus quos Tribonianus Iustiniani iussu miserat ad Prouinciarum Presides *vt superiùs enarratum est pag.* 367.

Quid Auenic. Codex MS.

5ª. Recentior editio Gothofredica est, à Dionysio *Gothofredo* circa annum 1583. Lugduni facta, quæ insignis reputatur, tum ob singularem diligentiam adhibitam in restituendis ad varia MSS. exemplaria textibus, tum ob notas insignes, quibus ex *Contii*, Augustini, *Cuiacii*, Vaconij *aliorumque* obseruationibus textum illustrauit. Prodiit recens editio altera Parisiis ann. 1628. & Amstelodami ann. 1663.

Anno Chr. 1583. 5. Editio Gothofredica.

Consultus omitto Russardi, Pacij, *Aliorumque* minus insignes & ad incerta Autographa factas editiones *vt indicatum est. P. 2. §. 1. pag. 35. & §. 4. pag. 65.*

Reliquæ editiones ad incerta MSS. factæ.

SECTIO III.

Anacephalæosis diuersorũ Codicũ Iuris Cæsaræi.

XXXI.

EX hâc Historicâ Iuris Ciuilis Oeconomiâ, resultat sex illius Codices extitisse I. Gregorianum. 2. Hermogenianum. 3. Theodosianum. 4. Iustinianæum. 5. Basilicum. 6. Irnerianum.

Constit. Cæsarearum varij Codices 5.

Inter quos solus Irnerianus seu vulgatus legalem vim acquisiuit, *vt dictum est* consistens in Institutionum libris 4. Pandectarum libris 50. tripertito, (Veteris scilicet Infortiati & Noui) Voluminibus diuisis, Codicis libris 12. Authenticorum collationibus 9. Feudorũ libris 2. & Extrauagantibus 3.

Hodierni Irneriani Codic. Partes 7.

Quæ 7. volumina suis glossis adornata, legibus quasi capitulis separata, & §§is secta componunt totum IurisCiuilis Corpus hodiernum, cum tamen Primigenium exemplar Rauennæ, vel Byzantii repertum, quatuor solùm voluminibus nempe Institut. libris 4. Pandectarum libris 50. Codicis libris 12. & Nouellarum libro constaret, vno tenore sine legum aut §§. distinctione scriptis, quod postea *Irnerius* separatis legibus, quasi capitulis ordinauit, §§is. distinxit, & Pandectas in duo solum volumina priùs compactas in tria, ob auctam ex auctis glossis illarum molem, diuisit, pro commodiore vsu *vt suprà indicatum est P.* 2. §. 1. *pag.* 25. *&* §. 4. *pag.* 70.

SECTIO IV.

De Primis Iustin. Codicis Glossographis, & illorum Authoritate.

XXXII. Irnerius Glossator I. Codicis Iustinianæi.

EX hac Irnerianâ seu vulgari editione Primus Iustinianæi Codicis glossator extitit Irnerius natione Germanus, qui post nauatã studio Iuris operã Cõstantinopoli *vt supr. pag.* 362. Iustinianæũ Codicẽ ann. Ch. 1130. restituit, *vt dixi pag.* 364. Illum Bononiæ publicè docuit, & glossulis textui primus adiecit, instar Paratitlῶν, ne à formâ Iustiniani vetantis commentarios *in l.* 1. §. *nostram. C. de Vet. Iur. enucl.* recessisse ius videretur.

etur; Quid autẽ tunc Paratitla essent, *dixi supra pag* 360. á quâ Paratitlῶν formâ recessere Latini Interpretes, & signanter *Cuiacius* Græcorum alioqui nimiùm cultor; *vt supra pag.* 181 Summaria seu titulorũ Synopses pro Paratitlis vsurpans, vt obseruat *Ægid. Menag. Amoenit. Iur. cap.* 15. Ego *latiùs in Anaplerôsi ad l.* 1. *&* 2. *C. de Vet. Iur. enucl.*

Ann. Chr. 1130 Irnerii glossæ instar Paratitlon.

Post Irneriũ Placentinus natione Gallus, & Irnerii discipulus, I^us. in Galliâ Ius hoc ex restituto Iustinianæo Codice docuit *vt supra pag.* 365. & *Infra* §. 7. *sect.* 6. Tùm Azo qui Bononiæ floruit ann. Chr. 1193. Bulgarus Florentinus, qui ann. 1151. lacunas Codicis repleuit *pag.* 365. Berguntio Pisanus, qui Nouellas in Collationes 9. diuisit *pag.* 364. Petrus Martinus, Ioannes, & Hugolinus, qui constit. Frideric. 2. & Conradi 3 Codici inseruit *pag.* 365 Volum. Feudorum ordinauit *pag.* 366. Pyleus, Dynus, Cyprianus, Odofredus, Aliique *de quibus To.* 2. *seu P.* 4 *Prodr. Iustin.* paulo maiores glossas addiderunt, quas superuenta, ex postremis Accursii glossis vberioribus, desuetudo aboleuit & in has Accursii glossas, nomen Glossæ κατ' ἐξοχὴν transfudit.

1190. Placentinus Primus in Gallia docuit Cod. Iustin.

1193. Azo Bononiæ

1152. Bulgarus, Berguntio

XXXIII. Is namque *Accursius*, vbi Bononiæ docuisset ætate quadragenarius, in solitudinem se recepit, quò attentiùs tanto operi incumberet, circa Ann. Chr. 1220. aut ex aliis 1225 vbi glossas Pandectarũ, Authenticorum Feudorũ, & Institutionũ septennio elaborauit vt ait ipse *in Auth. vt præponatur* &c. *Coll* 5 *tit.* 3. Verb. *Indictionis.* Postmodùm Codici operam dedit circa Ann Chr. 1227. Imperãte Frider. 2. *vt ait ipse ad l in causis.* 16. *C. de Accusationib.* totumque partim *ex Azone*, partim *ex*

Hugolinus

1225. Accursii glossæ.

Odofredo excerpsit, sed sub meliori formâ concinnauit, circa quas tantâ memoriâ præstitit in referendis & conferendis fideliter locis legalibus, vt cæteros omnes glossographos facilè superârit *teste Mornac in l. 2. §. hoc autem. C. de Vet. Iur. enuc.* Tandem obiit ann. ætatis 78. Chr. 1229. relicto Francisco Bonacursio filio pariter I C^to.

ani ca
Viuianus demùm Accursianis glossis, quæ vulgarem textum Irneriani Codicis circumdant, hypotheses seu Casus aut themata adiecit; Glossæ tamen Extrauagantium, non sunt Accursii. nec Viuiani, Illarum enim I^am. & 2^am. glossauit *Bartolus* & 3^am. *Baldus* vt dixi *P. 2 §. I. pag. 37. & P. 3. § 6. pag. 366.*

Autoritas glossæ textualis.
Ab his Accursii Glossis sic textus in Corpore circumdatur, vt illis suam ex parte authoritatem cõmunicasse videatur, nam in casibus á textu non decisis vim legis obtinent, *Mornac d. l. 2 §. hoc autem C. de Vet. Iur. enucl.* Ideò que passim á DD. appellãtur Idolum Iuris *teste Cyno in l. non moriturum col. 2.* versic. *item si non monitus C. de Contr. & com. stipulat.* Bartol. *in l. vt vim. nu. 7. ff. de Iust. & Iur.* Mornac. *loc. cit* Guid. *pap. Dec. 177.* latiùs *Ego in Anaplerôsi ad l. 1. & 2. C. de Vet. Iur enucl.*

Glossæ elogium.
Quanti verò illum fecerit *Cuiacius*, antequam se lectioni Græcorum Interpretum inmersisset vt *prænotaui pag.* 181 colligere licet ex verbis ipsius Mornacii *in l. 2. §. hoc autem C. de Vet. Iur. enucl.* Præferre *inquit*, illum „ solebat Incomparabilis *Cuiacius* omnibus „ Interpretibus tam Græcis quam Romanis, „ Vidi pretiosissima Iuris volumina, in quibus „ ille quandiu vixit, defigebat indices, „ seu perpetui indefessique sui laboris domi-

„ciliũ, nulla autẽ ferè pagina est, quæ manũ eius „nõ ferat, &c. Hactenùs *de Accursio* Mornacius.

XXXIV. Accursiũ *Bartolus* ferè æquat, omnes enim agnoscũt sine Accursio & Bartolo Ius Romanũ consistere non potuisse *testib. Alciat. in l. apud labeonẽ in fin. ff. de Verb. sign. Eguin Baro Cõm. ad Inst. Vigl. ad §. fin. Inst. de Rer. diu. Arthur. Duck. Angl⁹ de Vsu & Auth. Iur. ciuil. lib. 1. cap. 8. n. 4 pag.* 123. Ideò comparandus Accursio Bartolus vt Ciceroni Seruius *in l. 2 §. Seruius* ibi *1ũ locũ, aut certè post Marcũ Tull. ũ ff. de Orig. Iur.*

1351 Bartolus &c. ita glossator.

Quod vel inuitus fatetur ipse Cuiaci⁹ *lib. 12. obs.* 16. dũ ibi prefert Accursiũ Bartolo, & Papinianũ vtrique (quod nemo negauit) Tũ ait, post Papinianũ aliosq; Iurisprudẽtes Pandectis insertos (& sic in defectũ legis) Accursiũ coronâ donãdũ & sic ab Accursio Bartolũ, *vt ex Cuiacio loquar;* At nõ inuitus se quasi emẽdans posteriori cõmẽtario *de Feud. lib. 2. tit.* 11 nedũ Bartolũ antesignanũ sentẽtiæ* cõmendat elogio ibi *vt Bartolus sentit rectè;* sed quod plùs est ab Accursio recedit, contrariam Azonis sententiam *amplexus *Ibid. lib. 2. de Feud. tit.* 11. vers *& Azoni.*

Bartolus Cuiac. emendatu...

* In Quæstione ... trui ... que late concurrentis ad successionẽ potis cum auunculo vno tãn latere.

Quæ vero in Bartolũ orationis barbaries objicitur *ab Æmilio Ferreto, Cuiacio, Contio, Authore Prælect. dolan. aliisue* nihil eius authoritati detrahit, cûm referẽda sit ad eius tẽporis barbariẽ à Gothis & Longobardis inductã, qui sicut in Imperiũ ac leges, sic in linguã Romanã *vt pag.* 347 365. 396. pari sorte desæuierãt. vt respondit *Arth. Duck. d. lib. 1. cap. 5. n. 15. pag.* 82.

* In aliis Quæstio ... fratrũ diuersis ... tribus c... concurrenti... in capi... ad succe... sionem f... truelis.

1am & 2am Extrauag. Ciuilẽ glossauit ann. 1351 authoritate Caroli 4. Imp. à quo donatus honoribus. 1356 testamẽtũ cõdidit. 1359 obiit natus 1313. cõmẽtarios reliquit naturalib⁹ distinctionib⁹ ita

Romani Iuris æquitatẽ cõmendantes, vt ad incúdẽ ipsius naturalis rationis, (quæ est anima legis *l. cũ ratio naturalis ff. de Bon. damnat. Iason in l. illam nu.* 10. *C. de Collat. Panor. in cap. cum fuit n.4. ext. de Decim.*) elaborati videantur.

Bartolus in defectũ legis pro lege habetur.

Vnde in defectũ legis & glossę Accursianę meritò Bartolũ pro lege haberi dixerũt *Ias. in Rubric. Cod. de Iur. Emphyt. Ant. de Prat. apud Diplouat. in vit. Bartoli. Arthur. Duck de Auth. Iur lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 11. vers. *Ius post Accursium. pag.* 81.

Imo in Hispaniá ac Lusitaniâ speciali regni lege cautum est, vt in opinionum conflictu BARTOLI sentẽtia prçferatur. *teste Caccialup. de mod. stud. fol* 15. *Arthur. d. lib* 1. *cap.* 8. *n.* 6. *pag.* 126 *Barbos. in Cod. ad Const.* 1. *de Nou. Cod. fac. n.* 12. *Fragos. de Regim. resp. p.* 1. *lib.* 4. *disp.* 10. §. 3. *n.* 187 instar alterius PAPINIANI, cui⁹ sententiã in conflictu cæterarũ anteponi, decidit ipse Iustin ianus *in l. manifestissimi* 22. *C. de Furt.*

In Germaniâ parem sibi prærogatiuam vindicat, generali tribunaliũ cõsuetudine, quæ vim legis obtinet. *Mozz. in Præl ud. ad tract. de Cõtractib.*

Elogia varia Bartoli.

In Italiâ demũ Iurisperitorũ Coryphæus, Princeps Academicus, Iuris lumẽ, ac columẽ prædicatur. Imo numẽ cuius scripta in Lararijs colẽda, quasi veritas ijs inesse præsumatur, ait *Iason in l. quidã cum filiũ* 132. *ff. de Verb. oblig. Euerard. in Loc. legal. tit. ab author.* Cætera Bartoli elogia cumularũt *Diplouat. Lãcellot. & Pãcirol. in Vit. Bart. Spiegel. de Iurisc. tẽporib. Ego in limin.* 3. *Epist. p.* 11.

Bartoli authoritas in Galliã.

Quid dicendũ de Galliá? Si antiquos Gallici Iuris interpretes *Guido pap.* Rebuff. *Tyraqu.* Boer. *Benedict.* Berẽgar. *Chassan.* Declaper. *Io. Stephã* Charõd. *Eguinar.* Papõ. *Mainard.* Mornac. *Nesmodum,* Aliosque propiùs inspexeris; Aduertes dubio procùl Bartolũ apud eos principem locũ

habuisse, eiusque sentētias præ cæteris à Senatu Parisiēsi, Tolosano, Gratiopolit. alijsq; cōmendatas, Exempli instar omniū sit locus Mainardi *Qu. Iur. lib. 6.cap. 90.n. 6.* vbi refert Senatum Tolos. ex sentētiâ Bartoli iudicasse, & Nesmōdi *in Arrest.* vbi pluribꝰ locis notat Parisiensē senatum doctrinæ Bartoli adhæsisse.

Inter Neotericos verò sunt, qui in eam ignorātiam prolapsi, nefas putent, alium è rostris quam Cuiaciū proferre, quasi ex eo docti videantur. *Osius Antec. Aurelian. ad Merill. Epist. ad lector.* Ibi. *nil nisi Cuiacium Crepant pag. 14.*

Sed Doctiores in arduis fori disceptationibꝰ ad *Bartoli* statuā confugæ, quasi Principis opē implorant, me sæpiùs obseruante per tēpus, quô Suprema Senatꝰ huiusce Parisiēsis subsellia colui vnicum ex Antiquis DD. *Bartolum* ad decisionē quæstionis de apicibus propositæ laudari à disertissimis Aduocatis corā Inclyto ac suauissimo LAMONIO Senatus-Principe causas orantibus. — Bartolus in Senatu Parisien. laudatus

At in Exedrâ Magni Concilij, gloriæ verticē attigit æstimatio Bartoli dùm eius sententias ac distinctiones ita rationi naturali cohærere dixerunt Sapientissimi Patres, præsertim in relatione causæ grauissimæ * vt ab illis in defectum consuetudinis, vel ordinationis regiæ de quâ *pag.* 400. recedi vix posse, quin simul à ratione naturali recedatur, significârint: prout mihi humanissimè suo more affirmauit disertissimus non minùs, quā eruditissimus vir Georgius HAMELIVS, Magni Concilij Aduocatus Regius. — * *Ad materiā clausulæ derogatoriæ in l. si quis 22. ff. de leg. 3.*

* *Orantē causas quem stupet ipsa Themis.* — * *Pererius Aquisextien.*

Adeo vt se, verum vbique præstiterit, hoc Caccialuppi dicterium. *Qui vult esse bonus Legista, discat esse Bartolista.*

Nihil mirum inde, si ad diuersa Autographo MSS. diuersæ editiones prodierint. Inter quas sola Irneriana prærogatiuam authoritatis legalis sibi vendicauit *vt dixi*; cæteræ deseruire valent ad dubios editionis Irnerianæ textus è lacunis *à Bulgaro seu alio* repletis declarandos, & sic doctrinalem solùm non legalem authoritatem obtinent. *l.1.* §.*hunc. 3. C. de Iustinianæo Codic. confirm.* vt præmonitum est. *P.2.* §.1. *pag.*33. §.4. *pag.*65. & 147. §.5. *pag.* 188. & *P.*3. §.2. *pag.*328. 330. & *Inf. versic. sequenti.*

Sola Irneriana editio Legalis.

Ann. Chr. 1130. 1. editio Germanica seu Vulgata.

1ª Itaque Iustinianæi Codicis repetitæ prælectionis editio, statim post restitutũ in Occidente à Lohario 2. Irnerji operâ, Ius Romanum, prodit in Germaniâ ad exemplar Autographum, in Italiam à Iustiniano transmissum, & Byzantio, vel Rauennæ, vt *supra pag.* 362. repertum, circa Annum Chr. 1130. (nec enim adhuc Pisanæ Pandectæ Amalfi repertæ fuerant, *vt infra pag. prox. sequenti dicetur*) quæ Editio ideo dicta est Germanica, Imperialis, Irneriana, & communiter vulgaris, & authentica seu legalis, ad differentiam aliarum *vt suprà* §.6. *pag.* 361. & 364. quæ proinde dicitur Ius commune scriptumque continere. *pag.* 367.

Ann. Chr. 1531. 2. Editio Norica seu Haloandri.

2ª Prodiit editio Norica seu Haloandrina *à Gregorio Haloandro* interprete data Norimbergæ Anno Chr. 1531. & Parisiis 1541. ad exemplar *Politiani*, seu *Ludouici Bolognini* Bononiensis, ex Autographo Florentino descriptum, qui conquisitis vndique vetustis aliis exemplaribus, & cum hoc Florentino collatis, textum integrum, multis maculis sublatis & lacunis repletis, restituit, & maximo in pretio præ textus perspicuitate à Peritioribus habetur: Retento tamen themate Authoritatis doctrinalis ad interpretationem dubij textus Irnerianæ editionis, non ad derogationem

supra dictum est Nu. 30. *pag.* 368.

3ª Successit editio Pisana seu Florentina cir- Ann. Chr. 1540. seu 1553. qua *Lælius & Franc.* *urellus* pater & filius à Cosmo Medicæo magno etruriæ Duce impetrarunt, vt exhibitis sibi *indectis* Pisanis, hodie *Florentinis*, liceret exem- ar illud typis edere, quod maximo Iurispru- ntiæ bono cessit, vt *Haloander* ait *in Proœm. Co- cis.*

Ann. Chr. 1540.
3. Editio Pisana. seu Florentina.

Et ita cæteris creditur expurgatior, vt in du- is textuum lectionibus Florentina præualeat *te- e Cuiacio*, quam ideo Diuinam appellauit, *Mor- tc. in l.* 1. §. *tot authorum Cod. de Vet. iur. enucl*, & rchetypum Triboniani. *Budæus in l.* 1. *ff. de le- b.* licet aliquibus adhuc næuis & erroribus sca- at, *teste* Gothofr. *in Præfat. Digestorum.* & dmund. Merillio *Antecess. Bituricensi obseru. ad Cuiac.* Attamen tam modici momenti, leuesque eputantur, vt præstantiam eius ac dignitatem on obscurent, *vt reassumit Merillius loc. cit.* ad uem Archetypum sæpe *Bartolus* ac Baldus *alii- ue* pro soluendis legum nodis, recurrerunt, *testi- us ipso Bartolo in Rubric. solut. matrim. & in l si editor.* §. *fin. ff. de distract. pignor.* Salicet *in l.* 1. *C. de Reb. cred.* Alberic. *post Gloss. in l. quærebatur tres. ff. ad leg. falcid. & aliis passim* latè *Haloan- er loco citato.* Taurellus *in Præfat. Pandect. Flo- ent.* Ant. *August. Emendat. lib.* 1. *cap.* 1. Non amen ex eo licet inferre illas posse derogare le- ctioni Irnerianæ editionis *prout de* Haloandrinâ *dixi suprà pag.* 368.

Authoritas Codic. Florẽtini.

Hic verò Pisanus seu Florentinus Codex dici- ur repertus in Melphitanâ Ciuitate Apuliæ, lum eam pulsis Longobardis Lotharius 2. Imp. & nnocentius 2. Pont. Max. expugnassent, circa nn. Chr. 1136. Isque Pisanis donatus ab Inno-

Ann. Chr. 1135.
Pandectæ Pisanæ Amalphi repertæ.

centio 2°, & Lothario 2°, quod in expeditione aduersus Normannum Rogerium auxiliaribus copiis Cæsareum exercitum adiuuissent *Broæ. in Chronolog.* Leunclau. *in Præfat. to. 1. Iuris Græcorom.* & Ant. Augustin. *loc. mox citand.* In Florentiā demum, Pisis in potestatem redactis, à Guino Caponio translatus Ann. 1406. hodie asseruatur, *vt latiùs prosequitur* Lælius *Taurellus Præfat. ad Pand. Florent.*

Quid Laurentianus & Marcianus MSS. Codices.

Hæc de Pandectis, Iam de Codice Florentino; qui Florentiæ extat in *Laurentianâ Biblioth.* Is Codex scriptas Græcè Nouellas continet solis numeris ex annorum serie ordinatis distinctas, ex quo descriptus est ad diligentiam *Ludouici Bolognini* seu Bononiensis, Codex ille Bononiensis, quò vsus est *Haloander*; de quo Florentino Codice meminit *Ant. August. in Schol. ad Nouell. 2. impreßis post Nouellas Iuliani fol.* 183. & passim *Iulius Pacius, Aliique in Notis ad Codicem.* Cæterum quia deerant in eo Codice Nouellæ aliquæ, illas suppleuit *Scringerus* è Codice Card. *Bessarionis* relicto Bibliot. Venetæ, seu Marcianæ; & *Agylaus* latinas reddidit, *teste Ant. August. lib. 2. cap. 8. emendat.* Illarum editio 1ª prodiit ab *Haloandro* Norimbergæ Ann. 1531. tùm Parisiis ab eodem 1541. Et iterum ab *Ant. August.* 1567. Florentiæ posteà à *Torentino* vt refert *Fabrot. in Propylæo Notit. Basilic.*

Ann. Chr. 1550. Editio Auenica sub signo Salamandræ.

4ª. Non minoris authoritatis ac expurgatæ lectionis creditur. *Auenicum* MS. antiquissimum Institinianæi Codicis, ad quod Editio Lugdunensis sub signo salamandrę facta de Anno 1550. se composuit & *Archion* nominauit; quippe quod ferè conformis in omnibus Irneriano Autographo, in pluribus haloandrinam editionem imitetur, & maximam æstimationem sibi vendicet, ad quam

Æmilius Ferretus, Goucanus, *alijque* pro conciliatione legum recurrebant, exempli instar omnium est lectio ad *leg. numismatum ff. de Vsufructu* & ad *leg. si Pater familias* 40. *ff. de hæredibus instituendis*. Aliæque.

Fuit hic Codex Archetypus M S. à Cardinali Salucien. testamento relictus Vniuersitati Auenicæ, quæ illum in Archiuis suis in hunc diem religiosè obseruat, diciturque fortè vnus ex illis Codicibus quos Tribonianus Iustiniani iussu miserat ad Prouinciarum Præsides *vt superius enarratum est pag.* 367. — Quid Auenic Codex MS.

5ª. Recentior editio Gothofredica est, à Dionysio *Gothofredo* circa annum 1583. Lugduni facta, quæ insignis reputatur, tum ob singularem diligentiam adhibitam in restituendis ad varia MSS. exemplaria textibus, tum ob notas insignes, quibus ex *Contii*, Augustini, *Cuiacii*, Vaconij *aliorumque* obseruationibus textum illustrauit. Prodiit recens editio altera Parisiis ann. 1628. & Amstelodami ann. 1663. — Anno Chr. 1583. 5. Editio Gothofredica.

Consultus omitto Russardi, Pacij, *Aliorumque* minus insignes & ad incerta Autographa factas editiones *vt indicatum est. P. 2. §. 1. pag. 35. & §. 4. pag. 65.* — Reliquæ editiones ad incerta MSS. factæ.

SECTIO III.

Anacephalæosis diuersorū Codicū Iuris Cæsaræi.

XXXI.

EX hâc Historicâ Iuris Ciuilis Oeconomiâ, resultat sex illius Codices extitisse I. Gregorianum. 2. Hermogenianum. 3. Theodosianum. 4. Iustinianæum. 5. Basilicum. 6. Irnerianum.

Inter quos solus Irnerianus seu vulgatus legalem vim acquisiuit, *vt dictum est* consistens in Institutionum libris 4. Pandectarum libris 50. tripertito, (Veteris scilicet Infortiati & Noui) Voluminibus diuisis, Codicis libris 12. Authenticorum collationibus 9. Feudorũ libris 2. & Extrauagantibus 3.

[C]onstit. Cæsa[re]arum varij [C]odices 5.

Quæ 7. volumina suis glossis adornata, legibus quasi capitulis separata, & §§^is secta componunt totum IurisCiuilis Corpus hodiernum, cum tamen Primigenium exemplar Rauennæ, vel Byzantio repertum, quatuor solùm voluminibus nempe Institut. libris 4. Pandectarum libris 50. Codicis libris 12. & Nouellarum libro constaret, vno tenore, sine legum aut §§. distinctione scriptis, quod postea *Irnerius* separatis legibus, quasi capitulis ordinauit, §§^is. distinxit, & Pandectas in duo solum volumina priùs compactas in tria, ob auctam ex auctis glossis illarum molem, diuisit, pro commodiore vsu *vt suprà indicatum est P. 2. §. 1. pag. 25. & §. 4. pag. 70.*

[H]odierni Irneriani Codic. [p]artes 7.

SECTIO IV.

De Primis Iustin. Codicis Glossographis, & illorum Authoritate.

XXXII. [I]rnerius Glossator 1. Codicis Iustiniani.

EX hac Irnerianâ seu vulgari editione Primus Iustinianæi Codicis glossator extitit Irnerius natione Germanus, qui post nauatã studio Iuris operã Cõstantinopoli *vt supr. pag. 362.* Iustinianæũ Codicẽ ann. Ch. 1130. restituit, *vt dixi pag. 364.* Illum Bononiæ publicè docuit, & glossulas textui primus adiecit, instar Paratitlῶν, ne à formâ Iustiniani vetantis commentarios *in l. 1. §. nostram. C. de Vet. Iur. enucl.* recessisse ius videretur.

etur; Quid autẽ tunc Paratitla essent, *dixi supra pag* 360. á quâ Paratitlῶν formâ recessere Latini Interpretes, & signanter *Cuiacius* Græcorum alioqui nimiùm cultor; *vt supra pag.* 181 Summaria seu titulorũ Synopses pro Paratitlis vsurpans, vt obseruat *Ægid. Menag. Amoenit. Iur. cap.* 15. Ego *latiùs in Anaplerôsi ad l.* 1. *&* 2. *C. de Vet. Iur. enucl.* Ann. Ch. 1130 Irnerii glossinar Paratitlon.

Post Irneriũ Placentinus natione Gallus, & Irnerii discipulus, Ius. in Galliâ Ius hoc ex restituto Iustinianæo Codice docuit *vt supra pag.* 365. & *Infra §.* 7 *sect.* 6. Tùm Azo qui Bononiæ floruit ann. Chr. 1193. Bulgarus Florentinus, qui ann. 1151. lacunas Codicis repleuit *pag.* 365. Berguntio Pisanus, qui Nouellas in Collationes 9. diuisit *pag.* 364. Petrus Martinus, Ioannes, & Hugolinus, qui constit. Frideric. 2. & Conradi 3 Codici inseruit *pag.* 365 Volum. Feudorum ordinauit *pag.* 366. Pyleus, Dynus, Cyprianus, Odofredus, Aliique *de quibus To.* 2. *seu P.* 4 *Prodr. Iustin.* paulo maiores glossas addiderunt, quas superuenta, ex postremis Accursii glossis vberioribus, desuetudo aboleuit & in has Accursii glossas, nomen Glossæ κατ' ἐξοχὴν transfudit. 1190. Placentinus Primus Gallia docuit Codic. Iustin. 1193. Azo Bono 1152. Bulgarus Berguntio Hugolinus

XXXIII. Is namque *Accursius*, vbi Bononiæ docuisset ætate quadragenarius, in solitudinem se recepit, quò attentiùs tanto operi incumberet, circa Ann. Chr. 1220. aut ex aliis 1225 vbi glossas Pandectarũ, Authenticorum Feudorũ, & Institutionũ septennio elaborauit vt ait ipse *in Auth. vt præponatur* &c. *Coll* 5 *tit.* 3. Verb. *Indictionis*. Postmodùm Codici operam dedit circa Ann. Chr. 1227. Imperãte Freder. 2. *vt ait ipse ad l in causis.* 16. *C. de Accusationib.* totumque partim *ex Azone*, partim *ex* 1225. Accursii glossæ.

Odofredo excerpsit, sed sub meliori formâ concinnauit, circa quas tantâ memoriâ præstitit in referendis & conferendis fideliter locis legalibus, vt cæteros omnes glossographos facilè superârit *teste Mornac in l.* 2. *§. hoc autem. C. de Vet. Iur. enuc.* Tandem obiit ann. ætatis 78. Chr. 1229. relicto Francisco Bonacursio filio pariter I C^to.

Viuiani casus. Viuianus demùm Accursianis glossis, quæ vulgarem textum Irneriani Codicis circumdant, hypotheses seu Casus aut themata adiecit; Glossæ tamen Extrauagantium, non sunt Accursii. nec Viuiani, Illarum enim I^am. & 2^am. glossauit *Bartolus* & 3um. *Baldus* vt dixi *P.* 2 *§. I. pag.* 37. & *P.* 3. *§* 6. *pag.* 366.

Autoritas Glossæ textualis. Ab his Accursii Glossis sic textus in Corpore circumdatur, vt illis suam ex parte authoritatem cõmunicasse videatur, nam in casibus á textu non decisis vim legis obtinent, *Mornac d. l.* 2 *§ hoc autem C. de Vet. Iur. enucl.* Ideò que passim á DD. appellãtur Idolum Iuris *teste Cyno in l. non moriturum col.* 2. versic. *item si non monitus C. de Contr. & com. stipulat* Bartol. *in l. vt vim. nu.* 7. *ff de Iust. & Iur.* Mornac. *loc. cit* Guid. *pap. Dec.* 177. latiús *Ego in Anaplerôsi ad l.* I. *&* 2, *C. de Vet. Iur enucl.*

Glossæ elogium. Quanti verò illum fecerit *Cuiacius*, antequam se lectioni Græcorum Interpretum inmersisset vt *prænotaui pag.* 181 colligere licet ex verbis ipsius Mornacii *in l.* 2. *§. hoc autem C. de Vet. Iur. enucl.* Præferre *inquit*, illum „ solebat Incomparabilis *Cuiacius* omnibus „ Interpretibus tam Græcis quam Romanis, „ Vidi pretiosissima Iuris volumina, in qui- „ bus ille quandiu vixit, defigebat indices, „ seu perpetui indefessique sui laboris domi-

„ciliũ, nulla auté ferè pagina est, quæ manũ eius „nõ ferat, &c. Hactenùs *de Accursio* Mornacius.

XXXIV. Accursiũ *Bartolus* ferè æquat, omnes enim agnoscũt sine Accursio & Bartolo Ius Romanũ consistere non potuisse *testib. Alciat. in l. apud labeonẽ in fin. ff. de Verb. sign. Eguin Baro Cõm. ad Inst. Vigl. ad §. fin. Inst. de Rer. diu. Arthur. Duck. Angl⁹ de Vsu & Auth. Iur ciuil. lib. 1. cap. 8. n. 4 pag. 123.* Ideò comparandus Accursio Bartolus vt Ciceroni Seruius *in l. 2 §. Seruius* ibi *1ũ locũ, aut certè post Marcũ Tulliũ ff. de Orig. Iur.* 1351. Bartolus actu Extrauag. antiglossator.

Quod vel inuitus fatetur ipse Cuiaci⁹ *lib. 12. obs. 16.* dũ ibi præfert Accursiũ Bartolo, & Papinianũ vtrique (quod nemo negauit) Tũ ait, post Papinianũ aliosq; Iurisprudẽtes Pandectis insertos (& sic in defectũ legis) Accursiũ coronâ donãdũ & sic ab Accursio Bartolũ, *vt ex Cuiacio loquar;* At nõ inuitus se quasi emẽdans posteriori cõmẽtario *de Feud. lib. 2. tit. 11* nedũ Bartolũ antesignanũ sentẽtiæ* cõmendat elogio ibi *vt Bartolus sentit rectè;* sed quod plùs est ab Accursio recedit, contrariam Azonis sententiam *amplexus *Ibid. lib. 2. de Feud. tit. 11.* vers *& Azoni.* Bartolus à Cuiacio cõmendatus

* *In Quæstione patrui vtrioque latere concurrentis ad successionẽ nepotis cum auunculo vno tãtũ latere.*

Quæ vero in Bartolũ orationis barbaries objicitur *ab Æmilio Ferreto, Cuiacio, Contio, Authore Prælect. dolan. aliisue* nihil eius authoritati detrahit, cûm referẽda sit ad eius tẽporis barbariẽ à Gothis & Longobardis inductã, qui sicut in Imperiũ ac leges, sic in linguã Romanã *vt pag. 347 365. 396.* pari sorte desæuierãt. vt respondit *Arth. Duck. d. lib. 1. cap. 5. n. 15. pag. 82.*

* *In aliâ Quæstione fratrũ ex diuersis fratribus cõcurrentiũ in capita ad successionem Patruelis.*

1am & 2am Extrauag. Ciuilé glossauit ann. 1351 authoritate Caroli 4. Imp. à quo donatus honoribus. 1356 testamẽtũ cõdidit. 1359 obiit natus 1313. cõmẽtarios reliquit naturalib⁹ distinctionib⁹ ita

habuisse, eiusque sentẽtias præ cæteris à Senatu Parisiẽsi, Tolosano, Gratiopolit. alijsq; cõmendatas, Exempli instar omniũ sit locus Mainardi *Qu. Iur. lib. 6. cap. 90. n. 6.* vbi refert Senatum Tolos. ex sentẽtiâ Bartoli iudicasse. & Nesmõdi *in Arrest.* vbi pluribꝰ locis notat Parisiensẽ senatum doctrinæ Bartoli adhæsisse.

Inter Neotericos verò sunt, qui in eam ignorãtiam prolapsi, nefas putent, alium è rostris quam Cuiaciũ proferre, quasi ex eo docti videantur. *Osius Antec. Aurelian. ad Merill. Epist. ad lector.* Ibi. *nil nisi Cuiacium Crepant pag. 14.*

Sed Doctiores in arduis fori disceptationibꝰ ad *Bartoli* statuã confugæ, quasi Principis opẽ implorant, me sæpiùs obseruante per tẽpus, quô Suprema Senatꝰ huiusce Parisiẽsis subsellia colui vnicum ex Antiquis DD. *Bartolũ* ad decisionẽ quæstionis de apicibus propositæ laudari à disertissimis Aduocatis corã Inclyto ac suauissimo L'Amonio Senatus-Principe causas orantibus. Bartolus in Senatu Parisien. laudatus

At in Exedrâ Magni Concilij, gloriæ verticẽ attigit æstimatio Bartoli dùm eius sententias ac distinctiones ita rationi naturali cohęrere dixerunt Sapientissimi Patres, præsertim in relatione causæ grauissimæ * vt ab illis in defectum consuetudinis, vel ordinationis regiæ de quâ *pag.* 400. recedi vix posse, quin simul à ratione naturali recedatur, significârint: prout mihi humanissimè suo more affirmauit disertissimus non minùs, quã eruditissimus vir Georgius Hamelius, Magni Concilij Aduocatus Regius.

* *Ad materiã clausulæ derogatoriæ in l. si quis 22. ff. de leg. 3.*

* *Orante causas quem stupet ipsa Themis.*

* *Pererius Aquisextien.*

Adeo vt se, verum vbique præstiterit, hoc Caccialuppi dicterium. *Qui vult esse bonus Legista, discat esse Bartolista.*

§us VIIus
Historia Chronologica Iuris Romani in Galliâ

PROTHEORIA.

Qvi ré altiùs repetere vellet, Gallos diceret à Celtis primùm, seu Samothe noëmi pronepote illorum I° rege (vnde Samothæi dicti sunt ann. ab A.C. 2001. *supra pag.* 323.) dein à Regibus illius successoribus *de quibus pag.* 378 leges habuisse, Tum moribus propriis, aut vicinorũ Phocensium seu Ionum (qui sub Tarquinio prisco Ann. V.C. 153. *al.* 165. colonias è Græciâ in agro Massiliensi, & Ostiis Rhodani posuere) *teste Iustino* vixisse, & subinde varios Regulos diuersis populis veluti regnis imperasse *ex Iul. Cæsar. de Bell. Gallic. & Trog. Pomp.* qui Gallo-Vocũtius fuit *lib.* 43 *in fin.*

Tandẽ à Romanis in Transalpinos Gallos bello suscepto Ann V.C. 629. Fuluio Flacco Cos. & à Sextio Caluino Cos. debellatis Salybus, à quo fundatæ Aquæ-Sextiæ ann. 630. Aruernis à Domitio Ænobarbo Cos. ann. 632. & Allobrogibus à Q. Fab. maximo æmiliano anno. 633. Tota Narbonensis Gallia, cum Imperio Romano, leges & Prouinciæ nomen accepit; quam posteà Aurelius Scaurus & Seruilius Cæpio Coss. administratione sibi partiti sunt in Cis-Rhodanuanam, & Trans-Rhodanuanam anno V. C. 649.

Prouincia Narbonẽsis in partẽ cis-rhodanuanã, & trans-rhodanuanã diuisa

Demũ à Iul. Cæsare reliquâ Galliâ ad Rhenũ vsq; subactâ ann. 701. & Massiliâ captâ anno. 705 Ex hoc inuasionis ann. 702. *al.* 694. ducitur Ia

Ia Epocha

1ª. Epocha Iurisprudentiæ Romanæ in Galliâ ad Ann. Chr. 409 occupatæ per Gothos Galliæ 2ª Ab hac inuasione Gothorum, ad Pharamundum Ium Franciæ Regem. 3ª. A Pharamũdo ad 2am Iustinianæi Codicis editionem 3ª Ab hâc editione ad Iustiniani obitũ. 4ª A Iustiniani obitu ad Philippum 2um Gall. Regem seu Placentinũ qui Ius Irnerianũ Codicẽ in Galliam inuexit. 6ª. Demum à Philippo 2 ad Hodiernum diem. Quę 6. Epochæ per totidem sectiones, quasi reuolutiones ad sua principia reducuntur.

SECTIO Iª
De Authoritate Iuris Rom. In Galliâ à Iulio Cæsare ad Honorium Imp. seu Alaricum Goth. Regem.

Ab Ann V C.694. ante Chr.58. ad Ann Chr.409.

POst quam Narbonensis Gallia (seu Prouincia, Occitania, Delphinatus & Sabaudia) fuisset à Q. Fabio max. circa ann. 452. in ditionẽ Rom. redacta sub Prætore Galliarũ *l. 2 §. 32. vers. Narbonensis ff. de Orig. Iur. I . Fab. §. per traditionem Inst. de Rer. diuis. Mainard. Qu. Iur. lib 7. cap. 25.* Tandem Iulius Cæsar reliquis Galliarum populis nouennali bello deuictis vel fœdere iunctis, totam in Prouincias 3. Galliã diuisit, Narbonensẽ, Celticam, & Belgicam sub Præfecto prætorio Galliarũ *Pancirol. Notit. Vtr. Imp. p. 2. cap. 3. & 68.* A quô Gallos, leges Romanas accepisse dubiũ nõ est, cum nulla maior Præsidibus cura incumberet, præter Romanarũ legum obseruantiã in orbis Romani populos inducendam. *Vizzan. tract. de Mandat. Princip.* Exinde Galli Iuribus Ciuium Romanorum do-

Ab V C 694. I. Epocha sub Cæsar

Romanæ leges in Galliã inductæ.

centio 2°, & Lothario 2°, quod in expeditione aduersus Normannum Rogerium auxiliaribus copiis Cæsareum exercitum adiuuissent *Broæ. in Chronolog.* Leunclau. *in Præfat. to.* 1. *Iuris Græcorom.* & Ant. Augustin. *loc. mox citand.* In Florentiā demum, Pisis in potestatem redactis, à Guino Caponio translatus Ann. 1406. hodie asseruatur, *vt latiùs prosequitur* Lælius *Taurellus Præfat. ad Pand. Florent.*

Quid Laurentianus & Marcianus MSS. Codices.

Hæc de Pandectis, Iam de Codice Florentino; qui Florentiæ extat in *Laurentianâ Biblioth.* Is Codex scriptas Græcè Nouellas continet solis numeris ex annorum serie ordinatis distinctas, ex quo descriptus est ad diligentiam *Ludouici Bolognini* seu Bononiensis, Codex ille Bononiensis, quò vsus est *Haloander*; de quo Florentino Codice meminit *Ant. August. in Schol. ad Nouell.* 2. *impressis post Nouellas Iuliani fol.* 183. & passim *Iulius Pacius, Aliique in Notis ad Codicem.* Cæterum quia deerant in eo Codice Nouellæ aliquæ, illas suppleuit *Scringerus* è Codice Card. *Bessarionis* relicto Bibliot. Venetæ, seu Marcianæ, & *Agylaus* latinas reddidit, *teste Ant. August. lib.* 2. *cap.* 8. *emendat.* Illarum editio 1ª prodiit ab *Haloandro* Norimbergæ Ann. 1531. tùm Parisiis ab eodem 1541. Et iterum ab *Ant. August.* 1567. Florentiæ posteà à *Torentino* vt refert *Fabrot. in Propylæo Notit. Basilic.*

Ann. Chr. 1550. Editio Auenica sub signo Salamandræ.

4ª. Non minoris authoritatis ac expurgatæ lectionis creditur. *Auenicum* MS. antiquissimum Iustinianæi Codicis, ad quod Editio Lugdunensis sub signo salamandrę facta de Anno 1550. se composuit & *Archion* nominauit; quippe quod ferè conformis in omnibus Irneriano Autographo, in pluribus haloandrinam editionem imitetur, & maximam æstimationem sibi vendicet, ad quam

Emilius Ferretus, Goucanus, *alijque* pro conciliatione legum recurrebant, exempli instar omnium st lectio ad *leg. numismatum ff. de Vsufructu* & ad *leg. si Pater familias* 40. *ff. de hæredibus instituendis*. Aliæque.

Fuit hic Codex Archetypus MS. à Cardinali Salucien. testamento relictus Vniuersitati Aueni-æ, quæ illum in Archiuiis suis in hunc diem religiosè obseruat, diciturque fortè vnus ex illis Codicibus quos Tribonianus Iustiniani iussu miserat ad Prouinciarum Præsides *vt superiùs enarratum est pag.* 367.

Quid Aueni. Codex MS.

5ª. Recentior editio Gothofredica est, à Dionysio *Gothofredo* circa annum 1583. Lugduni facta, quæ insignis reputatur, tum ob singularem diligentiam adhibitam in restituendis ad varia MSS. exemplaria textibus, tum ob notas insignes, quibus ex *Contii*, Augustini, *Cuiacii*, Vaconij *aliorumque* obseruationibus textum illustrauit. Prodiit recens editio altera Parisiis ann. 1628. & Amstelodami ann. 1663.

Anno Chr. 1583. 5. Editio Gothofredica.

Consultus omitto Russardi, Pacij, *Aliorumque* minus insignes & ad incerta Autographa factas editiones *vt indicatum est. P.* 2. §. 1. *pag.* 35. & §. 4. *pag.* 65.

Reliquæ editiones ad incerta MSS. factæ.

SECTIO III.

Anacephalæosis diuersorũ Codicũ Iuris Cæsaræi.

XXXI.

EX hâc Historicâ Iuris Ciuilis Oeconomiâ, resultat sex illius Codices extitisse I. Gregorianum. 2. Hermogenianum. 3. Theodosianum. 4. Iustinianæum. 5. Basilicum. 6. Irnerianum.

Constit. Cæsarum varij Codices 5.

Inter quos solus Irnerianus seu vulgatus legalem vim acquisiuit, *vt dictum est* consistens in Institutionum libris 4. Pandectarum libris 50. tripertito, (Veteris scilicet Infortiati & Noui) Volumine diuisis, Codicis libris 12. Authenticorum collationibus 9. Feudorũ libris 2. & Extrauagantibus 3.

Hodierni Irneriani Codic. Partes 7.

Quæ 7. volumina suis glossis adornata, legibus quasi capitulis separata, & §§^is secta componunt totum Iuris Ciuilis Corpus hodiernum, cum tamen Primigenium exemplar Rauennæ, vel Byzantic repertum, quatuor solùm voluminibus nempe Institut. libris 4. Pandectarum libris 50. Codicis libris 12. & Nouellarum libro constaret, vno tenore, sine legum aut §§. distinctione scriptis, quod poste: *Irnerius* separatis legibus, quasi capitulis ordinauit, §§^is. distinxit, & Pandectas in duo solum volumina priùs compactas in tria, ob auctam ex auctis glossis illarum molem, diuisit, pro commodiore vsu *vt suprà indicatum est P. 2. §. 1. pag.* 25. *&* §. 4. *pag.* 70.

SECTIO IV.

De Primis Iustin. Codicis Glossographis, & illorum Authoritate.

XXXII. Irnerius Glossator I. Codicis Iustinianæi.

EX hac Irnerianâ seu vulgari editione Primus Iustinianæi Codicis glossator extitit Irnerius natione Germanus, qui post nauatã studio Iuris operã Cõstantinopoli *vt supr. pag.* 362. Iustinianæũ Codicẽ ann. Ch. 1130. restituit, *vt dixi pag.* 364. Illum Bononiæ publicè docuit, & glossulas textui primus adiecit, instar Paratitlῶν, ne à formâ Iustiniani vetantis commentarios *in l.* 1. §. *nostram. C. de Vet. Iur. enucl.* recessisse ius videretur.

etur; Quid aute tunc Paratitla essent, *dixi supra pag* 360. á quâ Paratitlῶν formâ recessere Latini Interpretes, & signanter *Cuiacius* Græcorum alioqui nimiùm cultor ; *vt supra pag.* 181 Summaria seu titulorũ Synopses pro Paratitlis vsurpans, vt obseruat *Ægid. Menag. Amoenit. Iur. cap.* 15. Ego *latiùs in Anaplerôsi ad l.* 1. *&* 2. *C. de Vet. Iur. enucl.*

Ann. Chr. 1130 Irnerii glosæ instar Paratitlon.

Post Irneriũ Placentinus natione Gallus, & Irnerii discipulus, I^us. in Galliâ Ius hoc ex restituto Iustinianæo Codice docuit *vt supra pag.* 365. & *Infra §.* 7 *sect.* 6. Tùm Azo qui Bononiæ floruit ann. Chr. 1193. Bulgarus Florentinus, qui ann. 1152. lacunas Codicis repleuit *pag.* 365. Berguntio Pisanus, qui Nouellas in Collationes 9. diuisit *pag.* 364. Petrus Martinus, Ioannes, & Hugolinus, qui constit. Frideric. 2. & Conradi 3 Codici inseruit *pag.* 365 Volum. Feudorum ordinauit *pag.* 366. Pyleus, Dynus, Cyprianus, Odofredus, Aliique de quibus To. 2. *seu P.* 4 *Prodr. Iustin.* paulo maiores glossas addiderunt, quas superuenta, ex postremis Accursii glossis vberioribus, desuetudo aboleuit & in has Accursii glossas, nomen Glossæ κατ᾽ ἐξοχὴν transfudit.

1190. Placetinus Primus in Gallia docuit Cod. Iustin.

1193. Azo Bonon.

1152. Bulgarus & Berguntio

XXXIII. Is namque *Accursius*, vbi Bononiæ docuisset ætate quadragenarius, in solitudinem se recepit, quò attentiùs tanto operi incumberet, circa Ann. Chr. 1220. aut ex aliis 1225 vbi glossas Pandectarũ, Authenticorum Feudorũ, & Institutionũ septennio elaborauit vt ait ipse *in Auth vt praponatur* &c. *Coll* 5 *tit.* 3. Verb. *Indictionis.* Postmodùm Codici operam dedit circa Ann Chr. 1227. Imperã. Frider. 2. *vt ait ipse ad l in causis.* 16. *C. de Accusationib.* totumque partim *ex Azone*, partim *ex*

Hugolinus

1225. Accursii glossæ.

Odofredo excerpsit, sed sub meliori formâ concinnauit, circa quas tantâ memoriâ præstitit in referendis & conferendis fideliter locis legalibus, vt cæteros omnes glossographos facilè superâtit *teste Mornac in l. 2. §. hoc autem. C. de Vet. Iur. enuc.* Tandem obiit ann. ætatis 78. Chr. 1229. relicto Francisco Bonacursio filio pariter I C^to.

Viuiani casus. Viuianus demùm Accursianis glossis, quæ vulgarem textum Irneriani Codicis circumdant, hypotheses seu Casus aut themata adiecit; Glossæ tamen Extrauagantium, non sunt Accursii. nec Viuiani, Illarum enim I^am. & 2^am. glossauit *Bartolus* & 3^am. *Baldus* vt dixi *P. 2 §. 1. pag. 37. & P. 3. § 6. pag. 366.*

Autoritas Glossæ textualis. Ab his Accursii Glossis sic textus in Corpore circumdatur, vt illis suam ex parte authoritatem cõmunicasse videatur, nam in casibus á textu non decisis vim legis obtinent, *Mornac d. l. 2 §. hoc autem C. de Vet. Iur. enucl.* Ideò que passim áDD. appellãtur Idolum Iuris *teste Cyno in l. non moriturum col. 2.* versic. *item si non monitus C. de Contr. & com. stipulat.* Bartol. *in l. vt vim. nu. 7. ff. de Iust. & Iur.* Mornac. *loc. cit.* Guid. *pap. Dec. 177.* latiùs *Ego in Anaplerôsi ad l. 1. & 2, C. de Vet. Iur enucl.*

Glossæ elogium. Quanti verò illum fecerit *Cuiacius*, antequam se lectioni Græcorum Interpretum immersisset vt *prænotaui pag.* 181 colligere licet ex verbis ipsius Mornacii *in l. 2. §. hoc autem C. de Vet. Iur. enucl.* Præferre *inquit*, illum „ solebat Incomparabilis *Cuiacius* omnibus „ Interpretibus tam Græcis quam Romanis, „ Vidi pretiosissima Iuris volumina, in qui- „ bus ille quandiu vixit, defigebat indices, „ seu perpetui indefessique sui laboris domi-

„ciliũ, nulla autẽ ferè pagina eſt, quæ manũ eius „nõ ferat, &c. Hactenùs *de Accurſio* Mornacius.

XXXIV. Accurſiũ *Bartolus* ferè æquat, omnes enim agnoſcũt ſine Accurſio & Bartolo Ius Romanũ conſiſtere non potuiſſe *teſtib. Alciat. in l. apud labeonẽ in fin. ff. de Verb. ſign. Eguin Baro Cõm. ad Inſt. Vigl. ad §. fin. Inſt. de Rer. diu. Arthur. Duck. Angl⁹ de Vſu & Auth. Iur. ciuil. lib. 1. cap. 8. n. 4 pag. 123.* Ideò comparandus Accurſio Bartolus vt Ciceroni Seruius *in l. 2 §. Seruius* ibi *Iũ locũ, aut certè poſt Marcũ Tulliũ ff. de Orig. Iur.* 1351 Bartolus a&d ia Extrauag. antiglossator Bartolus Cuiacio commendatus

Quod vel inuitus fatetur ipſe Cuiaci⁹ *lib. 12. obſ. 16.* dũ ibi pręfert Accurſiũ Bartolo, & Papinianũ vtrique (quod nemo negauit) Tũ ait, poſt Papinianũ alioſq; Iuriſprudẽtes Pandectis inſertos (& ſic in defectũ legis) Accurſiũ coronâ donãdũ & ſic ab Accurſio Bartolũ, *vt ex Cuiacio loquar;* At nõ inuitus ſe quaſi emẽdans poſteriori cõmẽtario *de Feud. lib. 2. tit. 11* nedũ Bartolũ anteſignanũ ſentẽtiæ* cõmendat elogio ibi *vt Bartolus ſentit rectè;* ſed quod plùs eſt ab Accurſio recedit, contrariam Azonis ſententiam *amplexus *Ibid. lib. 2. de Feud. tit. 11.* verſ *& Azoni.*

* *In Quæstione patrui vtrãque latere concurrentis ad ſucceſſionẽ n potis cum auunculo vno tãnt. latere.*

Quæ vero in Bartolũ orationis barbaries objicitur *ab Æmilio Ferreto, Cuiacio, Contio, Authore Prælect. dolan. aliiſue* nihil eius authoritati detrahit, cùm referẽda ſit ad eius tẽporis barbariẽ à Gothis & Longobardis inductã, qui ſicut in Imperiũ ac leges, ſic in linguã Romanã *vt pag. 347 365. 396.* pari ſorte deſæuierãt. vt reſpondit *Arth. Duck. d. lib. 1. cap. 5. n. 15. pag. 82.*

* *In alia Quæstion ſiſtorũ è diuerſis fratribus cõcurrentiũ in capit ad ſucceſſionem Patruelis.*

1ᵃᵐ & 2ᵃᵐ Extrauag. Ciuilẽ gloſſauit ann. 1351 authoritate Caroli 4. Imp. à quo donatus honoribus. 1356 teſtamẽtũ cõdidit. 1359 obiit natus 1313. cõmẽtarios reliquit naturalib⁹ diſtinctionib⁹ ita

habuisse, eiusque sentẽtias præ cæteris à Senatu Parisiẽsi, Tolosano, Gratiopolit. alijsq; cõmendatas, Exempli instar omniũ sit locus Mainardi *Qu. Iur. lib. 6. cap. 90. n. 6.* vbi refert Senatum Tolos. ex sentẽtiâ Bartoli iudicasse. & Nesmõdi *in Arrest.* vbi plurib⁹ locis notat Parisiensẽ senatum doctrinæ Bartoli adhæsisse.

Inter Neotericos verò sunt, qui in eam ignorãtiam prolapsi, nefas putent, alium ẽ rostris quam Cuiaciũ proferre, quasi ex eo docti videantur. *Osius Antec. Aurelian. ad Merill. Epist. ad lector.* Ibi. *nil nisi Cuiacium Crepant pag. 14.*

Sed Doctiores in arduis fori disceptationib⁹ ad *Bartoli* statuã confugæ, quasi Principis opẽ implorant, me sæpiùs obseruante per tẽpus, quô Suprema Senat⁹ huiusce Parisiẽsis subsellia colui vnicum ex Antiquis DD. *Bartolũm* ad decisionẽ quæstionis de apicibus propositæ laudari à disertissimis Aduocatis corã Inclyto ac suauissimo LAMONIO Senatus-Principe causas orantibus.

Bartolus in Senatu Parisien. laudatus

At in Exedrâ Magni Concilij, gloriæ verticẽ attigit æstimatio Bartoli dùm eius sententias ac distinctiones ita rationi naturali cohęrere dixerunt Sapientissimi Patres, præsertim in relatione causæ grauissimæ * vt ab illis in defectum consuetudinis, vel ordinationis regiæ de quâ *pag.* 400. recedi vix posse, quin simul à ratione naturali recedatur, significârint: prout mihi humanissimè suo more affirmauit disertissimus non minùs, quã eruditissimus vir Georgius HAMELIVS, Magni Concilij Aduocatus Regius.

* *Ad materiã clausulæ derogatoriæ in l. si quis 22. ff. de leg. 3.*

* *Orantẽ causas quem stupet ipsa Themis.*

* *Pererius Aquisextien.*

Adeo vt se, verum vbique præstiterit, hoc Caccialuppi dicterium. *Qui vult esse bonus Legista, discat esse Bartolista.*

1ª. Epocha Iurisprudentiæ Romanæ in Galliâ ad Ann. Chr. 409 occupatæ per Gothos Galliæ 2ª Ab hac inuasione Gothorum, ad Pharamundum Ium Franciæ Regem. 3ª. A Pharamũdo ad 1am Iustinianæi Codicis editionem 4ª Ab hâc editione ad Iustiniani obitũ. 5ª A Iustiniani obitu ad Philippum 2um Gall. Regem seu Placentinũ qui 1us Irnerianũ Codicẽ in Galliam inuexit. 6ª. Demum à Philippo 2 ad Hodiernum diem. Quę 6. Epochæ per totidem sectiones, quasi reuolutiones ad sua principia reducuntur.

SECTIO Iª

De Authoritate Iuris Rom. In Galliâ à Iulio Cæsare ad Honorium Imp. seu Alaricum Goth. Regem.

Ab Ann VC. 694. ante Chr. 52. ad Ann Chr. 409.

POst quam Narbonensis Gallia (seu Prouincia, Occitania, Delphinatus & Sabaudia) à Q. Fabio max. circa ann. 451. in ditionẽ Rom. redacta sub Prætore Galliarũ *l. 2 §. 32. vers. Narbonensis ff. de Orig. Iur.* Q. Fab. *§ per traditionem Inst. de Rer. diuis. Mainard. Qu. Iur. lib 7 cap. 25.* Tandem Iulius Cæsar reliquis Galliarum populis triennali bello deuictis vel fœdere iunctis, totam in Prouincias 3. Galliã diuisit, Narbonenẽ, Celticam, & Belgicam sub Præfecto prætorio Galliarũ *Pancirol. Notit. Vtr. Imp. p. 2. cap. 3. & 68.* A quô Gallos, leges Romanas accepisse dubiũ nõ est, cum nulla maior Præsidibus cura incumberet, præter Romanarũ legum obseruantiã in orbis Romani populos inducendam. *Vizzan. tract. de Mandat. Princip.* Exinde Galli Iuribus Ciuium Romanorum do-

Ab V. C. 694. Epocha ad Cæsar

Romanæ leges in Galliã inductæ.

QuidOrientalis & Occidentalis Gallia. na: Tacit. Annal. libr. 11. & l. 8 §. Lugdunenses Galli ff. de Censibus. l. in orbe Romano 17. ff Stat. hom. tanto in cultu Leges Romanas habuēre (quibusdam motibus popularibus de quibus Infra pag. 391. exceptis) ut etiam post dilaceratū inuasione Gothorū Imperium Romanū Imo superuenientis Lōgobardorum ac Burgundionū cōmixtionibus, adhuc Cisalpina Gallia Romanas leges retinuerit, sic dicta à Senonibus Gallis, qui sub rege Illiorum Brenno Italiā ingressi Senogalliam, Ticinum, Mediolanum, Brixiam, Bergamum Mantuam, Ariminum, & Liguriam tenuerunt, & priùs Romam inuaserunt teste Varnefrid de gest. Lōgob lib. 2. cap 22. Transalpina verò optionem habuit viuēdi legibus vel Romanis vel Franeicis seu Lōgobardicis ex tolerantiâ Gothorū ab ann. 409 & trāsactione Honorij Imp. cum Astaulpho ann 412. veriùs cū Theuderedo ann. 419. Apostil. ad glos. rubric ff. sol. mat. In edit. Carterianâ 15 3 Dominic de Prærog. allod. cap. 7. Arthur. de Auth Iur. Ciu. lib 2. cap. 5. n. 24. cū alijs pag 384.

Quid Gallia Cisalpina.

Quid Gallia Romana.

Ius itaque Romanum viguit in Galliâ à Iulio Cæsare Ann. V. C. 694. ad Honorium Imp. Occ. ann. Chr. 409. quo Gallia ab Alarico seniore Visigothorum Rege direpta desiit Imp. Romano parere vt dicetur sectione sequenti.

SECTIO IIa

Ab Honorio Imp. seu Alarico sen. Goth. Rege ad Pharamundum. Ab Ann. Chr. 409. ad Ann. 420.

Ann Chr 395. Honorius Occ. Imp.

INfœlix sanè fuit Honorij, filii Theodosij sen. administratio Imperii in Occ. ann.

Chr. 395. Sub quo nempè Gallia, quæ priùs ad Rhenũ vsque protendebatur *teste Procop de bell. Goth lib.* 1. *Grotio Interprete fol.* 175. à Vandalis primùm, tum à Gothis Alarico sen. Visigoth. ann. Chr 409. discerpta, & Roma ann. 410 capta; Dein ab Astaulpho Alarici filio ac successore, (ductâ in vxorem Placidiâ Honorij sorore ann. Chr. 410.) eadem Gallia. Vandalis recedentibus, occupata. *Iornandes de Reb. Getic. cap.* 31. *fol.* 655. Rursùm Burgundia (cui pòst accessêre Heluetia, Sabaudia, Comitatus Venaissinus, & Gallo-Prouincia) in Regnum erecta ann Chr. 413. Demum Belgij pars quæ Brabantia dicitur, Ann. Chr 414. Francorum armis Duce Marcomiro Pharamundi patre, ab Imperio Rom desciuerunt. Ann. Chr. 409. 2. Epocha. ab Alarico sen. Visigoth.

Sic, dum ex omni Galliæ parte, Romanum discerpitur Imperium, Honorius Ann. Chr. 419. publicæ pacis causâ Theodorico *al.* theudoredo *al.* theudo. Visigoth. Regi, prouincias occupatas reliquit; Burgundioribus verò terras Ararim inter & Rhodanum sitas, ne vlteriùs Romanum Imperium lacesserent; Quibus tamen modico tempore potiuntur, dùm illorum fortunæ inuidi Franci transito Rheno Ann. Chr. 420. Gallias de Gothorum manibus vindicarunt *vt Sectione sequ.* exponitur. Ann. Chr. 419. Gallia ab Honorio cessa Gothis.

Itaque ab Ann. Chr. 409 ad Ann. 420. Gallia incerto Iure, partim Gothicis, partim proprijs consuetudinibus, partim Romanis legibus, Gothorum tolerantiâ regitur. *vt supra pag.* 378.

SECTIO III.

A Pharamundo ad Iustinianum.

Ab Ann. Chr. 420. ad Ann. Chr. 534. al. 536.

Origo [F]rancorum

FRanci è Galliis orti vel *ex Alijs* è Scythis ad tanaim, Coloniam in eâ Germaniæ parte, nobis trans Rhenum, quæ Franconia dicitur, hodie Hassia, sub nomine Salyum posuêre, à Fluuio salâ è Franconiæ montibus deciduo; Exinde prorumpentes Ann. Chr. 269. tempore Galieni Imp. sedibus in Bataviâ positis, tentarunt sæpiùs armis Galliam inuadere, quam vbi deuincere non potuerunt, ad Pyrenæos vsque diripuerunt. Donec à Probo Imp. ann. Chr. 276. de Galliâ pulsi Bataviam retinuerunt, vsque ad Constantium Constantini magni patrem ann. Chr. 304. à quo depulsi ad Franconiam rediêre.

[F]ranciæ & [G]alliæ nomē & leges [f]actæ communes.

Tandem Belgij parte Ann. 414. armis quæsitâ *vt supra pag.* 379. Iidem Franci Gallias iam à Gothis Romani Imperij hostibus *pag.* 379. occupatas, vendicant Ann. Chr. 420 Pharamundo Marcomiri filio Duce, Qui I^us^ Franciæ Rex creatus, Francicum regnum fundauit, Merouæus ampliauit, & Childericus eius filius ac successor Gallis simul & Francis Imperauit sede regni Parisiis positâ, legesque Francicas à Pharamundo I Rege editas, Gallis Patrias effecit, *vt mox dicetur.*

Ann. Chr. 434. Theodorelus Visigoth.

Itaque dum Ætius Romani exercitus ductor sub Theodos. Iun. & Valenti. 3. Ann. Chr. 434. è Galliâ Francos Clodione Rege, depellit;

Visigothi interea Theudoredo Rege *alias* Theodorico sen. Gallias occupant ad Ligerim vsque, Burgundi verò ad Rhodanum Gundibaldo Rege. Tùm Attila Hunnorum rex Ann 451 totam deuastat Galliam, donec ab Ætio Romanorum duce, & Theuderedo Visigoth. ac Merouæo 3 Francorum Rege iunctis copiis, in campis Catalaunis (vulgò *Chaalon en Champagne sur Marne*) superatus, in Italiã se cõtulit. At Merouæus Parisios capit ann. 459. tùm Childericus filius è regno pulsus ann 462 (Ægidio pro Romanis Gallias vacuas inuadente) restituitur ann. 469. Euricus vero Visigoth. ex Aruernia Ann 466. Romanis ereptã regno suo seu Narbonensi Galliæ iungit, tum Massiliam & Arelatem Ann. 474 in quâ anno sui regni 19 obiit *ex Iornand. de reb. getic. cap.* 45. & 47

Ann. Ch 451. Attila Hunnus. 459. Merouæu 462. Romani. 466. Euricus Visigoth. 469. Childeric

Sic huius Eurici ætate Gallia quatuor dominos agnouit, nempe Merouæum Francorum, Euricum Visigoth. Theodomirem Ostrogoth. patrem theodorici Ital. regis & Gondibaldum Burgund. Regem. Leone, tũ Zenone, Impp. Or

474. Sedes Visig Arelate.

Sed Eurico Visigoth. mortuo Ann. 483 Alaricus Iunior Eurici filius ac successor Tolosæ sedens obtinuit ab Odoacro, de quo *pag.* 345 concessionẽ Galliæ transalpinæ, quæ Alpibus à Liguriâ diuiditur *ex Procop lib.* 1. *fol.* 175.

483. Alaricus Iunior Visigoth. Tolosæ. Gallia transalpina.

Quo Odoacro per Theodoricum Ostrogoth & Italiæ 2 Regem victo, sub Zenone Imp. Or. Ann. 493 dedit d. Theodorico Clodouæus in vxorem Audefledam filiam, *teste Iornand. de reb. getic. cap.* 57. & 58. tum Idem Clodouæus Britanniam minorem regno addidit, ann. 495. Imp. in Or. Anastasio. Et Visigoth Alarico rege cum Ostrogothis d. Theodorico rege, veritatem iniuerunt Ann. 495. & affinitate

493. Theodoric Ostrogoth. r. Italiæ rex 495. Chlodouæus.

firmarunt acceptâ ab Alarico in vxorē Theudichusâ Theodorici filiâ, è qua nascitur postea Amalaricus Alarici successor *Procop. lib.* 1 *fol* 178. Rursum idem Alaricus Iun. Visigoth. initá cum Clodouæo aliâ belli in Burgundiones societate Ann. Chr. 501. deuictam cum eo Burgundiam diuisit; Cis Ararim huic, & trans, illi pars obuênit.

495. ocietas Ostrogoth. cū Visigoth.

501. Burgundia diuisa.

At Franci bello, in Visigothos fœdifragos conuerso Anno 508. Trans-Rhodanuanam seu Narbonensem Galliā & Aquitaniā ab Oceano ad Rhodanum armis sibi quęsiuerunt Alarico Carcassonæ residente per Clodouæum cæso; Quam statim Theodoricus Ostrogoth. & Alarici socer, cum exercitu ab Italiâ ducto aduolans, ex maiori parte recuperat Amalarico pupillo Alarici filio & suo ex filiâ nepoti, relictis solùm in potestate Francorum locis quibusdam, quibus à Rhodano in Oceanum tenditur, cum illos expellere non posset *vt ait Procop. lib.* 1. *fol.* 177.

508. Alaricus cæsus.

Tandem Clodouæo mortuo Ann. Ch. 514. & ductâ ab Amalarico in vxorem Clotilde Theodeberti Franc. regis sorore, facta est inter Amalaricum Visigoth. & Athalaricum Ostrogothorum Regem Theodorici Italię regis ex aliâ filiâ nepotem, hæc Galliarum diuisio Ann. 526. vt loca cis Rhodanum (Romanis loquentibus) ad Ostrogothos; Vltra vero Rhodanum ad Visigothos pertinerent, *teste Procop. lib.* 1. *fol* 178 Sed moto per Theodebertum & Clotarium Clodouæi successores, contra Amalaricum Hispaniæ sedentem, (causâ vxoris) bello, Ann. 529 Tota trans Rhodanum Gallia Amalarico eius possessore cęso, ad victores Iure belli peruenit. Reliquâ Cis Rhoda-

Ann. Ch 514. Clodoæus mortuus.

526. ... Narbon. Gallia ... & trans Rhodanū.

529. Amalaricus cæsus.

num Galliâ seu Narbonensi Orientali, Comitatu Venaissino, & aliis, penes Athalaricum Ostrogoth. & Italiæ Regem remanente.

Quò factum est, vt eâ ætate (post Amalarici mortem Ann. 529 iunctamque Franciæ regno Burgundiam Gondemare vltimo rege in Africam pulso per Childericum & Clotarium Francor. reges Ann. 532) tota Gallia duos solùm dominos agnouerit Francos scilicet, & Ostrogothos, *teste Procop. lib.* 1. *fol.* 179. 532. Gallia à Fr[...] cis & Ostro[...] possessa.

Donec Athalarico Ostrogoth. & Italiæ rege mortuo Ann 534. Theodatus *al.* Theuda ei suffectus Iura sua in d. Theodebertum aliosq; Clodouæi filios & successores, titulo oneroso transtulit *vt infra pag.* 394 Vnde tunc Gallia cœpit vnicum admittere dominum nempe Francorum regem, seu Theodebertum & Clotarium Clodouæi filios & successores de quibus *infra pag.* 390. 534. Gallia à so[...] lis Franci[...] possessa.

SECTIO IV.

Origo Galliæ Romanæ seu Iuris scripti & Consuetudinariæ.

Pharamundus ab Ann. Ch 420 Imperans Franciæ, Salycas leges ab ann. Ch. 269 tempore Gallieni Imp *pag.* 386. editas, mox in Comitiis Salyzensibus Ann. 422 decretas, confirmauit, seu reformauit ann. 424. *ex Ciron. Antec. Tolos. obs. Iur. Cano. lib.* 5. *cap.* 6. Ita tamen, vt Galli eâdem, quam Gothi ipsi reliquerant ab ann. 409. libertate fruerentur, eligendi scilicet quibus legibus viuere mallent, Romanis, vel Francicis *vt supra pag* 378. Quę libertas nedum ab Alarico sen. Astaulpho eius Ann. Ch[...] 420 3. Ep[...] cha à Phar[...] mundo.

filio, Theodorico, & Alarico Iuniore filio Eurici, Amalarico, aliisq; Visigoth. vel Ostrogothorum Regibus, qui ab ann. Chr. 409. ad 537. gallias seu partes illarum occuparunt, sed & à Clodouæo. Theodeberto eius ex filio nepote, Carolo magno, & D. Ludouico Francorum Regibus relicta est *vt supra pag. 378.*

Gallijs relicta facultas viuendi legib. Romanis.

Quò factum est, vt Populi seu Ciuitates, quæ viuere legibus Romanis elegerint, nomen galliæ *Iuris scripti* in hunc vsque diem retinuerint; quæ verò legibus Francicis seu propriis consuetudinibus; nomen galliæ *Consuetudinaria* vendicarint, *vt enarrant* Petr. de Marca *Histor. Bearnen. lib. 5. cap. 2.* Ciron. *Obs. Iur. Canon. lib. 5. cap. 1. 5. & 6,* Chopin. *in Præfat. ad Consuet. Niuern.* Boer. *in Præfat. ad leg. Longobard.* Quænam verò fuerint hæ Romanæ leges, quæ à Pharamundo, ad Iustiniani tempora locum in gallia Iuris scripti habuere? Sectio sequens aperiet.

Origo Galliæ Iuris Scripti & Consuetudinariæ.

SECTIO Va.

De Legibus Romanis ante Iustinianum seruatis in Galliâ

LEges Romanas in Gallia antè Iustinianū pro diuersitate temporum viguisse, fuit *Sectionibus præcedentibus* expositum. Sed hic inspectio est, quid hæ leges continerent, & vbi continerentur?

I. Igitur redactis in Prouincias 3. à Iulio Cæsare Galliis ann. V. C. 694. & Iure Ciuitatis Romanæ donatis *vt supra pag. 377.* Consistebant leges Romanæ in Edictis Prætorum, S.C.

Responsi.

Responsis prudentum & *Placitis* Cæsaris transmissis ad Præsides Prouinciarum, qui Iudices dabant, vel Ius dicebāt. *vt supra pag* 32⁊. *in fin.*

2. Circa Augusti initia ann. V. C. 728. In Edictis Prætorum ab Offilio ICto Collectis, & Responsis Prudentum in varios libros dispersis & Constitutionibus Cæsarum ex lege Regiâ ann. V. C. 729 ortis & ad præsides transmissis. *vt supra pag.* 334. Edictū Offilij

3. Adriani temporibus Ann. Chr. 134. In Edicto perpetuo per Saluium Iulianum *de quo pag.* 335. composito, variis veterum ICtorum, libris & Cæsareis ab Adriano ad Maximianum inclusiuè Constitutionibus in Codices Gregorianum & Hermogenianum ann. Chr. 270. & 306. coniectis, quorū hoc est veterū ICtorum & Codicum Gregor. ac Hermog. varia Fragmenta MSS. extant in Bibl. Regiâ *pag.* 182. Edictū Iuliani.

Circa quod obserua constitutiones aliquas *Diocl. & Maxim.* per errorem scriptoris ex Hermogeniano in finem Gregoriani transpositas fuisse, nam Gregorius IC tempore Gallieni sed Hermogen. tempore Diocl. floruerê *vt supra pag.* 182 *&* 336. ad quod *Cuiacius* apicum alioqui indagator non aduertit in suâ editione *supra pag.* 182. Sed ante me notauit id *Cambolass. de Progress. Iur Rom.* Obseruatio de Codice Gregor.

4. Sub Theodosio Sen. Ann. Ch. 392 In veteri Codice Theodosiano (qui non extat) continente constitutiones à Diocl. & max. exclusiuè. vbi desinebat Hermogenianus Codex ad sua vsque tempora, *vt Iroaus notat*, & probat *Nouell. Theodos. Iunioris* 35. *de Confirm. leg. nouell. Theodos.* Quem deinde Theodosius Iun. in Codicem à se confectum transformauit. Codex Theodos. senior

5. Sub Theodosio Iun. Ann. Chr. 435 al. 437

504. seu Chr. 466. *teste Isidor. in Chron.* partim ex Theodosiano Hermog. & Gregor. Codicibus, partim ab Vlpiani & Caij Fragmentis, partim à moribus propriis depromptas *teste Cambolass.* Vnde vulgariter appellatæ sunt leges Theodoricianæ ab hoc Theodorico Visigoth. rege *al.* Eurico dictæ, non autem â Theodorico eius patre vel alio eius fratre, nec à Theodorico Ostrogoth. seu Italiæ Rege, nec à Theodorico Clodouæi filio, quorum nominum æquiuocatio plures decepit *testib. Ciron. obs. Iur. lib. 5. cap. 1. & Boer. Præfat. ad leg. Longob.*

Theodoric Reges s. ferè coætanei.

4. Inter Gothorũ leges refertur Codex Alaricianus editus Tolosæ anr. 505. tẽpore Zenonis Imp. Rom. & Clodouæi Francorum Regis cuius sororem Audefledã Theodoricus Ostrog. rex Alarici socer. in vxorẽ acceperat *Iornand. de reb. getic. c. 58.* & continebat Epitomem legum Theodosiani Codicis quibusdam Aniani interpretationibus auctum, (qui consiliarius Alarici non Cancellarius fuit, vt plures decepti sunt. *testib Cuiacio & Cambolassio* & probat edictum Alarici ann. regni 22. Chr. 505.) deinde Caroli magni subscriptione confirmatum ann. regni 20. Ch. 794 *vt supra pag. 188. & 346.*

Codex Alaricianus.

5. Legibus Longobardicis vsa est Gallia, quas ann. Chr. 636. Fl. Rotharis 7. Longob. Rex, in scriptis Ius redegit, tùm alij in regno successores varia capitula addidêre; Inter quos Carolus magnus, qui Longobardis ann. Ch. 774. deuictis se regem Galliæ & Longobardiæ nominauit; tum Anr. 801. cauit Galliam Cisalpinam deinceps Lombardiam appellari. Tandem è Longobardicis legibus capitularem Codicem composuit. & Ann. 814. Ludouicus

Leges Longobardicæ

Capitularis Codex Caroli magni.

eius filius additis nouis legibus reformauit *teste Freher. in Chronol. ann.* 814, & latè *Boer. in Præfat. ad leges Longobard.* Chron. *olf. iur. cano. lib.* 5. *cap* 4. de quibus *supra pag.* 346.

SECTIO VII.

De Authoritate Cod. Iustinianæi apud Gallos in vitâ Iustiniani.

Ab an. Ch: 534. al. 536. ad an. 564. al. 566.

Quamuis supra 100. annos antè Iustinianum, Pharamundus Franciçe Monarchiæ fundamenta posuisset ab ann. Chr. 420. Tùm Merouæus ac Clodouæus eiusque filii firmassent victorijs aduersus gothos, Burgundiones, & Romanos relatis, Iustinianus tamen in Const *procem. Institut. incip. Imperatoriam.* & Const. *Procem.* Δέδωκεν *Pand. Flor.* & Const. 3. *Procem.* seu *l* 1. *C. de Emend. Cod. D. Iustin. repetitæ prælectionis* &c. insertis in 2. Cod. editione euulgatâ ann. Ch. 534. *ex Cōt. Card. Baron Giphan. Freimon. & Freher. ICtis*, vel Anno 536. *ex Haloand. & Broeo.* seu Imperij sui ann. 8. mense Nou. Iustinianus (inquam) se *Francicum* in titulis nominauit, à deuictis Francis, vt exponunt Interpretes, Prę cæteris *Ianus Acosta Antec. Tolos. Coment. ad Const. Procem. Institutionum.* vbi verbum *Francicus* refert ad victoriam, quam de Comite Buccellino Gallorum duce tempore Theodebaldi Regis Narses Italiæ Præfectus retulerat, quod à *Balduino*, vel Mysingero *Ibid.* videtur deprompsisse, qui eamdem cantilenam concinêre. Ita vt exinde crediderint aliqui Codicem hunc in vitâ Iustinia-

Iustinianus se Francicum dicit.

Narsetis de Buccellino victoria.

ni authoritatem aliquam, apud Gallos seu Francos meruisse.

Sed fallitur *Ianus à Costa* nimiùm aliis credulus, Illa enim Narsetis (de Totilâ vel Theiâ Ostrogoth. regibus, & Buccelino Gallorum duce peremptis) victoria, contigit solùm an n. Chr. 554. al. 555 *testibus Cont. Sigibert. Agath. Varnefrid. & Aliis.* Regnante Theodebaldo theodeberti Austrasiæ & Galliarum Regis filio ac Clodouæi pronepote. Iustinianus tamen iam à d. Ann. 534 *al.* 536. se Francicum inscripserat, quo anno neque Narses adhuc in Italiam venerat, & multò minùs Buccelinum deuicerat, quippe qui solùm ann. 546. cum Bellisario & ann. 553. solus Italiæ præfectus fuerit. Ianus à Costa notatur in expositione verb. *Francicus.*

Vnde veritas est Iustinianum de tempore editi Codicis, quo se *Francicum* dixit, neque Francos, neque Franciam deuicisse, *vt obseruat Card.* Baron. *in Annal. an.* 553 *sect.* 13. Iustinianus nunquam Francos deuicit.

Neque stat, si diceres hanc *Francici* inscriptionem ab exscriptoribus MSS. Codicum post annum 554. vel 555. adiectam fuisse; Ex eo quod, nec apud Theophilum (qui paulò post Iustinianum vixit) in suâ ad Const. Prooemialem *Imperial. Institut.* Paraphrasi legitur illa titulorum inscriptio *Imperatoris Institutionibus* præfixa, Nec etiam in Prooemiali Const. 3 *Codicis Gallici* Biblioth. Regiæ *supra pag.* 363. qui scriptus dicitur Theodeberti tempore *vt Infra pag.* 396. Obiectio.

Equidē pluribus ostenditur argumētis Iustinianum ante ann 538. in suis Inscriptionibus *Francicum* se nominasse; Ergo Francici tituli assumptio, nec ab exscriptoribus priuatis, nec ab Anno 554. vel 555 accepit originem, sed Solutio.

Lectio Pand. Flor. habet titulum Francicus.

veriùs ab ipsâ Codicis (quæ solùm extat) 2a editione anni 534 *al.* 516.

I. Siquidem *in Pandect. Flor.* quas (Archetypum Triboniani putat Budæus, *vt supra pag.* 369. Ego Antiquissimum & accuratius aliis MS^um *supra pag.* 369. hæc Francici tituli Inscriptio legitur *in Const* Procœmiali Omnem. *In Const* 3. Tanta *& in* *const.* 4. Δέδωκεν vers. φράγκικος *de Confir. Digest.*

Ann. Chr. 538. Theodebertus Num̄ũ aureum Primus cudit in Gallia.

2 Constat Theodebertum Clodouæi ex filio nepotem ac Austrasiæ Gallica Regem ann. Chr 538. factis & verbis hanc *Francici* Inscriptionem ægretulisse; Eâque de causâ *vt Romuald. ait Chronol. to 2.* tunc aureum nummum I^us in Galliâ fabricauit, qui solam sui effigiem referret, nullam verò Iustiniani, licet Persarum aliique Reges nummos solùm argenteos, sed aureos nullos nisi Imp. effigie impressos cuderent, eo quod aliter cusos etiam Barbari in commercio non admitterent *ex Procop. lib.* 3. *de bell. Goth fol mihi* 386 de quo nummo meminit *Mornac. ad l.* 2. §. 1. *C. de Offic Præf. prætor. affric. & Fumæus de reb: goth lib. 6.*

547. Thoedebertus legatos ad Gepidas &c. contra Iustinianũ designat.

3. Idem Theodebertus seu genio seu victorijs elatus, cum Liguriam & vicinas prouincias ann. Chr. 547. Totilâ vero Romam occupasset, Narsetis interim exercitu in Italiâ detento destinauerat ann. 550. Legatos ad Gepidas aliasque gentes conterminas, pro ineundâ, aduersùs Iustinianum è Byzantio depellendum, societate. minimè tolerandum ratus *vt Agathias* ,, *ait Gratio Interprete lib.* 1. *fol.* 533 quod Iu- ,, stinianus Francicum se, Alemannicum, Ge- ,, pidicũ, &c. scriberet, quasi earũ omniũ debel- ,, lator ac dominus, neque id indignabatur mo-

„ dò ipse, sed & alios vt dedecoris participes „ irritabat. *hactenus Agathias*. Sed superuentâ interim Theodeberti mors ann. Chr. 550. *ex Contio* al. 551. consilium elusit.

550 Mors Theodeberti

4 Post Theodeberti mortem Idem Iustinianus, quò iactantiæ tituli Francici labem, acquisitione partis detergeret. circa ann. Chr. 552. ad Theodebaldum Theodeberti filium regnique successorem, transmisit legatum nomine Leontium, qui suaderet Liguriæ aliorumque à Theodeberto occupatorum locorum restitutionem, necnon in Totilam & Gothos, in quos Theodebertus pater cum Iustiniano fœdus inierat, armorum coniunctionem, *vt narrat Procop. lib 4 bell. goth. Grotio Interprete fol* 483. Cui Theodebaldus negauit ea loca à Iustiniano, sed Imò à Gothis Imperii Romani hostibus, Patrem ademisse, Gothos verò exinde factos Francis amicos. Quò factum est vt Franci post mortem Teiæ vltimi Ostrogoth. regis, neque pro Iustiniano, neque pro Gothis in Italiâ aperto marte pugnauerint, Nam licet Comes Buccellinus ad Gothos Galliarum copias duxerit, id Theodebaldo minimè probante peregit, *vt testatur Agathias libr 4 bell. goth Grotio Interpr*, versic. *Leutharis & Butilinus (al. Bucelinus) quamquam rege suo non probante Gothorum societatem induerunt fol. 536.*

552. Iustinianus ad Theodebaldum legatos mittit

Quid in hâc Interpretum anxietate, ad Iustiniani defensionem (à quo nefas recedere) sit dicendũ? Accipe: Assumpta hæc *Francici* tituli Inscriptio non ad proprias Iustiniani, sed præcessorum victorias omninò referenda est, ex ipsius Iustiniani intentione, prout *ἐν τῷ προοιμίῳ Iulius Pacius* censuit *in Notis ad Proœm.*

Vera expositio assumpti à Iustiniano tituli Francici

„ *Const. Instit.* Partim *inquit* à nationibus deui-
„ ctis, partim ab anterioribus Impp. hæc no-
„ mina sumpsit.

Vnde sicut Cæsaris nomen à Cæsare, & Flauij à Constantino magno, & Pij ab Antonino, qui titulum illum ad seqq. Impp. transmisit *Anno* 78. dicitur accepisse: ita & *Francici* nomen (exemplo maiorum) potuit à Camillo Romano, qui Gallo-senonas Romæ priùs victores deuicit ann. V. C. 364. Vel ab Æmilio & Marcello, qui aduersus Gallos Insubres de Rege eorum Viridomaro spolia reportârunt ann. V. C. 528. 530. 531. Vel à Iulio Cæsare, qui post nouennale bellum Gallias in prouinciam redegit ann. V. C. 694. Vel ab Aureliano ann. Chr. 272. à quo ciuitas Aureliana extructa est ann. Chr. 273. Vel à Probo Imp. qui Francos è Gallia expulit ann. Chr. 279. Vel à Constantio Constantini magni patre, qui Francos seu Francones Germaniæ populos (*vt exponit Io. Fab. in Procemiali Const. Instit.* Verb. *Francicus*) ab Hollandiâ vbi sedes posuerant, & Galliarum locis occupatis sub Gallieno Imperatore anno Chr. 269. depulit Ann. 304. Vel à Constantino magno, qui Francos seu Gallos ad libertatem proclamantes repressit Ann. 325 ludisque in Circo exhibitis, quatuor Francos Bestijs exposuit, proiecto missili numismate lemma hoc referente *Francia Gaudium Romanorum.* Aut veriùs à Valentiniano 3. qui Ætio duce Francos Clodione rege de Gallia pulsos Ann. 434. Rhenũ remetiri coëgit.

Vel si malis: Dic ideò Iustinianum se Francicum in suis titulis inscripsisse, quod loca à Romanis per Gothos, & ab his per Francos erepta sibi restitui prætẽderet, prout per legatos ipsi

Ann. V. C. 364. Camillus.

V. C. 531. Marcellus.

V. C. 694. Iul. Cæsar

Chr. 272. Aurelianus

Chr. 279. Probus.

Chr. 304. Cõstantius

Chr. 325 Cõstãtinus magnus.

Alia expositio tituli Francici à Iustiniano assumpti.

Theodebaldo Galliarum regi significauit pag. 391. quod à Iure minimè alienũ certis in casibus notat *Gratia. disc. for. 240. n.*

Omissio vero titulorũ Alemãnici, Gothici, Frãcici &c. in Codice Gallico *de quâ supra pag.* 389 Referenda est ad affectatam traductoris breuitatem, aut veriùs incuriam, qui titulos illos non omisit in princ. *l.* 1. C *de Off. praf. prat. Afric.* — vnde omissi tit. Iustiniani in Cod. Gall.

Sciebat equidem Iustinianus anno 529. ad Imperium euectus, Francicum Imperium ante 109 annos fundatum, victoriis aduersus Gothos & alios qui Romanum Imperium diripuerant auctum: tùm à Merouæo, Clodouæo eiusque filiis regni successoribus stabilitum fuisse *vt supra. pag.* 380.

Et I. Valentinianus 3. Imp. transmissis ad Merouæum Franciæ Regem legatis ann. Chr. 450 vt arma Gallorum, Romanis Ætio duce sociaret aduersus Attilam Hunnorum Regem in campis Catalaunis superatum, Gallicam Monarchiam agnouerat. Item Anastasius Imp. delatâ Clodouæo circa Ann. 509. Patritiatus Imperii dignitate *ex Gregor. Turonen.* Imo Iustinianus ipse ann. Chr. 536. Imperii 9 *ex Procop. lib.* 1. *bell. goth. fol.* 151. scripserat ad Theodebertum & Clotarium Clodouæi filios & Franciæ Reges, eorumque fœdus aduersus Theodatum Ostrogoth. Regem precibus ac muneribus exorauerat *teste Procop. ibid.* — Ann. Chr. 450. Valentinianus 3. Imp. — 509. Anastasius Imp. — 537. Iustiniani fœdus.

2. Cum vario marte de Galliis inter Francos Clodouæo Rege, Burgundiones Gondibaldo rege, & Ostrogothos Theoderico Italiæ rege, & Visigothos Alarico II. Rege certatum esset aduersus Imperium Romanum vsque ad Odoacri Italiæ 1. regis Ann. 476. necnon Theoderici Ostrogoth. ac Italiæ 2. regis tempora Ann. — Odoacer Ir Ital. rex.

Theodoricus Ital. rex.

493. Tandem Iustiniano Ann. 529. ad Imperiũ euecto, tota Narbonensis Occidentalis seu Trans-Rhodanuanâ Galliâ ad Francos anno eodem 529 peruenit, Amalarico Visigoth. cæso, Reliquâ Cis-Rhodanuanâ Galliâ seu Narbonensi Orientali penes Athalaricum Ostrogoth. remanente *vt supra pag.* 382. 383.

Theodatus Ostrog & Ital. rex.

Donec Theodatus Ostrogoth. rex, ann. 534. cùm non posset Italiam & Galliam simul defendere aduersus duos hostes Belissarium & Theodebertum Galliarum regem, hunc Galliæ Cis-Rhodanuanæ cessione sibi conciliauit Ann. Chr. 537. *Procop. lib.* 1. *fol.* 179. Cui succedens Vitiges statim hanc cessionem conuocatis Gothorum proceribus ann. 537. titulo oneroso confirmauit, quippe cui postea auxiliares Burgundionum copias clàm transmiserit, ne scilicet fœdus cum Iustiniano priùs in Gothos initum de quo supra *pag.* 393. violasse videretur *ex Procop. lib.* 1. *fol.* 179. & 180.

537. Cessio Theodati.

537. Vitigis confirmatio.

3. Tandem ann. Chr. 550. dum à Gothis Romanum *Imperium* discerpitur, ne majus à Francis (qui iam ab ann. 547. Theodeberto rege Liguriam & vicinas terras occupauerant) damnum acciperet, Iustinianus ipse possessionem terrarum tunc ab illis detentarum, assensu firmauit. *teste Procop. de bell. goth.* lib. 3. *fol.* 386.

Ann. Chr. 550 Iustiniani assensus.

4. Demum Idem Iustinianus *in l.* 2. §. 2 *ibi. vel Gallia, siue Francorum* Cod. *de Offic. Præfect. prætor. Afric.* &c. quam edidit *Anno sui Consulatus* 4. *seu Chr.* 534. *Idib. April.* Galliam recenset inter Prouincias Imperio Romano limitrophas ad traiectum *septa* dictum, seu districtum *Gilbratar*, quâ lege probari Gallos, Iustiniani ætate, Imperio Ro

mano minimè obnoxios fuisse notat *Mornacius ibid.*

Ex his consequitur in vitâ Iustiniani Codicem Iustinianæum in Gallia nullam authoritatem habuisse, sed solum Theodosianũ aliasque leges *de quibus pag. 386. & 87.* suam in Galliâ authoritatem sartam tectam conseruasse.

Codex in vita Iustiniani non receptus.

SECTIO VIII.

De Authoritate Cod. Iustinianæi in Galliâ; Ab obitu Iustiniani, ad Philippum 2um. Gall. Regem.

Ab Ann. Chr. 564. al. 566. ad Ann. 1190.

ADeo fuit inuisum Gothis & Francis Iustiniani nomen, vt quamuis deuictos Galliarum populos legibus Romanis viuere & iudicari finerent *vt dixi pag. 378. 384.* nunquã tamen ex Iustinianæo Codice Ius dici permiserint, sed Theodosiano solùm, cuius appellatione Romanas leges intelligebant, *vt supra pag. 386.*

Gothorum & Francorũ in Iustinianum odium.

Vnde quod Rotharis Longobardorum Rex in suo Codice legum Longobardicarum ann. Chr. 636 & Carolus magnus ac Ludouicus Pius eius filius in suo Capitulari ann. 8 4. nullam de Iustinianæo Codice mentionem fecerint Imo nihil ex illo sed ferè totum è Theodosiano deprompserint; Referendum est ad odium in Iustinianum è Gothis ad Francos transmissum ex commixtione cum illis & longobardis habitâ, præsertim post ann. Ch. 570. à

In Capitulari Caroli magni nulla de Iustin. legib. mentio.

linguæ à Go... Corrup...

quâ etiam tum Gallica, tùm Romana lingua corruptæ cum moribus fuere;

...rgumentū ...ere nega...ium, erro...um.

Si quidem vanitas est prætexere illius temporis ignorantiam, quasi tunc ille Iustinianæus Codex ita delitesceret, vt vel nunquam vel nulli in Galliâ ante Irnerianam ab ann. 1130. editionem innotuerit, prout argumento merè negatiuo (hoc est futili & erroneo, vt indicaui Ego *Epist. ad Naudaum typis Cramosianis edita Parisijs ann.* 1652 *pag* 12. *&* 13.) arguunt *Freher. d. Epist. ad Rodulph.* & *Cambolassius loc. citat.*

...stiniani ...odex Gal... ...x nunquā ...cognitus.

1. Etenim frequens illa Theodeberti Franciæ Regis conquestio de assumpto per Iustinianum *Francici* titulo *vt supra pag.* 390 satis arguit longè ante Irneriū præsumptā in Galliâ scientiā editi, a Iustiniano Codicis, qui titulū illum *Francicum* pluribus in locis præseferebat.

2. Ipsa Iustinianæi Codicis M S. Gallica traductio à Cuiacio commendata *supra pag.* 363. in Bibl. Regiâ *Nu* 37. (quem à Perillustr. Iacobo Cassanæo Bibl. Regiæ Ierophilace humanissimè exhibitum Α'υτοψὶ·ς inspexi) licet dici non possit facta ante Irnerium, ob insertas in eo authenticarum summulas ab Irnerio Codici præfixas, *de quibus pag* 364. Attamen quia non longè post, ad antiquius Irnerio M S^um carens dd. authent. summulis, facta ostenditur *pag* 397. Validè infertur notitia Iustinianæi Codicis in Galliâ ante Irnerianam editionem.

Si quæras tempus d. traductionis? Illa est ad Philippum 2um circa ann. Chr 1190. referenda, quô nempe Placentinus in Galliâ Ius Iustinianæum Ius publicè docendo introduxit, ad quod licentiâ opus fuit, *vt Infra pag* 399. cum ex illius introductione veniret necessaria

Theodosiani Codicis in vsu positi abrogatio *vi pag.* 400. Vnde quò facilius intelligeretur ex eâ Iuris mutatione, quæ periculosa est *Arthur de auth. Iur. Ciuil. lib.* 2. *cap* 6. nihil derogari Publico Iuri Galliæ, facta dicitur illa traductio ex antiquissimis Iustiniani Codicis MSS. quæ ante Irnerium extitisse in Galliâ constat, tùm à notatis *Infra pag.* 389. tùm ex MSS. Seguerianæ Bibl. lógè Irnerij ætatẽ excedẽtib. Cui coniecturæ fauet; nedùm defectus comatũ ac diuisionũ, qui summum præbet scripturis, antiquitatis indicium *ex Cassiodor. lib. de diuin. lection. Contio & Pacio in not. marg. ad Præfat. Taurel. Pand. Flor.* sed etiam Gallicismi antiquitas Philippi 2. tempora redolens, & affectata breuitas, quâ passim traductor duo synonima vnico exprimit, innuens ex eo ad priuatam potius quam publicam instructiónem emanasse. Quæ simúl iunctæ coniectura, Philippi 2. tempora includentes, alia consequenter excludunt ex regula *in l. cùm prætor* 12 *ff de iudic.* Cod. Iustin. traductio Gallica sub Philippo 2.

3. Legatorum illa à Iustiniano ad Theodebertum transmissio ann. Chr. 537. & ad Theodebaldum Theodeberti filiùm Ann. 552. *de qua supra pag.* 391. 393. nec non alia Legatorum à Theodebaldo ad Iustinianum transmissio *de quâ Procop. de bell. goth. lib.* 4. *fol. mihi* 483 arguunt verisimiliẽ in Galliâ medio d. Legatorũ Iustinianæi Codicis notitiam, cùm ille Codex Constantinopoli vbi Iustinianus sedebat publicè & doceretur & ex eodem Ius diceretur.

4. Ea quæ in Carolo magno vigebat promouendi scientias sollicitudo & Institutio Parisiensis Academiæ sub eius regno ann. Chr. 798. *teste Genebrardo Parisiensi*, suadent, quod ea quæ florebat Constantinopoli, legum ex Iu- Ann. 798. Academia Parisiensis Institutio

stinianæo Codice scientia, minimè fuerit ei incognita maximè post transactionem cum Nicephoro Or. Imp. initam ann. Chr. 802. per quam Imp. Or. ac. Occ. dicti sunt Fratres *ut supra pag. 346.*

Iustinianæus Codex, ante Irnerium cognitus in Gallia.

5. Iuo Carnotensis, qui Ann. Chr. 1093. Regnante Ludouico 6 dicto Crasso. suum scripsit Decretum & sic 37. annis ante Irnerium pluribus in locis allegat Iustinianæum Codicem Signum euidens in Galli. Iustinianæum Codicem tam ante Rotharicam Iuris longobardici quam ante Irnerianã editionem *de qua supra* minimè in vsu positũ fuisse, nec in Academiis publicè expositum, nisi ann. Chr. 1193. Regnante Philippo 2. Gall. Rege. sedente Clem. 3. Pont. max. Imperante in Occ. Henrico 6. & in Or Isaac, Angelo. *vt sect. sequenti.*

SECTIO IX.

A Philippo 2. Ad Ludouicum 14.

Et Quid sit Gallia Iuris scripti

Ab Ann. Chr. 1190. *Ad Ann.* 1665.

Ann. 505. I[illegible] R[illegible]ũ Tolosæ & P[illegible] s [illegible] 789 expositum.

LIcet in dubium reuocari nequeat Ius Ciuile publicè Tholosæ fuisse expositum An. Chr 505. tempore Alarici I[illegible]. Visigoth. Regis Tolosæ sedentis, Regnante Parisijs Clodouæo; Item in Academiâ Parisiensi tempore Caroli magni Ann. Chr. 789. vt probat Constitutio Alariciana eiusque subscriptio à Carolo magno in calce adhibita & editioni Cuiacianæ Theodosiani Codicis inserta, *de qua supra pag* 184. & 316.

Item ante Ann. Chr. 1[illegible]63. Regnante Ludo-

ico 7 vt euincit canon 8 Concilij Turonenſis, cui præfuit Alex. 3 Pont. max ac ſummus Canoniſta, relatus *in cap. 3. ext. Ne cleric. ſæcul. negot. ſe immiſc.* vbi monachis interdicitur ne clauſtro relicto ſe in Academias conferant ad legendum ibi leges mundanas ſeu Ciuiles. Rursùs ante Ann. 1180. regnante Philippo 2. dicto Auguſto, ſub quo tantus ſcholarium concurſus Luteciam confluebat, pro ediſcendo Iure, tam Canonico, quam Ciuili, vt Athenis illuſtrior videretur *teſte Rigord. in Hiſtor. Philip. 2.*

Ann. Chr. 1163. Ludouic. 7

1180. Philip. 2

Ex eo tamen, niſi alia proferantur, minimè licet inferre, quod tunc ſeu ante d. Annum 1190. fuerit Pariſijs, Toloſæ, vel alibi in Galliâ, Iuſtinianæus Codex publicè expoſitus, cùm appellatione legum Romanarum & Iuris Ciuilis, tunc ſolus intelligeretur Theodoſianus Codex in vſu poſitus *vt dixi pag. 395.* & Antiqua illa Iuſtinianæi Codicis apud Gallos notitia *de qua pag. 397.* priuata ſolùm eſſet, non publica.

Notitia Codicis Iuſt. in Gallia fuit priuata non publica.

Siquidem Codex hic Iuſtinianæus in Galliâ nec in Vniuerſitatibus, nec in foro fuit expoſitus ante ann. Chr. 1190. ſeu tempore Philippi 2i Gall. Reg. à quo Placentinus Irnerij Diſcipulus Bononiâ Italiæ rediens, impetratâ Iuſtinianæum hoc Ius exponendi licentiâ *Rebuff in Præfat. ad Conſt. Reg.* dicitur I's in Galliâ Ius illud publicè docuiſſe *teſtibus Eroao Frehero & Cambolaſio vt ſupra pag. 365* verſic. *Ex hoc*

Ann Chr. 1190. Epocha Iuris Iuſtinianæi in Gallia.

A quo tempore Ius illud Iuſtinianæum ex reſtitute Codice cæpit Ius ſcriptum Gallicum, & Regiũ reputari, ex authoritate nimirùm Regis illud approbantis *l. 1. §. omnia C. de Veter. Iur. enucl.* Mornac. *ibid.* Sicut Alaricianus Co-

Iuſtinianũ Ius ab approbatione regis, Regium effectum.

dex à Carolo magno confirmatus eualerat Gallicus ætate Caroli magni *supra pag.* 346.

Codex Theodosianus in Galliâ etiam dicitur abrogatus.

Exinde nulla major, in Galliâ Iuris scripti, authoritas remansit Theodosiano Codici eiusue Epitome Alaricianæ, quam ipsi Gregoriano vel Hermogeniano Codicibus æqualiter à Iustiniano abrogatis *Constitut.* 1. *&* 3. *Procemiali. Codic. &* in *l.* 1. *ac* 2. *C. de Vet. Iur. enucl.* Ita ut doctrinalem tātùm authoritatem retinuerint, in his solùm in quibus lectio Irneriana seu Germanica dubia reperitur, non in alijs *vt monui pag.* 184. *&* 368.

Iod. Iuris scripti appellatione solus Codex Iustinianæus intelligitur.

Quò factum est, vt deinceps Iuris scripti aut legum Romanarum appellatione in Galliâ non ampliùs intelligi valeat Theodosianus vel alij Codices abrogati, sed solùm Iustinianæū Ius ex hoc restituto per Irnerium Codice, à quo nefas in Gallia Iuris scripti vel lato quidem vngue recedere in casibus à Consuetudine particulari vel Ordinatione Regiâ non decisis, sub ficto prætextu æquitatis non scriptæ, quæ *ex Baldo* duplex iniquitas dicitur & *ab Ant. Fabr. in Iurispr. Papinian* cerebrina appellatur. Quia in Galliâ Iuris scripti lex vincit rationem, non ratio legem, cum lex sit ipsa ratio fundata in paritione debitâ Principi ac Magistratui Iure Gentium *l. veluti ff de Iust. & Iur Christoph. Porc Instit. Quib. ex caus. manum. non lic.* Quomodo autem leges aliqua Iustinianæi Codicis dicantur generali Galliæ vsu abrogatæ, quas *Bugnonius* in librum priuato Iure conjecit: *Infra exponetur* § 8. *sect. vlt.* Vnde in Galliâ Iuris scripti, æquitas scripta licet durior semper præferri debet non scriptæ *l. prospexit ff. qui & à quibus* Goth. *in l. placuit Cod. de Iudic.*

Æquitas nō scripta dicitur iniquitas.

In Gallia Iuris scripti lex vincit rationē.

Quod specialibus etiam edictis regijs decla-

ratum est, vt in Prouinciis Iuris scripti, Imo in aliis si de bonis, vel personis Iuri scripto subditis tractetur, ex hoc Iustinianeo Codice Ius dicatur quod ideo κατ' ἐξοχὴν Ius scriptũ appellatũ est, *vt supra pag.* 400. Prout de Prouinciâ Narbonẽsi Occidẽtali seu Tolosanâ extat edict. Caroli 8 *Ann.* 1498 I ul 28. *teste Cambolassio de Pregr. Iur. Rom. & Meinard. dec. Tholos.* 58. *n* 58. *& Qu. Iur. lib.* 7. *cap.* 25.

Quæ sint Iuris scripti Prouinciæ Galliæ.

De Narbonẽsi Oriẽtali, cis Rhodanũ dictâ seu Gallo Prouinciâ *supra pag* 382. datur Edictũ sine testamentũ Caroli 3. vltimi Prouinciæ Comitis Ann. Ch. 1481. qui hæredẽ vniuersalẽ instituit Ludouicũ 11. Gall. regem, eâ conditione, vt se Prouinciæ Comitem diceret ac subscriberet, & subditos Iure scripto ac immunitatibus vti sineret quod etiam aliis edictis Caroli 8. Gall. regis 1486. & Ludouici 12. Ann. 1498. confirmatũ est. Et ita seruari testantur *Declaper. Centur. caus.* 3. *qu.* 2 *nu.* 2 *& caus.* 10. *qu vnic nu.* 20. *Io Bomy Miscell. Iur. Impress. Aquis sextiis.* 1654.

Idem de Senatu Delphinatensi ex moribus & Statutis illius Prouinciæ *Nicol. Chorier. Hist. Delph lib.* 11. *in fin.* Itẽ de Senatibus Burdigalẽsi, Bearnensi, & Metensi; De Præfecturâ Lugdunensi, Foresiensi, Matisconẽsi Partis Aruernia, Aliisq; Prouinciis, quarũ Apellationes licet ad supremũ Parisiensẽ Senatũ deuoluantur, Prouinciæ tamẽ Iuris scripti nuncupantur, & ex more Iure scripto, non Parisiensi, seu Cõsuetudinario, iudicantur, ita cauente Edicto *Philippi* Pulcri de quo *Chopin. de Com. Consuet Gall. part.* 2. §. 2 *n.* 4. Imo Lugdunẽq; Ducatũ esse Prouinciã Iuris scripti ait *Chassã. in cons. Burg. tit. de successs. Rubr.* 7

Prouinciæ Galliæ.

In Comitatu etiã Burgundiæ vulgò *Franche-Comté* Ducatu Lotharingia, & Principatu Arau-

ficenli (qui licet sint in Galliâ non tamē sunt de Galliâ, vt de loco sito in diœcesi, licet non sit de diœcesi dixi P. 3. §. 8. sect. vlt) statuto speciali seu Principis decreto cautū est, vt in quibus expressè à Principe dispositum non est, inuiolabiliter Ius scriptum seu Romanum obseruetur.

Similiter Status Ecclesiastic⁹ in Galliâ seu Auenicus (sic ab Expeditoribus Curia Romanæ appellatus, eò quod sit in Galliâ, licet non sit de Galliâ) Narbonēsi Galliæ limitroph⁹, pares cū illâ subiuit dominij vicissitudines. Cauaril⁹ primùm Coloniæ Grçcç ductoribus paruit; tùm Romanis, tùm Gothis, mox Francorū, nunc Burgundorū, Arelatēsiū vel Siciliç regibus, tādē Comitib⁹ Tolosæ, Barcinonç vel Gallo Prouīcia, pro diuersitate tēporū. Sēper tamē legib⁹ Romanis vixit tolerāti â dominantium. Vt accuratè nō minùs quā eleganter *Valladerius in suo ad Mariam Medicaam Herculé Gallico* enarrauit.

Demùm à 300 annis, & vltra, ad S. Sedis Apostolicç ditionē Veluti ad PETRI nauiculç anchorā deuētus, in sūmo S. Sedis Imperio sūmâ Ciuiū libertate gubernatur illæsis moribus regionis pro sūmâ ac paternâ SS. Pontificū prouidētiâ, Ita ut in his quç à Municipali Statuto vel Apostolicis Cōstitutionib⁹ specialē de eo statu mētionē facientibus, ibidēque publicatis, prouisa nō sūt *Ius* scriptū seu Romanū obseruetur, Canonicū quidē in materiâ Ecclesiasticâ vel animç salutē cōcernēte, in aliis Cæsareū, *ex Theor. Io. Andr. in cap. 1. n. 5. ext. de No. op. nunc.* Bertrand. *cons. Carpētoract. conf. 1 : . n. 10. vel. 1. p. 2.* Tutior exinde PETRI clauib⁹ quā armis, regitur à Legatis sūmâ cū potestate Vicariat⁹ Petrç in Spiritualib⁹ ac tēporalib⁹, instar Alterius ROMÆ, quô etiam nomine Cōstātinopolim Iustinian⁹ decorauit *in l. . §. sed & si. 10. vers. Romam*, Cod. *de Vet. Iur. enucl.*

Auenio Narbonensi Galliæ limitroa pares vicissitudines passa.

Status Auenicus Par. iuris scripti.

SECTIO X.

De Authoritate Iustinianæi Iuris in Gallia Consuetudinariâ.

SIcut in Galliâ Iuris scripti lex vincit rationem *ut supra pag.* 400. Sic in Gallia Consuetudinariâ Ratio vincit legem; Quia lex hîc solam rationis scriptæ vim obtinet interpretationi Consuetudinis deseruiens *Coquill. præf. ad consuet. Niuer.* B[illegible] *Præf. ad leg. longob.*

In Gallia Consuetud. deficiente consuetudinis seruatur Ius scriptum

Immo in eo themate Gallia Consuetudinariæ, vbi consuetudo vel Ordinatio regia speciatim non disposuit, præcisè Ius scriptum attenditur, & consuetudo dubia per Ius scriptum declaratur. *Iguinar. Bar. de re benefic. lib.* 1. *tit* 3. Charond *respons. Iur. Gall. lib.* [illegible] *tit de legat cap* 87. Rarchin *lib* 2. *var lect cap* 3. latè *Mornac. obs. ad l.* 1 *§. tot Authorum* [illegible] *de Vet. Iur. enucl.* Non secùs ac Ius Pontificium, in casibus ab eo non decisis, minimè dedignatur sequi Ius Cæsareum, vt Lucius 3 [illegible] *in c.* 1. *&* 2. *ext. de Noo oper. nunt* & *infra §.* 8 *sect.* 1.

Iustin Ius in Gallia ius commune dicitur.

Vnde non immeritò à ICtis, Iustinianæus hic Codex, Ius commune, appellatus est quippe qui publicè in omnibus Galliæ vniuersitatibus ab ann. Christ. 1190. doceatur *supra pag.* 399. super illius legibus Candidati ad licentiæ gradus promoueantur, & ad Officia recipiendi assignatis ex eodem Iuris Corpore punctis præbeant; nec aliter in forum vel senatum, siue de Patriâ Iuris scripti seu de Consuetudinariâ tractetur, admittantur. Id expressim cauent Constit. seu Ordinat. *Ludouic* 12. *art* 28. *Ann.* 1498 & *Francisci* 1. *art.* 18 *Ann.* 1519 Papon. *Arrest. lib.* 6. *tit.* 1. *Arr.* 1.

niaņei odicis oria. Ex his resultat non leuis Iustinianæi Codicis gloria, accessione summæ, quam vbique sibi vendicat, authoritatis, & Diuinæ, quam cum Canonico Iure contrahit societatis, de quâ *in sequenti §. 8. sect. 1* dicetur.

Explicit Historica Iuris Ciuilis Chronologia; Canonicam §us. 8us. aperiet.

SECTIO XI.

INDEX CHRONOLOGICVS Iuris Ciuilis.

IN hoc Indice Chronologico, ad vtilitatis compendium, easdem repræsento, ab Adamo Creato, Vrbe Conditâ, & Christo nato, vulgatas Epochas calculo Editionis Hebraicæ propiores: Esto aliæ sint fortè veriores, *vt monui Epist. Limin. 3. ad Candidatos pag. 16*

Epochæ vulgatæ faciliores. Videlicet ab A. C. ad Diluuium ann. curr. 1656. Ab eod. A. C. ad V. C. ann. curr. 3198. & ad Chr. nat. Ann. curr. 3950. seu ab V. C. ann. 752. teste Gassendo *supra pag. 324. & 325*

Cur verò Alij tardiùs has Epochas in annos circiter 50 promoueant *vt Contius*, vel in annos 100. *vt Salian. Tursellin. & alij* secuti mox edit. Septuag. mox Græc. mox Eusebij, vel Origenis, latè exagitat *Contius in Chronic.*

Interim non erit iniucunda temporum hæc cognitio, quibus per Indicem singula Iura repræsentantur, vt eleganter *Plin. Iun. lib. 3. epist. 5.* fungar, *inquit*, Indicis partibus, atque etiam quò sint ordine scripti, notum tibi faciam, est enim hæc quoque studiosis non iniucunda cognitio. Hactenus *Plinius.*

Vtilitas Indicis.

Index Historiæ Iuris Ciuilis Chronologicæ.

	Ann. V.C	2. *Ann. Curr. ab V. C. Ad Chr. Nat.*
pag. 325. 330.	1	V. C. Romulus regnat ann 37. *Epocha Iuris prudentia primaua.*
	37	Interregnum vnius anni.
pag. ead.	38	Numa Pompilius regn. ann. 43.
	81	Tullus Hostilius regn. ann 32.
pag. ead.	113	Ancus Martius regn. ann. 24.
	137	Tarquinius Priscus ann. 38.
pag. 376.	155	Coloniç Phocensiũ ad ostia Rhodani.
	175	Seruius Tullus regn. ann. 44.
pag. 5. *in elench. cap.*	213	Pythagoras floret. 243 obit ætat. 63.
	219	Tarquinius Superbus ann. 25.
331.	226	Ius Regium á Papyrio collectum.
330, 326.	244	Expulso Tarquinio, Creati Consules.
331.	267	Lex Tribunitia.
pag. 326.	300	Legati Athenas missi pro legib. 12. tab.
331. 332.	302	Decemuiri creati.
pag. 326	303	Leges X Tabularum.
pag. 326. 331.	304	Leges XII. tabularum *Epocha Iurisprudentia antiqua.*
	304	Circa finem anni Consules restituti.
	309	Tribuni 3. loco Consulũ, per 4. mẽses.
	309	Consules restituti.
pag. 392.	364	Roma à Gallo-Senonibus capta & a Camillo liberata.
	378	Tribuni milit. Consulũ vices gerunt.
	383	Consules iterum creati.
pag. 326.	387	Prætores ad Ius reddendum creati. & Consules è plebe.
	429	Papyrius Cursor creatus Dictator.
	452	Q. Fabius maximus Dictator.
pag. 392.	528	Galli Insubres ab Æmilio victi.

629	Bellũ in Gallos transalp. Ful. Flacc. Cos.	pag. 377.
630	Salyes domiti, & Aquæ-sextiç conditæ.	ea l.
632	Aruerni à Domit. ænobarb. cos. subacti	ead.
633	Allobroges à Fab. max. æmil. cos. victi	pag. 377.
634	Gall. Narbonẽ. in prouĩciã Rom. redacta	ead
649	Prouincia in cis & transrhodanũ diuisa	pag. 377.
650	Cicero natus. 690 consul. 713 occisus	326. 333.
65	*Epocha Iurisprudentiæ media*	pag. ead.
686	Lex Cornel. Edicta Pretorũ perpetua	333.
694	Iul. Cæsar ex Cõsulatu Gallias suscipit	pag. 377. 392
702	Idem Gallias in Prouincias 3. redigit.	ead.
705	Cæsar Massiliam capit: Dictator ad annum creatur. *Æra Imperij Iul. Cæsaris*	ead.
709	*Al.* 710. Cæsar à Kal. Ian. Dictator perpetuus, titulum Imp. assumit.	
710	*Al.* 711. Idib. mart. in Senatu confoditur ætat. 56. *Imperii* 5. *Æra Imperij Augusti ex Contio.*	
711	Triũuir. Octau. Lepid. & Marc. Ant.	
723	*Al.* 725. Octauius Cæsar solus Imp. 2us. Obit ætat. 76. *Imperii* 57.	
727	Octau. à Senatu Augustus appellatur	
728	Offili⁹ *IC*. Edictũ Prętoris Ius collegit.	pag 334. 385
729	Lex Regia translati in Augustum *Iuris* Legis condendæ.	pag. 327. 334
729	*Epocha Iurisprudentiæ Noua.*	ead.
751	*Al.* 752. 8 Kal. Ian. Imperii Aug. 42. Christus de Maria Virgine natus	pag. 324. 327)

❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋

Ann Chr	3. A Chr. Nat. ad Pharamũ lũ.	
1	K Al. Ian. *Epocha Christi Nati.*	pag. 324.
1	VIII. Kal. Apr. *Epocha Incarnat.*	327)
15	*Al.* 16. Cl. Tiberius Cæsar 3us *Imp.*	
31	*Al.* 33. Christi mors ac resurrectio.	

	39	Caius Caligula 4us Imp.
pag. 336	41	Claudius Cæsar 5us Imp.
	56	Domitius Nero 6us Imp.
	69	Nascitur Ptolemæus author Almag. & Quadrip. Floret ann. 118. Obit 147.
	69	Serg. sulp. Galba. 7us Imp.
	70	Siluius Otho 8us Imp.
	70	A. Vitellus. 9us Imp.
	70	Fl. Vespasianus Pater. 10us Imp.
	80	Titus Vespasian. Filius 11us Imp.
	83	Domitianus 12us Imp.
	98	Cocc. Nerua. 13us Imp.
	100	Traianus 14us Imp.
	118	Traianus & Adrianꝰ ex 3. Id. Aug. Imp.
pag. 335	119	Æl. Adrianus solus 15us Imp. Obit 140.
ead.	134	*Edictum perpetuum Salu. Iuliani I. C.*
	255	Licinius. Valerianus & Gallienus
pag. 336	262	Gallien. & Valerian. Iun. Imp.
392.	267	Gallienus solus. Obit 270.
pag. 380. 383. 386 392	269	Franci leges Salycas condunt, & Gallias diripiunt.
pag. 336.	270	*Codex Gregorianus editus.*
385.	270	Fl. Claudius Imp.
pag. 392.	272 –	Valer. Aurelianus Imp. Gallorum motus cōprimit, Aureliā ann. 273 cōdit.
pag. 380.	277	*Al.* 278. Probus Imp.
392.	279	Francos Probus de Galliâ pellit.
pag. 336	285	Diocletianus Imp.
385.) 380 392.	304	*Al.* 307 Constantius Constantini magni Pater Imp.
pag. 336.	306 310	*Al.* 310. Constantinus magnus Imp. Obit 337. *al.* 339. Imperii 31.
pag. 336.		*Codex Hermogenianus editus.*
385.) 392.	325	Const. magnus Francos reprimit, ludos exhibet, numisma cudit.
pag. 385.	379	*Al.* 381. Theodos. sen. Imp. Obit 395.

Codex

92	*Codex Theodosij sen. qui non extat.*	pag. 385.
92	*Al.* 391 Idem cum Arcadio & Honorio filius Impp. Ille Or. hic Oc.	
97	Alaric' sen. Visig. Europam ingressus	pag. 378.
402	Gothi primùm Italiam ingressi.	379.) 345.
402	*Al.* 404. Arcadius, Honorius & Theodosius Iun. filius Arcadij Impp.	pag. 379
408	*Al.* 410. Honori' & Theodos. Iun. Imp	
409	Gallia à Vandalis & Gothis discerpta.	pag. 373
410	Roma ab Alarico capta.	379.) 379
410	Astaulphus Alarici successor Honorij sorori nubit,	pag. ead pag. ead
412	Gallia Vandalis recedẽtibus per Astaulphum occupata.	pag. ead
413	Burgundia in regnum erecta.	ead
414	Belgica Brabantia à Francis capta.	pag. 389
419	Gallia Narbonen. ab Honorio Gothis cessa. & relicta Gallis libertas viuẽdi Romanis, vel Gothicis legibus.	380.) 378 379. 384

Ann. Chr. 4. A Pharamundo ad Iustinianũ

420	PHaram. Frãc. rex I^us trãsito Rheno Gallias à Gothis vendicat.	pag. 379. 380.
422	Leges Salycæ in comitiis decretæ & ann. 424. à Pharamũd. confirmatæ.	pag. 385. 386. 388.
423	*Al.* 425. Theodos. Iun. Solus Obit 450.	
425	Clodion Franc. rex 2us Obit 450.	pag. 380.
425	*Al.* 427. Theodos. Iun. & Valentinianus 3. Impp. hic obit 455.	pag. 384
434	Ætius pro Romanis Francos Clodione rege de Gallijs pellit, qui Rhenum remeant.	pag. 80. 392.
434	Visigothi ad Ligerim, & Burgundi ad Rhodanum limites protendunt.	pag. 381.

pag. 337.	435	*Al.* 437. *Cod. Theodosianꝰ à Theod. Iun.*
386.	450	*Al.* 452. Valent. 3. & Martianꝰ Impp.
pag. 393.	450	Valentin. 3. Leg. mittit ad Merouæũ.
pag. 381.	451	Attila in campis Catalaunis superatꝰ.
345.	455	*Al* 457. Roma à Vandalis Rege Genserico direpta.
	455	*Al.* 457. Martianus Solus. Obit 457.
	457	*Al.* 459, Leo Ius & Maiorianus Impp. Ille Or. hic Occ.
pag. 381.	459	Franci Merouæo Rege Rhenum remetiti Parisios capiunt.
	461	*Al* 463. Leo & Seuerus Impp.
pag. 381.	462	Childeric. Frãc. rex 4. de regno pulsus
pag. ead.	462	Ægidius Suessones pro Romanis administrans, vacuas Gallias inuadit.
	465	*Al.* 467. Leo & Anthemius Impp.
pag. 381. 386.	466	Euricus Visigoth. theudoredi successor, à quo 1a Gothorũ leges Euricianæ.
pag. 386.	466	Euricus Hispaniam, tùm Aruerniam Romanis eripit.
	469	*Al* 471. Leo Imp. Roman. Solus.
pag. 381	469	Childericus regno restituitur.
pag. 381.	473	*Al.* 475. Leo Iunior & Zeno Isauric.
386]. ead.	474	*Al.* 476. Zeno Isauricus Solus. Imp.
ead.	474	Euricus Massiliam tùm Arelatẽ capit.
pag. 345. 393.	476	Odoacer suppresso Imperij Romani titulo Rex Ius Italiæ sedet Rauennę.
pag. 381.	482	Gallia à Francis, Ostrogoth. Visig. & Burgundis possessa.
pag. 328.	483	Iustinianus futurus Imp. nascitur. Obit 564. *Al* 566
pag. 381.	483	Alaric. Iun. Eurici successor obtinet ab Odoacro cõcessionẽ Galliæ transalp.
pag. ead.	484	Clodou. Rex 5. fit Christian. An. 499.
pag. ead.	488	Theodoricus Ostrogot. rex sub Zenone Imp. Odoacrum aggreditur.

491 *Al.* 493. Anastasius Imp. Orient. pag. 382.
493 Theodoricus Ostrogoth. & Italiæ rex 394.
Audefledæ Clodouæi filiæ nubit.
495 Clodou. Britāniā minorē regnoaddit
501 AlaricusVisigoth.& Clodouæus quæsitam arms Burgundiam diuidunt. pag. 382
505 *Al.* 506. *Cod. ex Alarician.* ab Aniano. pag. 387
Alarici Consiliario non Cancellar. 291. 337
508 Amalaric. Alarico per Clodouaū caso succedit sub tutel. Theodoric.Ostr. pag. 382
509 Anastasius Imp. Clodouæo Patriciatus Imperij dignitatem defert. pag. 393
514 Tetrarchia 4 filijs Clodouæi delata. pag. 383.
518 *Al* 520. Iustin. Iustiniani auunculus. 337.
526 Athalaric.Ostrog.sub tutel.Amalasū. pag 382.
526 Amalaric.Visig.& Athalaric.diuidūt Galliā Cis-rhodan. à trans-rhodan. pag. ead

: ❋❋❋❋❋❋ ❋❋❋❋❋ :

ex Cont. 5. *A Iustiniano ad Iustinū 2. Imp.*

527 H*Al.* 529. Kal. Apr. Iustin. & Iustinian. hic à 1 Aug. solus Imp. 394. pag. 337
528 *Hal.* 530. Imperij 1. Id. Feb. mandat Codicē fieri *ex Cōst.* 1 *de No. Cod. fac.* pag. 337
529 Gallia, Amalarico cæso, à solis Frācis, Burgund. & Ostrogoth. occupata. 382.383.394
529 *Hal.* 531. Imp. 3. Id. Apr. Codex 1ª edit. & *Const.* 2 *de Iūst. Cod. confir.* edita. pag. 22.338
530 *Hal.* 532. Imp. 4. Kal. Dec. mandat Iustin. & Pand. cōponi, editâ *Const.* in *l.* 1. *C. de Vet. Iur. enucl.* pag. ead.
532 Clotar. reliq. Burgūdiā régno vnit. pag. 383.
532 Gallia á solis Frācis & Ostrog. occup. ead.
533 *Hal.* 535. Imp. 7. Kal. Nov. Instit. edit. pag 22.338.
533 *Hal.* 535. 7. Kal. Dec. Pandectas edit, editâ *l.* 2. *C. de Vet. Iur. enucl.* pag. 22.338

pag. 394.	534	*Hal.* 536. Imp. 8. Id. April. Iustinian. edit *l.* 2. *C. de Off. Pref. Prat. Afric.*
pag. 338.	534	*Al.* 536. Theodatus Ostrogoth. *Al.* *Theuda* Athalarico succedit.
94. pag 322. 339. 141, 83 390	534	*Hal.* 536. Imp. 8. mens. Dec. *Codex Iustinian.* 2. *edit.* & Cõst. 3. *de Emendat.* *Codic. D. Iustiniani* edita.
pag. 341.	535	*Hal.* 537. Imp. 8. Kal. Ian. Iustinian. edit *Nou.* 1. *de Har. & Falc.* & alias exinde ad Annum Chr. 559.
	536	Belissar. in Gothos Italia præficitur.
pag. 383. 39.	536	Theodebert⁹ Theodorici fil⁹ & Clodouæi nepos succedit in regno.
pag. 392. 393. 397.	537	Imperij 9. Iustinian. missis ad Clodouæi successores legatis, fœd⁹ init aduersus Theodatũ Ostrogoth.
pag. 398. 394.	537	Theodatus Francos cessione Galliæ cis-rhodanuanæ sibi conciliat.
pag. 394.	537	Vitiges Theodati cessionẽ cõfirmat.
	537	Gallia à solis Francis possessa.
ead.	538	Theodebert. Franc. rex ad Vitigem auxil. copias clã mittit in Romanos.
pag. 390.	538	Theodebert. Francicã Iustiniani Inscriptionem ægreferens Ius sine Imp. effigie aureum cudit.
pag. 394.	541	Totila Vitigis à Belisf. capti successor.
389.	546	Belissari⁹ in Italiam redit cũ Narsete.
pag. 390. 394.	547	Theodebertus Liguriã & loca contigua capit; Totila verò Romam.
pag. 394.	549	Belissario ad Persas euocato, Italiam Totila reuendicat.
pag. ead.	550	Iustinianus Theodeberto super locis occupatis, præstat assensum.
pag. 390. 391. 397.	550	Theodebert. ad Germ. Gepid. &c. designat legatos pro incũda in Iustinianum belli societatẽ quod si Frã

Ann.		
	cicum G. pidicum &c. diceret.	
551	Theodebald' Theodeberti successor.	pag. 391
552	Iustinianus per legatos à Theodebaldo petit restitutionē locorū ereptorum Imperio, & belli societatem in Totilam Ostrog. ac Italiæ reg.	pag. 35 397.
553	Iustinian. Narsetem præficit Italiæ, quam cæso Totilâ restituit Imperio.	pag. 345 389.
553	Teias Totilę succes. à Narse perimitur.	pag 385
555	Gothi post Teiæ mortem legatos ad Theodebaldū mittunt, & Buccellinus Francorum Dux pro Gothis à Narsete occiditur.	ead
555	*Al* 558. Clotar. 7 Frāc. Rex theodebald. nepote suo mortuo sol' regnat	
555	Narses pacificatâ Italiâ sub Imperij leges Gothos redigit.	
558	Belisarius Hunnos vincit in Thraciâ	
560	Mahom. nasc. Dux Arab. 622 Obit 632	
561	Belissarius conspirationis accusatus, calumniâ cognita in gratiam redit.	

✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱

6. *A Iustino 2. Ad Lothar. 2 Imp.*

564	*Al.* 566. Iustinus 2us Imp.	pag. 341. 343
568	Narses calūniis irritat' Alboinū Lōgob. reg. euocat, qui Italiā inuadit.	395.) 345.
569	Longinus à Iustino 2. Imp Narseti suffect' 1us Italiæ exarchatū obtinet.	pag. ead.
570	Burgūdiones Alarici partes secuti Gothis se commiscent, linguas corrūp. & Academias destruunt.	pag. 396.
570	*Al.* 577. 1a Nouellarū Iustinianj cōpilatio, & vetus κατὰ πόδας latina versio.	pag. 328. 342. 343. 364

pag. 343.	571	Epitome Nouellarũ Iuliani Antec.
ead.	574	Tiberius 2us An. 584 Mauritius Imp
342	590	Gregori⁹ magnus Papa. Obit an. 604
pag. 387. 395	616	1 legũ lõgob. cõpilatio à Rothari reg
345.	725	Paul⁹ Patrici⁹ 15us Rauẽnæ Exarchus
pag. 328. 43	751	Rauẽna ab Astulpho lõgob. rege capta
346.) 346.	751	Funus Codicis Iustinian. in Italiâ.
347.)	752	Pepinus Galliarũ Rex 23. in Chilperici locũ proclamatus, Christianissimi titulum 1us obtinet.
pag. 346.	757	Eutichi⁹ vlt⁹ Exarchus à captâ Rauẽ.
pag. 384. 387.	768	Carolus magnus Gall. rex 24. Obit ætat. 72. Chr. 874.
pag. 345.	774	Desiderius vltimus longobard. Rex.
348.) 346. 387.	774	Carolus magnus Rex Longobardiæ & Imp. Rom. Iure belli declaratus, Exarchatũ Rauẽnæ donat Ecclesiæ.
pag. 35.	775	1a Libri Feudorũ indigesta cõpilatio.
347. 366.)	781	Adrianus 1us consecrat Romæ Lud. & Pepinũ filios Caroli magni, illũ Regem Aquitaniç, hunc Italiæ.
pag. 337. 345. 387.	788	Carolus magn⁹ confirmat Alaricianũ Codicem ab ann. Chr. 505 editum.
pag. 397.	798	Academia Parisien. ab Alcuino Caroli magni præceptore fundata.
pag. 346.	800	Carolus magnus Imp. Occ. à Papâ Leone 3. consecratus.
pag. 387.	801	Gallia Cis-alpina Caroli magni edicto Lombardia nuncupatur.
pag. 346. 328. 400.	802	Suppressũ ab anno 476 Imperiũ Occ. restituitur transactione Caroli magni cũ Nicephoro Imp. Or.
pag. 387. 395.	813	Lud. Pius Caroli magni fil. Imp. Oc
	814	Idem Caroli magni Capitularem Codicẽ in meliorem formam edit.
pag. 348. 356	867	Basilius Macedo Imp. Orient.

868	Basil. Pater, Leo & Constantin. filij	pag. 356.
870	Prochyron magnum Basilij: seu Ecloga legũ τῶ πλάτυς: libris 40.	pag. 349. 356.
875	Prochyron paruum Basilii: titulis 40.	pag. 350. 357
886	*Al.* 910 Funera Cod. Iustin. in Græcia	347.
886	Leo 6us solus. Imp Or. sub quo eius *Nouella* editæ & Nomocanon Photii.	pag. 344. 350. 351.
886	Ia Basilicῶν editio libr. 60. Καθαρσις.	ead.
903	Leo Pater & Cõstant. 8. fili9 Imp. Or	pag. 356.
908	*Al.* 911 Const. 8us & Alexãd. eius patruus Impp. Or. à quo Epanagoge.	352. 356. 357.
909	*Al.* 912. Constantin 8us Solus Imp. or.	ead.
910	II. Codicis Basilici editio libr. 60. dicta Ἀνακάθαρσις.	pag. 344. 356. 352.
922	Const. 8us & Roman. Lecap. Impp. Or.	pag. 356.
936	Otho magnus Imp. Occid.	
948	Constantin 8us & Romanus Iunior eius filius Impp. Orient.	pag. 356.
960	*Al.* 962 Roman9 Iun. & Basil. eius fili9	pa. ead.
963	Nicephorus 2us Phocas. Imp. Or.	
968	Extinctum ab Othone magno Italiæ regnum, Adalberto filio Berengarij Iunioris cælo ann. 968.	
1057	Isaacius Comnenus Imp. Or.	
1071	Michaël 7us Ducas Imp. Or. sub quo Ataliattæ Prochyron, & Pselli Epitome Ann. 1077.	pag. 312.
1080	Alexius Comnenus Imp. Orient	
1093	Yuo Carnotensis Decretũ suũ edit	pag. 398.
1108	Lud. 6us Crass. Gall. rex 40. Obiit 1137	
1115	Tres Mathildæ Floruerunt.	pag. 361
Ann.	✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻	
Chr.	6. *A Lothar. 2. Ad Hodier. Diẽ.*	
1125	LOthar. 2us Imp. Occ. Obiit 1138	pag. 347.
1130	Innocentius 2us Papa. Obiit 1143.	361.)

30. 32. 329 347. 362. 364	1130	Irneri' Codicē restituit, glossulas addit, & sūmulas authentic. inserit
372.) 368.	1130	Editio Germanica, & Vulgata.
pag. 369.	1136	Pandectæ Pisanæ in Apuliâ repertæ.
397.) 397.	1137	Ludouic' 7us Gall. rex 41. Obit 1180.
pag. 365.	1139	Conrad. 3us Imp. Occ. Obit 1151
pag. 29. 3..	1140	Irnerius Lacunas Nouellarū replet.
364.) 360.	1143	Eman. Comneu' *Imp.* Or. sub quo Harmenopuli Epitome
pag. 364. 365.	1150	Bulgarus Græcas, *Iustinian.* Codicis dictiones, latinas barbarè reddit.
pag. 32. 364.	1150	Bergūtio Pisan. Vol. *Authentic.* in coll. 9. diuidit resectis superfluis.
pag. 39.	1151	Gratianus edit Decretū canonū.
pag. 364. 7 3	1152	*Al.* 1155. Feder. 1us Ænobarb. Imp. occ. sub quo Bulg. & Bergūtio claruêre. obit ann. Imperij 38. Chr. 1190.
pag. 399.	1159	Alex. 3. Papa. Obit 1181.
pag. 35. 366.	1160	Ia Vol. Feudor. in libros 4. editio.
pag. 398. 399.	1163	Conciliū Turonē in Galliâ præside Alex. 3. relat. *in c. 3. ext. Ne cler. sac. neg.*
397. 398. 399	1180	Philippus 2. Gall. rex 42. obit 1223.
pag. 37. 366.	1180	*Al.* 1183. Pax Constantiæ inter Feder. Iu Imp. occ. & Henric. 6um ei' filiū.
351. 353. 398.	1185	Isaac Angel. Imp Or. sub quo Balsamō
pag. 398.	1190	Henric. 6us Feder. 1. filius *Imp.* Occ.
367. 397. 398 399. 303.	1190	Placentinus Codicem Iustinian. 1us in Galliā inuehit, & publicè exponit.
pag. 373.	1193	Azo Præceptor Accursij floret.
	1198	Philippus 3us Imp. Occ.
	1209	Otho 4us Imp. Occ.
pag. 365. 366.	1213	Federic. 2us Imp. Occ. sub quo *Hugol.* eius & Corradi 3. Cōstit. Codici inserit. Obit ann. Imper. 38. Chr. 1250.
pag. 35. 366.	1213	IIa Vol. Feudor. in libros 2. editio.
pag. 373.	1220	*Al.* 1225. Accursi' glossas Pand. Auth.

Ann.	Feud. & Instit. septennio elaborat.	
1223	Ludouicus 8 Gall. rex 43 obit 1216.	pag. 384.
1226	D. Lud. 9us Gall rex 44. Obit 1270.	pag. 373.
1227	Accursius Codicis glossas aggreditur.	374. } 41.
1231	Gregor, 9us Decretales edit. obit 1241.	pag. 312.
1240	Alex. Villadei versib. 312. exprimit titulos capitũ Vet. nouique testamẽti	
1250	Conradus 4us Imp. Occ.	
1270	Philipp. 3us audax rex 45. Obit 1285.	
1285	Philip. 4us Gall. rex 46us Obit 1314	pag. 45.
1309	Clem. 5us Papa Auen. Obit 1314.	37
1312	Henric. 7us Imp. Occ. sub quo Liber extrau. Ciuil. additur Iustin. Codici.	366. 175.
1313	Bartolus nascitur Picenus. 1334 Doctor. 1351 1a & 2a extrau. glossat. 1356 testamentum condit & 1359 obit.	376. 175.
1345	Carol. 4us Imp. Occ. à quo Bulla aurea electionis Impp. Obit ann. 1378.	
1360	Baldus Bartoli auditor, & extrauag. 3. glossator. Obit 1400.	pag. 37. 36[illegible] 374.
1406	Pandect. Pisanæ Florẽtiam translatæ.	pag. 370.
1437	Castrẽsis Prælectiones Auenicas edit.	
1440	Ars typices penes inuentores priuata, fit publica An. 1448. al. 1462	pag. 168 347. 367
1442	Guidopap. in Sen. Delphin Cõsiliari⁹.	pag. 374. 37[illegible]
1445	Const. 13us Palæolog⁹ Imp. Or. 1452 cæsus ab Othomãno, capta Cõstantinopolis & Imperiũ Or. extinctum.	pag. 346. 353.
1452	Funus Iurisprudentiæ Græcæ	pag. 353
1481	Carol. 3us Comes Prou. vltim⁹ testamento cauet Iure scripto Prouinciam regi.	pag. 401.
1486	Carol. 8us Gall. rex d. Caroli 3. testamentum edicto firmat.	pag. ead
1498	Idẽ cauet Tholosæ Ius scriptũ seruari.	ead
1515	Francisc⁹ 1us Gall. rex 58. obit 1547.	pag. 403

	1519	Io. Fran. Ripa publicè docet Auenione Tractatum de Peste.
pag. 375.	1530	Petr. Rebuff. & Haloand. florent.
pag. 168.	1531	Editio Norica Cod. Iustinianæi.
368.	1533	Andr. Alciat. Auenione, tùm Biturigis docet, Obit Bononiæ 1548.
pag. 168. 359	1540	Editio Pisana seu Florentina.
pag. 369. 390	1540	Budæus obit. ætat. 73.
pag. 371.	1545	Æmil. Ferret. Francisci 1. Cõsiliarius. 1555 obit. ætat. 73. Auenione Profes. sub quo Goueanus audiebat, & Cuiacius annũ ætat. 33. agebat.
	1547	Arnold. Ferret. Tolos. sub quo Cuiacius audiuit, in Concil. Trid. pro rege Orator. Obit circ. an. 1588.
pag. 168. 370	1550	Editio Auenica sub signo salamandræ
pag. 375.	1558	Andr. Tyraquel. obit. ętat. 80.
pag. 35. 176. 181.	1559	Franc. Duaren obit. ætat. 50. Biturigis collegas habuit Baronẽ, & Contiũ.
pag. 35. 65. 149. 173.	1559	Editio Contiana Parisiis. 1618 Lugduni. Obit Contius Biturigis 1580.
pag. 354 388.	1574	Franc. Balduin. Henric. 3. Consiliarius Obit Parisiis, vbi docuit.
65. 167. 3 7.	1583	Editio Gotho fredica Lugduni. 1628 Parisiis. 1663 Amstelodami.
182. 184. 385	1586	Editio Cuiaciana Cod. Theodosiani. cũ frag. Gregor. & Hermogen:
35 176. 181 375. 385. 3 3.	1590	Iacob. Cuiac. obit. ætat 68. Eod. ann. obeũt Argẽtræus. Hotõ. & Brisson.
pag. 378.	1593	Editio Carteriana Iustin. Codicis.
	1595	Hier. à Laurentiis, Lud. & Hector Belli Clarent in Acad. Auenica.
	1600	Petr. Faber obit. ætat. 60.
	1610	Mornacius, Guil. Maranus, Chassanæus, Iul. Pacius, Edm. Merillius, & Ianus Acosta Clarent in Galliã

1647 Editio Fabrotiana Cod. Basilici. pag. 189. 190
Gab. Naudæ' Parisiē. obit. ætat. 54 352. 354.
1653 Pet. Gassendus Diniensis. Obit Pari-
1655 siis ætat. 64 pag. 367. 369
1658 Carol. Annib. Fabrotus Aqui-Sextien. pag. 16. 18.
Obit Parisiis ætat. 69. 324. 327.
1662 Petr. de Marca Præses Bearnen. & Archiep Parisien. Obit ætat. 69 pag. 384.

Explicit Index Chronologicus Iuris Ciuilis. Alius Iuris Canonici datur ad Calcem Historiæ Iuris Canonici in 5um 8um reiecta.

SECTIO XII.

APPENDIX CHRONOLOGICVS

Regum Gothorũ ad Historiam Iustinianæi Iuris necessarius.

Gothorum Regum Series.

Ann Chr.

1. Amalus. 2. Isarna.

244 3. Ostrogotha. *Philippo Imp. Rom.*

4. Cniua. 5. Arraric'. 6. Gepericus.

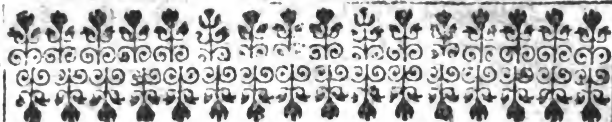
363. 7. Hermanaricus *Quo mortuo, Visigothi se ab Ostrogothis separantes* I um *sibi regem deligunt* Fridigernum, *Valente tunc Imper. Rom. Ann. 366. vt sequitur.*

Ann Chr. ex Hug. Grot.	*Ostrogoth. Reges*	Ann	*Visigoth. Reges.*
	1. Winitharius.	366	1. Fridigern' *Valente Imp*
	2. Hũnimundus fil. hermanarici.	369	2. Athanaric. *Valent. Imp*
	3. Thorismundus.	382	3. Alaric' sen. *Theod. sen.*
	4. Walamir.	411	4 Ataulph' *Arcad. Honor*
		415	5. Sigericus.

nn 5. Theodemir.
75 6. Theudericus *al.* *Theudoricus filius theodemir.* I^{us} *ègoth. Ital. rex* ann. 493.
95 Societas Ostrogoth. & Visigoth.
26 7. Amalasunta mater tutrix Athalarici.
8. Athalaric theuderici ex filio nepos.
34 9. Theodahadus *al.*
l theodat. theuderici ex sorore nepos
36
37 10. Vitiges Amalasūthæ gener.
11. Ildibaldus
12. Erarichus.
41 13. Totila.
7 *Romam capit.*
3 *Occiditur.*
53 14. Teias perimitur
55 *Extinguitur Ostrogoticum regnum Iustiniano Imperante.*

416 6. Vallia. *sedet Tolosa factâ pace cū Honor. Imp.*
418 7. Theudered⁹ *al.* Theodoric. *al.* Theudo. *Theodosio Iun. Imp.*
452 8. Thurismūd⁹ *Martiā. I*
453 9. Theuderic⁹ *Martiā. I*
466 10. Euricus *al.* eruigius *al.* duric. *al.* Theoderic *Leone Imp.*
483 11. Alaric. Iun. *Zenō. Imp*
506 12. Iesaleric. *Anast. Imp*
511 13. Theuderic. Italiæ. rex. *pro Amalaric ex filiâ nepote, sedet hispā. Anast. I.*
526 14. Amalaricus fil. Alarici. *Iustino, tùm Iustiniano Imperante.*
531 15. Theodius *al* theoda.
548 16 Theudisclus.
549 17. Agila. *al.* aila.
554 18. Athanagil. *Iustiniā I.*
567 19. Liuba *al.* luiba. *Iustino 2. Imperante.*
568 20. Leuuigildus.
588 21. Recaredus. I^{us} *è Visigothis rex Catholicus* à quo Hispaniæ Reges.

PRODROMI IVSTINIANI.

ELENCHVS CAPITVM

Iᵃ. IIᵃ. IIIᵃ. PARTIS.

PARS SECVNDA.

PARS TERTIA.

HISTORIA IVRIS CANONICI CHRONOLOGICA.

FINIS.

ERRATA TYPOGRAPHICA

pag. li.	ERRAT.	LEGE.
	In Propylaeo.	
4. 1	æ	læ
2	latio.	ratio
7. 18	leg. sic *a pag.* 5 *ad* 20. cætera dele	
9. 6	384.	428.
9. 8	iuua	Iu
10	no	nona
14. 9	cum	cum
16	uelim	,uelim,
24.	Frech.	Freher
15. 2	logiarum	logiæ
20 3	φαg	φάβ
33. tit	NASI	NASSI
30.	decet	iuuat
24. 7	eloqu	Eloqu
26. 7	nato	natos
28. 13.	dele	virgul
pa. li.	*In Part. I. Operis*	
1. 10	æmium	œmium
12. 1	§. 7.	§ 8.
	Idē corr. in seqq. pa. 38. *li* 17; p. 39. 15; pa. 43. 20; p 44. 20; pa. 45. 45; p. 46 24; pa. 199 34; p. 200 29; ag 235 *li.* 32. p. g. 240. 32. 30. pag. 351 *li.* 29	
34 1	lege *sic de Maiuma libro dec.*	
15. 20	rex	lex
17. 8	lege sic *erit autē lex distinctione quarta & canone iuramenti duodecimo*	
17. 32	lege sic *de quarto quarto*	
pa. li.	*In Part. II.*	
21. 6.	lege sic §. 2. 6 *pag* 45. 235	
21	dnglu	deglu
23. 10	4 & 5.	4. 7 & 8
Ibid.	25. 37.	25 28
24. tit	P. 1.	P. 2.
27. 27	lege sic *est de Nou Cod. faciēd A t in edit. Flor. Hal.*	

pa. li.	ERR.	LEGE.
27. 27	*goth.* Ius tit. est *de Sum. trinit.*	
28. 24	tratum	tratuum
30 5	*Lege sic* Bonomen Professor.	
30. 22	ὀδῶ	ὁδῷ
34	*Lege sic* esset Constantinopoli.	
32. 32	, est	est ,
33. 24	lib. 27.	lib. 17.
34. 27	*Sect. 2a*	*Sect. 3a*
35. 21.	1312.	1113
36. tit	*Sect.* 4.	*Sect.* 5
38. 1.	§. 5.	§ 6.
	Idem corrige in seqq. pag. 39 li. 22; 34. pag. 41. li. 10 pag. 42. 36. pag 43 20; pag. 44. 8. 20. pag. 45 14. 36. pag. 295 lin. 17.	
41 22	1246.	1251.
43. 12.	1248.	1298.
44 12.	1309	1305
13.	lege si	22 ad 23
45. 12.	lege sic	22 ad 21
47. 36	adde *vt pag.* 311	
50. 33	Quarta.	Quinta.
51. 12.	exerce	Exercet.
20.	Experta.	Exporta
52. tit	§ 1. *sec.* 4	§. 3. *sec.* 3
9.	*lege sic.* versib. 46.	
53. 8.	*lege sic.* versib. 55.	
54. 11.	lege sic *Pars Prior exponit Sacra Leges Officiaq;*	
marg	2. 57.	2. 59
	3. 44.	3. 43
	5. 62	6. 61
56. 4.	pone 6. super *or*	
57. 10.	13. 14.	14. 13
11	Clerici.	Cleri
60 21	ager.	æger
61 24	Pa cet	Placat
63. 13	tract. bit	exponit
fin	lege sic *Mœcha. Coit. Friget. Mēs vir. Cognatio. Rapta.*	
marg	26. 9 & 3.	*qu.* 7.
67. 17	uili.	Ciuili
69 ma	Cons.	Cont.
70. 28	Lib. IV.	Parte IV. *de Pignorib.*
72. 24	tit. 31. tolle *	

pa. li.	ERR.	LEGE.
72. 25	*tit.* 12.	pone *
76. 30	Adde *tit.* 7.	
84. 16	Pars IV.	Pars VI
97 33	Aphric.	Afric.
105. 31	uemer.	uænie
36	go labor	golabor
119. 3	reo	reos
120. 32	*lege sic.* quarta.	& quib
126. 26	larium	larum
130. 21	§ 1. pa.	§ 1. p.
144. 7	In col. *no.* pone 16	
147. 31	*l.* 2.	*l.* 11
150 27	anæ	anæ
151. 4.	Helon	Helen
154. 3.	licitæ	licitè
155. 1	iis quæ	iisque
160. 9.	gorniæ	goniæ
161. 9.	genio	goniæ
165. 11.	VI	virum
ibid.	Vt virū	Ne vir ex
23	105.	106.
173. 13.	adde 56; lin. 14. ad. 57	
16	adde 58; li. 17. ad. 59	
174. 17	169	168
176. 11.	lege sic. *Const.* 1.	
182. 6.	*lege sic.* Galliē nū inclusiue.	
182. 17	*Adde* Circa quem vide obseruat. infr. *pag.* 385.	
183. 25.	*lege sic.* magnum exclusiue.	
184 27	*lege sic* & cōfirmatione Caroli magni anno regni. 20	
187. 6.	dicuss.	*discuss.*
192. 12	*lege sic.* ne ad exhi.	
196. 27	*lege sic.* obsequiis operis,	
28	liberi	liberti
29	liberis.	libertis
198 36	48.	40
199. 25	*lege sic.* titulis destitutum, qui	
205 4	*ca. non.*	*ca. nam*
215. 13	causæ.	causa.
221. 13	*lege sic*	de pœnitentiā.
229. 31	libro	libero.
234 30	dictis.	cisti
240. 6	9.	10.
8	*adde.* 3 de Hæret.	
9	pone 25 *lit.* 10 *pone* 5	
11	pone 6. li. 12 pone 7 & *sic de aliis.*	

pag. li	ERR.	LEGE
240.33	*Adde.* Et 7. deci siones sacr. Rot. Romanæ.	
245.13	diuno.	diano
250.2	*lege sic.* & de sug grundiis.	
23	ftuend	ftituend.
251.21	ceup	caup.
252.4	qui	quæ
5	qui	quę
259.13	Adde *pars est titu li de rebus cre- ditis.*	
292.22	ganeic	ganatic
31	*lege sic.* quā solēt gaudere moderni *l. 1.* vers. *quod me tus & de Eo qu. met. caus.*	
298.21	patient	potent
304.6	entis	entiis
305.9	enti. V.	ētis. V.
313.18	Orat.	Orat. 2.
314.8	φυλ	φιλ
24	13.	15
318.1	*discere*	*dicere*

In PART. III.

pag. li	ERR.	LEGE
310.1	verè	verò
31	pag. 15.	pag 15
321.26	ferant	ferunt
28	tradit	delat.
324.9	*lege* pag. 337. & 361	
324.16	*dele*	&
ibid.	*l. 1.*	*lib.* I.
23	γομα	νομαστ
325.1	19	20
32?.1	*dele*	ab
330.34	rerent	reret
331 ma	Tibun	Tribun
334.31	Bulgarū	Martinū
34	lege sic	*gloss in l.*
336.3	*lege sic.* l. 1 § cum- que 5.	
24	172	270
26	262.	255
33	271.	270.
35	310.	306
36	343	339
337.9	*lege sic.* est vt *pag* 328.	

pag. li	ERR.	LEGE
337.12	*lege*	Alaric. Iun.
30	519.	527
338.9	2.	1.
339.9	*lege sic.* 536. Imperii sui 8. mē e No	
341.15	9.	8 celebri
342.36	lege sic. *enucl* ut *pag.* 365.	
343.5	361	adde 468.
345.3	*Adde vt pag.* 410	
346.27	& Basil. *al.* Irene	
349.18	& lin 31 *lege sic.* Prochyro paruo	
350.2	36. 37.	37. 38.
353.20	867.	870
35	lege sic *obs 9. lib* 17 *obs.* 31. *lib.* 18. *obs.* 37. 38.	
354.2	*vet*	*Vet*
355.2	36.	37. 38
357.16	38	37
20	*lege* πλάτυς vel ἐν πλάτει	
358.8	*lege* πλάτυς	
359.34	*lege sic* Authore, si *Suaresio in Not Basilic.* vbi	
360.3	Ius	Primus
361.22	*lege sic.* restituit anno 1130.	
363.21	*lege sic.* ipso Philip	
365.8	31	32. (piz.
29	382.	399
366.10	*adde* & aliis Feder. 2	
365.1	lege sic *pa.* 328. 368	
372.33	*lege sic.* docuit anno 1150.	
373.12	6.	9. pag. 399
374.10	*lege sic* Codicis *de quo pag.* 372.	
377.17	*lege* VC. 702. ante Chr. 50.	
377.22	452.	633
28	*lege sic.* iur & is Anno V.C. 702.	
378.24	694.	702.
32	sen	seu
379.9	*lege sic* occupata Honor. annuente	
380.15	276.	279
381.9	consul.	transful

pag. li	ERR.	LEGE
381.?	verit.	societ.
383.15	*lege sic*	transtulit ann. 537
marg.	534	537
384.34	694.	702
389.7	13. & *li.* 36. lege 553 non 554.	
30	*lege sic* dicitur Philippi 2.	
396.22	philace	phylace.
398.14	1193.	119.
400.26	*lege sic* magistratui legibus alligato.	
405. ma	V. C.	A. C.
406.10	lege sic 133 al 165.	
12	*lege* 213. al. 142.	
406 ma	pag. 5.	*pag.* 6 & *dele seqq.*
409.14	*Adde* Honorio annuente.	
414.13	874.	814.
415.34	6. A.	7. A
417.2	1216.	1226
419.2	lege 1653. Gab.	
3	lege 1655. Pet.	
pa. lin	*In Elencho*	
2. 6	*Lege* du droit Romain.	

** *Non omittas* (ô *lector*) *Errata seqq. corrigere.*

Pag. 95.

lin.	ERR.	LEGE
lin. 3.	dt	de
6	tit. 71.	tit. 61
10	tit. 73.	tit. 75
22	tit. 77.	tit. 71
30	uulgutæ.	uulgatæ

Pag. 96.

lin.	ERR.	LEGE
lin. 9	*adde* Liber Ius *Rubricis* 58 *agit de Sacris circa Deū, Ecclesias, Leges, ac Magistratus*	
29	tinet	tinent

Cætera cognitas rationis indicabit

Remißiones allegat §§. & Sectionum ad Paginas huius Editionis.

Pagin Rem.	Paginæ ad quas fit remissio.	Pagin Rem.	Paginæ ad quas fit remissio
pag. li	Loco §§. & Sect. substitue paginas seqq.	pag. li	Loco §§. & Sect. substitue paginas seqq.
4. 24	pag. 12	65. 11	pag. 43. 44.
12. 12.	20. & 38	23	35 129. 148. 328
14. 34	Pag. 33. 328. 368.	28	pag. 67. (368
15 26	32. 129 147	36	35. 371.
21 6	pag 45. 235	70. 25	pag. 25.
22. 4	29. 36. 65	103. 9	49
23. 10	pag. 131. 169 175 364.	22	pag. 34
2 6	70. 372 (366	23	157
29 8	pag 31.	157. 36	pag. 367.
30. 18	361 362	181. 7	360
34. 27	pag 36. 65. 130. 147.	fin.	pag. 33 . 348. 352. 354
36. 34	34. (149	184. 32	pag. 182. 337. 346. 387
39 22	pag. 62 206.	189. 18	352. 360
32	58. 204.	241 21	pag. 312
40. 5	pag. 58. 204	fin.	311. 358
41. 5	42. 43	317. 22	pag. 354 355.
10	pag. 206	324. 9	337. 361
42. 8	16.	329. 11	pag. 361
30	pag. 224	33 . 9	328. 368
43. 20	231	341. 5	pag. 3 8. 361. 368
44 8	pag 235	344 9	365.
45. 14	238	348. 3	pag. 328. 363, 368
36	pag. 235.	364. 5	361 368
47 32	66	369. 1	ag. 328. 368
55. 15	pag. 29 149		

SVMMA PRIVILEGII REGII.

AVthoritate Regiâ Vetitũ est : Ne Quis in Regno, locisue subiectis Librũ Inscriptũ PRODROMVS IVSTINIANVS & sequelam illius NOVVS IVSTINIANVS seu *Iuris prudentia in Artem redacta variis Resolutionibus Practicis locupletata &c. Authore Pranobili Viro D.* ANT. FRANC. PAYENO, *Professore Publico, & in Supremo Parisiensi Senatu Aduocato* absque eiusdem inscriptis consensu imprimat, aut diuendat totũ, vel partem illius, vnico vel pluribus tomis, sub quouis additionis, detractionis vel immutationis forma &c quæsito colore, ad septennium à die absoluti operis, indictâ ei qui secùs fecerit mulctâ, Alijsque latiùs in Diplomate Regio expressis. *Dat. Parisiis in Concilio Regio. Die 14. Dec.* 1664. sub Magno Sigilio.

De Mandato Regis.

VIGNERON.

Registratum Lib. Communit. Bibliopol.
Desijt pralũ editio die 31. Iul. 1665
Expedita exemplaria ad formã diplomatis.

SVMMA PONTIF. PRIVILEGII.

Ill^mus^ ac Reu^mus^ Alex. COLVMNA Prolegatus Auen. &c. Authoritate Pontificiâ Prohibuit *vt supra*. Ne quis in Legatione Præfatũ Librũ absq; d. Authoris consẽsu in scriptis Imprimat, vel diuẽdat ad Septenniũ, sub pœnis & clausulis in Priuilegio contentis. Dat. Auen. Die 6. Dec. 1664.

A. COLVMNA Viceleg.

